צדיקים במיתתן
קרויים חיים

כסלו

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכ"ה (כ"ה לג) יומם ולילה (ירמיהו ח)

email ZichronRaizel@gmail.com for a free copy

א כסלו ר"ב [א]

רבי אפרים ב"ר ישראל זי"ע בעל שער כבוד ה' מעיר מתלמסיאן אלגיר

רבינו הרה"ק ר' אפרים אלנקאוא מעיר מתלמסיאן אלגיר בעל שער כבוד ה' זי"ע נולד בשנת קי"ד בעיר טוליטולא שבספרד לאביו הרה"ק ר' ישראל ב"ר יוסף אלנקאווא בעל מנורת המאור הקדמון הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל זי"ע מנכבדי הקהילה טוליטולא שבספרד

רבינו היה ידוע כגדול בחכמה ומופלג בתורה. בעת עוסקיו בש"ס ובקבלה, העמיק במשנתם של קודמיו הרי"ף, ר"י בן מיגאש, הרמב"ם, והרמב"ן, ועוד. וכן הרבה לעסוק בהשכלה כללית: במדעי הטבע, הרפואה, והפילוסופיה.

שמו הטוב של רבינו הגדול המאיר הפטיש החזק הידוע בשם הרב של העיר תלמסאן, באלגיריה, אשר יצא שומעו בכל המרץ, והוא מן הגולה אשר גלתה מגירוש ספרד בשנת קנ"א עם הגאונים הרשב"ץ והריב"ש שנתישבו בעיר אלגיר, והוא נתישב בעיר תלמסאן, וידוע קדושתו וחסידותו ומלומד בנסים. והאגדה מספרת ושגורה בפי הבל, כי רבינו הגדול נעשה לו נס גדול שרכב על המריה והנחש בידו במקום רסן, עד שהגיע לעיר תלמסאן ואז הלכו להם, ואחרי פטירתו לא פסקו מלהשתטח על קברו, כל הידוע חולי ועקר ועקרה, אשר כמה מהם נרפאו, ולמפורסמות אין צריך ראיה. בהלולא שלו באים להשתטח על קברו מכל פנות העולם.

רבינו חיבר את הספר שער כבוד ה" תשובות להשגות הרמב"ן על ספר המורה, הספר נתפרסם בין החכמים, והרה"ק מהרח"ו זיע"א הזכיר אותו כל לשון של כבוד: הרב הגדול רבינו אפרים אנקאווה זצ"ל

רבינו חי ופעל בעיר ואם בישראל תלמסאן שבאלג"יר, ואשר מאז פטירתו עד עתה ועד בכלל שמו נישא בפי כל בחיבה ובהערצה בשם: "הרב", הרב סתם. עד היום מקום קבורתו משמש כמפלט ומגן לכל מר נפש, והמונים המונים מערי אלגיריה וסביבותיה, נהרו ובאו להשתטח על ציונו, גם לאחר חיסולה של גולת אלגיריה יהודיה ממשיכים לשמור אמונים לרב ולמשכנו, ומשתדלים במסירות נפש להגיע עליו.

בספר תולדות חכמי ישראל חלק רביעי מתאר את הגירוש ספרד וז"ל: בהתחולל הרלח הנורא על היהודים בארץ ספרד בשנת קנא', המירו קהילות רבות דתן, כי כל איש אשר לא אבה להמיר אחת דתו להמית... קהילות רבות בספרד נשמדו ונמחקו מעל פני האדמה האדורה היא, והמונים המונים ברחו מבני עמנו מספרד לאפריקא הצפונית, וימצאו מנוח לכף רגליהם בערי אלגיריה, בונא, קונסטאנטינה, מיליאנא אורן, תוניס, תלמסאן ועוד, גם אנשים אשר מירלת המות באו במסורת הנצרות נסו ונמלטו על נפשם לאפריקא ושם שבו לתורת משה וישראל. בין אלה שלקחו מקל נדוליס, היה רבינו זי"ע

רבינו זי"ע נדד במשך שנתים ימים מעיר לעיר, ובשנת קנ"ג דרכה רגלו בעיר מראשש שבמרוקו, הקהילה היהודית שם קבלו אותו בכבד חס ובכבוד גדול וכך היה רבינו מספר: בהיותי בעיר מראשש בקשו ממני הקהל לדרוש להם ביום השבת, אחרי סעודת הבוקר בבית הכנסת, וילכו הקהל עמי כלם לבית הכנסת, ועברנו על שער השר המושל בעיר, והיה שם אחד כושי ונתקנא מכבוד הקהל אלי, ויצא לקראתי בחימה גדולה ושבט אחד גדול להכות אותי, וכראות הזקנים ההולכים עמי, שהיה יוצא לקראתי, נשתטחו לפניו ופייסוהו ולא הכה אותי, והלכתי לבית הכנסת, ודרשתי להם בענייני הפרשה, ומשכתי את לבם כמים בדברי אגדה, ודברתי על לבם דברי נחומים, והתפללנו תפילת מנחה ויצאנו מבית הכנסת, ויבואו כל הקהל עמי עד ביתי, והמה משבחים ומפארים ומתפארים בדברי הדרש הרבה מאד, וכאשר נפטרו רוב הקהל אל בתיהם, נשארו עמי הזקנים העשיריים, ואמרו שיסעדו עמי סעודה ג' ואומר להם שאם יאכלו ואם ישתו הם, הם האוכלים והשותים, כי אני הייתי מתאבל על הגזרה הגדולה, אשר לקו מיד ה' כפלייס, מיום גלות ירושלים ושאני לא הייתי אוכל לחם חמודות, ובשר ויין לא בא אל פי, ושוב לא שתיתי על אשר הסתיר ה' פניו מקהילות ספרד. ואמרו לעשות הלילה ההוא משתה ושמחה לכבודי, וכן עשו (שער כבוד ה')

רבינו לא היה היחידי שהגר למארוקו באותם הימים, בעיר דבדו בצפונה של מארוקו נתישבו יהודים ממגורשי סיציליה. וביניהם כהנים רבים, וקראו לה מקדש סיציליה על שם מקום גלותם להיות להם לזכרון. אך בניגוד לאלה, לא נשאר רבינו במארוקו, אלא נדד משם לאלגיריה, שמה נאחזו אלפים ממגורשי שנת קנא' ובתוכם שני חכמים גדולים דגולים כהרבי יצחק בר ששת המכונה ריב"ש ורבי שמעון בר צמח דורלאן המכונה הרשב"ץ, הם זכו להיות מוריהם ורבותיהם של יהודי צפון כלה' תחנתו הראשונה של רבינו היתה בעיר הונין הסמוכה לעיר נימור שעל חוף הים, בה שמש כמנהיג ובגזבר הקהילה. הוא נשא ונתן בענייני הלכה, עם הדיין רבי יוסף שפורטש זי"ע

כיון שלא מצא רבינו מנוח בהונין, הצטרף לשיירה שעשתה דרכה לתלמסאן וכאן אירע לו הנס המופלא המפורסם על היום בקרב כל יהודי צפון אפריקא, על סיפור המעשה: בהיותו בדרך קדש עליו שבת, במקום מעונות אריות, נחש שרף ועקרב, ומרוב חסידותו וקדושתו, לא חש לסכנת נפשו, והשליך נפשו מנגד שלא לחלל שבת קודש, וגמר בדעתו לשבות במקום סכנה, כי בטח באלוקיו להצילו, ושבות שם רבינו יחידי, וכל אנשי השיירה הלכו למו, והוא שם בה' כסלו, ויהי השמש לבוא ועלטה היה עת בו תרמוש כל חיתו יער, והכפירים שואגים לטרף, והנה פחד פתאום, כי מסתר חרשה יצא אריה מסבכו, מראהו איום ונורא, הולך וקרב בהשקט ובבטחה, ויבוא לפני רבינו, ויצב לפניו ככלב לפני אדונו, שם כרע רבץ, וכל חיתו יער הולכים הרחק מעל מקום רבינו, כי נפלה אימת האריה... עליהם, ויצב שם האריה אצלו על מוצאי שבת קודש, והנה נחש עקלתון... בפי האריה וכפיל וסרוח על צוארו, כדמות רסן בפני הסוס, לרמוז לרבנו קום צלח רכב להוליכו... ויקום רבנו וירכב על האריה והנחש כמו רסן בידו, עד הגיעו לעירנו תלמסאן, וידעו כל רואיו, כי איש אלהים קדוש הוא.

היהודים ותושבי המקום המוסלמיים החלו לכבד את הרב והעניקו לו כבוד ויקר, הרב חזר ללימודיו עם התלמידים, ולפרנסתו עסק במלאכת הרפואה, ויצא לו שם של רופא מומחה אשר ריפא הרבה אנשים שחלו במחלות שרופאים אחרים התייאשו מהם, לא פעם ניצל מומחיותו ברפואה, להושיע את בני עמו מצרה וצוקה, עד היום יהודי אלגיריה מספרים ומציינים כי רק בזכות חכמתו של רבינו במדעי הרפואה התיר מלך תלמסאן ליהודים להתישב בעיר זו ולבנות בה בתי כנסת, והנה סיפור המעשה:

בבוא רבינו לתלמסאן היו היהודים גרים בקצה העיר במקום הנקרא אגאדיר, שעליין חומותיו עומדים עד היום, וזקנה מופלגת חופפת עליהם, ולולא הצרפתים שחזקו בדקיהם... כבר היו מעי מפלה... היו היהודים הדרים בו משוסים לבל עובר, ולגנבים ושודדי לילה, ובבוא הרבני לשם ורואה אותם בצרה גדולה פרועים לשמצה, נגע לערם אל לבו, וה' אנה לידו. כי חלתה בתו של המלך... והיה כאבה אנוש ולא נמצאת לה תרופא... הודיע הרב לנגיד הקהל... רבי אברהם שפורטש ז"ל, שיודיע למלך כי יש יהודי רופא מומחה, והוא יתבל לרפאה, וכן היה, הודיע הנגיד לבית המלך... ואמר המלך: יבוא, ויבוא רבינו לפני המלך ויתבל ברפואתה, ותחי ותקום על רגליה, וישאל המלך לרבינו לנקוב את שכרו, ואז התחנן רבינו לפני המלך ואמר: את אחי אנכי מבקש, כי הם נעושים בקצה העיר מטרה לכל עובר, ועתה קח את מקומם ותן תחתיו מקום באמצע העיר, ומלא המלך שאלתו ויתן לו המקום. (רבי יוסף משאש זי"ע אוצר מכתבים)

אמנם הערביים מספרים הדבר באופן אחר, והוא כי המלך שאל את רבינו שכרו והוא ביודעו שהמלך לא ימלא חפצו בשאלתו לתת מקום ליהודים באמצע העיר, וגם אם יבטיח המלך דבר לא ישוב ממנו, לכן עשה

א כסלו ר"ב [ב]

רבי אפרים ב"ר ישראל זי"ע בעל שער כבוד ה' מעיר מתלמסיאן אלגיר

רבינו בחכמה, ושאל מהמלך מדת קרקע בתוך העיר כשיעור עור של עגל. המלך תמה על שאלתו וביולעו כי שיעור זה לא יצלח למאומה, מיצא חפצו, ויכתוב ויחתום המלך בעבעתו, ויצו רבינו ויביאו לפניו עור עגל, ויקח מספרייס ויחתוך את כל העור לרצועה גדולה דקה כחוט, שנתארכה למאות מטרים, ויאמר למלך תשלח עמי אחד מעבדיך, למדוד לי מקום בתוך העיר באורך הרצועה הזאת, כי זוהי שאלתי,וימצא המלך פיו שחוק ושחומס, ויתפלא על חכמתו, אומס מאחר שאם יבטיח המלך דבר וכל שכן אם כתב וחתם בעבעתו, אין להשיב לכן נתן לו המקום הנ"ל שהוא נקרא אלמרג"א (אגם בערבית) ויתישבו בו היהודים וישבו בו בתים ובית תפילה, ושבו לבטח, ורבינו נשאר רופא המלך והשרים וזכה לכבוד ויקר מאת המלך ושריו ומכל הערביים, ויוטב מצב היהודים, שבכל מלכות אלג'יר על ידו בחכמתו הצליח להושיב רבינו את היהודים בתוך העיר בתלמסאן ועליהם נתאספו הרבה יהודים ממגורשי ספרד וממארוקו, הקים בית הכנסת לא הרחק מארמון המלך ועל ידי זה נשמר בטחונם של היהודים, במקום זה מאוחר יותר נבנה בית הכנסת הגדול על שם רבינו בשנים תרל"ו – תר"ס ונבנה עוד פעם בסגנון חדש, בשנים תרל"ו – תרל"ז, בזכות רבינו קהילת תלמסאן התבססה, ורבינו היה אחד מראשיה החשובים: מנהיג דבר ומרכל עד שנת פטירתו שנת כי נפל ממנו ר"ב.

סיפר הרה"ק ר' חייים ב"ר יהודה קאבי ס"ט ראב"ד תלמסאן בעל צרור החיים זי"ע: כי בלילה אחת בהיות רבינו עסוק בתלמודו בכמה דברים הנוגעים לדין, אשר בם אנשי דורו השיגו על הרי"ף והר"י בן מיגש והרמב"ם שדבריהם היפך סוגיין' ורבנו בפלפולו הראה לדעת, כי האמת אתם וליהטא דסוגיין כותייהו אזלא, ובהיותו עסוק בתלמודו בהקיץ, ושא עיניו וירא והנה שלשה אנשים איומים ונוראים וקדושה חופפת עליהם ניצבים עליו, ושאלו אותו לשלום. ויען רבינו ויאמר להם שלום רבותי, ויאמרו לו תדע כי אנחנו: הרי"ף הריב"ם והרמב"ם. ויתמה רבינו על המראה ויאמר אליהם מה תבקשון עמדי? ויאמרו לו עתה באנו להחזיק לך טובה, שטרחת בפלפולך וירדת לעומק הסוגיין. ולמדו עמו. ואחר נתנו לו שלום ונעלמו מנגד עיניו. לזכר הנס הזה חיבר רבי חייים קאבי שיר לאומרו על קבר רבינו: דרך קדושה. דרכו שלושה. אבן הראשה. הרי"ף שמו: הר"י בן מיגש. שני ניגש. רמב"ם וירגש. בכבוד קמו: הלכו שלשתם. ללמוד עם איש תם. הוסר הנעתם. בשנות טעמו: תחילתו של השיר אשיר בשירי עלי ראש קברי...

מאז מקום קבורת רבינו הפך למקום תפילה ומקוה לכל מר נפש ועד היום הולכים להשתטח על קברו כל איש חולה נגוע ומוכה. וכל עקר ועקרה ומשכלי בנים. ושמענו כי הרבה חולים נרפאו. עקרות נפקדו. ומשכלי בנים נענו ונתן להם ה' זרע אנשים של קיימה: (רח"ב בהקדמתו פתח השער)

נסתלק לגנזי מרומים ח' כסלו בשנת ר"ב

נשאר אחריו דברי תורתו בספר שער כבוד ה', מקובל על בני אלג'יריה שרבינו חיבר ספרים נוספים בהלכה, בהגות ובמוסר, אך הם נעלמו ואינם, כי לא יתכן שענק רוח זה לא השאיר אחריו חיבורים תלמודיים וכו' אלא שהעניות, הצרות השוד והביזה, כילו ונאבדו כל החיבורים של רבני אלג'יריה ולפון אפריקא. ואם כן אין ספק כי רבינו הנערץ היה פרשן מקורי דק העיון, משורר חשוב, תלמודי גדול ורופא מכובד, אשר את שמע חכמתו שמעו כל בני הדורות בתורה.

רבינו זיע"א התפרסם מאד במעשה נסים, קברו הוא מקום להערלה כללית, בימים רגילים, קשיי יום באים לשם למצוא הקלה ליגונם בתפילותיהם, ולבקש בזכותו של רבינו שה' ירפא מחלתם ושקיטו כאבם, וירחיב לבבם ונפשם. נסים עקרות שטחו בקשתם ונפקדו, חולים נתרפאו, כאות הוקרה והכרת תודה, רבים עורכים סעודה סמוך לקברו, ומזמינים עניים לאכל ולהיטיב את לבם.

מקום קבורתו הוא בשדה קברות עתיק אשר הוא ארץ רחבת ידיים.

קצת רחוק מקברו נמצא מעין, שמימיו קרים צלולים ומתוקים, בפרט בקיץ, מסורת בידי ההמון ששם היה טובל רבינו בעת שהיה מתבודד שם ללמוד, וקבלה: כי מעין זה התהווה עת הגיע רבנו לתלמסאן, בערב שבת עייף יגע וצמא, לא היה לו מים לשבור את צמאונו. רבינו הבחין בסלע אחד, וכמו משה רבינו הוציא מים במעיין נובע, מעיין זה קיים עד ימינו ואינו פוסק לזרום. יהודים כלא יהודים מייחסים למעין זה כחות נפלאים וסגולות מרפא.

מנהג קדמון לכל הבאים להשתטח על קברו, צריך תחילה לרחוץ ולטבול, ואשה נדה לא תקרב לשם בשום אופן. ומסופר על כמה שלא חששו ונסתבכנו מזה, רח"ל, וכאשר מגיע המבקר לקבורתו, מסיר מנעליו ורוחץ את ידו, ואז בכריעה על ברכים משתטח על הקבר, ומבקש מה' בזכות הצדיק על קברו, ואחר גמר הבקשה נותן מעט מים בנקב אחד עגול ועמוק באצבע שעל גבי המצבה, ישוח ושותה אותם המים לרפואה, ואח"כ מדליק נר שעוה אחד או יותר כפי יכולתו, ונותן אותם בפנס גדול העשוי לכך, קבוע סמוך למצבה ואז קם מכרוע על ברכיו, והולך אחורנית ולפניו בלפי הקבר, עד רחוק מעט, ופונה והולך לו. (אומר מכתבים להר"ר יוסף משאש זצ"ל)

על מצבת קבורתו, לא היה כתוב שום דבר, אך בשנת ה תר"ט נתנדבו איזה יחידי סגולה מק"ק תלמסאן יע"א, וקבעו אבן שיש בחול על מחצית קבורתו, וכתבו עליה הדברים האלה: "האבן הזאת מצבת קבורת גאון עוזינו ועטרת ראשינו, נר ישראל, עמוד הימיני, אדמו"ר, המקובל האלקי, המפורסם בכל תפוצות ישראל, בעל הנסים, מרא דהאי אתרא, כבוד מרנא ורבנא הרב הגדול מעוז ומגדול, רבינו אפרים אלנקווא זיע"א, אשר קבלה בידינו מפי זקנינו, נתבש"ם שנת "רב" לפרט האלף הששי. ת.נ.צ.ב.ה.".

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שער כבוד ה'
עם
פתח השער
תונס

שער כבוד ה'
עם
פתח השער

א כסלו תס"ד

רבי ישראל יוסף שמואל ב"ר צבי הירש זי"ע בעל מסורת הש"ס

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי ישראל יוסף שמואל מקראקא בעל מסורת הש"ס אב"ד פראנקפורט דמיין זי"ע הנקרא בפי כל ר' שמואל ר' חיים ישעי'ס, וזאת משום שחמיו הר"ר חיים צורף מקראקא ז"ל היה גביר גדול, ור' חיים היה בנו של הר"ר ישעיה ז"ל וקראו ר' חיים ישעיה'ס כלומר ר' חיים בנו של של ישעיה, ורבינו נעשה לחתנו וחמיו החזיקו מכספו, זכה שרבינו נקרא על שמו. נולד בעיר קרמניץ לאביו הגה"ק ר' צבי הירש זי"ע נין ונכד לרבינו הגה"ק ר' נתן שפירא מהורדנא בעל מבוא השערים על שערי דורא זי"ע ב"ר שמשון שפירא זי"ע

רבינו היה קלש קלשים ובעל מופת גדול ונורא, והיה ידוע ומפורסם שכל דבר אשר יצא מפיו לא שב ריקם,

ובימי עלומיו כבר היה מפורסם לעלוי נפלא, הפלא ופלא,

ובעודו נער נשא בת הגה"ק ר' איליק ר' עקיבא"ס מפרעמשלא זי"ע וכשמת אשתו הראשונה נשא בת הר"ר חיים לוקף מקראקא ז"ל, ושם למד רבינו בשקידה נפלאה, והרבץ תורה ברבים, ועשה מלא וגדוש מש"ס ופוסקים, בנגלה ובנסתר, וכל רז לא אנים לי', כמה גדולי ארץ יצאו מבית מדרשו ובתוכם בנו הגה"ק ר' אריה לייב אב"ד מאטערסדארף זי"ע חתן מהרשש"ך הגה"ק ר' שמואל הכהן שאטין בעל כוס ישועות זי"ע, הגה"ק מהרשש"ך זי"ע [הרשש"ך זי"ע היה זקינו של הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע ובאחד ממכתביו מביא החת"ס ראיה ששני מחותנים שיש להם אותו שם מותרים להשדך ביניהם שהרי רבינו ומהרשש"ך השתדכו ביניהם על אף ששתיהם נקראים שמואל] וחתניו הגה"ק ר' אהרן לבוב זי"ע הגה"ק ר' פנחס אויערבאך בעל הלכה ברורה זי"ע והגה"ק ר' אליעזר מהורדנא בעל פי שנים זי"ע ועוד ועוד בלי מספר.

ואלך שמואל הלך וגדל עד כי גדל מאוד, ונבחר לאחד מבי דיינא הגבוהים בקראקא שהי אז עיר מלאה גאונים אדירים, ורבינו היה המופלא שבסנהדרין, ולא נעשה דבר בעיר זולתו, בעת ההיא השבו את רבינו לרבבה"ג,

והגה"ק ר' יעקב רייזר מפראג בעל חק יעקב זי"ע העיד על רבינו שהי' יחיד בדורו בתורה וגדולה גאון הגאונים, ובעל מקובל גדול ונורא,

בשנת ת"ן קבלו גאוני פראנקפורט בהסכמת כל העיר את רבינו לאב"ד ובא שמה ביום י"א תמוז בשנת ת"ן,

ועל אופן הגעתו לפראנקפורט הרחוקה מקראקא, מסופר שבאותם הימים היה הרב העיר פראנקפורט הגה"ק ר' יעקי הלוי איש הורוויץ זי"ע נכד הגה"ק בעל השל"ה זי"ע, והר"ר יעקי ז"ל התבקש מקהלת פוזנא לבוא לכהן בעירם לאב"ד, שהיתה אז עיר ואם בישראל, וכשאלוהו את מי להביא במקומו? אמר להם שהוא יאיר כאן שלשה קושיות עצומה, ומי שילכה לתרץ אתם יקחו לרב העיר, והעמידו להם שלשה תלמידי חכמים שילכו ויסבבו בכל העיירות כדי למצוא ת"ח שיתרץ אותו, ובאחד הימים הגיעו לקראקא, ובאותו היום ערכו בביהמ"ד ברית מילה, והם התיישבו לסעוד סעודת מצוה, ובאמצע הסעודה כיבדו בדרשה את אחיו של הרב הנימול שהיה ילד קטן, ובתוך דבריו הזכיר את שלשת הקושיות ותירצם אחת לאחת, והם התפלאו איך שילד קטן יהיה לו עסק בפלפול, וכשאלוהו אח"כ מי לימדו את הדרשה? הצביע על מרו ורבו רבינו זי"ע, והם ראו בכך אות מן השמים שרבינו הוא ראוי לכהן כרבם, וכך הגיע רבינו לפראנקפורט דמיין, שמה נתקבלו אליו תלמידים מכל פנות העולם, ויצאתו הי' בין הישיבות היותר מפורסם בכל העולם.

רבינו הגיה את כל הש"ס עם מראה מקומות,[המבונן בגמרא יראה שבלדי הדף מצויין בכל מימרא היכן מוזכרת שוב אותה מימרא בראבי הש"ס, וכהיום זה דבר פשוט שאם רוצים לדעת איפה מוזכרת שוב המימרא מעיינים בלדי הדף ומוצאים]

הגה"ק ר' חיים יוסף דוד אזולאי בעל החיד"א זי"ע כותב בספרו שם גדולים על רבינו דברים נפלאים וז"ל: הוא הגאון אשר הפליא לעשות בהגהותיו לתלמוד ורש"י ותוספות והרא"ש, והרבה לזכות הרבים להליב ליונים ומורה מקום בש"ס והרמב"ם בכל התלמוד, עשר ידות ממה שהיה קודם בדפוס אמשטרדם שנה או"ת לטובה, ושמעתי ששנה משנתו כל הש"ס מ"ב פעמים וחקר וחקק וזיקק הש"ס וקיים ודברת ב"ס ויקדש ב"ס, ושמעתי נפלאות על הרב הנזכר שלמד כ"ה שנה תורה מעומד ולמד תורה לשמה והיו דבריו נשמעים בשמים כאחד מהראשונים, זכותו יגן עלינו עכ"ל.

נסתלק לגנזי מרומים ערב שבת קודש א' כסלו בשנת תס"ד.

וסיפר שרבינו בימיו הי' בעירו תלמידי חכמים גדולים שלמדו כל היום כאו"א בפ"ע ובערב למדו ברבים כל החבורה ורבינו הי' מגיד ההלכה אצל החבורה, ולמד עם החבורה כל הש"ס, וכאשר נסתלק רבינו לאחר קבורתו נתקבצו בני החבורה ללמוד השיעור ברבים כדרכם, ומצאו את רבינו הנפטר יושב על כסאו כמקדם, ונתחלחלו מאוד, ואמר להם רבינו: אל תפחדו כלל, כי אלך לי מיד בחזרה, אך מוכרח אני לספר לכם את אשר קרה אותי, כאשר באתי למתיבתא דרקיע כרוזא נפיק בחיל פנו מקום לר' יוסף שמואל מקראקא ומיד נתנו לי מקום אצל הגה"ק ר' יעקי הלוי הורוויץ בעל השל"ה הקדוש זי"ע, ולא נתרצה השל"ה לזה, שיהי הוא שכינו, ואמר שהוא עשה הספר של"ה כולו מוסר להעם, ובדמעות הרבה, והר' יוסף שמואל למד כל הש"ס ברבים ולא למד אפי' פ"א שום דבר מוסר להעם, ולנו על זה ד"ת בב"ד של מעלה, ואלא הפסק ב"ד שהמקום שנתנו לי מגיע לי בדין וא"א ליטלו ממני, רק אני מחויב לתקן זאת ללמוד מוסר, וקבלתי על עצמי הדין לירד לכאן ולעורר את אנשי החבורה שילמדו מכאן ולהבא בכל יום קודם הלימוד דברי מוסר, והסכימו תיכף אנשי החבורה, ומיד חזר רבינו ולא נראה עוד.(כנסת ישראל)

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' אריה לייב זי"ע וחתניו הגה"ק ר' אהרן זי"ע והגה"ק ר' פנחס אורבאך בעל הלכה ברורה ש"ע זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

פ"א ביקש הגה"ק מהרשש"ך זי"ע את רבינו זי"ע מחותנו, שילמוד עמו קצת עכ"פ מאותו חכמה שזכה בה רק הוא לבדו יותר מכל בני דורו, דהיינו שכל מה שאומר, ואשר יצה מפיו לא ישוב ריקם, ועצתו לעולם תקום כאשר ישאל איש בדבר אלקים ? והשיב לו רבינו זי"ע בזה"ל: ראשית חכמה זו היא יראת ה', וכאשר אני שש ושמח ומשתוקק תמיד לעשות רצון אבי שבשמים, כן ה' הטוב, גם הוא ית"ש רצון יראיו יעשה, וימלא כל משאלותם ותו לא מידי.

על מצבתו של רבינו נאמר: נקבר בקבר זה ראש הראשים ואלוף הקדושים קדש הקדשים, הרב הגדול מחסה עז ומגדול, אלופנו ורוח אפינו, ר' ישראל יוסף שמואל במהור"ר צבי הירש זצ"ל, עלה לישיבה עליונה ומנוחה עליונה זקן ושבע ימים,

ב כסלו תקנ"ה

רבי משולם פייבוש הלוי ב"ר אהרן משה זי"ע בעל יושר דברי אמת

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי העללער מזבאריזא בעל יושר דברי אמת וליקוטי יקרים זי"ע נולד בשנת תק"ב בערך לאביו הרה"ק ר' אהרן משה הלוי העללער אב"ד סניאטין הי"ד זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר העללער אב"ד בראדשין זי"ע בן הגה"ק ר' שמשון העללער אב"ד סטארי בראדשין זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם העללער תופס ישיבה בק"ק סקולא זי"ע בן הגה"ק רבינו יום טוב ליפמאן העללער בעל תוספות יו"ט אב"ד פראג- ווין- קראקא זי"ע

רבינו היה מפורסם בדורו לצדיק אמת וגדול בתורה, ענוותן ושפל בדך אין אלקים קדוש עליון ונורא כאחד מן הצדיקים, ומכל מקומות נתקבלו אליו אלפי חסידים להסתופף בצלו ולשמוע תורה מפיו קדשו, וללמוד ממנו דרך עבודה בעבודת הש"ת יתברך, ועל גדולי תלמידיו נמנים הרה"ק ר' דוד שלמה מקרלקא בעל ערבי נחל זי"ע אשר מביא כמה פעמים מדברי רבינו בעניני הלכה ואגדה בספרו, והרה"ק ר' יוסף דוד הכהן לאנדא אב"ד יאסי בעל דרכי אמונה זי"ע, הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ–טירלר בעל באר מים חיים זי"ע שנתשב לו כתלמיד חבר, והרה"ק ר' זאב וואלף מטשארני אוסטרלה זי"ע, והרה"ק ר' מנחם מענדל האגער מקאסוב בעל אהבת שלום זי"ע.

וסיפר כי בשבת אחת שהה רבינו בעיר סקולא, ותלמידו אהבת שלום חפץ לקבל פניו הק', כיון שלא היה בידו להשיג עגלה למסע כיתת רגליו והתנהל בדרך ימים אחדים, ביום חמישי בערב נקלע לאכסניה ונאלץ ללון שם, כיוון שנחלש מן התענית שהתענה במשך היום. בעל הבית הזמינו ללון בכבוד, אולם סיפר לו: כי הלחם אזל בבית ועוללו רעבים ללחם מזה יומיים, אף התאונן בספרו, כי הם חייבים לאדון הכפר את דמי השכירות של בית המרזח, ובעוד מספר ימים הוא ובניו צפויים למאסר ועינויי מוות. בשמעו זאת לא הצליח לתת תנומה לעיניו במשך כל הלילה, בבוקר נפרד מבעל הבית בברכה, ויצא לדרך. לפתע נזדמנה בדרכו עגלה, בעל העגלה עשיר הציע לו לעלות לעגלה, אולם אהבת שלום סירב אלא אם כן ישלם לו העשיר עשרים רובל כסף! העשיר זעם לשמע הבקשה, אולם אהבת שלום הבהיר לו: כי הסכום לא נחוץ לטובתו כי אם לטובת הנותן ולטובת אחרים. העשיר דרש לדעת: מהי הטובה שתצמח לו מכך מלבד מצות צדקה ? הסביר לו אהבת שלום: שגלגל חוזר בעולם ומי יודע מה יצל יום! לבסוף העניק לו העושר את הסכום, ואז הודיעו לו לבית העני כדי שיראה בעיניו את גודל המצווה שקיים. בערב נפרדו מבעל בית המרזח המאושר קרא לו אהבת שלום ולחש לו באזנו: דע לך, כי מעתה תזרח שמש הצלחתך ותעלה מעלה מעלה, ואילו עשירותו של העשיר הזה תיעלם ותתהיה תבוא עניות מרה.. היזהר לך: לשלם לו בבוא הימים טובה תחת טובה! בבואם לסקולא, כשהבחין רבינו שתלמידו הוא על פתחו קרא: פנו מקום לעושי מצווה! נכנסו הם, ואהבת שלום החל משבח את העשיר על פעולתו הכבירה, נענה רבינו ואמר: יודע אני, אולם רצוני לדעת האם הדרכת את בעל בית המרזח כיצד לנהוג בימים יבואו ? השיב אהבת שלום כי אכן כן. ברבות השנים, אכן הפך העשיר לחסר כל והחל מכתת רגליו ומקבץ נדבות. באחד מגלגוליו הזדמן לקאסוב לבית אהבת שלום זי"ע אשר הפך לרבן של חסידים. האיש לא ידע את אהבת שלום ולא הכירו, אחר שפך שיחו על עניו המרוד, העניק לו אהבת שלום מכתב לעשיר אחד שעל ידו תבוא לו הישועה. האיש יצא משם לעבר ביתו של העשיר, בהגיעו לבית העשיר, מסר לו את המכתב. אך עוד בטרם פתחו קרא העשיר: דע לך כי הרבי מקוסוב נתגלה אלי בחזיון לילה, ואמר לי כי הגיעה העת שאשלם לכם על הטובה שהיטבתם עמי כאשר הייתי עני מרוד ופוי למאסר נורא ואני הוא העני לשעבר בעל בית המרזח. בשמוע זאת העני לא ידע נפשו מרוב שמחה. השניים יצאו לאהבת שלום זי"ע למען יצווה הצדיק על העשיר את גדול הסכום שיעניק לאיש. בסכום זה עלתה קרנו במקולס ונעשה עשיר גדול בדיוק כדברי אהבת שלום: כי גלגל חוזר בעולם.

רבינו היה בנעוריו בהיכלא קדישא של המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, וכמו כן למד רבינו אצל אביו הרה"ק ר' אהרן משה הלוי העללער אב"ד סניאטין הי"ד זי"ע, ונסע להרה"ק ר' מנחם מענדל מפרעמישלאן זי"ע ולהרה"ק ר' דוד ממיקאליוב זי"ע ואח"כ נעשה תלמיד מובהק מהמגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל ראש שושלת זלאטשוב זי"ע.

סיפר רבינו על עצמו שפעם אחת עלה בלבו להתפלל מנחה מעוטף בטלית ותפילין, משום שידוע שהגדולים והקדמונים הי' הולכים כל היום כשהם מעוטפים בטלית ותפילין, ולכן רצה עכ"פ להתפלל מנחה בטו"ת, וכן החליט והחל בהכנותיו, וכאשר בערה כאש בלבו ההתלהבות לקיים רצון ה' ולא להניח הטלית ותפילין, התייצב בדעתו: להגה דבר זה היינו מלא הילר הרע, דהרי עיקר המצוה הינה להניח טלית ותפילין בבוקר ולקראת קר"ש ולהתפלל, ולזה לא היתה לו כל כך התלהבות כמו עכשיו, וכעת שזה הוא רק תוספת למצוה היתה לו התלהבות גדולה? ולכן לא הניח כל ימיו טלית ותפילין במנחה.

בזו"ש נשא רבינו את הרבנית הצדיקת מרת יענטיל ע"ה בת הגה"ק ר' אברהם חיים שור בעל תורת חיים על הש"ס זי"ע, בן הגה"ק ר' נפתלי צבי זי"ע מגאלאמי הגה"ק רבינו יוסף בכור שור מבעלי התוספות הנקרא הר"י מאורליאנס זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים ב' כסלו (וי"א כ' כסליו) בשנת תקנ"ה ומונ"כ בעיר זבאריז זי"ע.

נשאר אחיו בנו הק' הרה"ק ר' משה אהרן העללער זי"ע הרה"ק ר' ברוך יצחק (איציק) העללער מוויזניץ זי"ע והרה"ק ר' שמשון העללער בעל נזירת שמשון אב"ד לוזירלאן זי"ע, וספריו הק' ספר המפורסם יושר דברי אמת שהרה"ק ר' צבי הירש שפירא אב"ד מונקאטש בעל דרכי תשובה זי"ע כתוב על הספר יושר דברי אמת" כל מי שיראת ה' נוגע בלבבו קחו לכם ברכה אל בתיכם. וספר ליקוטי יקרים, וקונטרס דרך אמת על דרך מוסר.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

העולם חושבים שמצוה להיות עניו, ובאמת הס"מ מעלה בלבם דבר זה, כי מתחלה מגביה לבו בקרבו ומדמה לו כי הוא למדן ויחסן וחסיד וצדיק ובעל מדות טובות וירא ונעים, ולפי מעלתו היה ראוי להיות גדול מכל עמו, ושלא להתחבר ולהתפנות אליהם, רק שזו מידה גרועה, שמזה ימאס בעיני העולם שיחזיקוהו לבעל גאוה, ע"כ הוא עושה עצמו עניו, ומוסיף לו היצר מצוה זו להוסיף לו גאוה על גאותו. (יושר דברי אמת)

חז"ל הכריחו אותנו להשתמש בגבהות זה שאמרו חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כי בלעדי זה יהיה התרשלות גדול בנפשנו לרדוף אחר עבודת השי"ת, אבל בשעת מעשה ואחר המעשה לא ידמה לו שום גבהות, רק ידמה לו שעדיין לא התחיל בעבודת השי"ת, כמו שהוא האמת, כי השי"ת הוא אין סוף, ותשוקת עבודתו אין לה סוף.

האדם מחויב להיות תמיד ממה נפשך מוכנע ומושפל, אם רואה שעדיין אין לו שום יראה מפני שעדיין לא נטהר מתאוות וממדות רעות ומגבהות. ונמצא הוא מתועב לפני השי"ת, ואיך יתכן להעיז פניו ולחרף אדם, ואם כבר טיהר לבו מכל וכל עד שזכה לענוה באמת, פשיטא כי אי אפשר לו להגביה לבו, כי איך אפשר בהיותו קרוב להשי"ת ובטל במציאות נגדו להחשיב את עצמו מאומה.

סגולה לדירה חדשה

לקנות אגרת מחטין וליתן בעדם כל מה שירצו, ואל יעמוד על המקח וגם אל ימנה אותם ואחר כן יקח מקדח ויקדיח בכל האדווירקיס הן בהחלונות והן בהפתחים וגם באסקופות, ויתן המחטין בחורין הנ"ל בלי מנין כלל ובעת שיקדיח בהמקומות הנ"ל יאמר פסוק: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו (פרשת כי תצא כ"ב ח') ובעת הנחת המחטין יאמר גם כן פסוק זה ואח"כ יתן בתוך החורין הנ"ל יתדות של עץ ואח"כ יקח תרנגול ותרנגולת וילך חוץ לעיר ויעמוד אצל הדרך ויתן לחם שם לאכול ויתן בתוך המאכל מטבע של כסף, ויאמר גם כן הפסוק: כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו, ויאמר אני לוקח דיא קרקע בייא אייך מתהום ארעא ועד רום רקיע, כך יאמר ג"פ. ויקח התרנגול והתרנגולת להדירה חדשה, וילכו שם עד שיאבדו, או יראו עד שימותו, והמטבע הנ"ל לא יקח רק ישאיר אותה שם ואם באפשרי שהאיש ואשתו ילכו חוץ לעיר עם התרנגול והתרנגולת הנ"ל מה טוב ולעשות כל זה קודם שיכנס לדירה החדשה לדור בה. (יושר דברי אמת)

ב כסלו ת"ש

רבי נחום ב"ר יעקב זי"ע בעל חזון נחום מדאמבראווא

רבינו הגה"ק רבי נחום ווידענפעלד בעל חזון נחום מדאאמבראווא זי"ע נולד בשנת תרל"ה לאביו הגה"ק ר' יעקב אב"ד הרומליב בעל כוכב מיעקב זי"ע הנקרא ר' יעקלי רימליווער בן הגה"ק ר' אליעזר מסטניסלאב זי"ע הנקרא ר' ליזר ר' יעקבס ולאמו הרבנית הצדקות מרת רחל ע"ה בת הגה"ק ר' שפתי הכהן ראפאפארט אב"ד דאמבראווא זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם אבלי אב"ד טארנא זי"ע בן הגה"ק ר' דוב זאב אב"ד פינטשוב זי"ע הנודע בשם ר' בעריש שפתי כהנ"ם בן הגה"ק ר' יצחק כ"ץ מווינא זי"ע בן הגה"ק ר' משה זי"ע בן הגה"ק רבי שבתי הכהן בעל הש"ך זי"ע

רבינו היה גאון חריף ובקי בכל חדרי תורה והתפרסם כעלוי על בילדותו ולא מש מאהלה של תורה על ימיו, ומסוף העולם על סופו כתב לו מכתבים ושאלות.

בהיותו בן י"ב שנים כבר התפרסם בין הלומדים, כאשר תירץ בגאונות קושיה של הגה"ק בעל בית יצחק זי"ע בהיותו בן ט"ו שנים כבר התכתב עם הגה"ק בעל אבני נזר זי"ע שמכנהו במכתבו: הבן יקיר ליץ ופרח לתורה כמר נחום נ"י'. במכתב שכותב באותם ימים ה'כוכב מיעקב' לגיסו הגה"ק מאוסטרובה זי"כ הוא כותב (כוכב מיעקב סימן קפ"ח) אתמול בלילה בבואי לביתי מצאתי מכתבך הנעים, וראיתי שבתשובתך הטלת מומין בחידושי בני יקירי החריף כמר נחום שיחי'. תאמין לי כי בני שיהיה הרגיש בעצמו 'בחסרונו' זה, אך עם כל זה יש לברך עליו ברוא נפשות 'וחסרונן', ולא ראיתי להשחית דבריו כי כך בשנים הוא, ודבריו בהשכל ודעת אף עם המומין, כי לא לענין הלכה ולהורות אמר. ובדבר אשר ראית לסתור וכו' בזה הלק עם בני שיחי' ודבר חכמה אמר בזה, ועיין וכו' ותראה שבני שיחי' כיון בשכלו להגאון הזה, והיא הערה נפלאה לעול ימים, כבר ט"ו שנין.

בהיותו בן חמש עשרה הגיעה ל'כוכב מיעקב' שאלה כואבת על ספר תורה עתיק שנשלם על ידי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן, ובגלל חשיבותו היו מוציאים אותו מארון הקודש לקריאה רק פעמיים בשנה, ביום הכיפורים ובשמחת תורה, והתעוררה שאלה בדבר כשרותו, וכמובן ניכר היה בשאלה גודל הכאב וחשש בני הקהלה מכך שהספר יתגלה כפסול. רבי נחום לקח את הספרים הרלוונטיים הסתגר בחדרו והתעמק בסוגיות ובדברי הפוסקים, והעלה תשובה ארוכה ועמוקה בה בירר איך להכשיר את ספר התורה. תשובה זו נשלחה לגדולי הדור רבי יצחק שמעלקיש מלבוב ולמהרש"ם מבערזאן והם סמכו את שתי ידיהם על הפסק. (של התורה)

כשהתקרב לגיל עשרים שנה, שלחו האב רבי יעק'לי לקבל "סמיכת חכמים" מאת הגר"י שמעלקיש מלבוב בעל ה"בית יצחק", שעמד על טיבו תיכף ומיד רשמו. רבי נחום נכנס אצלו ביחד עם קבוצה שלמה של פרחי תורה, מחובשי בית המדרש בלבוב ובנותיה, שבקשו להצטייד בהורמנא דרבנן. הגר"י שמעלקיש, מזקני הגאונים שבדור ו"משיב" מופלג, נחשב אז מגדולי המסמיכים. הוא שוחח קצרות עם כל אחד מהמועמדים לסמיכה כדי לתהות על קנקנו. כשהגיע תורו של רבי נחום, ונכנסו בדברים, ניכרו על פני הגר"י שמעלקיש סימני התפעלות ובקש ממנו להשאר במעונו. במשך שלשה ימים לצופים, מבוקר על ערב, בחן אותו פעם בתורה פעם בקצרה ולא הניחו שום מקצוע ממקצועות התורה שלא דשו בו. לבסוף נתן בידו כתב סמיכה מלא תשבחות, כיאות לאחד הגדולים, ופטרו לשלום. באגרת שלומים ששלח הגר"י באותו פרק לחתנו הג"ר נתן לוין זצ"ל, אב"ד רייסא, הזכיר בהתפעלות את פגישתו עם העילוי להרימלוב. (מרבילי מעולם החסידות)

הסתופף בצל הרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל זי"ע. אחיו הגה"ק ר' דוב בעריש אב"ד טשעבין בעל דובב משרים זי"ע אמר פעם: (מיין ברודער איז נישט גיווען אזוי חסיד, לו שינאווא האט ער געהאט א משיכה) אחי לא היה חסיד כל כך, אבל היה לו משיכה לשינאווא.(שיח זקנים)

ופעם סיפר אחיו הגה"קאב"ד טשעבין זי"ע על עצמו כשביקרו לו נכבדות, שלחה חמותו מכתב להרה"ק משינאווא זי"ע בשאלה אודות השידוך, ענה הרה"ק משינאווא זי"ע: איני מכיר אותו, הוא בן גדולים, את אחיו הרב מדאמבראווא אני מכיר, אם הוא דומה אליו(אויב ער איז אזא סארט?) תקח אותו לחתן. (שיח זקנים)

כשהגעו לפרקו נשא להרבנית הצדקות מרת טאבא ע"ה בת הרבני הנגיד מוה"ר אברהם פאקער מיאסי ז"ל, אחר חתנתו סמוך על שלחן חתנו ואחר כמה שנים נתקבל לאב"ד דאמבראווא על מקום זקנו הגה"ק ר' שבתי דאפאפארט זי"ע עד יום פטירתו.

עם פלישת גייסותיו של היטלער ימ"ש לפולין גאליציה, שלהי שנת תרצ"ט, הונפה מאכלת הכליון על גולת אריאל. דאמבראווא היתה מן הקהילות הראשונות שנפלו שדודות בידי הצר. ברגע האחרון נמלט רבינו מידיהם, התחמק בחשאי מדאמבראווא, כשפניו מועדות לעבר הגבול הסובייטי שחצה את שינאווא.

כשעבר את הגבול, הדביקו אותו חיילי המשמר של הגרמנים ימ"ש, וערכו חיפוש בכליו. כשמצאו בין השאר את התפלין שלו, נילתה בהם חמת טירוף, כדרכם, והשליכו אותן לארץ. רבינו לא נבהל, רכן אל הקרקע והגביה את התפלין, הקריב את הטוטפות אל שפתותיו וכסה אותן בעתרת נשיקות. חטפו שנית הרוצחים את התפלין מידיו וזרקו אותן בברוטאליות לארץ, וכן בפעם שלישית, על כי איימו עליו ברובה שלא יירמס. בזיון הקודש נגע ללבו. דומם עמד רבינו ליד תפליו כמסומר, חיור כסיד, מאן להפרד מהם. אך על מרגיעה הוא גורש מן המקום בכח – אל מעבר הגבול הרוסי. בלעדים כושלים הספיק להכנס בעיבורה של שינאווא, התדפק על דלת הבית היהודי הראשון שנתקל בו, ותיכף בהכנסו פניה אחזו השבץ והשיב נשמתו לקונו. הלב הטהור לא עמד בפני הזועה של חילול התפלין הקדושות בידי טמאים. (מרבילי מעולם החסידות)

נסתלק לגנזי מרומים ב' כסלו בשנת ת"ש ומנחתו כבוד סמוך לקברו של הרה"ק משינאווא זי"ע בהיותו נרדף מקלגסי הנאצים ימ"ש.

הרה"ק ר' יצחק מוויעליפאלי זי"ע היה רגיל לומר הרבה משניות, ובכל עת שהיו קשה לו במשניות היה כותב לרבינו זי"ע ולאחיו הגה"ק מטשעבין זי"ע, וקושיותיו היו חזקות, ולפעמים עברו כמה חדשים עד שקבלו לו תירוצים על קושיותיו, בתחילת המלחמה כשהיה הרה"ק מוויעליפאלי זי"ע בלבוב ושמעו שנסתלק רבינו, התאנח ואמר: (הרי עדיין חייב לי שתי משניות) אוי ער איז מיר געבליבן שולדיג צוויי משניות. (שלשלת הזהב)

מכל בני משפחתו של רבינו, בנים ובנות, חתנים וכלות, נכדים ונכדות, לא שרד איש בחיים, כולם נספו על קידוש השם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ג כסלו תרמ"ז

הרה"ק מסקוורא רבי אברהם יהושע העשיל ב"ר יצחק זי"ע

רבינו הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל טווערסקי מסקוורא זי"ע נולד בשנת תקפ"ו לאביו הרה"ק ר' יצחק הנקרא ר' איציק'ל מסקוורא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנובל בעל מאור עינים זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת יוכבד ע"ה בת הרה"ק ר' דן יונגרלייב ראדוויל זי"ע (חתן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל ראש שושלת אפטא בעל אוהב ישראל זי"ע) בן הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת ראדוויל זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל יונגלייב ראש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מדראהאביטש זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף ספרובדליבר מפיסטין זי"ע בן הגה"ק ר' משה מזובריש זי"ע

רבינו היה צדיק וקדוש.

כשהגיע רבינו לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת חיה לפורה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זי"ע ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדקת מרת יענטל ע"ה בת הרה"ק ר' יוסף זילברפארב זי"ע.

נסתלק לגנזי מרומים ג' כסלו בשנת תרמ"ז. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ד כסלו תרל"ח

רבי יעקב דוד ב"ר ישראל יצחק זי"ע ראש שושלת אמשינאוו

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יעקב דוד קאליש ראש שושלת אמשינאוו זי"ע הנקרא האדמו"ר הזקן מאמשינאוו, נולד בשנת תקע"ה בעיר זאריק לאביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע הנקרא דער אלטער רבי פון ווארקא. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה

רבינו היה גדול ומפורסם מאוד בתורה, וגם הי' חסיד מפורסם, וכבר בצעירותו יצא שמו הטוב לגאון מופלג בקבלה וחסידות, ושם לילות כימים בלימוד התורה ועבודת ה' יתברך, הרבה באמירת תורות והיה כמעיין המתגבר, והיה יגיע בהתבת ישראל. סיפר רבינו שפעם אחת בהיותו ילד לקחו אביו הקדוש זי"ע אתו עמו לראדישיץ ביום י"ח סיון ביום הילולא של הרה"ק ר' יצחק בער הסבא קדישא מראדישיץ זי"ע על הציון שלו, ובעינו ראה הפליאה הגורלה הלז שאחר שקרא אביו הק' הפתקאות שנתנו לו על הציון, קיבל איש אחד ממנו הפתקאות וקראם בעצמו, בעת הליכתו משם על האכסניא, שאל רבינו לאביו מי היה האיש אשר לקח מידו הפתקאות וקראם? השיב לו אביו: כי הוא הי' הסבא קדישא בעצמו. רבינו נסע הרבה לקבל פני צדיקי דורו ומהם הרה"ק ר' יחזקאל טאוב מקאזמיר זי"ע הרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע כמו כן לשאר צדיקים. ונעשה קדוש ישראל מנורה הטהורה ופועל ישועות אשר אלפים הלכו לאורו, ובייחס רבנים גדולים ואדמו"י דורו, היה תלמיד מאביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע ותלמיד מהרה"ק ר' מנחם מענדל ראש שושלת קאלק זי"ע, כדרך רבוה"ק הקדוש עצמו לכל עניני הכלל והפרט, ימים על גבי ימים שהה בוואר שא לרגלי עסקנותו לשם שמים, ולא נח ולא שקט, והיה תמיד בדרכים ונסיעות לעזור בכל מקום שדורש, אם להשיא יתומה, או לפדות אסירים או לשחרר מהצבא, או להשיא שלום בן אדם לחבירו וכל'. אגב: גיסו של רבינו הרה"ק ר' אהרן מנדרזין זי"ע חתן הרה"ק ר"י מווארקא זי"ע קרא רבינו מקרא שכתוב תהלים מ"ז ד' "ידבר עמים תחתינו" ידב"ר הוא ר"ת יעקב דוד בן רחל. ובנו הרה"ק ר' חיים מנדריזן זי"ע אמר: שכוונת אביו היה לפי שרבינו היה תמיד כל עבודתו להליל ישראל מלוחציהם מכל הגזירות ומכל הרעות וזה "עמים תחתינו(בהקדמה לספר ישרש יעקב). וכשהגעו לפרקו נשא הרבנית הצדקת מרת שרה לאה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל מפארלאווא זי"ע שהיה מחסידי אביו הק' ובזו"ש בת הרה"ק ר' יעקלי מזארנאווקא זי"ע. רבינו שימש ברבנות בעיירות: גובראלוב, פשיסחא, גור, ואחר כן עבר לאמשינאוו שעל שמה הוא נקרא, בשנת תר"ח אחרון של פסח כ"ב ניסן נסתלק אביו הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע, והתמנה תלמידו הרה"ק ר' שרגא פייביל מגרילא זי"ע לאדמו"ר, אך הוא נפטר לאחר חצי שנה בשמיני עצרת שנת תר"ט, והעדה התחלקה בין שני בניו של הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע, חלק לרבינו באמשינוב וחלק לאחיו הרה"ק ר' מנחם מענדל זי"ע בווארקא. נסתלק לגנזי מרומים בשבת קודש פרשת תולדות ד' לחודש כסלו תרל"ח בשהותו בעיר המרפא מעראן שבאיטליא, והובא לקבורה באמשינאוו זי"ע. נשאר אחריו שלשה בניו הק אחר שנפטר לו שלשה עשר בנים ובנות בילדותם, בנו הרה"ק ר' מנחם קאלים זי"ע שהתמנה לאדמו"ר אחרי רבינו כשהיה בן שמנה עשר שנים בלבד, ובין החסידים נמצאו כאלו שלא קיבלוהו לרבי, ביומא דהלולא הראשונה של רבינו אמר מז הרה"ק ר' מנחם זי"ע דברי תורה, כתוב בתורה: ולא ידע איש את קבורתו של משה רבינו ע"ה עד היום הזה, לכאורה מדוע עשה ה' ככה? אלא שבאמת היו יודעים את מקום מנוחתו, שוה לא היו מקבלים את מרותו של יהושע בן נון ע"ה, באשר היו הולכים לציון רבם שנפטר. הרה"ק ר' יעשיה קאלים מפשיסחא זי"ע והרה"ק ר' ירמיה קאלים מאפלע זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

מי שרוצה להיות רבי עליו לדעת שלשה דברים:א) בשבתו על כסאו צריך להרגיש כאילו יושב על מסמרים.ב) עוד לפני שקורא את הפתקא צריך לדעת מה כתוב בה.ג) בשעה שקורא את הפתקא צריך להרגיש בצרתו של המבקש, כאילו היתה זאת צרתך שלך. אם שלשת אלו הדברים יש לו, יכול הוא להיות רבי.

מצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שחידוש ענין נפלא במצות הכנסת אורחים "והוא יושב פתח האוהל" דהיינו שהיה נעמד בכינסה לבית, ועושהו לאורחו בעל הבית, משל אומר לו: הרגש עצמך בטוב, כאילו אתה בעל הבית כאן, ואני הוא העני העומד בפתח.

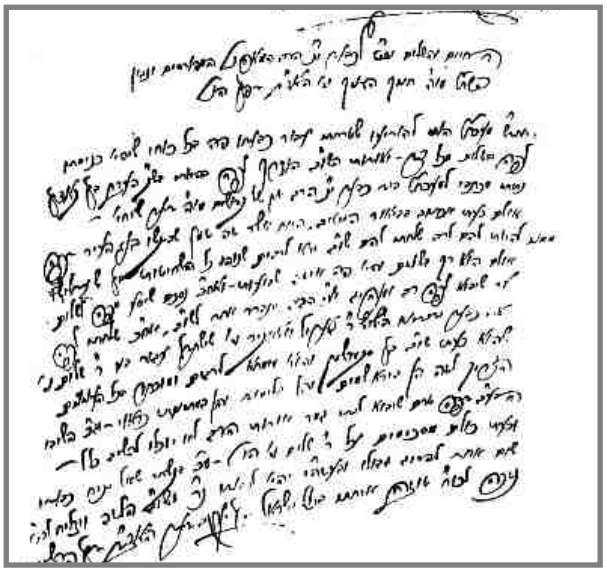

שאלו את רבינו כתוב בפרשת וירא אודות ישמעאל "ויהי אלקים את הנער ויגדל ושב במדבר ויהי רובה קשת" ופירש רש"י: היהושב במדבר ומלסטם את העוברים, הדברים תמוהים, אם היתה לאברהם אבינו ע"ה השפעה כזאת על בנו, עד כדי כל שזכה ל'ויהי אלקים את הנער, ה' היה עם ישמעאל, איך זה שעזב את ה' ונעשה לגייל היות ופרא אדם? השיב רבינו: תשובה על פליאה זו נמצא בפסוק עצמו, אמנם ויהי אלקים את הנער, ובאמת ראוי היה שעל ידי זה יתעלה, אך דא עקא "ויגדל" יד הגאוה היתה באמצע, הרגיש עצמו מחמת היות ה' עמו לגדול ובעל מדריגה, ועקב יהירות זו נפל ממדריגתו, עד ויהי רובה קשת.

מליצה טובה בשם רבינו זי"ע בעד כלל ישראל:

אם עונות תשמור ה' מי יעמוד: ר"ל אם עונות תשמור י"ק, א"כ ה' מי יעמוד לפניך בתפלה שאתה מתאוה ומשתוקק לתפלת ישראל, ובאם לא תמחול עונותיהם מי יתפלל לפניך, וזה מש"כ "למשפטיך עמדו היום" שזהו משפט שלך " כי הכל עבדיך" ואין מלך בלא עם, ובאם לא תמחול מי יתפלל לפניך, דעל האומות כ' ולרשע אמר אלקי מה לך לספר חקי' וג"ו ע"כ עשה ה' למען שמך הגדול, כדי שיהא נחת רוח לפניך.

ה כסלו תרמ"ו [א]

רבי יעקב יהודה ב"ר נתן נטע זי"ע בעל ישרש יעקב מנאדרזין

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יעקב יהודה טענענבוים מנאדרזין בעל ישרש יעקב זי"ע נולד בחול המועד פסח לאביו הרה"ק ר' נתן נטע מווארשא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן אב"ד זאקרטשין זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה ליבל אב"ד ריטשעוואל זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב זי"ע בן הרה"ק ר' ליב חניליש בעל מהרל"ח זי"ע נכד הרה"ק ר' שלום שכנא מלובלין זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה ע"ה בת כהנת וספרו כי היה לה כתב יחוס עד עלי הכהן ע"ה

אם באנו לספר מעשי האיש וגדולתו ולדקתו תקצר היריעה מהכיל, כי היה באמת נפלא הפלא ופלא בתבל תלה, בלבתו ויקבו במחכלו ושחייתו המעטים בנקיות וטהרה המעוטף מכל דיני הש"ע וספרים הקדושים היה עד להפלא, יופי טורתו ותארו היה מבהיק לכל רואה אותו, שקילתו בתורה בלילות וימים כמעט לא נראה כבושם הזה, מעשיו הגולאים הנראים ממנו היה פלאים ורבים

אך נזכיר שתי מעשיות: בעת פטירתו בבית אחיו החסיד המפורסם ר' יוסף ז"ל היה תלוי שם לאמפ של נפט בהחדר ההוא, והסדר היה כשהיו מדליקין אותו הלאמפ היה דולק עד שעה ב' או ג' בלילה ואם היה דולק לפעמים כל הלילה מחמת שעשו להב קטן היה רבותא גדולה, ואז בעת פטירתו היה גם כן נדלק מבערב יום ה' באותו הלילה שנפטר ז"ל, והיה דולק והולך אותו הלאמפ עד אחר יום ג' שבוע השני, וכאשר דברו אנשים רבים והתפללו מאוד על זה נכבה אותו הלאמפ.

גם פעם אחת ליבר עם אחד ממיודעיו והיה עומד סמוך לו מורה שעות אחד שנתקלקל זמן רב ובתוך הדיבורים אמר לו שאיש היהודי צריך שיהיה לו כח בפיו שאם יאמר על המורה שעות שיהלוך תיכף יהלוך, וכן היה כי תיכף התחיל לרפוק ולהלוך ויהי לפלא. (ישרש יעקב)

היה ברכו הרבה פעמים לבדר איזה קוויטלעך ולהניחם בתוך המורה שעות שלו, והרבה פעמים בירר מתוך הקופה של הקוויטלעך איזה קוויטלעך ושהה בזה זמן רב ולוה לי להניחם באש תחת המחבת דגים המתבשלים על שבת קודש

פעם אחת נפטר אחד מידיליו ושאל לאמור לו ואמר כי הוא ידע תיכף ברגע הלזו כי המורה שעות שלו עמד פתאום ברגע הזו.

פעם אחת הודא לפניו מורה שעות מקשקש שקורין וועקיר ושחק ואמר בתמי' אנכי צריך לוועקיר אני מעורר הוועקיר ואין הוועקיר מעורר אותי.

כמעט קט טרם פטירתו נגנב מאתו מקלת מן הכלי כביסה שלו אז התחיל לירא ולפחוד על עצמו כי אמר מעורו חי לא נגנב ולא נאבד מאתו אף חוט ומשיחה אחת, ומעורו לא סגר במפתח לא שום לבת ולא שום תיבה אף תיבות השולחנות המונחים בהם ממון הרבה.

ופעם אחת הזהירוהו מאוד מאוד ואמרו לו כי כעת נמצאים הרבה גנבים בעיר, ואז כשהלך לבית המדרש סגר את חדרו והניח את המפתח על הספסל שעמד אצל פתח חדרו ושאר פתחי הבית נשארו פתוחים.

כשהגיע רבינו לפרקו כשהיה בן י"ב שנה בשנת תרל"ט לקחו הרה"ק ר' מנחם מענדל מוואלרקי זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל יאחק מוואלרקא זי"ע לחתן בתו הרבנית הצדיקת מרת שרה ע"ה

רבינו הקפיד מאוד שלא יגע אדם אותו לא בו ולא במלבושו.

כן לא היה שום בעל פחדן כלל ישן בחדרו וחמשה חדרים סביב לו פנויים משום בן אדם, ובעת שירדו רעמים גדולים וקולות וברקים ברכו היה לפתוח חלון אחד להוציא ראשו ורובו לחוץ למען לשאוף אז האויר הלח אשר הרופאים הזהירוהו עליו, ופעם אחת אמר אשר לזה נקרא דינור כי אמרו ז"ל (מסכת ברכות ק"ט) למה נברא רעמים, לפשט עקמומיות שבלב, וזה הוא שטועקים מן השמים אל האדם ואומרים לו: דו נאר, והיה נראה כי נתקיים בו מאמרם ז"ל (ב"ר פי"ב) הפקחים יולעים ומיזו והגיונו ע"ש.

ופעם אחת בחג השבועות שהיה מתפלל בביהמ"ד עם הצבור באמצע התפלה והקריאה נתהוה גשם גדול מאוד וקולות וברקים ורעמים גדולים מאוד ולאחר התפלה דברו מזה, אמר: לא אוכל להבין איך שבאמצע התפלה יכולין לראות ולשמוע מה שנעשה בחוץ כל כך היה דבוק בתפלתו.

פעם אחת פרח לביתו תנשמת אחת ופרח והכה בצפרנים בכל קירי הבית ומשמשו התחיל להסתיר בידיו את שער זקנו ופאותיו [כי העולם אומרים שהוא יכול להזיק בשער] ורבינו יצא ושחק ואמר לו למה תתירא,

ופעם אחת היה מוכרח להחליף חדרו בחדר אמו על פי פקודת הרופאים שהזהירוהו מפני הטחב, ורבינו כאשר התחילו הרעמים הלך להחלון לפתחו כדרכו, נראה לפניו מרחוק הלאה דבר זר עומד והיה מוזר לו ובראנע ההוא נזרק בו רעם ונתרוסס לרסיסים דקים ונתפוזן לכל עבר ופנה.

סיפר רבינו כשהיה ילד הלך ללמוד לבית הספר ואמר מסתמא הייתי הולך בחשק גדולה ובתשוקה גדולה, וכשהלך בהרחוב עמד גוי יניק ורשע על שביל הרחוב ואחז בידו סכין קטן וכשעברתי לפניו לקח הסכין וחתך באצבעי של יד הימין והתחיל הדם לנבוע (ויוצא והראה אצבעו כי עוד ניכר הרושם במקום הזה) ואמר כי כוונתו היה לבטלו ולהשביתו מהתשוקה הגדולה אשר הולך בה אולם אנכי לא הנחתי עצמי מאתו.

הורו ומלמדו סיפר כשהיה ילד קטן לומד אצלו ובחורף לאחר השיעור הלך לאותו לבית אביו עם עוד ילד אחר אשר גם כן היה דר במחוז הזה, שמע שאמר לחבירו: אנכי אהי' באחת משתי אלה, אם אהי' חלילה לא טוב יהיה להפלא אולם אם אהי' טוב לא יהיה דוגמתי וכאשר כן הי.

עוד סיפר כי פעם אחת לא היה בבריאות על נכון וביקש אביו מעמו באשר שהוא רבו לאמור לו שלא ישתה יי"ש ועשה כן, ושוב לאחר הרבה שנים שלא למד עוד אצלו בא אליו פעם אחת בפורים וביקש מאתו כי חושק היום לשתות יי"ש למען לקיים מאמרם ז"ל (מסכת מגילה ז') אמר רבא: חייב אינש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ושאל אותו: מי יאמה בידך? כי לא זכר כלל עוד המעשה שהי ,לפני הרבה שנים, והזכירו ואמר לו כי מני אז שאמר לו שלא ישתה עוד לא שתה, לזה בא היום ליקח רשות. כל כך היה זהיר בכבוד רבו.

פעם אמר רבינו על עצמו: כי כאשר בואו להתפלה נקי הוא משני דברים מכל וכל, אחת נקיית הגוף שאז נקי הוא מאוד, והשנית הבלי וטרדי העולם הזה.

פעם ליבר מהענין שצריך כל אחד ליקח לו מאות עשה ולא תעשה לקיימם בכל תכליתם והיה נראה ממנו אז שהוא לקח לעצמו הלא תעשה של בשר בחלב והעשה של לקרח, והנה בבשר בחלב היה להפלא כי לא לבד שלא אכל בתוך המעת לעת ההוא, אך אף ביום שאכל חלב היה הרחקה מאוד כי מהבקבוק יי"ש ששתה ממנו לבשר לא שתה ממנו לחלב, והיה לו מלבוש מיוחד לחלב ומטפחי האף מסומנין לחלב ופילילע מיוחד וכל כלי שתיית טאטין וליגאלין ועוד הרחקות יתירות.

והעשה של לקרח היה גם כן פלא כי לא היה אפשר לידע מאין יש לו כל כך ליתן, כי

מתורתו של רבינו

וַיְהִי כִּי יָרְאוּ הַמְיַלְּדֹת אֶת הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים. (שמות א' כ"א) פירוש בדרך הלצה: שפרעה ראה אשר המילדות מסתכלין תמיד מחלונותיהן לשמים כלפי מעלה, ויעש בעבורם בתים גבוהים מנגד חלונותם להיות למחיצה ולסתימה. (ישרש יעקב)

סגולה

וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם (פרשת מקץ מ"א נ"ו) להבין הלא לא כתיב מה ומה פתח אמר לזאת ידוע אשר כל איש ישראל כאשר נולד, נולד בכח הלז שיוכל לפעול תמיד עליו בני חיי ומזוני, אך כאשר ר"ל מקלקל אזי נסתם ממנו הצינור של ההשפעה הנ"ל ועצה היעוצה לזה ליסע ולדבר עם הצדיק ובאותו הדיבור שמדבר עם הצדיק מכניס בו הכח שיהיה ביכולתו לפתוח את הצינור הנ"ל, וזאת ידוע לנו כי יוסף הצדיק היה צדיק הדור ואז היה השפעת המזוני נסתם ר"ל והיו מוכרחים ליסע ולדבר עם צדיק הדור שיכניס בתוכם למען פתוח להם שפע המזוני, וזהו פירוש הכתוב ויפתח יוסף את אשר בהם, היינו הכח שיש בהם. (ישרש יעקב)

ביום הושענא רבה מה שיושבין בסוכה עד אחר הושענא רבה, לפי מה שכתב (תהלים כ"ז) וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֶחְסֶה עַד יַעֲבֹר הַוּוֹת , היינו זה זמן אחסה בצל כנפיו עד שיעבור כל הדינים זה הוות גם לאחר הושענא רבה. (ישרש יעקב)

ה כסלו תרמ"ו [ב]

רבי יעקב יהודה ב"ר נתן נטע זי"ע בעל ישרש יעקב מנאדרזין

רבינו הרה"ק רבי יעקב יהודה טענענבוים מנאדרזין בעל ישרש יעקב זי"ע נולד בחול המועד פסח לאביו הרה"ק ר' נתן נטע מווארשא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן אב"ד זאקרטשין זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה ליבל אב"ד ריטשעוואל זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב זי"ע בן הרה"ק ר' ליב חניליש בעל מהרל"ח זי"ע נכד הרה"ק ר' שלום שכנא מלובלין זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה ע"ה בת כהנת וספרו כי היה לה כתב יחוס עד עלי הכהן ע"ה

לנאדרזין היה לו קשה מאוד לבוא להעיר, ורשות לבוא לפניו לא היה קודם כ"א שעה ב' שעות וחצי בלילה, ואף זה לא בכל לילה כי הרבה פעמים הוה שלא להניח היום שום איש לבוא לפניו ונתינתו בשפע היה הרבה מאוד עד שלא היה אפשר בטבע מאין יש לו כל כך ליתן.

היה לו כלים מיוחדים לדגים מזלג וכסף וקערות, מקורו בטור יו"ד (הלכות סכנה קט"ז) וז"ל ויש מחמירין לייחד לדגים כלים. לבד, ואף דשם יכולין לפרש להוא דווקא בכלי הבישול מכל מקום החמיר אף בכלי האכילה.

בעת מלחמת ישמעאל נלקחו איזה אנשים מהמונים גבוהי הקומה גבורי חיל ונסעו דרך נאדרזין בש"ק בבקר שבת שובה, ושמעו כי יש רבי בעיר ועמדו תחת החלון ובכו, ורבינו אמר תיכף כי יניחם לבוא לפניו אף שאז לא נתנה רשות לשום בן אדם לבנות אצלו, וכאשר באו ברכם ופטרום לשלום, והיה כאשר בא אל שולחן סעודת שבת התחיל לבכות ואמר: הנה באמת הם אינם חייבים כלל אך הם שלוחנו מפני חטאינו והיה כאשר אנחנו יעשו תשובה אקוה כי יהיה נעשים חפצים וכן היה, כי ביום ב' שבו כולם חזרה לביתם.

פעם אמר כשאעלה עשן בבוקר אדע מה נעשה בכל העיר, ופעם אחד אמר עליו הרה"ק מאלכסנדר זי"ע הוא יושב בחדרו הקטן ובקי בטוב כל העולם.

אמר על עצמו שאין עושה שום דבר בלי כוונה.

היה לו סכין קטן מיוחד לשמש לדבר מצוה כגון לפעמים שנצרך לגדל איזה אות בתורה או לחתוך ההלסים או הלולב אם היה ארוך ביותר וכדומה, וכן היה לו סכין קטן אחד מיוחד לנטילת הצפרנים, וכן לשלש סעודות שבת סכין מיוחד לכל סעודה, ולאכילת חול סכין אחר.

כשבנה ביתו בנאדרזין לא היה מניח לבנות בכל משך ימי הספירה וגם בכל ימי המצרים ולא בחנוכה בלילות, וטרם שהיה נגמר היה מכרו לאחר ועשה שטר מכירה כד"ת ושוב לקחו חזרה, להשוש להספק של מוחא רבי יהודה החסיד. (אות ד' ש)

אוה לעשות לו דלי לנטילה עם שקה אזנים ולעשות שנים, אחד לכל השנה ואחד לפסח ליטול ידיו לנטילת בוקר שחרית כי צריכין אז ליטול כל יד ג' פעמים שלא יטמא היד שוב ממימי האוזן, ואוה שלא לגלות להבעל מלאכה למה הוא נצרך שלא יהיה בעיניו זר וחוכא כ"א לומר לו כי צריכין לכלי כזה.

בסוף שנותיו הקפיד בעת יושבו בשולחן בשבת ויו"ט שלא יהיה העומדים סביב השולחן סמוכים להשולחן בעת אכלו כי אם יעמדו סמוך בעת יזמרו הזמירות ובעת אמירת תורה, אולם בעת אכלו יתרי קו זולת האוכלים גם כן עמו בהשולחן, ופעם אחד סיפר כי הרבי מלובלין זי"ע בכל יום טרם אכילתו אוה לנחוש לו עין ואמר כי אף אין אתי בבית שום איש ירא אנכי מן המלאכים.

רוב חדשי השנה לא היה תחת כיפת הרקיע כי אם מקידוש לבנה אחת לקידוש לבנה האחרת.

דרכו היה בשמיני עצרת לאכול בסוכה גם בלילה ואוה שבשעת הקידוש לסגור הגג של הסוכה ותיכף לאחר הקידוש שוב לפתחו, ואמר שמה שמובא במג"א (סי' תרס"ה) שהיה מנהג לאכול אחי סעודה בסוכה ואחי בבית, הכוונה על סעודת הלילה ואחי ראשונה אכלו בבית, וטעמם היה לפי שלא היה אפשר להם לקדש בסוכה שלא יהא סתירה מה שאומרים שמיני עצרת החג הזה, וגם מה שמברכין ברכת הזמן לזה הוכרחו לקדש בבית, ומפני שצריך להיות הקידוש במקום הסעודה לזה הוכרחו לאכול גם כן בבית ואכלו אחי הסעודה ואחי השני נכנסו להסוכה לקיים ספק שביעי, אולם כאן שיש עצה לסגור הגג בשעת הקידוש ולפתחו אח"כ יכולים לאכול כל הסעודה בהסוכה, לזה אוה תמיד לעשות כן.

והנה פעם אחת נתקלקל הגג ולא היה אפשר בשום אופן לסגרו ולפתחו ואעפ"כ נכנס להסוכה לאכול הסעודה ואף לקדש שם, והנה כשמזגו לו הכוס ליתנו על ידיו פתאום נפל גשם שוטף מאוד ברעש גדול וקילש ולאחר שתיית רוב הכוס פסק הגשם, ואמר: שזה היה העצה כי אז לא היה סוכה. והיה נראה בחוש כי מן השמים שלחו הגשם הלז למלאות רצונו

הרבה פעמים בישבו על השולחן בליל שבת אחר טעימת המוציא נעמק בעשתונותיו ושני חוטי דמעה זלגו מעיניו ושום קול בכי לא נשמע. והיה זה זמן רגש מאוד ועפעפי עיניו נתעקמו למעלה וכאשר פסק נשארו עקומים זמן מה על שנתייאשו להיות יושבות על מלאת.

בראש השנה הראשון בשנת תרל"ז שהתחיל להנהיג העדה בעת פרילת השלוש אמר לאחד מחסידיו, כמדומה לי שאתה אינך רואה היטב, והשיב לו כן רבי כי באחת מעיני אינו רואה כלל מחמת שיש לי מכסה עור על העין והש"ת יעזור לי על העין השנית שיהיה בבריאות, ושאל אותו האם לא תעשה לזה מאומה, והשיב אני מלמד ואין לי פנאי לזה, ושאל אותו האם אתה מיאש עצמך, והשיב ח"ו אך אין לי פנאי לזה לעסוק בזה ופטרו לשלום, ושוב בחג שבועות כשבא פעם שנית שאל אותו האם עוד אינך רואה על העין ופטרו לשלום, וכשבא לביתו אחר שינת הלילה בבוקר אמר לבנו תן לי איזה ספר המונח על השולחן ואוה לבנו שישים ידו על העין הטובה ולסתמו והוא קרא בהספר כל הכתוב בו ורואה על העין האטת כל ימי חייו. ושוב כשראה אותו אמר לו כשיבוא לביתו לוואַרשא ילך אל איזה לאקטער ויספר לו המעשה.

פעם אחת בא אליו אברך אחד ובדרכו של האברך להיות שם שני שבתות ולפעמים שלשה ואין מוחה בידו, ופעם אחת נפל בדעתו להתענות שובבי"ם ת"ת אולם בביתו היה ירא מאשתו וחמיו, חשב בלבו כי יסע לנאדרזין ושם יוכל לעשות מה שלבו חפץ, כי מי ידע שם מה הוא עושה, והנה כאשר בא בעש"ק והיה שם ש"ק תיקף במוצאי שבת שלח לו משמשו שיבוא לקבל פרילת שלוש, אולם האברך לחה אותו בתירוץ אולם ביום מחר שלח אליו בפעם שנית לבוא תיקף לקבל פרילת שלוש ובע"כ היה מוכרח לבוא אצלו, וכאשר בא לחדרו אמר לו: איכה תסבב עצמך פה יחידי ומרה שחורה יותר גרוע סע לשלוש ופטרו, אז ראה כי רבו מרגיש בו והניח ועזב את מחשבתו והתחיל לאכול.

באמצע האחרונה שלו יום ג' ויצא בלילה סעודת חלב אחר המעת לעת סעודת בשר מראש חודש כסליו באמצע הסעודה בלמדו בספר אחד נתחלש אשר ממנה נסתלק ביום ה' בלילה לגנזי מרומים ומנוחתו כבוד באוהל אדמו"ר וואַרקא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ה כסלו ה' שצ"ב

רבינו שמואל אליעזר ב"ר יהודה זי"ע בעל המהרש"א

רבינו הרה"ק רבי שמואל אליעזר הלוי איידליס אב"ד אוסטרא המכונה מהרש"א זי"ע נולד בקראקא בשנת ה' שכ"ה לאביו הגה"ק ר' יהודה הלוי מקראקא זי"ע שהיה חוטר מרבינו ר' יהודה החסיד בעל ספר חסידים זי"ע ומגזע חכמי הקבלה דור דורו, ולאמו הצדיקת מרת גיטל ע"ה מגזע רבינו ליוואי הזקן מפראג זי"ע מגזע הגאונים מזרע הנשיאים זי"ע

רבינו היה מפורסם שקיים בעצמו את השלשה דברים שהעולם עומד, על התורה ועבודה וגמ"ח, להיינו שהיה גאון עולם של התורה רשכבה"ג קדוש וטהור, ונודע למשגיב לצדיק תמים, ובימו הי' פתוח לאורחים כביתו של אברהם אבינו ע"ה, ועל משקוף ביתו הי' חקוק הפסוק בחוץ לא ילין גר, דלתי לאורח אפתח.(איוב כ"ז כ') למד בישיבת של הרמ"א הגה"ק רבינו ר' משה איסרלש מקראקא זי"ע, שסש עמל בתורה ושקידתו בתורה לא ידעה גבול, ועד מהרה נודע לעילוי מקראקא. רבינו היה חתן הגה"ק ר' משה היילפרין בעל זכרון משה זי"ע, וחתנתו הרבנית הגבירה מרת איידל ע"ה כלכלה אותו ואת ישיבתו הגדולה בכספה משך עשרים שנה וכאות הוקרה חתם רבינו את עצמו שמואל אליעזר איידלי"ס על שמה הטובה. כבן עשרים נהל רבינו את ישיבתו הגדולה בעיר פויזן ונתקבלו שמה תלמידים גדולים מכל פנות הארץ ששמעו הלך מסוף העולם ועד סופו, שהי' אדם גדול כאחד הענקים ממפרשי הראשונים ז"ל, כמה קהילות הק' רצו בו, אך רבינו שנאה מאד את הרבנות ולחאס, אמנם בשנת שס"ה כאשר נפטרה עליו חמותו הבריח התוכן של ישיבתו, פסק הישיבה ונאלץ לקבל על עצמו עול רבנות. ובשנת שס"ח נתקבל לאב"ד העלמא, ובשנת שע"ה נתקבל לאב"ד ור"מ בלובלין, ואח"כ כיהן בעיר טיקטין ומשם נבחר לאב"ד אוסטרא וגם שם העמיד ישיבה גדולה, ואז בשנת שע"ז הוציא ספרו חי' הלכות מהרש"א על רוב הש"ס אשר לאורו הלכו כל מעייני הגמרא והתוס' להוציא פסק הלכה, לאחר זמן בי"ז סיון בשנת שפ"ז השלים את ספר אגדות מהרש"א אשר ממנו יקחו בעלי הפרשים ליסד דרושים לכל חפציהם, אך הגם שכתבם לחוד בשתי חלקים, לוה שלא להפרידן רק לעי' בשניהם, כי תורה אחת הוא לנו וירמה בהם במקום שזה סותם זה מגלה, זה סוגר וזה פותח, ואלה תמיד יחדיו. ועוד פירושים חבר רבינו על התורה ועל המזרחי, וגם הרבה חידושים נשאו בכתבים וחלקים נגלו על ידי חתנו הגה"ק ר' משה אב"ד ור"ס בלובלין זי"ע שהוציאם לאור וקראם חי' מהדורא בתרא, והוא היה אומר: שכל החולק על פירוש חותנו המהרש"א ז"ל כאילו חולק על השכינה. וכמו כן אמר מרן רבינו הבעל שם טוב זי"ע שכל החידושים שהי' על המהרש"א ועל בכלל היה ברוח הקודש, והוא תורה עצמה וכיון שהוא תורת אמת אפשר לפרש על פי פרד"ס וכ"ו ומה מאד הי' משבחו בגודל לדקתו עד שאמר שאם היה העולם יודעים מזה, היה לוקחים את העפר שעל גבו קברו(בעש"ט עה"ת שופטים אות ה'). הגה"ק ר' יואל ב"ר משה גד בעל חי' הלכות זי"ע נכד הטו"ז והב"ח זי"ע אמר: שדברי המהרש"א כל כך יסודות חזקים, שכל הרוחות שבעולם לא יוכלו לזעזעם ממקומם. ובלוואת הגה"ק ר' יונה לנדסופער בעל המעיל לדקה זי"ע כתב לבניו: שמדברי המהרש"א רוח אלקים מדבר, ומבלעתי השגת רוח הקודש אי אפשר שיעשה ספר בדומה לו. הגה"ק ר' יוסף תאומים בעל פרי מגדים זי"ע כותב (ברלש יוסף פסחים דף כ"ז ע"א) כל דבריו ברוח הקודש נאמרו ומי יתן וכל חכמי ישראל בזמנינו יבינו דבריו הקדושים וטוב להם. וכתוב הגה"ק ר' אברהם יעביה קארעליץ בעל חזון איש זי"ע: לא אמנע להעיר כי בלבי אשר לא יסה עשה הדור האחרון אשר עזבו לימוד ספר המהרש"א ז"ל, אשר מתנה טובה נתנה לישראל לזכות בו הדורות הבאים אחריו, להרגיל הלומדים בהתעלמות התורה אשר אך העמל הוא העבודה המעולה ואשר עליהם כיונו חז"ל בהפלגת התורה על לומדיה, והמהפך את הגשם לרוח ואת הגוף לנפש, והנכנס בדמ"ח אבריס של אדם לזככם ולעדנם לחי' התורה וכ"ו, ודור שלפנינו, החזיקו מאד בספר הק' הזה, ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כלו, ואין מי שיחזיר העטרה ליושנה עכ"ל. נסתלק ומת במיתת נשיקה לגנזי מרומים בליל מוצש"ק פרשת תולדות אור ליום ה' כסלו בשנת של"ב ונטמן למחרתו ביום א' פרשת וילא ומנוחתו כבוד בבית החיים באוסטרלה, ועל מיטתו הניח את ספריו הק' כי כן ציוה לפני הסתלקתו זי"ע. וסיפר שבעיר אוסטרלה סמוך לבית החיים היה בית תיפלה של נוצרים, וכשהיו מלוויס את המת היו נושאי המיטה מוכרחים לעבור דרך תיפלתם, וכשראו הגוים את המיטה ומלוויה, הי מצלצלים בפעמוניהם, וכבר קרה שהמת נחטף ע"י כוחות הטומאה רח"ל. וקודם פטירת רבינו ציוה שישמו ספר תורה על מיטתו ויעברו דרך שם, כשהגיעו נושאי המיטה לאותו מקום קם רבינו המהרש"א ממיטתו ופתח את הספר התורה וקרא הפסוק: שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא (דברים ז' כ"ו) ופתחה האדמה את פיה והתחיל הבית לשקוע מטה מטה ושני קומות נשתקעו באדמה, ורק הקומה השלישית נשארה, ונתבטלה הטומאה לגמרי. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כתב רבינו המהרש"א זי"ע (ברכות ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: הכל בידי שמים, כאשר אדם מתפלל על כל דבר שהוא, בידי שמים להחליט אם לשמוע לתפילתו, חוץ מיראת שמים, אם יתפלל אדם על יראת שמים יהיו חייבים משמים להשמע לתפילתו ולהגשים את רצונו.

וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר (פרשת צו ו' ד') תנא דבי רבי ישמעאל (מסכת שבת קיד) לימדך התורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן העבד קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו. והכוונה היא, לעניין שינוי בגדי שבת. שכשם שהכהן לא היה לובש בשעות העבודה אותם בגדים שבהם היה מוציא את הדשן אלא לבש בגדים אחרים יותר נאים ויותר נקיים, כך גם בשבת יש לבוש בגדים נאים ונקיים יותר מימי חול. (מהרש"א)

ו כסלו תר"ל

רבי מנחם ב"ר מאיר זי"ע בעל חומת א"ש אב"ד אונגוואר

רבינו הגה"ק רבי מנחם אייזענשטאט אב"ד אונגוואר בעל חומת א"ש הנקרא ר' מנחם א"ש זי"ע, אחי הגה"ק ר' יהודה אב"ד סאבראנץ זי"ע והגה"ק ר' חיים זי"ע נולד בשנת תקס"ח לאביו הגה"ק ר' מאיר א"ש אב"ד אונגוואר בעל מהר"ם א"ש זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה לייב הש"ץ בקהלת אייזנשטאט זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד יאקא זי"ע שהיה מגורשי פולין מק"ק פינטשוב. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד דייטש אב"ד סעמניץ בעל אהל דוד זי"ע בן הגה"ק ר' מענדל אב"ד טיטשאף זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי בעל מר דרור זי"ע שקבלה בידו שהי' ממשפחת רבינו יהודה חסיד זי"ע

רבינו היה גאון מובהק לדיק יסוד עולם חו"פ סיני ועוקר הרים בעל מחדש נפלא, למד תורה על כי נחלש כוחותיו והעמיד תלמידים הרבה גדולי תורה וביניהם הגה"ק ר' אליעזר דייטש אב"ד באיהאלד בעל פרי השדה זי"ע הגה"ק ר' אברהם חיים איינהארן ממאסיעף בעל עפי העולה זי"ע הגה"ק ר' טוביה י"ט בעל שושן עמק זי"ע הרה"ק ר' יוסף מאיר וויים מספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע הגה"ק ר' יצחק ווערלבערגער דומ"ץ דעעק זי"ע הגה"ק ר' יעקב דוב קאהן אב"ד ערדי סענזאהרן בעל בינת יעקב זי"ע הגה"ק ר' יחזקאל גרלאספעלד אב"ד טשאפ בעל אוהל מועד זי"ע הגה"ק ר' משה הירש מכפר דוילא זי"ע הגה"ק ר' פנחס שטיין אב"ד מיקלאש בעל קנאת פנחס זי"ע הגה"ק ר' שלום גאלדינבערג אב"ד סווארליווע בעל דברי שלום זי"ע.

וסיפר שלפעמים היה רבינו מטיל מרה בתלמידים והטיף להם מוסר, אך בסיום דבריו הי' מפייסם במלים חמות, וכך אמר: דעו לכם כי בדרך כלל זורקים אבנים על עץ שיש עליו פירות, על אילן סרק לא זורקים אבנים.. מוסר אומרים לאדם שיש בו תורה, מצוות ומעשים טובים. (עולמו של אבא)

פזר נתן לאביונים, והרבה חיילים עשה לקבץ לעניי ארץ ישראל ויסד יחד עם הגה"ק בעל כתב סופר זי"ע את קופת כולל שומרי החומות לצדקת רבי מאיר בעל הנס בשנת תרי"ח, מסר נפשו ומאדו להזהיר ולהזהר לקיים ולא לבטל ח"ו שום מנהג קל ממנהגי ישראל, היה רואש המדברים באסיפות הרבנים האורטודוקסים והשתתף במשלחת הרבנים לקיסר פראנץ יוזעפף, וסיפר שרבינו געה בביה כשהתחיל לדבר בפני המלך, ועל ידי הדמעות הללו הביא את השועה ליהודים ירא' ה' במדינות אוסטריא הונגאריא, ואם כל זה היה עניו כהלל.

ובילדותו נסע מבית אביו למקומות תורה וירא'ה, וכשהגיע לפרקו נשא בת הרבינו הנגיד מר"ר אלחנן דוב ז"ל מהושבי ק"ק ליסקא, אמנם לא האריכה ימים, ונשא פ"ש להרבנית הצדיקת מרת רבקה רחל ע"ה בת הרבני הנגיד הר"ר שמואל סג"ל הורוויץ מק"ק ליסקא ז"ל. ויואל לשבת שם ולמד שם יחדיו עם אוהבו נאמנו הגה"ק ר' צבי הירש אב"ד ליסקא בעל היאר והטוב זי"ע. וסיפר כשנסע רבינו לבית אביו לקיים מצות כיבוד אב הולך רבינו לומר לפני אביו ח"ת מחבירו אב"ד ליסקא זי"ע לראות אם יש להם אהבת ויבוק חברים.

בתחילה היה רבינו אב"ד סערענדא ואח"כ בשנת תר"ה נתקבל לאב"ד חוסט, ולאחר פטירת אביו בכ"ד טבת תרי"ב נתקבל למלא כסא אביו הק'. רבינו השקיע הרבה מאמץ בהדפסת ספרי אביו ספר זכרון יהודה ועוד.

בשנת תר"ל ז' ימים לפני פטירתו חלה את חליו ומוטל על ערש דוי, ואז בעת התהפך בחליו באו אנשים אשר שמעו ממחלתו האנושה לבקרו ולשאול בשלומו, ורבינו קבל אותם בכבוד ואמר לכל אחד ואחד: שיתן לו ידו ויברכהו ברפואה שלמה. ואמר לאחינו הגה"ק ר' יעקב גרינוואלד זי"ע אשר הי' חביב אצלו מאוד: התדע בני מדוע אני עושה ככה, הנה ספרו לנו חז"ל בגמ' (מסכת ברכות ה') עבודות התנאים והאמוראים כשבא אחד לבקר את חבירו שהי' מעונה ביסורין, ואמר לו חביבין עליך יסורין, א"ל אמו יהב ליה ידיה ואוקמיה. פי' הושיט לו ידו ונתרפא החולה מחליו, ועתה הנה אדמה כי אולי יאנס בתוך האנשים הבאים לבקרני ג"כ במדריגה הזאת ותבוא לי רפואה שלמה, וביום פטירתו בבקר ביקש להלבישו בגדים נקיים, ושיתנו לו טליתו המצויין של שבת קודש, והניחו עם התפילין והתפלל תפלת שחרית, עד לא כילה תפלתו והוא עודנו מעוטף בציצית יצאה נשמתו לגנזי מרומים, ושבת חיים לכל ישראל ביום רביעי ו' כסלו ומנו"כ בעיר אונגוואר לימין מנוחת אביו הק' זי"ע.

חבירו הגה"ק בעל היאר והטוב מליסקא זי"ע נשא הספד בעבורו בבית המדרש בעיר ליסקא, ובשעת ההספד הראה באצבעו בבהכנ"ס בקרן מזרחית לפונית ואמר: כאן שפך אותו הצדיק את לבו בדמעות נכח פני השי"ת, והנה הצדיק הזה הוא יצוע שהי' איש תמים במעשיו ופיו ולבו היו שוין ובודאי רבים עשו תשובה על ידו ע"כ יש לקונן עליו. ועוד אמר כי כשנפטר רבינו נדמה לו כאלו ניטל הגג מן הבית.

נשאר אחריו בניו הק' ה"ה הגה"ק ר' מאיר אב"ד וואלאווע זי"ע חתן הגה"ק ר' שמואל עהרענפעלד בעל חתן סופר אב"ד מאטערסדארף זי"ע שלא נשאר אחריו זש"ק נסתלק ה' אדר תר"ן. הגה"ק ר' דוד אב"ד סאבראנץ זי"ע. וחידשיו היקרים ה"ה ספר חומת אש (שם רמז בר"ת חידושי וגימוקי תורת מנחם מ"ש).

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

(משלי י') בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב, וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ: י"ל מה שנקט אצל בן חכם דוקא שמחת אביו ואצל בן כסיל דייקא תוגת אמו הלא לשניהם יש שמחה בבן חכם ותוגה בבן כסיל, ע"ד מה שנפסק להלכה דהאיש מצווה על פריה ורביה ואל האשה, ולענין חובת המצוה יצא האב אף שבנו כסיל וא"כ אין לו תוגה שהרי קיים עכ"פ פו"ר אמנם אם הבן הוא חכם ג"כ אז יש לו שמחה יתירה, ולכן בן חכם ישמח אב, אבל בן כסיל הוא תוגת אמו דייקא ולא תוגת אביו כי הוא מצווה ועשה את שלו, רק כשהוא חכם שמחה הוא לו. (חומת אש)

ו כסלו תשי"ח

רבי חיים מיכאל דוב ב"ר יוסף זי"ע

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל הנקרא רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זי"ע ר"ם בישיבת נייטרא בעל מן המצר נולד בעיר דעברעצין ביום ד' מרחשון תרס"ד לאביו שו"ב הגה"ק ר' יוסף ווייסמאנדל זי"ע

רבינו היה מתמיד עצום גאון וחריף, עובד את ה' בהנעה לבת אהבת ה' וירא'ת ה' הי' ניכר על פניו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, תפילותיו היו בבכיות ובהתעוררות רבה, הרבץ תורה ומוסר לבחורי ישראל אשר היו טרודים כל היום בפרנסתם, ולדש לפניהם הרבה פעמים, ובמתק שפתיו קירב את הרחוקים לתורה ועבודה וירא'ת שמים, ולמד עמהם עניני הלכה למעשה, שידעו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. עוד בימי חורפו עסק בעניני הכלל, ובפרט בתקון מקואות ועירובין, וברוב חכמתו וידיעתו המציא חידושים ותקונים, באופן שנסתלקו חשקות רבות, עמד בפרץ לגדור גדר בכל כוחו ובכל לבבו, והיה עסקן גדול לאחינו בני ישראל במסורת נפש ממש.

תורת חמד
וחידושי הלכה ואגדה ודברי טוטר והתעוררות
ודברים על התורה ומכתבי קודש
להגאון הצדיק המפורסם גדול מדבן שמו
מרן מוהר
חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל זצל
ר"מ דישיבת נייטרא אשר בטאותם וקיסקאיא
יצא לאור ע"י הישיבה
ונדפס בבית דפוסה
שנת אור זרע לצדיק לב

וסיפר שבהיותו עוד נער לימים הגיע לעירו מגיד משכיל שדיבר דברי תופי, והעם היו שותקים ולא מיחו בדבר, התלבש רבינו בלבוש עזות דקדושה, ופתח פיו נגדו, הקהל תמהו לקראתו, והתחילו לתקפו בדברי בוז: נער, שוטה, חמור ואתון. השיב רבינו בפקחותו: חז"ל אמרו (אבות פ"ה מ"ו) שפי האתון נברא בערב שבת בין השמשות משבעת ימי בראשית, והלא לא הולרכוהו על ימי בלעם, אם כן למה נברא אז? ותירץ כי הוא נברא להיות לכנגד המדברים כבלעם, אבל כל זמן שהמדברים בעולם היו צדקים, כמו נח אברהם יצחק יעקב קהת עמרם משה אהרן וכדומה, לא פתח האתון את פיו, אבל כאשר בלעם פתח פיו, אז גם האתון פתח פיו נגדו, בטענתו שאם בלעם מדבר גם אני אדבר. וזו היתה תשובת רבינו נגד תוקפיו: שאם בעל דרשן זה מדבר, אזי גם אני הנעיר מדבר. (יפה שיחתן / הרה"ג אב"ד נייטרא מאנסי שליט"א)

בשנת תרל"ז נשא את הרבנית הצדיקת מרת ברכה רחל ע"ה בת הגה"ק ר' שמואל דוד אונגאר מנייטרא בעל נאות דשא הי"ד זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף משה אב"ד פישטיאן בעל שפתי יוסף זי"ע, והיה יד ימינו של חותנו הגדול בניהול הישיבה שם, משך החורבן האויס, שעבד כשרונותיו ומלא מרלו למען המצוה הדוחה כל המצוות, מצות הצלת נפשות, ויגע ומצא דרכים מופלאים להצלת רבבות אלפי ישראל, דרכים שלא עלו על לב איש לחשבם, וכל שכן לעשותם, אמנם ירא'ת שמים שפעמה בקרבו לא הניחה לו הנוח עד שעשה כל מה שביכלתו ומעבר ליכלתו, ועד שחפץ ה' בידו הצליח וזכה והעמיד רווח והצלה לרבבות, אבל בשביל לערן של ישראל נפל לחולי מחלת הלב קשה, ומחלה זו לא עזבוהו עד יומו האחרון לימי חיו, ואף על פי כן לא נח ולא שקט ולא נתן מנוחה לגופו השבור, וגם בעת חליו שוכב במטתו למד בעיון שעורין כסדרין לתלמידיו, וכמעט בכל שבת ושבת דרש לפני הבחרים חדושי שמעתתא על למודי השבוע, ובדברי מוסר והתעוררות בקול חולב להבות אש, ולרוב למד עם תלמידיו מספר חובות הלבבות, או מספרי רבינו הרמב"ם או משאר ספרי מוסר של ראשונים זי"ע. כל תלמיד ויליד הרגיש לו אובה נאמן עם מי לדבר ולהתייעץ, משרוך נעל על דברים שבמח ושבלב. והי' לו הכח לשכוח ולהשכיח, שמדברים עם אדם אשר חוט השערה מחבר גופו ונשמתו עם זה העולם, וכדור המדבר שהיו ישנים בקבריהם, ולא ידעו אם למחר יעמדו עוד, כן עלה רבינו בכל לילה ולילה על מטתו, ולמחר חיים חדשים נתנו לו, חיים של נער ויסורים, אבל חיים של הרבצת תורה וירא'ת שמים. הדפיס הספר מן המצר למען ידעו דור האחרון את גנותם ורשעותם של אלו שעמדו לנגדו ובטפשות לבם הרע הפריעו הרבה מדרכי ההצלה, ואגב גרדא הזכיר גם את מעשיו ופעולתיו.

וסיפר אחר המלחמה נכנס רבינו אל הרה"ק הרייי"ל מליובאוויטש זי"ע ושפך בפניו את כאב לבו, על דם בני ישראל שנשפך, בו בזמן שכבר היו סמוכים ונראים אל ההצלה, אלא שהרשעים מנעו זאת. הרייי"ץ הקשיב לכל דבריו בדומיה, ובסיימו נענה לרבינו בשלהבת אש: און ווער האט דאס אלעס געטאהן? הרי הכל נעשה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, אף הרשעים לא היו יכולים לעולל אם לא שכך היה לאון הבורא, ואין לנו שום השגה בהנהגת ה'. וסיפר רבינו: שאז הפיח בו רוח חיים, ובכוחות מחודשים הקים את ישיבת נייטרא לשם ולתפארת. (הרה"ג המשפיע ר' אלימלך בילערמאן שליט"א)

נסתלק לגנזי מרומים ביום ו' לחודש כסלו בשנת תשי"ח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ז כסלו תרמ"ב

רבי אהרן הלוי ב"ר קלונימוס קלמן זי"ע

רבינו הגה"ק רבי אהרן הלוי עפשטיין מקראקא זי"ע הנקרא ר' ארון קראקאווער או דער הויכער ר' ארון, אחי הרה"ק ר' יוסף ברוך הלוי עפשטיין זי"ע הנקרא דער גוטער יוד פון ניישטאט, שניהם בני הרה"ק ר' קלונימוס קלמן עפשטיין ראשון למפיצי החסידות בקראקא-וניישטאט בעל מאור ושמש זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן הלוי עפשטיין זי"ע ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי וקיים ע"ה. אביהם ברכם כי בכל עת שימשמשו בכיסם ימצאו מעות, אבל הם לא רצו להשתמש בברכה זו, מלבד פעם אחת או שתים השתמשו בזה לצורך הכרח גדול, רבינו נולד בשנת תקנ"ה בעיר קראקא

רבינו היה מיסד מלקיס קדוש וטהור, גדול בגמלה ובנסתר, נתגדל והתחנך על ידי אביו הק' ונהיג את עדתו בקראקא, היה ברוח מן הכבוד ולא נשא פניס ולא היה יוכל לסבול זיוף ושקר, אף שנא את הרבנות ולמרות זאת נהרו רבים אחריו, והוא השתדל לעורר יקועות לבית ישראל.

בשנת תקפ"ג ב' דראש חודש תמוז נסתלק אביו הק' וכפי המסורה השאיר אביו הק' אחריו כל הדברי תורה בכתי"ק, ורבינו לקח אותם וקבץ כעמיר גורנה יחד, ומסרם אל הגה"ק ר' משה יעקב שאלף בעל דרכי יושר הנקרא ר' יעק'לע אושפלינער זי"ע והוא הגיה אותם שיהא מוכן לדפוס,

ובשנת ת"ר הלך רבינו לקבל הסכמות מהגה"ק ר' אריה לייב אב"ד וויטגינשטא בעל ארי' דבי עילאי זי"ע והוא בחר לו את השם "מאור ושמש" וטעמו בלבו כפי המבואר בתוך הסכמתו המשכילים יזהרו כזהר הרקיע וכשמש וירח וכ"ו, ובחודש טבת תר"ב יצא הספר בפעם הראשונה.

רבינו לא הנהיג כלל עדת חסידים ואמר הטעם כי הוא היה מתעסק בהדפסת את ספרו אביו הק' עבור כלל ישראל.

אבל הוא הקים את בית המדרש הראשון לחסידים בעיר קראקא לאחר שנים רבות שהדבר נמנע, בגלל התנגדות ראשי הקהלה ופרנסיה, לימים נתעלה רבינו להמנות בין ראשי העדה בקראקא,

והוא היה הראשון להחותמים על כתב הרבנות להגה"ק ר' שמעון סופר זי"ע בנו השני של הגה"ק ר' משה סופר אב"ד פרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע לכהן כאב"ד בקהלת קראקא.

הרה"ק ר' שלמה שפירא ראש שושלת מונקאטש בעל שם שלמה זי"ע היה נזהר שלא לומר תורה רק אחר אכילת כל התבשילין, ואמר טעמו ונימוקו כי שמע פעם אחת מפי הרה"ק רבי אהרן מקראקא זי"ע שהגיד בשם אביו בעל מאור ושמש זי"ע שהיה דרכו בקודש לומר תורה לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל והיה נמשך בדברי תורתו הרבה על שנאטנו המאכלים אשר לפניהם, וגילו לו אח"כ מן השמים שמקפידים עליו בזה יען שמניח להאטנו מאכלי שבת קודש.

המאור ושמש זי"ע בירך את בניו רבינו ואחיו הרה"ק ר' יוסף ברוך הגוטער יוד מניישטאט זי"ע, שבכל פעם שיצטרכו למעות , יכניסם ידם לכיסם וימצאו שם מעות, אבל הם לא רצו להשתמש בזה אלא פעם או פעמיים לצורך הכרח גדול.(עבודת עבודה)

רבינו האריך ימים קרוב לבן תשעים שנה, ונסתלק לגנזי מרומים ביום ז' כסלו בשנת תרמ"ב ומנוחתו כבוד בבית העלמין היסן בקראקא סמוך ליונו הק' של אביו בעל מאור ושמש זי"ע,

ועל מצבתו חרות: פ"נ האי גברא רבא בוצינא קדישא דחילא ופריסא, אור מופלא בענוה ובירא ובחסידות, הצדיק האמיתי קדוש יאמר לו בקש"ת וכ"ו.

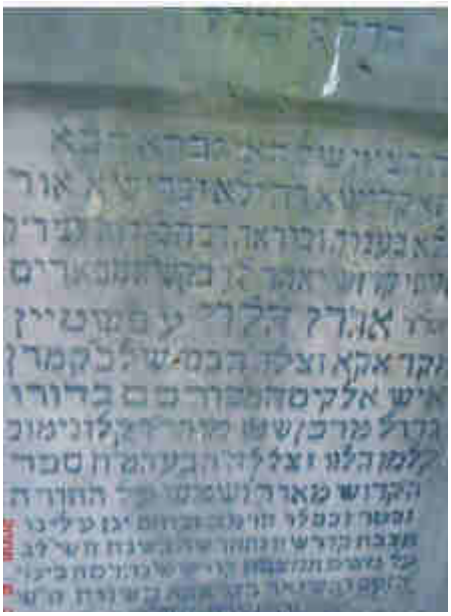

רבינו לא נשאר אחריו זרע של קימא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פ"א שבת רבינו זי"ע בצל המגיד הרה"ק ר' אברהם מטריסק בעל מגן אברהם זי"ע,

כידוע המגיד נהג שבכל השבוע כמעט לא אכל מאומה ואפי' בש"ק אכל ממש מעט מזעיר, שאל אותו רבינו למה ממעט כ"כ באכילתו? השיב לו המגיד: שהוא אונס בדבר, כי אי אפשר לו ליקח מאכל לתוך פיו,

שאל רבינו למה? השיב מפני שאי אפשר לו ליתן לעפעמיו תנומה ולישון, לכך גם לאכול אינו יוכל.

שאלו רבינו שוב: ולמה אינו יכול לישון?

אמר לו המגיד: אספר גופא דעובדא היכי הוה: אבי הק' הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע נסע תמיד מעיר לעיר, ובכל דרכיו עסק בתיקוני נשמות ובענינים נסתרים וגבוהים, ופירנס את הל"ו צדיקים נסתרים שבדור, פעם בנסעו בדרך, צירף את בניו עמו, ונסע אתנו מכפר לכפר עד שעמדנו ליד קרעטשמע אחת, נכנסו כולנו לפנים, והיה שם חדר גדול אשר שם מתאספים כל הבאים לשתות, ביקש אבינו הק שיפרשו וילון בתוך החדר הגדול, להפסיק בינו לבין שאר הבאים, ולהעמיד שם כסא ושלחן שיוכל לעסוק בעבודתו באין מפריע, וכן עשו, לא עבר זמן קצר, עמדה עגלה אחת ליד הקרעטשמע, בה ישב איש זקן וחולה מלא פצעים ומכאובים, ושאל אם המגיד מטשערנאביל נמצא כאן. אבינו הק' יצא לנגדו ושמח מאוד לקראתו, וישבו יחדיו לפנים מן הוילון והשתעשעו זמן רב, כאשר הזקן עמד לצאת מאד, אנא תסייעו לו ללכת עד העגלה שלו, ותושיבהו על הגלה, כאשר התחלנו להוליכו, נפחד לבבינו מאוד מקול גניחותיו הנוראות אשר גנח מרוב יסוריו, ובדרכו החוצה התעלף כ"פ, ובכל נשימה ונשימה היה נראה כי עוד מעט תצא נשמתו ממנו, עד שברוב נסים עלתה בידינו להוליכו עד העגלה ולהושיבו עליה, חזרנו לפנים אל אבינו הק' ואמרנו לו כי פחד גדול נפל עלינו, בראותנו יסורים הנוראים של הזקן.

אמר לנו אבינו: הידעתם מי הוא הזקן הזה, זהו משיח צדקינו, אשר נאמר עליו (ישעי נ"ג ה') והוא מחולל מפשעינו, ועד שלא תגיע עת הגאולה, הוא סובל בכל רגע יסורים נוראים מפני עוונות בני ישראל ומפני צער השכינה הקדושה.

וסיים המגיד הק' מטריסק את דבריו אל רבינו ואמר: מני אותו יום שראתי צערו הנורא של משיח צדקינו, אי אפשר לי עוד לישון, ומתוך שאי אפשר לי לישון אין בכחי גם לאכול, ואין כוונתי לסגף עצמו ח"ו אלא שאני אונס בדבר.

רבינו הגה"ק רבי בנימין זאב וואלף בלומענפעלד ר"מ בלבוב בתוך העיר מ' שנה זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' דוד שמואל בלומענפעלד זי"ע נין ונכד לרבינו הגה"ק רבי יואל סירקש אב"ד קראקא בעל הב"ח זי"ע ולרבינו הגה"ק רבי דוד ב"ר שמואל הלוי אב"ד לבוב בעל הטורי זהב זי"ע

רבינו היה גאון אדיר ומובהק, בעל הוראה מפורסם בעל מחדש נפלא והניח חיבורים גדולים שו"ת על הש"ס ועל התורה וזרוש, וכולם נשרפו חבל על דאבדין.

וכשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ק ר' יוסף פינעלעס זי"ע נכד רבינו הגה"ק רבי נתן נטע ב"ר שלמה שפירא בעל מגלה עמוקות זי"ע,

נסתלק לגנזי מרומים ח' כסלו תקנ"ג בלבוב זי"ע.

נשאר אחריו בניו וחתניו גדולי תורה ואחד מחתניו היה הגה"ק ר' שמואל הכהן האלענדער מצאנז זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לְךָ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה. (פרשת ואתחנן ג' כ"ו) יש לומר כוונת אל תוסף דבר אלי, כי ידוע, אשר עיקר תשוקת משה ליכנס לארץ היה כדי לקיים מצות התלויות בארץ, וזה ואתחנן לאמר, השיבני דבר, ונלך להבין, לאיזה צורך בקש תשובה, אבל כונתו היתה, לשמוע תשובתו יתברך, ובאם שיאמר לו, גזרה היא מלפני, יהיה הוא נחשב כאונס, ויקבל שכר המצות ממילא, כמאמרם חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, נחשב לו כאילו עשאה, השי"ת הבין מחשבתו הטהורה, ובלתי אמר לו, רב לך, כלומר הרבה תפלות התפללת, ובזה גלית גודל תשוקתך, לקיים מצות התלויות בארץ, מעתה אל תוסף דבר אלי, כי באמת תקבל שכר, על כל המצות, כאילו קיימת אותן, כי רצונך הטוב ליכנס לארץ, נחשב לך כאילו נכנסת וקיימת אותן כי באמת רק מחמת אונס שאינו תלוי בך לא קיימת אותן, וחשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה נחשב לו כאילו עשאה, והטעם, מדוע נחשב לנאנס, כאילו קיים המצוה בפועל, אף כי לדינא פסקינן, אונס רחמנא פטריה, ולא אמרינן דיהא נחשב לו כאילו עשה, יען באמת, אין צורך להשי"ת במצות שלנו, ותכלית כל המצות היא רק, לדעת את טוב לב האדם, לכן אין נפקא מינה, אם עלה ביד האדם לקיים את המצוה או לא, ואף אם נאנס סוף סוף הראה רצונו הטוב, לקיים מצות ד', ועמד בנסיון בו נסהו ה' אף אם לא קיים המצוה. (לקוטי בתר לקוטי)

אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר (פרשת פנחס כ"ח ד') נאמר אצל תמיד של שחר, של כל ימי השבוע, ובתמיד של שחר של שבת, לא כתיב בבוקר, אלא וביום השבת (כח-ט), מזה נתפשט מנהג העולם, אשר בשבת, יש נוהגים יותר בשחרית, מכל שאר ימי השבוע, שמתעוררים בבוקר השכם, לבתי כנסיות, כי לשון ביום משמע איחור. (מרדכי פרק כל כתבי בשם ר ב האי גאון, מובא במ"א הלכות שבת, סי' רפ"א)

או יאמר אשר לכן לא נאמר, אצל שבת בבוקר, לפי שאז משמש מזל שבתאי, כפי שמובא (מסכת שבת בפרק מי שהחשיך), אשר סדרן של מזלות הוא שש"ס חנכ"ל, ובתחלת הלילות של ימי השבוע, המה כנ"ש חל"ס, ובתחלת הימים, חל"ס כנ"ש, לכן נתפשט המנהג, לאחר בשבת, שעה אחת על היום, כדי לבוא למזל צדק, אשר משמש בשעה שניה בשבת בבוקר, ומטעם זה צוה השי"ת לקבל שבת, בתוספת שעה קודם הלילה, יען לפי סימן הנזכר, משמש בערב שבת בתחלת הלילה מזל מאדים, לכן מקדימים, כדי לקבל השבת במזל "צדק", אשר משמש בשעה, שקודם כניסת ליל שבת. (מהרש"א ח"א תענית ח')

והנה דברי מהרש"א אלו, המה גם כן יסוד, לדברי התקוני שבת, (מובא במ"א, הלכות שבת רע"א ס"ק ח') לקדש בע"ש קודם לילה, יען בתחלת ליל שבת, הוא מזל מאדים, ובסוף יום ו, הוא מזל צדק, לכן יקדש בצדק. וזה יש לפרש הפסוק, לדק לדק תרדוף, למען תחיה, וירשת את הארץ, (דברים ט"ז- כ'), דיהוא, אשר מזל מאדים, גורם חרב והריגה, ירושתו של עשו, דכתו ממאדים, ושבתאי, הוא גורם חורבן וטמומה, ולכך כנגד שני המזלות אלו, שמשמשים בערב שבת בלילה, ובשבת בבוקר, אמר הכתוב, לדק לדק תרדוף, הן בערב שבת בלילה, והן בשבת בבוקר, תרדוף להשיג המזל לדק, בערב שבת על ידי הקדמתך, שעה אחת, ובשבת על ידי איחור שלך, שעה אחת, והכתוב מפרש טעם, והוא: ממזל מאדים תתרחק, "למען תחיה", כי הוא גורם חרב והריגה, וממזל שבתאי הרחק, כדי "וירשת את הארץ". כי הוא גורם, חורבן וטמומת הארץ. (גליון מולל מאש)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ח כסלו תרל"ב

רבי אהרן ב"ר מרדכי זי"ע הרה"ק מטשערנאביל

רבינו הגה"ק רבי אהרן טווערסקי מטשערנאביל זי"ע אחי הצדיקים הקדושים הרה"ק ר' משה מקורסטשוב זי"ע הרה"ק ר' יעקב ישראל ראש שושלת טשערקאס זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת ממקרוב זי"ע הרה"ק ר' אברהם המגיד מטריסק זי"ע הרה"ק ר' דוד ראש שושלת טולנא זי"ע הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת סקוורא זי"ע והרה"ק ר' יוחנן ראש שושלת רחמיסטריבקא זי"ע שמנה אחים הללו היו צדקי הדור מפורסמים בפרישותם וקדושתם כולם בני הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע, ומרגלא בפומיה דאבוהון למימר: כי שבעה מבניו המה נגד שבעה נרות המנורה, והגדול שבהם הוא בנו בכרו ר' אהרן שהוא עומד ומדליק את שבעת הנרות

רבינו היה מיסד מלכים בעל מקובל גדול ונורא בעל מופת מפורסם, זקן ויושב בישיבה, אחד המיוחד שבצדיקי דורו, וקדושתו הי' עד להפליא.

נולד בשנת תקמ"ד בטשערנאביל ונקרא על שם זקנו אבי אמו הרה"ק ר' אהרן הגדול ראש שושלת קארלין–סטאלין זי"ע ונתגדל אצל זקנו הרה"ק בעל מאור עינים זי"ע וגם זכה שהניח לו תפילין בפעם הראשונה.

בהגיעו לפרקו נשא בת הרה"ק ר' גדליה מלינין בעל תשובות חן זי"ע ובזיווג נשא בת בן דודו הרה"ק ר' אברהם מקארסטשוב זי"ע חתן הרה"ק המאור עינים זי"ע.

בהיותו עוד צעיר לימים התחיל רבינו להנהיג עדת ישורון על פי פקודות אביו הק' וגם קיבל אז סמיכה מהרה"ק ר' בדוך ממעזבוז זי"ע, אביו הק' אמר קודם פטירתו לרבינו בזהב"ק: דו קענסט קבלה, זאלסטו זיין א רבי,

בכ' אייר תקל"ז נסתלק אביו הק' ורבינו מילא את מקומו בהנהגת עדתו ה' ובמגידות דק"ק טשערנאביל ושאר ק"ק.

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ושליח מיוחד בא מעיר קרמנצוג אל רבינו על שבת קודש פרשת ראה, עם פדיון בשם בני העיר לבקש רחמים שהמחלה תסור, בליל שבת בשעת הסעודה, פתח רבינו ואמר: האור החיים אומר: כי משה רבינו אמר לבני ישראל ראה אנכי(דברים יא כ"ו)תסתכלו עלי וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר: והקללה אם לא, כשאתה רבש"ע, לא תתן להם קללה, אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר: הנה כבר נתת חלילה קללה, ומה יצא מזה? בתשעה הימים, כתבתי בעצמי שיאכלו בשר, ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יאמו. ובכן הרי טוב יותר רבש"ע, והקללה אם לא, ותראה ותיוכח כי ישמעו אל מצות ה', השי"ת ישמור לכל ישראל, ובפרט לעיר קרמנצוג ממחלה ומכל פגע רע, ונזכה לגאולה שלמה.

נסתלק לגנזי מרומים ח' כסלו בשנת תרל"ב ומונ"כ בטשערנאביל באהל מיוחד סמוך למקום מנוחת זקינו הרה"ק בעל המאור עינים זי"ע.

תסבאת לספר בת עין
מאת רבינו ב"ר

כשנסתלק רבינו אמר עליו אחיו הרה"ק ר' יעקב ישראל ראש שושלת טשערקאס זי"ע: אויף מיין ברודער אהרן זענען מלאכים ושרפים ניסט געווען א מבין.

נשאר אחריו בניו הקדושים הרה"ק ר' ברוך אשר מטשערנאביל זי"ע חתן דודו הרה"ק ר' משה מקורסטשוב זי"ע הרה"ק ר' יעקב מקוסט זוסיא מטשערנאביל זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום השני מלוטוו מטשערנאביל זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

עת לעשות לה' הפרו תורתיך(תהלים קיט קכ"ו) עיקר החיים לעסוק בתורה ובמע"ט בזמנים שרוב העולם פנוים מעסק התורה, היינו בעש"ק ובערב יו"ט ובחוה"מ, וזה שכתוב עת לעשות לה' הפרו תורתיך, אימתי שעת הכושר לעשות לה' ונחת רוח להשי"ת בהתורה ובמע"ט שלך, בעת שאתה רואה הפרו תורתך, שרוב העולם בטלים מתורה, אזי אתה חזק ואמץ לעבוד לה' בכל כחך, ושכרך עצום מאוד.

מתורתו של רבינו זי"ע:

איתה במדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה לעשות המשכן נתקשה למשה ואמר רבש"ע יכולין ישראל לעשותה, א"ל הקב"ה כאו"א מישראל יכולין לעשותה שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו ע"כע, ור"ל משה נתקשה האיך במשכון גשמי ישכון כבודו ית"ש, וא"ל הקב"ה בזה שכ"א יהי לו אהבת ה', שירצה שהקב"ה ישכון בתוכם, וינדב בלב שלם, יתהפך הגשמי לרוחני, ויהי שם השראת השכינה.

אמר פעם בשולחנו הטהור בפרשת קדושים לפני המון החסידים בלשון קדשו: קדושים תהיו, כי קדוש אני: איר זענט הייליג ווייל איך בין הייליג, כי קדוש אני ה' אלקיכם: איך בין הייליג ווייל קודשא בריך הוא איז הייליג. ועמד ממקומו ואמר: אידן איר זאלט וויסן אז איר האט זוכה בדין געווען[היינו שכן נפסק בדין בשמים]. (ילקוט מאורי אור)

הוי עובדא בהיכלו של רבינו זי"ע כשאחד מהוכחים הרים את נכדו הקט הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב זי"ע [אמו הרבנית הצדקות מרת פייגא ע"ה היתה בתו של רבינו זי"ע] מעלה עד שראשו נתקע בתקרה וקיבל מכה, הרים רבינו את עיניו הק' ואמר לו: רואה אתה נכדי יקירי שכל מי שמגביה עצמו יותר מדי הרי הוא נחבט. (הגה"צ ר"א בידרמאן שליט"א)

ט כסלו תקפ"ח

רבי דובער ב"ר שניאור זלמן זי"ע דער מיטעלער רבי מליובאוויטש

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי דוב בער שניאורסאהן מליובאוויטש זי"ע האדמו"ר השני לבית חב"ד הנקרא דער מיטעלער רבי, נולד ט' כסלו בשנת תקל"ד לאביו הרה"ק ר' שניאור זלמן מלאדי ראש שושלת חב"ד וליובאוויטש הבעל התניא זי"ע. ונקרא דובער על שם המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע שנסתלק בי"ט כסלו תקל"ג

בינו היה לדם הגדול בענקים בעל מוח לדיר ובעל שכל חד וחריף, המפורסם בקדושתו וחסידותו, בחכמתו ובלבשותיו מקצה הארץ עד קצהו, איש אלקים בוג"ק וחו"פ מנורה הטהורה, גדול בנגלה ובנסתר, הי' רגש ומנהיג לחסידי חב"ד ולאלפי ישראל הלכו לאורו, דברי תורתו נאמרו בלהט אש והכניסו יראת שמים בלב שומעיהם, וחיבר ספרים הרבה במקצוע החסידות, ספר אמרי בינה בקבלה. (אגב: על ספרו אמרי בינה אמר הרה"ק ר' חיים אברהם דובער לעוון הנקרא המלאך זי"ע בזלצ"ק: ביי לוויי ספרים איז מיר ארויסגעפאלן די האר פון קאפ, ספר המורה וספר אמרי בינה) וספר עטרת רגש דרשות בקבלה, באורי הזוהר, קונטרס ההתפעלות, קונטרס ההתבוננות, עטרת רגש דרשות על מועדי השנה ג"כ ע"ד קבלה, שערי אורה בינה תשובה. בגיל חמש עשרה נתמנה ע"י אביו הק' למדריך אברכים בתי ביתו של בעל התניא זי"ע. רבינו היה כמו אביו הבעל התניא, הי' נרדף ומתנגדיו העלילו עליו, ונתפס הוא וחברו הרה"ק ר' אהרן הלוי משטרנשעלע זי"ע וביום השבת קודש בשנת תקפ"ז הובילוס והשיבוס במאסר בעיר וויטעבסק,

ספר
שערי אורה
וגם
שער הרעטכה ושער הפורים
שסדרכו בדרושים ובאגדות מדברים בענייני נפש דתבונה ומדרש הכמו שסבואר בהקדמת הספר הוקן בללות עולן לאמונה ומדרש אשר הנעתק מכתב כתב של כבוד אדמו"ר הרב הנחל הספרים מוהרר דוב בער נ"ע.
נדפס
בקאפוסט
שנת תרכ"ב לפ"ק

וביום י"ח כסלו יצא זכאי בדינו, ונסע משם לעיר קארלסבאד לרפואה, בדרך נסיעתו ביקר אצל הגה"ק ר' עקיבא איגר זי"ע שחילק לו כבוד רב, אך מצד בריאותו הלך ורע, ואחר כך הלך לעיר האדיץ על ימים נוראים והיה כמה פעמים להשתטח על קבר אביו הק' ודרש הרבה חסידות בבית המדרש שלפני הקבר, פעם אחת הלך להשתטח ושהה זמן רב, ואחר כך יצא משם בשמחה רבה ובנים שוחקות ואמר: פעלתי מאדוני אבי שיפטרוני מהרבנות. חשבו החסידים שכוונתו שיסע לארץ ישראל שהשתוקק לזה תמיד, ואמרו לו: למה רבינו לדבר כדברים האלה? איך יעזוב אותנו כאן בלי רועה? והשיב להם: הלא עמכם חתני הרה"ק ר' מנחם מענדל הממח לדק מליובאוויטש זי"ע הוא יהיה לכם לרועה נאמן. אחר כך נסע משם לשוב לביתו דרך עיר ניעזין ושם נחלה מאוד וגברה עליו מחלתו, והוכרח להתעכב שם, השיגו רופאים גדולים, וכולם אמרו שאינם יודעים תרופה למחלתו, והזהירו אותו שלא ידרוש חסידות כלל, וזה היה לו למורת רוח ואמר: קצתי בחיי. ומחלתו גברה עליו ביותר. על שלא היו יכולים לנגוע בו, כי תיכף היה מתעלף, וביום ט' כסלו יום ד' התחיל לומר בהתלהבות גדולה מאמר בחסידות על הפסוק אחרי ה' תלכו, ולפני עלות השחר סיים את המאמר במילים כי עמך מקור חיים מחיי החיים, ונסתלק לגנזי מרומים בהיותו בן נ"ד שנה בשנת תקפ"ח ומונ"כ בעיר ניעזין, ונתקיים בו את מספר ימיך אמלא כי בו ביום נולד בו בשנת תקל"ד זי"ע, חתנו הרה"ק ר' מנחם מענדל הממח לדק מליובאוויטש זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע חתן הבעל התניא זי"ע מילא מקומו, ואמר הסתלקות כזו לא מצינו מיום פטירת התנא האלקי ר' שמעון בן יוחאי ע"ה, שאמרו ב'אידרא: כי כשאמר רשב"י: כי אם ליוה ה' את הברכה חיים, לא סיים לומר "חיים" עד שנסתלק. רבינו זכה שכל בניו ונכדיו היו אדמורים מפורסמים ושלשת היוחסין לשם ולתפארת כל ישראל. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כתב בסדה"ר החדש: שפ"א אמר הרה"ק רד"ב מליבאוויטש ז"ל: מה בין החסידים וכת המתנגדים, ששניהם כוונתם לש"ש, המתנגד לומד תורה לשמה ועושה מצות ומעש"ט בדחילו ורחימו, ואם עושה עבירה ח"ו, לא זז משם עד כי ישוב בתשובה שלימה בבכי' וצעקה בתענית וסיגופים, ונפשו מרה עליו מאד עד שלא יכול לפתח פיו בשמחה. אבל החסיד, לומד תורה לשמה עושה מצות ומעש"ט בדחילו ורחימו, ואם עשה עבירה ח"ו לא זז משם עד כי ישוב בחרטה גמורה במרירות וכאב לב, אבל בכל זה, באותו רגע שבא מצוה לידו עושה בשמחה רבה, ושכח שעשה עבירה כי כל דרכו עבודתו לעשות רצון בורא ית"ש, ולעשות נחת רוח לפניו באהבה, לא מיראת עונש, ולא בעבור שכר עוה"ז ועוה"ב, לכן אפי' בשעה שנכשל בעבירה, יתחרט מעומקא דלבא, אבל אין העבירה מכבה לו המצות ומעש"ט שלא יעשה אותם בשמחה וטוב לבב, כי יאמר בלבו: אין אני חושש לעצמי מה שאהי' בגיהנום, כיון שעתה עומד לנגדי דבר שאוכל לעשות בו רצון בוראי אעשנה בשמחה, ואעשה נחת רוח לפניו ית"ש.

ונלע"נ בס"ד עפ"ז בכוונת דהע"(תהלים קכז) שוא לכם משכימי קום: פי' לא טוב וענין שוא הוא, לאחר ולא להיות משכי' בזריזות ובשמחה לקום ועשה מצות. מאחרי שבת, ולהיות מהמאחרים ולישב בעצבות בשביל העבירה שנכשל בה, כי המה אכלי לחם העצבים בעצבותם יושבים בתענית וסיגופים, עד שאין שמחה בלבם לפתח במצות בשמחה בזריזות וטוב לבב, אלא כן יתן לידידו שנא, ידידי ה' צריכין להסיח דעתם מעצבות כמו אדם שהוא ישן, והסיח דעתו מכל מה שנעשה, כן המתחסד עם קונו צריך לשכח העבירה שעשה, בשעה שעושה נחת רוח במצוה לפניו ית"ש, זהו חילוק ראשון שבין חסיד למתנגד, והחילוק השני: הנה נחלת ה' בנים, בנים של התנגדים לא יהי' כאבותם, כי הם ראו רק המתנגדות, ולא יראת חטא שבלב אביהם, אבל בנים של החסידים האמתיים גם בניהם יהי' זרע ברוכי ה'.(מליצי אש)

י כסלו תרמ"א [א]

רבי נתן בנימין ב"ר אברהם שמואל זנוויל הלוי זי"ע ראב"ד בפרעשבורג

רבינו הגה"ק רבי נתן בנימין הלוי ליעבער ראב"ד בפרעשבורג בעל שארית נתן בנימין זי"ע הנודע בשם ר' נטע וואלף נולד בעיר פיורדא במדינת אשכנז בשנת תקס"ה לאביו הפרנס ומנהיג הקצין רבי אברהם שמואל זנוויל ז"ל הנקרא ר' שמואל מעיר ווייזענדארף, ולאמו מרת שרה ע"ה

רבינו משחר ילדותו נתגלו בו נתני גדלות. היה גאון עצום ומובהק, חסיד וענוו צדיק יסוד עולם, היה מלא כריסו בש"ס ופוסקים, וחכמי דורו הריצו אליו שאלותיהם. בין גדולי הרבנים היה הגה"ק ר' יהודה אסאד בעל יהודה יעלה ודברי מהרי"ץ אב"ד רעטע סעמניץ וסערלאהעלי זי"ע

וסיפר תלמיד רבינו הגה"ק ר' אברהם פרלגער ראב"ד טאפלאטשקאן זי"ע שפעם אחת בא הגה"ק בעל דברי מהרי"ץ לפרעשבורג, וביקר רבינו, והיגיע לפניו שאלה שבאה לפניו בימים אלו, רבינו עיין מעט והשיב למהרי"ץ מיד תשובה גדולה בחריפות ובקיאות נפלאה, כשהלך משם המהרי"ץ אמר לר' אברהם: שהוא גדול כל כך לא ידעתי, אני הוצרכתי איזה ימים לטרוח עד שסדרתי תשובה על שאלה זו ורבי נטע וואלף השיב מיד תשובה נפלאה.

והגה"ק ר' יצחק ווייס ראב"ד וועדבוי זי"ע סיפר מהגה"ק ר' אברהם פרלגער ראב"ד טאפלאטשקאן זי"ע תמיד רבינו. שרבינו נהג בכל ליל שבת קודש לחזור הרבינו בחיי על הסדרה בעל פה. (אלף כתב)

בימי נעוריו למד בישיבת הגה"ק ר' אברהם בנימין וואלף מפיורדא בעל שמלת בנימין ב"ר אליעזר אהרן ליפמאן האמבורג זי"ע, ואז התגלו הכשרונות האדירים שהיו טמונים בעלם הצעיר, ועל אף גילו הרך נהג כבן עליה ממש, התמדתו ויגיעתו לא יעדו גבולות, וכרגע קט לא הוניח מלהעסיל אל עב. ותקופת מה למד בנרמה אצל הגה"ק ר' אברהם הלוי בינגא אב"ד ווילבורג בעל זכרון אברהם ב"ר אנוש זי"ע זי"ע

בשנת תקפ"ד עזב עיר מולדתו משכנז, וגלה למקום תורה לישיבת רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע, ומאז נקשר שמו בשמו הגדול של רבו לנצח. חיש מהר תפס מקום בין מצוייני התלמידים, בשיעורי רבו שהתקיימו מדי יום ביומו היו המופלגים שבתלמידיו מתפלפלים בדבריו מי בקושיה ומי בתרוצה, וגם רבינו נטל חלק ברשם בהתפלפל עם רבו, ורבו מביאו כמה פעמים בחיבורו המפולג הר"ר נטע וואלף אמר... (חת"ס עה"ת שמות) פעם התבטא עליו ובקרא: מיין יונגער פלתי [הפלתי הצעיר שלי]

טלני אהבה הרעיף רבו על תלמידו הגדול רבינו, ורבינו החזיר לה במלוא חפנייים, כל עוד יכול היה, לא מש מאוהל רבו, ודבק בו בכל נימי נפשו. תלמידו של רבינו הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע היה רגיל לספר, כי על אף שרבינו לא היה אדם רך ורגשן מטבעו, אלא היה גבר בגובריין, אך כשידבר מרבו הגה"ק החתם סופר זלגו עיניו דמעות מרוב התרגשות.

בערם חלפו חמשה שנים מאז הגיעו לחסות בצל רבו, ביום מ"ח לעומר שנת תקפ"ט עיטרוהו רבו בתואר " מורינו הרב רבי" וכלשונו של רבו: ובמה יודע איפה כי מצא כדי מדתו, אם לא יכבד מדו וחלוק של תלמידי חכמים, לעת מצוא ביומא דקא גרס יום מתן תורתינו להיות מוכשר לקבל טהרה... תלמידי ובחיבי בן ימינו וכ"ו בהעידו עליו שלא פסק פומיה מגירסא! בכל התקופה שישב במחיצתו, ומן אז והלאה, ישב פה ביני עמודי דגרסא, לא פסק פומיה מגירסא, שם ליולות כימים עלה גבהי מרומים, חכם מחוכמים, ותוספת מרובה על עיקר מילא כריסו בש"ס ופוסקים.

לפי המסופר מפיו תלמידו בעל באר שמואל זי"ע שבעת אשר בא חותנו של רבינו לישיבת פרעשבורג להגה"ק החתם סופר זי"ע לבחור בחור מופלג לבתו, הציע לו החתם סופר את רבינו, באמרו: בחור הלז אין צריך לקנות עבורו ספרי היד החזקה.. חרותים הם על לוח לבו.

בשנת תקפ"ט נכנס רבינו לברית הנישואין עם זווגתו הרבנית הצדיקת מרת מילכא בילה ע"ה למשפחת אופנהיים המפורסמת מפרעשבורג.

אף לאחר נשואיו המשיך רבינו לחסות בצל רבו החתם סופר, עד יום כ"ה תשרי בשנת ת"ר שילאה נשמתו באחד לגנזי מרומים, והמשיך להשתתף בשיעורי בנו הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין בעל כתב סופר זי"ע

כל מגמת חפצו מעודו היה ללמוד עם אחרים וזכה להרבץ תורה לתלמידים מקשיבים, ולהעמיד מותכם גדולי הדור, אחד מתלמידיו הגדולים היה הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע שבכל ימי חייו הרבץ תורה גם הוא לאלפי תלמידים, ואמר הוא שהדרך לימודו קיבל מרבינו, כמו שמודא בהקדמתו לספרו: מרבו זה למד את דרכי לימוד היאך אשר בו הראה את כוחו ועוצם ידו, לגלול במעמקי ים התלמוד ולהעלות פנינים יקרים מדברי רבותינו הראשונים נ"ע ובחיבור בדברי אדונינו רש"י ראש המפרשים, הראה לדעת כי כל דבריו נשקלים בפלס מאזני השכל היאך, וכל מילה אשר נראית לפוס ריהיטא כמיותרת יש בה עורך גדול לגיעוש הפירוש האמיתי לפי שיטתו, ובזה בנה דייק להשמר מקושיות התוספות או משאר סתירות וקושיות אשר יוכלו לצמוח וגם בדברי בעל המאור... הראה לתלמידיו בכח כביר וביד חזקה. (באר שמואל)

והגה"ק ר' יצחק טויסיג האלמו"ר ממטרסדארף י"ס בעל בית יצחק ב"ר דוד יעקב זי"ע, הנקרא הבית יצחק ממטרסדארף, שכהן כרבה של בתי אונגרין וכמו"ץ של העדה החרדית. שהיה מתלמידי בעל באר שמואל העיד ששמע מרבו, שמה שהצליח בלימוד התלמידים היה ממה שלמד אצל רבו בעל שארית נתן בנימין.

גם לפני בני קהילת פרעשבורג אמר שיעור מידי יום ביומו בסדר בש"ס, במסגרת חברת ש"ס של הקהילה, ובעדותו של הגה"ק ר' עקיבא סופר בעל דעת סופר זי"ע שרבינו הרבץ תורה שניס הרבה בחברה ש"ס מידי יום ביומו לתלמידי חכמים נטורי קרתא, והיה דולה ומשקה מתורות רבו בעל החתם סופר זי"ע לאחרים, תורות אמת היתה בפיהו לאמיתו של תורה, והיה משדד עמקים, ולמד בעמקות גדול כנודע לתלמידיו.

שיעור זה היה מפורסם מאוד ורבינו למד שם מסכתות הקשות הש"ס, בשעיור השתתפו מסלתה ומשמנה של בני הקהילה, וגם תלמידים חכמים גדולים בעלי תרישין השתתפו בשיעוריו, שם הראה את כוחו וחילו הגדול, ומשיעור זה למדו תלמידיו דרכו היאיך בהבנת הסוגיא, וכמו שכתב תלמידו בעל באר שמואל: שהשתתף בשיעוריו במשך שלשה שנים. תילוור מענין המשיעור נשתמר לנו מאחד המיוחד מתלמידיו הגה"ק ר' דוד לבי קלבורג מווייצען בעל תל תלפיות ב"ר זלמן כ"ץ זי"ע גם אני הייתי בין המלוים אותו לאחר הלימוד מבית מדרשו לביתו דירתו, וכל בחור אז תלמיד חכם אשר השיג על מה שהביע וחידוש, קיבלו בספר פנים יפות להבינו על דרך היאך ואמת. כמו כן העמיד אלפי תלמידים במשך יובל שנים בערך, וכמו שהעיד הגה"ק ר' יעשיהו זילברשטיין אב"ד ווייטצען בעל מעשי למלך זי"ע בהסכמתו: וכוחו וגבורתו ולקחתו בכל של בעל שארית נתן בנימין מלא עולם, ובפרט תלמידיו שומעי שיעוריו אשר רבים הם בלי עין הרע, בין תלמידיו היודעים לנו נמנו: בן משק ביתו, הגה"ק ר' משה יוסף האפמאן ראב"ד פאפא בעל מי באר מים חיים זי"ע הגה"ק ר' שמואל ראזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל זי"ע, הגה"ק ר' אברהם פרלגער ראב"ד טאפלאטשקאן זי"ע הגה"ק ר' דוד לאי קלהורג בעל תל תלפיות זי"ע, הגה"ק ר' גבריאל קאסטעליטץ מסאמאטהעלי בעל מים מגבא זי"ע, ועוד.

כאומר דרך לימודו היתה מיוחדת במינה, וכבר בלימוד המשנה סידר כבר את כל השיטות ודרושת חז"ל עד להלכה הפסוקה. גם רש"י לימד באופן שכבר היה מתורלים בו כל קושיות התוספות. תלמידו בעל באר שמואל סיפר: שכאשר למד לפניו משנה בברכות, סידר כל השיטות הראשונים והאחרונים השייכים על זה, ועל דרך מליצה פירוש הבעל באר שמואל לפי זה מאמר חז"ל: רבי פתח אולכות בשני בלורת אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו לחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס אמר לו רבי פרנסני אמר לו בני קרית אמר לו אלו שנית מ"ל לאו אם כן במה אפרנסך אמר לופרנסני ככלב וכעורב פרנסיה בחר דנפק יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ אמר לפניו ר' שמעון בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רולה ליהנות מכבוד תורה מימיו בדקו ואשכח (מסכת בבא בתרא ח' א') וקשה הלא מאחר שהשיב שלא קרא היינו מקרא, מהו השאלה האם שנה משנה, הלא קל וחומר הוא ולא? אלא יהוע שהגה"ק רבי אליהו הנקרא הגר"א מווילנא זי"ע היה לומד מתוך ספר תורה, ומשם סידר כל שיטות הש"ס ודרשות חז"ל, ורבינו על כל פנים בלימוד המשנה סידר את כל ההלכות, וזהו ששאלו קרית כמו הגה"ק בעל הגר"א מווילנא? ושוב שאלוהו, שנית כמו הגה"ק רבי נטע וואלף, שבלימוד משנה סידר הכל.

מתורתו של רבינו

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פַּסִּים. (פרשת וישב ל"ז ג') ביאור רבינו על תרגום: וְיִשְׂרָאֵל רְחֵים יָת יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹהִי אֲרֵי בַר חַכִּים הוּא לֵיהּ (תרגום אונקלוס) אין הכוונה על יעקב, כי הבנים הנולדים לעת זקנות מובחרים הם בדעת ובחכמה, ומוכנים יותר לקדושה מהבנים שנולד בנעורו, כי בזקנות מחשבות האבות קדושות ונקיות בלי תערובות סיג הנאות חומריות, וזה שאמר: וישראל אהב את יוסף, יען כי בן זקונים הוא לו, שנולד כאשר היה יעקב זקן שקנה חכמה. (ילקוט המליצות)

י כסלו תרמ"א [ב]

רבי נתן בנימין ב"ר אברהם שמואל זנוויל הלוי זי"ע ראב"ד בפרעשבורג

רבינו הגה"ק רבי נתן בנימין הלוי ליעבער ראב"ד בפרעשבורג בעל שארית נתן בנימין זי"ע הנודע בשם ר' נטע וואלף נולד בעיר פיורדא במדינת אשכנז בשנת תקס"ה לאביו הפרנס ומנהיג הקצין רבי אברהם שמואל זנוויל ז"ל הנקרא ר' שמואל מעיר ווייזענדארף, ולאמו מרת שרה ע"ה

לאחר פטירת הגה"ק ר' דניאל פרוסטיץ ראב"ד פרעשבורג בעל מחנה דן זי"ע בו' אדר ב' שנת תר"ו נתמנה על מקומו הגה"ק ר' שלמה זלמן באנילהד בעל מנחת טהורה זי"ע ורבינו נתמנה לדיין ומורה צדק בבית דינה רבה בפרעשבורג, בשנת תרי"ח אחר הסתלקות הג"ר זלמן, מילא רבינו את מקומו ונתמנה לראב"ד למשך כ"ג שנים, תכדי בית דינו היה הגה"ק ר' משה לייב ליטש הלוי רויזענבוים בעל מתא דירושלים זי"ע,י והגה"ק ר' משה קאטנדלרף בערגער זי"ע תחן הגה"ק ר' דניאל פרוסטיץ זי"ע.

את נשיאותו נהג ברמה והיה בבחינת שמאל דוחה וימין מקרבת, הגה"ק ר' שמואל עהרענפעלד אב"ד מאטערסדארף בעל תחן סופר זי"ע סיפר שפעם אחת בעת שהלך רבינו מבית מדרשו לביתו, פגע בו אחד מבני הקהילה עם שאלה, וביקש ממנו תשובה לאלתר באמצע הרחוב, ענהו רבינו: איך בין ניכט קיין שטראססע רבינער (איננו רב הרחוב) אנא, בוא לביתי בכבוד ובדרך ארץ ובנימוס ואענך בספר פנים יפות.

רבינו ניהל את נשיאותו בדרכי נועם אך מאידך גיסא ויגבה לבו בדרכי ה' עמוד בפרץ וגדור גדר בחומות הדת. וסיפר פעם נזדמן לפניו בחור אחד שעמד ללמוד גרמנית, והלך להתייעץ עם רבינו, בחשבו שהלא רבינו הוא מילדי אשכנז, ואצלו תהיה העבירה של לימוד שפות יותר קטנה, ענהו רבינו: שמי שלומד גרמנית יהיה גוי! שאלהו הבחור: הרי הרב מאייזנשטאט (הגה"ק ר' עזריאל הילדסהיימר אב"ד ברלין ואייזנשטאט ב"ר יהודה לייב זי"ע) הוא גם רב חשוב ומכובד? השיב לו רבינו: את הרב מאייזנשטאט שכח הילד הרע.

מקובל במשפחת וועקסלער נכדי רבינו שפעם אחת תקפה מחלה אנושה לנכדתו תנוקת בת י"ב שנה, בתו של חתנו הר"ר פנחס פאפנהיים ונתיאשו הרופאים ואמרו עליה שכבר יצאה נשמתה, אז נכנס אליה רבינו לחדרה והלכה סגר אחריו ושהה אצל מיטתה כל הלילה, ובבוקר אך יצוא יצא רבינו והנה נכדתו קמה ממיטתה בריא אולם כאחד האדם והיה לפלא.

ועוד ספרה נכדת רבינו: שפעם הירע לרבינו שרף אחריו כלב שוטה מרוצת בהלה וכבר היה ממש בסכנת מות, פנה רבינו אליו, ואמר מילה והכלב נפל מת.

בשלהי שנת תר"ס נחלשו כוחותיו הגופניים של רבינו, כוחותיו הלכו ואזלו, והיה רחוק למיטתו זמן רב, בימים אלו שכב בעינים עצומות, אך שפתותיו נעו בחזרו על כל לימודו, ובשנת תרמ"א נחלש רבינו מאוד והיה מונח במיטתו בעינים סגורות ושפתי קדשו היו מרחשין תמיד, וקול דממה דקה נשמע, כי חזר על לימודיו בש"ס ופוסקים, וביום שבת קודש פרשת ויצא ב' שעות קדום היום יו"ל לאודש כסלו, כשהתאספו שמה רובו ככולו של הקהלה הקדושה, יצאה נשמתו לגנזי מרומים וידוס השמש בנשיקה.

בהלוויתו הספידו אותו גדולי ומאורי הדור, וביניהם הגה"ק ר' שמחה בונם סופר בעל שבט סופר זי"ע, הגה"ק ר' שרגא פייש פישמאן מגיד משרים פרעשבורג בעל אור שרגא ב"ר יחזקאל משה ליפשיץ אב"ד מישקאלץ זי"ע, הגה"ק ר' שמואל דאנאטה אב"ד ומגיד פרעשבורג בעל חידושי שמואל הרמש"י ב"ר מנחם זי"ע ועוד גדולי הדור שבאו לכבודו, והטמינהו בכבוד גדול בבית החיים החדש של קהלת פרעשבורג.

נשאר אחריו שש בנים ושלושה בנות בנו הגה"ק ר' יהודה הנקרא ר' לייב זי"ע, הגה"ק ר' עקיבא זי"ע, הגה"ק ר' נפתלי חיים זי"ע, הגה"ק ר' משה זי"ע, הגה"ק ר' פנחס זי"ע, הגה"ק ר' בכור דומ"ץ דק"ק פישטיאן זי"ע , חותנו הגה"ק ר' פנחס פאפענהיים בעל פי שניס זי"ע , וחתונו הגה"ק ר' קלונימוס קלמן ווייס אב"ד בקהילות מילדוי, טשאבא, קארלסבורג ואוהעל זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

י כסלו תרפ"א

רבי פנחס מנחם אלעזר ב"ר בנימין אליעזר זי"ע בעל שפתי צדיק ראש שושלת

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי פנחס מנחם מענדל אלעזר יוסטמאן ראש שושלת פילץ בעל שפתי צדיק זי"ע הנקרא ר' פינטש מפיליץ נולד בוורשא בשנת תר"ט לאביו הרה"ק ר' בנימין אליעזר יוסטמאן זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקות צינה ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק מאיר אלתר ראש שושלת גור בעל חידושי הרי"ם זי"ע. ולמעלה בקודש עד רבינו רש"י הקדוש זי"ע

רבינו היה איש קדוש מתמיד גדול ולמד בשקידה מרובה ביותר ומחדש נפלא, את דברי תורתו שחידש כל שבת, היה מעלה על הכתב והמהם נדפס הספר שפתי צדיק שבתוך דבריו מובאים גם מאות אמרות מזקינו וגיסו הגדולים לבית גור, כשהספר התקבל בהתלהבות בין רבבות אלפי ישראל שנהנו מדבריו המאירים. וסיפר שפ"א שאל רבינו את גיסו הרה"ק בעל שפת אמת זי"ע: הנה איתא במדרש (בראשית רבא ס' ז') על אליעזר עבד אברהם, על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שיר השירים ז' ז') רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא: כל שהוא משמש את רבו בראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי שמשמש את רבו באמונה יצא לחירות, בשלמא, גבי אליעזר, יש תשובות במה ששירת נאמנה את אדונו אברהם אבינו, אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיפר? אמר לו השפת אמת: אֵי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו הערל והטמא והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו, בחיר בניו של יעקב אבינו, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

וכשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת הענדל לאה ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור זי"ע, והיות שחתנו נסתלק לפני הנישואים סמוך רבינו על שלחן זקנו הגדול בעל חידושי הרי"ם זי"ע, וכשנסתלק זקנו ביום כ"ג אדר בשנת תרכ"ו נסע רבינו בתורת חסיד להרה"ק ר' חנוך העניך הכהן לוין מאלכסנדר זי"ע ולאחר פטירתו נסע לגיסו הרה"ק ר' יהודה אריה לייב מגור בעל שפת אמת זי"ע, ושם בגור התפרנס רבינו ממסחר ספרים והיה גם מוציא לאור, והעמיד בחנות אדם שהוא יכול היה לסמוך עליו, והוא עצמו למד רוב היום תורה וחסידות, ולעתים היה נכנס לחנות. לאחר הטיש של גיסו השפת אמת זי"ע בלילות שבת ומועדים וכל' היו החסידים נכנסים אליו, והוא היה חוזר על דברי גיסו עם תוספות משלו. ולאחר פטירת השפת אמת זי"ע בה' שבט תרס"ה הוכתר רבינו לאחר הפלגות רבות לאדמו"ר ועבר לעיר פילץ, ומשם לעיר וירשוב ומשם לעיר טשענסטחוב.

בספר תולדות שפתי צדיק מביא: שסיפר ר' י"מ פיק, כי ביום חופתו אירע טעות נורא, בנוסעו לעיר בה אמורים היו להתקיים נישואיו, טעה ועלה לרכבת המובילה לכיוון ההפוך, בתוס הנסיעה נותר רי"מ (שהי' בן למשפחה עני) בילים ריקות, ברוב צערו על המצב שאליו נקלע, פרץ בבכי, לפלא הבחין בדמותו הנהירה של רבינו, ששלח את משמשו לשאול על בכיו, בשמוע רבינו את סיפורו העניק לו את דמי הנסיעה, ובירכו מעומק לבו הטהור: מכיון שביום חופתך בכית על חסרון כסף שוב לא תדע מחסור כל ימי חייך! ואכן ברבות הימים הי' רי"מ לנגיד ידוע, ומעולם לא סבל ממחסור.

נסתלק לגנזי מרומים ביום השבת קודש פרשת וילא בשעת סעודת שלישית י' כסלו והלווייתו נערכה ביום שני ביום י"ב כסלו בגלל מחלוקת ודין תורה בין קהילת פילץ וקהילת טשענסטחוב על מקום קבורתו, ולבסוף נקבע שיקבר בעיר טשענסטחוב (ע"פ המסורת כי מי שפסק שעליו להיקבר טשענסטחוב הסתלק מהעולם בתוך זמן קצר, שכן בצוואתו כתב שישתלו מאוד שיקברוהו בפילץ) הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור בעל אמרי אמת זי"ע אמר על רבינו בין השאר בעת הלוייתו: זיינע תפלות זענען אלע מאל גענפערט געוואָרען.

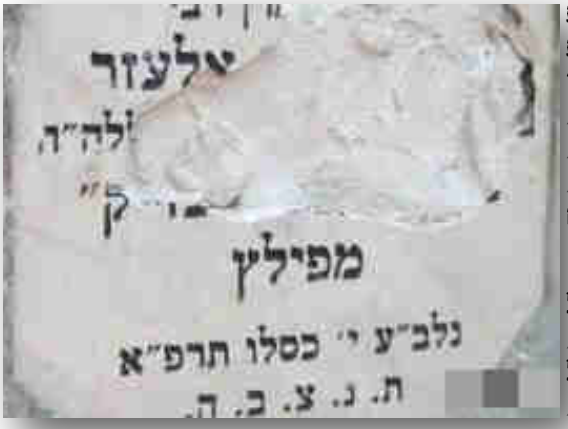

רבינו נשאר אחריו ספר צוואה אשר כתב בכתי"ק איזה שנים לפני פטירתו והביע חפצו לשלוח הצוואה לכל העיירות, ומתוך צוואתו כתב שס שבעיר וואַרשה היה אחד שקראו לו ראובן השחור דער שוואַרצער ראובן, ורציתי שהיה לזקני מורו ורבי בעל חידושי הרי"ם זי"ע בער גדול: איך הורגלו לכנות בכינוי גנאי, שעל ידי זה מאבד חלק בעולם הבא, ראו כמה אדם צריך שמירה, כשאני שואל למה תקראו אותו יוסף העיוור בלינדער יוסף? משיבים לי: הכל קוראים לו כך, וכי זה תירוץ? הגיהנם גדול.

נשאר אחריו בנו ממלא מקומו הרה"ק ר' חנוך גד יוסטמאן מפילץ זי"ע והרה"ק ר' יצחק מאיר זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מדברי רבינו זי"ע על הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע

שמעתי על הרבי ר' בונם זי"ע: שאמר כי חשב לקבל על עצמו תשובת הקנה היינו סיגופים ותעניתים כמה שנים, וחזר ואמר שבסעודה אחת עם כוס משקה תיקן הכל. (פרשת ויגש שפתי צדיק)

שמעתי מחסיד ישיש ששמע מפי הרבי ר' בונם זי"ע: כמה אני מקנא הקצב שעובד כל עש"ק לחלק בשר לכבוד ש"ק, ובערב מתייגע מבית לבית לגבות המגיע עד ששומע קול שמקבלים ש"ק בביהכנ"ס רץ בכל כוחו לקבל ש"ק וממהר לביתו לקדש ולאכול אז אומר: גלויבט השי"ת שנתן לנו השבת למנוחה, שהוא אויס מענטש מעבודה שביום, עתה ת"ל הרחיב לו, סיים הרבי: הלואי שאטעום טעם ש"ק כקצב הנ"ל,ע"כ. שמעתי אנו יודעים שרבי כזה אשר זקינו החידושי הרי"ם זי"ע כתת רגליו אליו כמה פעמים בשנה ובמסירות נפש, בלי ספק הרגיש אור גדול בש"ק יותר מהמוני הנ"ל מ"מ חשק לטעום ש"ק של הפחות. (פרשת בחוקותי שפתי צדיק)

מתורתו של רבינו זי"ע

שיר השירים שנקבע ללמוד בימי הפסח, מפני שנתקדש הפה ע"י מצות סיפור יציאת מצרים ואכילת מזון דקדושה, מיכלא דמהימנותא (זוה"ק ח"ב מ"א ע"א קפ"ג ע"ב) כדאיתא במסכת בסוכה (מ"ב ע"ב) קטן משאכל דגן מרחיקין מצואתו, דכתיב יוסף דעת וכו', מבואר שעל ידי המזון משיגים דעת, על כן על ידי מזון דמצוה נזדכך הדעת יכולים להרגיש ניצוץ מהדביקות שבשיר השירים. (שפתי צדיק, לפסח)

מתורתו של רבינו:

וידר יעקב נדר וגו' ושמרני בדרך הזה [פרשת ויצא כ"ח] קשה להבין למה מיעט מהבטחת עליון ברוך הוא שהבטיחו ושמרתיך בכל אשר תלך? ונראה: ראה שהיה תלוי כל הדרכים בדרך הזה אם ישמרהו מלבן שלא יקפח אותו ובניו ונשיו, אח"כ הוא שמור מטעם, כל בי עשרה שכינתא שריא [סנהדרין ל"ט] (שפתי צדיק)

רבינו הרה"ק רבי יואל צבי ראהט אב"ד חוסט בעל בית היוצר זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' שמעון ראהט זי"ע

בתחילה היה אב"ד בעיר פאלדעק ואחר כך בעיר אויפאלא.

מסופר שבעת שהי' לריכין לרב לאויפאלא, נסע הרה"ק מעיר אויפאלא להרה"ק בעל דברי חיים מאמונ זי"ע ושאל את מי יקחו לאב"ד שם? והשיב הדברי חיים: שיקחו את האב"ד מפאלדעק שהיה רבינו בו בזמן אב"ד דשם בעת ההוא, וכן עשו שקראו רבינו לאויפאלא בתור אב"ד דשם, ואח"כ עבר רבינו לעיר ברעזנא שאח"כ מילא שם מקומו לאב"ד הרה"ק ר' אברהם ברראדי אב"ד ברעזנא בעל פרי החג זי"ע, ולבסוף קבל רבינו את הרבנות בעיר חוסט שעל שמה הוא נקרא עד היום, ושם הרבץ תורה ברבים, ומלא שמעו בכל המדינה,

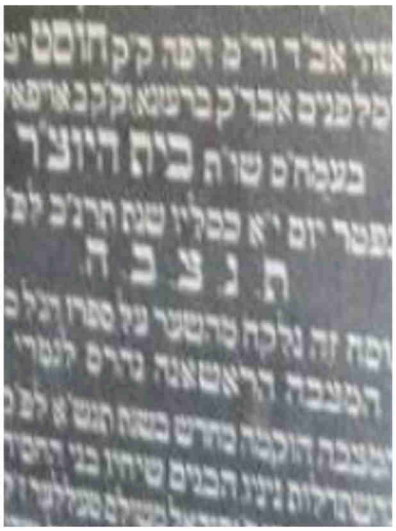

חיבר חיבורים יקרים ספר בית היוצר ב' חלקים שו"ת ועל התורה ועוד.

העמיד תלמידים גדולים מפורסמים ובינהם הרה"ק ר' מנחם ברראדי בעל באר מנחם אב"ד קאלוב זי"ע, והרה"ק ר' אלימלך לאווי אב"ד טאהש זי"ע שקבל הורמנא מרבינו.

וסיפר בעת שהחל הרה"ק ר' מנחם ברראדי זי"ע לכהן ברבנות טאהש על מקום חתנו הגדול הרה"ק ר' משולם פייש מטאהש זי"ע עמד הוא ברחש השיבה דק"ק טאהש אשר נתייסדה על ידי חותנו הגדול, ורבינו בעל בית היוצר זי"ע שיגר לו בתור דורן דרשה עשרה בחורים מתלמידי ישיבתו, שהם היו תלמידיו הראשונים בטאהש.

רבינו זכה לבן הגדול הגה"ק ר' משה שמעון ראהט אב"ד דיורלא זי"ע חתן הרבני הנגיד החסיד מוה"ר ר' מאיר יהודה פרענקעל מלעווענלעק ז"ל מחידושי תורתו נדפס בשם שם משמעון בתוך ספר אבני אליהו לגיסו הגה"ק ר' אליהו פרענקעל אב"ד לעווענלעק. שלא האריך ימים ונקטף באבי ימיו רח"ל כבן כ"ב שנים ז' כסלו בשנת תרל"ח.

בספר דברי שיר: אמונת זה סדר זרעים, ע"ד המדרש כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז אינם אוכלין אלא בשביל האמונה, כאשר שמעתי הפי' מאאזמו"ר בעל בית היוצר זי"ע: דמאן דיהיב חיי יהיב מזוני, והוה כמו דהו"ל לאדם שטר על מזונות מהקב"ה ולא הי' צריך האדם לדאוג כלום על מזונותיו, אבל ה"ת שאם הוא מאמין באמת על בעל השטר אז יש לו על מי לתבוע, אבל אם א"ו אינו מאמין באמת על בעל השטר אז השטר אינו שווה כלום שאין לו על מי לתבוע ע"כ, ואתי שפיר אמונת פי' בזכות אמונה, זה סדר זרעים יש לנו מה לזרוע ולאכל.

רבינו אמר קודם פטירתו: שאינו מתאוה לו גן עדן יותר גדול מהשעשועים שהי' לו אצל רבותיו הקדושים.

נסתלק לגנזי מרומים ביום י"א כסלו בשנת תרנ"ג ומנו"כ בעיר חוסט, וזה נוסח מצבתו: פ"נ אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון הצדיק המפורסם מאור נעלה לו דומי' תהלה מרן מוה"ר יואל בני בן מוה"ר שמעון ז"ל שהי' אב"ד בכמה ק"ק וסוף ימיו אב"ד ור"ם בקהילתינו יע"א ילאה נשמתו בקדושה ובטהרה וג"ו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וְלָךְ ה' חֶסֶד כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ (תהלים ס"ב י"ג) יש לפרש ולך ה' חסד: היינו שכביכול עם הקב"ה עושין חסד במה:שמשלם לאיש כמעשהו. (אורות אלים)

סגולה לקבל השפעות מן הצדיקים אשר אננו אתנו כבחיים חיותום:

בפרשת ויצא כתב רש"י הק' על ויצא יעקב כל זמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיווה הוא הדרה, יצא צדיק מן העיר וכו' ע"ד הכתוב (עמוס ח') היתקע שופר "בעיר" והעם לא יחרדו, רצה לומר: אם יתקע שופר בהתעוררת (מלשון עורו ישנים) אי אפשר שהעם לא יחרדו, שדברים היוצאים מן הלב נכנסין ללב. וזה גם כן הכוונה כאן, כל זמן שהצדיק "בעיר" אף לאחר פרידת צדיק מן העולם, ועדיין מחזיקין בתומו. וזוכרים תורתו וצדקתו ומתאוים תאוה לעשות כמעשהו, אזי הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, שעדיין תגן עליהם זכותו כבחיים חיותו, אבל אם יצא צדיק מן "העיר" היינו שההתעוררות של הצדיק יצא מלבם, וכבר הסיחו דעתם לגמרי מגודל צדקתו וכשרון מדותיו, אז פנה הודה וכו' (בהקדמת בית היוצר)

סגולה לפרנסה בריווח

יש לפרש הפסוק הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ (תהלים קמ"ז ט"ו) היינו אם רוצה לאכול רק להעלות הניצוץ הקדוש אזי יש לו פרנסה בריווח, כי הניצוץ הקדוש מבקש ממנו שיעלהו, [על פי מה דאיתא בספרים הקדושים: שבכל דבר יש ניצוצי קדושה כמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה י' ו') שעל כל עשב יש מלאך ממונה ומכה אותו ואומר לו גדל גדל, ובזה הוא נותן בו ניצוצי קדושה, וכמו שכתב האריז"ל (ספר הליקוטים בראשית פ"א עקב פ"ח) כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם (פרשת עקב ח' ג') כי הוא רק מזון הגוף ולא מזון הנשמה. כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם, היינו על זה שמוציא פי ה' ואומר לו גדל גדל מזה יחיה הנשמה שקרויה בשם האדם בה' הידיעה.] וזה שאמר: השלח אמרתו ארץ, היינו שהבורא ב"ה שולח אמרתו לארץ , ואומר גדל (כדי) עד מהרה ירוץ דברו, שזה הדיבור ירוץ אחריו ויבקש שיעלהו. (עלי שיר)

י"א כסליו תרפ"ה

רבי יצחק ב"ר ישראל זי"ע מסאדיגורה-רימנוב

רבינו הרה"ק ר' יצחק פריעדמאן זיע"א נולד ב' חשון שנת תרמ"ו בעיר סאדיגורה לאביו: מרן רבינו האור ישראל מ'סאדיגורהזיע"א, בן מרן אדמוה"ז זיע"א בן מרן רבינו הס"ק מרוזין זיעועכי"א, ולמעלה בקודש. ולאמו: הרבנית מרת שבע ע"ה בת הרה"ק ר' שלום יוסף מ'סאדיגורה זיע"א בנו בכורו של רבינו הס"ק זיעועכי"א, ומצד אמו היה גם נכד של מרן ר' נחום מ'טשערנאביל זי"ע, ור' אהרן קארלינער זי"ע, ור' צבי מקארשטשוב, ולמעלה בקודש עד מרן הבעש"ט הקדוש זיעועכ"י.

בלעירתו נתגדל בעיר סאדיגורה, תחת השגחתו של הוריו הקדושים, על דרכי התורה והחסידות.

בהגיע לפרקו בשנת תרס"ד נשא רבינו הרבנית בת הרה"ל ר' אשר הורוויץ בן האמרי נועם מזיקוב זי"ע חתן הרה"ק ר' יוסף מרימנוב זיע"א בן מרן הרה"ק ר' לבי הירש מ'רימנוב זיעועכי"א, ואצל שמחת החתונה שהתקיימה בעיר רימנוב השתתפו שם יותר מעשרים אלף איש, מחזה היסטורי היתה לראות מרן האור ישראל זיעועכ"י יושב מ'סאדיגורה לעיירה אחרת, ש'בחייו לא היה יושב מ'סאדיגורה חוץ משמחת נישואי בניו ואיש לא רצה לעבר ולא לראות מחזה היסטורי כזה.

אחר החתונה נשאר לגור ב'סאדיגורה וגם לאחר פטירת אביו הק' נשאר ב'סאדיגורה למלא מקום אביו ביחד עם אחיו הקדושים זי"ע.

אחר פטירת זקינו הרה"ק ר' יוסף מרימנוב זיעועכ"י, באו אנשי העיר לרבינו ובקשו אותו שיבא למלא מקום זקינו הק', רבינו נענה לבקשתם ועבר להתגורר ברימנוב, ובאלו הסתופפו רבנים וחסידים ירא שמים ורבינו ועבודתו הקודש היה מקור חיותם.

כשפרץ מלחמת העולם הראשונה נמלט רבינו מרימנוב לעיר בודאפעסט יחד עם אשתו בני ביתו, ובשנת תרע"ה עבר לעיר הבירה וויען, שם ישבו כל אדמורי בית רוזין שברחו מחמת המלחמה, בוויען יש בדחקות גדול אבל תמיד היה מסתפק במה שיש לו.

בשנת תרפ"ב שלחו החסידים בניו יורק כמה מכתבים לרבינו שיבא לארה"ב ושם יהיה לו ברווח מה שצריך, אבל רבינו עליין לא היה נחית לעבור לשם, אבל משעברו השנים וגבר הדחקות היה מוכרח לעבור לאמעריקע, ובשנת תרפ"ד נסע לאמעריקע בעצמו והמשפחה השאיר בוויען.

הגיע לאמעריקע בר"ח סיוון תרפ"ד, ונערך קבלת פנים רבתי בה'קלינטאן סטריט שול, בהשתתפות אלפי רבבות אנשים, עד כי לא היה אפשר ליכנס לביהמ"ד, דברים נשאו חשובי רבני העיר.

בימים הראשונים נתייצב בדירה שהכינה עבורו באטטארני סטריט מנגד ה'סאדיגורה קלויז ולאחר שבועיים עבר להתגורר ב'איסט ברוקלוועי סטריט בדירה יותר נאה. הגם שי'מקורביו טענו לו שהדירה ברחוב אטטארני סטריט הוא רחי יותר להכנים ממון אבל רבינו השיב להם בזה"ל "איך בין נשט געקומען וועגן א קאפיטאל או מאכן, איך בין נאר געקומען אזויפיל או מאכן איך זאל קענען באזאהלן מיינע קינדער אין ברייענגען זיי או איין תכלית לכבוד די משפחה " , גם התאונן על הפרסום שעשו מעמו בהעיתונות ואמר פרסום היה בכל הדורות דבר מאוס במשפת המלוכה, ואמר על עצמו שכמו שזקינו הס"ק אמר על שש בניו שהם נגד שש סדרי משנה, כמו כן הוא הענין אצל שש בני אביו הק' האור ישראל ואמר בזה"ל "אוי וויי איז או מיר! נאך וואס האט מען אלס נאך געדארפט שרייבן אין באמערקען או איך בין אלאך ניזיקין (רבינו היה הבן הרביעי)".

כל ימי שהותו באמעריקע כמעט לא יצא מביתו והיה יושב בחדרו בהתבודדות הנפש כמה שעות היום, יצא מביתו רק להליכה למקוה, ולביקור גומלין אצל רבנים, חוץ מזה לא יצא מפתח ביתו, אבל אע"פשלא ביקור אצל שתם רבנים חוץ ביקורי גומלין, יש ספר על שני רבנים שיצא מגדרו וביקר אותם, הראשון היתה כ"ק הרה"ל ר' מאטיעלע שליט"א מאדאראוו הנקרא טאלנער–וויזניצער, ולכ"ק הרה"ל ר' דוד נחום טווערסקי הנקרא טאלנער רבי שליט"א

אחר סוכות רצה רבינו להשלים את ביקורי גומלין שעליין לא שילם אצל כמה רבנים, אבל מקורביו לא הניחו לו לצאת מביתו מחמת שכבר נצטנן, והציעו לו שילחה א הביקורים לזמן מה קודם שיחזור לאיירופע שהיה אמור ליהות ביום י"ז בדעצעמבער למספרם, וענה להם רבינו בזה הלשון "ווער ווייסט וואס פאר א רעגן עס וועט זיין פאר דעם זיבעצענטער אין דעצעמבער אין (איך) וועל ניט קענען טופארן או זיי" עכלה"ק דברים נוראים ונפלאים, ניבא ולא ידע מה ניבא.

בערך שבועיים קודם פטירתו של רבינו התבודד רוב הזמן ולא הניח שום אדם להתקרב לו, על שאלת המקורבים לפתרון הדברים השיב רבינו בזה"ל: "וואס וואלן זיי פון מיין לעבן?..זאלן זיי בעסער גאט בעטן! " דברים נוראים. (אם בא על האדם ברה לא יצווח לא למיכא–ל ולא לגבריא–ל אלא להקב"ה כמבו' בירושלמי ברכות פ"ט ה"א)

כמה בתי מדרשים בקשו מרבינו שיתפלל אצלם לכה"פ שבת אחד, אבל רבינו לא הלך, כהוראת דודו מרן הרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב זיע"א שציווה לו קודם שנסע לאמעריקע, שיותר מג' שבתות לא יתפלל מחוץ לביהמ"ד סאדיגורה.

שלשה שבועות קודם פטירתו קרא למקורביו כדאי לקבוע זמן מתי לחזור לוויען, הגם שהרבה הפצירו לו להישאר באמעריקע לחנוכה אבל לא הסכים מחמת שכל הספינות היו יוצאים לדרך בעצם יום הש"ק חוץ מספינה שיוצא בדעצעמבער 17 כנ"ל שחל ביום ד' בשבוע יום כ' לחודש כסלו , ב' שבועות קודם נסיעתו נתנו לו חדר לקבלת שיפרל מכל הציבור בהרומענישער שול אבל עבר ב' ימים ופתאום חש ברע מחמת מצב הרוחניות באמעריקע ששמע בעת קבלת קהל עד שנגע אל לבו מחמת רוב צער, שבת פר' תולדות באמצע קידוש הפסיק לנשום לרגע והמתין מעט ואח"כ סיים הקידוש ואמר "שיותר לא אכנס לקידוש", כל השבוע היה חלוש מאד ולא רצה שיביאו רופאים, ערש"ק נתגלגל המצב ועדיין לא רצה שיבאו רופא, ואמר שהרופא יורה לו לישכב במטה ג' ימים והוא בעצמו יעשה כן בלא רופא, ביום ראשון אמר הרופא שנשאר לרבינו אלא כ"ד שעות רח"ל, בלילה ההוא אחר שעה עשר הורה רבינו שיפסוקי לטפל בו ושהוא רוצה לרדוס, בשעה 11:30 התחיל לנגן מתוך שינתו ניגון הנענועים ובחצות הלילה יצאה נשמתו בטהרה, והובא לקבירה באותו יום בחלקת חסידי סאדיגורה במט. ליון סעמעטערי בנו יורק בהשתתפות אלפי תושבי ניו יורק. זכותו יגן עלינו

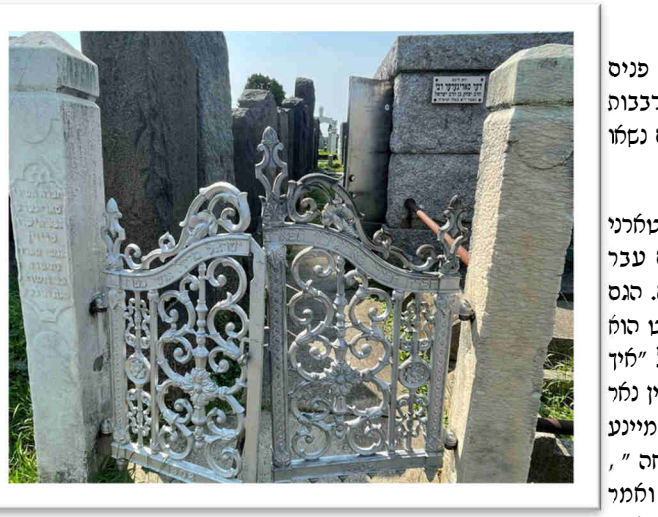

יב כסלו תר"א

רבי אברהם דוב ב"ר דוד זי"ע בעל בת עין אב"ד מאווריטש

רבינו הרה"ק רבי אברהם דוב אוערבאך אב"ד אווריטש בעל בת עין זי"ע, נולד בין השנים תק"כ-תקכ"ה לאביו הרה"ק ר' דוד אוערבאך אב"ד ומגיד מישרים חמעלניק זי"ע

רבינו היה מיסד מקובלים הו"פ בוק"ק בעל מקובל גדול, מתמיד עמוס ויגע על התורה ועבודה בקדושה ובטהרה, סיגף עצמו ומיעט במאכלתו, בעל מופת גדול ורבים הלכו לאורו,

בהגיע לפרקו נשא בת הרה"ק ר' נתן נטע אב"ד אווריטש זי"ע בבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט זי"ע,

נסע לצדיקי הדור, בראשונה הגיע אל הרה"ק ר' משולם זושא מהאניפולי זי"ע, וסיפר שהרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע שאל את רבינו מה ראה אצל הרה"ק ר' זושא זי"ע בבואו אליו? והשיב: כשנכנסתי אצלו ישב מעוטר בטו"ת וחצי גופו העליון בער כאש ממש עד שלא ראיתי בו כלל טורת אדם, רק כשאלץ התפילין החלה לחזור אליו אט אט טורתו האנושית ע"כ.

ושהה גם במחיצת הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע, אך רבו מובהק היה הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע שממנו קיבל תורת החסידות וגם נקשר בעבותות אהבה עם בנו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנוביל זי"ע,

כשעליין לא מלאו לו כ' שנה שבק לן חייס אביו הק' ורבינו נקרא לעיר חמלניק למלא כסא אביו שם. אבל לא ערבו ימים מרובים ובשנת תקמ"ה נסתלק חותנו הק' ובני העיר אווריטש שלחו אחריו שהוא ניצוח לממלא מקומו כראב"ד אווריטש, שעל שמה הוא נקרא עד היום הזה. ושם ישב על כסאו ממלכתו ארבעים שנים עד שנת תקפ"ו שאז הוכתר כראב"ד זיטומיר,

כל ימיו היה לו השתוקקות גדול לעלות לארץ ישראל, ובשנת תקל"א זכה לכך ועלה והתיישב בעיר הקודש צפת, ושם התקיימה קהילת חסידים גדולה וקיבלו את רבינו בסבר פנים יפות ומינו אותו לאב"ד ומנהיג על העדה, וסיפר שטרם שאתו לארץ ישראל נסע ליטול ברכת פרידה מצדיקי הדור, ובעת שהגיע להרה"ק ר' אהרן מזיטומיר בעל אור המאיר זי"ע היה זקוק הרה"ק מזיטומיר ליסועה ולרפואה, אמר הרה"ק מזיטומיר לרבינו: יודע אני כי אם אשתה מים מארץ ישראל קרובה הרפואה לבוא, לכן אבקש ממך היות ופניך מועדות לארץ ישראל, שתקח נא מעט מים ותשתה, ואחריך גם אני אשתה מאותו הכוס וכך אזכה לרפואת ה', ויעשו רבינו כן ומיד קם הרה"ק מזיטומיר זי"ע והתרפא,

וכמו כן נסע להרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע והרבי ר' זושא הוכיח אותו על שמסגף את עצמו וממעט במאכלתו ואמר: אם תשמע לקולי ותחדל מלעשות סיגופים אגביה אותך למדרגה נשגבה יותר מכל צדיקי הדור, והפטיר את רבינו לשלום. לימים אמר רבינו כיוס אני מתחרט על כך, שלא שמעתי לקולו.

וגם נסע להיפרד מידיד נפשו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע, אמר לו הרה"ק ממטשערנאביל: גם אני משתוקק לנצא לארץ ישראל, לכן אבקש ממך כשתגיע לשם, לך נא אל ציונו של התנא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע אשר במירון שם תעתיד ותבכה בדמעות שלש שיבא משיח (אור ישראל) ועוד ביקש רבינו ממנו שמירה לדרך, והבטיח לו הרה"ק מטשערנאביל שישלח אחריו שמירה והוא יקבל אותה בעיר הנמל אודעסא ששם היה הספינה לאה"ק, בזאתו שם המתין רבינו לשמירה שתובא לידו אולם לא הגיע ולא כלום, וכראותו שאם יתמהמה וימתין לכך, יפסיד את הספינה, גמר בדעתו להמשיך בדרכו מבלי לקבל השמירה, כשעלה על הספינה ניגש אליו יהודי עני בן טובים, רצה רבינו להעניק לו נדבה, אולם העני סירב לקבל ממנו רק סכום גדול זהוב אדום, התגלגל רבינו בפניו שהיות שהוא עושה רכוז להשתקע בארץ ישראל אין בידו מעות הרבה, ואינו יכול להעניק לו את הסכום שביקש, אולם העני לא רצה לקבל פחות מאותו סכום, וכך חזר הדבר בכל יום ויום, שרבינו ניסה לתת לו נדבה מועטת והעני סירב לקבל כי אם זהוב אדום, במשך הזמן הבחין רבינו בדבר פלא: שאותו העני לא נראה כלל על הספינה במשך כל היום רק באותה שעה קלה כשניגש לבקש את הכסף התגלה בפניו ולאחר כך נעלם כליל, ולא מצאוהו בספינה, כשירד מהספינה ראה רבינו שוב את העני ההוא לידו, ואז נגש העני על רבינו ואמר לו: אינני זקוק כלל לנדבה, אלא אני הייתי שליחו של הרה"ק מטשערנאביל זי"ע לשמור עליך בדרך..

זקני צפת היו מספרים שבבואו רבינו לארץ ישראל קפצה לו הדרך שלא כפי דרך הטבע, שכן נסיעה מאודעסא לארץ ישראל בימים ההם אורכה כמרבעה שבועות, ואילו בנסיעה זו אורכה הדרך שש עשרה ימים בלבד, וכשרד החובל ראה שכבר הגיע אל ארץ ישראל, קפץ ונשבע שאין זה כי אם בזכות רבינו, והעיד שמימיו לא קרה לו כדבר הזה, שנתקצרה הדרך לזמן כה מועט.

קודם נסיעתו לארץ ישראל פגש בו יהודי אחד מארץ ישראל שבא לבקר בחו"ל ואמר לרבינו שגם אבנים של ארץ ישראל מאיריס בקדושתם. לאחר שעלה רבינו להשתקע שם הטעה רבינו צער רב שלא ראה כן, הסתגר בחדרו למשך כמה חדשים, ולא ראה פני איש, בחדרו עבד יומם ולילה את עבודת קדשו, ואת אחותו הכניסו לו לדך חלון קטן, כעבור חדשים ספורים, יצא מן החדר בשמחה רבה ועדך סעודה גדולה, באמרו: היום זכיתי לראות כי גם האבנים שבארץ ישראל מאיריס מקדושת הארץ.

בכ"ד טבת שנת תקל"ז אירעה רעידת אדמה בעיר צפת והפילה רבים, ומספר שרבינו היה אז בבית מדרשו והתפלל תפלת מנחה, כשהתחילו להרגיש את הזעזועים ציוה לכל המתפללים שם להתאסף סביבו ולהשתטח על הארץ. הזעזועים גברו וחלק גדול מבית המדרש התמוטט, אבל אותו חלק בו הצטופפו כולם, נשאר עומד על תילו וגם הגג נשאר תלוי באוויר והמתפללים ניצלו בדרך נס, לזכר זה נקבע טבלא בבית מדרשו ששם נכתב: מה נורא המקום הזה, בית מדרש של רבי אברהם דוב האדמו"ר מאווריטש זצ"ל, שחזה את הרעש הגדול על צפת תובב"א בתקל"ז ובזכותו הגדולה ניצל אף בית המדרש מחורבן והאדמו"ר ותלמידיו שרדו בחיים.

רבינו ביקר בכל ערי הגליל, בכפר חיטין למעלה מגבעת ארבל במערת קבר יתר נמצא אבן שקועה ברצפה ובה שקועה מדרך כף רגל שמאל עליה אומרים: כי היא מדרך רגלו של משה רבינו מעת אשר הביא את ליפורה אשתו בכניסתה לארץ ישראל. ומספר כי כאשר רבינו בא אל האבן חבק ונשק את מדרך הרגל הזה. ואף מלא אותו בדמע עינו ורחץ אותו בדמעותיו אשר שפך כמים עליו. (מסע מירון–תולדות אדם)

כשרבינו הלך פעם להשתטח על קברי צדיקים בצפת, ונשאל על ידי מלוויו בדרך: מי יודע אם קבור פה הצדיק? ענהו רבינו: דבר שהוא מסור ומקובל אצל הרבה יהודים ואין מאמינים בזה, הרי זה אפיקורסות!. (מאמר מרדכי סלאנים)

בשנת תר"א פרצה מגיפה נורא שהפילה חללים רבים ועמד רבינו בין המתים ובין החיים ונחלה במחלת זו וביי"ב כסלו כיפר על העם בעצותו בסערה השמימה והמגיפה נעצרה. ומנחתו כבוד בבית החיים העתיק בעיר צפת סמוך למנחתו כבוד של האריז"ל ובעבל ערבי נחל זי"ע.

תלמידו הרה"ק ר' שמואל העליר ראב"ד צפת זי"ע מילא מקומו.

וסיפר שרבינו זי"ע הורה לתלמידו הרה"ק ר' שמואל זי"ע שיעסוק בענייני תרופות ורפואות, והיה שולח אליו אנשים חולים שיתן להם מרשם לרפואה. פעם אחת שלח אליו אנשים ולא רצה לקבלם. כשנודע הדבר לרבינו שלח לקרוא לו, כשבא אליו שאלו מדוע הפסיק לקבל אנשים לרפואתם? והשיב שאמר שדעתו להפסיק לעורך דוקטעריי, ושאלו מה הביאו לכך? והשיב: כי לרגל התעסקותו בענייני רפואה זקוק הוא להסתכל בספרי הרפואות הלטיניים, וכשמגיע לקריאת שמע נעמדות לו האותיות הלטיניות מול עיני ומבלבל אותי מכוונתי, לקח רבינו את מטפחתו וניגב את עיניו של תלמידו הר"ר שמואל, ואמר לו: מהיום והלאה לא יראה לפניך האותיות הנ"ל וכך הוה, ומאז החל הוא שוב לקבל את האנשים שבאו אליו לרפואה. (מזקנים אתונו)

רבינו לא השאיר אחריו זש"ק.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סגולה ועצה

סגולה ועצה שיוכל אדם לקשר מחשבתו אל הדיבור בתפילות שבת: הוא לראות לקרות הפרשה שמו"ת דוקא ביום ו' עש"ק, והטעם כי תורה שבכתב מרומז על בחינת המחשבה, ותורה שבע"פ שהוא פירושי התורה מרמז על בחי' הדיבור, על כן קריאת הפרשה עם התרגום שהוא פירושו שקורא ביום ו' עש"ק, עושה פעולה שיהיה דבוק ומקושר אחר כך בש"ק בעת התפלה, מחשבתו ודיבורו כאחד. (בת עין לקוטים)

סגולה נפלאה שהתפלה יהיה מקובלת למעלה הוא לקבל על עצמו קודם התפלה מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ויהיה משתתף בצערו של חברו ויתפלל בעד חברו ובעד כל העולם ותהיה תפלתו תפלת רבים ומקובלת יותר כמו שאמר הכתב פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְّרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי. (תהלים נ"ה י"ט) ועל זה אמרו חז"ל: כל המבקש רחמים על חבירו, והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה. (מסכת בבא קמא צ"ב) פירוש: מחמת שמתפלל בעד חברו ובעד כל העולם נעשה תפלתו תפלת רבים ונענה מבחינת תחל"ה בחינות מקור חיים. (בת עין)

סגולה לערוך סעודה לכבוד הילולא קדושה של רבינו זי"ע

כתב מרן רבינו הרה"ק רבי משולם פייש בעל עבודת עבודה מטאהש זי"ע: משפחה אחת בארץ ישראל שהיתה ברוכה עם ילדים רבים, ושנים רבות שררה בביתם עניות ודחקות עד אין לשער, וגם כמה צרות בבריאות הילדים ל"ע. פעם אחת נזכרו היות כי הרה"ק בהבת עין מאווריטש זי"ע אשר מנוחתו כבוד בעיה"ק צפת לא בנחי אחריו זש"ק, נמנו וגמרו וקיבלו עליהם לערוך סעודה בכל שנה בהילולא דיליה, ומאז נהפך להם מצרה לרוחה, ובאם להם הרוחה גדולה בביתם בדרך נס ופלא, וגם נתרפו כולם, והאיר מזלם צאז, בזכותו של אותו צדיק. (עבודת עבודה)

מתורתו של רבינו

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹקֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ. לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת ה' וְאֶת חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ. (פרשת עקב י' י"ב - י"ג) ולכאורה אין לו ביאור, שפתח הכתוב בלשון מה, ומסיים וכולל דברים רבים ליראה ולאהבה לעבוד ולשמור, אך נוכל לרמוז במלת "מה" על ט"ו באב, שמאב יש מ"ה ימים עד ראש השנה, וזה שאמר הכתוב, ועתה מט"ו באב ואילך עכ"פ שמאז יש מ"ה ימים עד ראש השנה, אז עכ"פ ה' אלקיך שואל מעמך ליראה ולאהבה וגו', כדי שנוכל לעורר עלינו בראש השנה זכות אבות בחינת חסד ורחמים כנ"ל אמן כן יהי רצון. (בת עין)

רמזו רז"ל: אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כראוי מיד נגאלין, (מסכת שבת קי"ח:) פירוש בחינת שבת במחשבה, ובחינת שבת בדיבור, שיהא בקדושה וטהרה כראוי, מיד יהיו נגאלין ונכנסין לבחינת קדושה, כן יהי רצון אמן. (בת עין - דרושים לשבת הגדול)

יב כסלו של"ד

רבי שלמה ב"ר יחיאל זי"ע רבינו המהרש"ל בעל ים של שלמה אב"ד ור"ם לובלין

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי שלמה לוריא אשכנזי אב"ד ור"ם לובלין בעל ים של שלמה זי"ע הנקרא המהרש"ל, נולד בשנת ה"א רע"א בבריסק דליטא לאביו הגה"ק ר' יחיאל אב"ד סלוצק זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם לוריא אב"ד בריסק דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל לוריא אב"ד הראשון של בריסק זי"ע ב"ר אהרן אב"ד היילברוין זי"ע מגזע רבינו שלמה בן יצחקי בעל הרש"י הקדוש זי"ע עד למעלה ראש מגזע שפטיה בן דוד המלך חי וקיים ע"ה, ולאמו בת הגה"ק ר' יצחק קלויבער מווירמייזא זי"ע, רבינו התייתם מילדותו מאביו, על כן נתגדל הוא על ברכי זקינו אבי אמו הגה"ק ר' יצחק זי"ע שרוב תורתו וקבלותיו ממנו, לכן חתם רבינו לעתים בכינוי שר יצחק (שו"ת מהרש"ל) או שלמה ר' יצחק לשמו ולזכרו

רבינו המאור הגדול, נזר ישראל, היה קדוש וטהור, חריף ובקי גאון עולם, עניו כהלל. שהיה לו מוכיח אחד והוכיחו כאילו היה אחד מהמון עם, כי כך היה רצונו, ובעת בא המוכיח היה רבינו מתעטף תיכף ויצא לפניו לשמוע תוכחות מוסר, בירלאה ורעד לפני ה'. (שם הגדולים חיל"מ)

מסופר על רבינו שנעשה לו נס בלילה אחד שלא היה לו להליך כי אם נר קטן לשיעור שעה והיה לומד ומשכיה שמעתתיה כמה שעות ונרו יאיר משך נהוריה עידן ועדנים. (הקדמת ים של שלמה)

וסיפר כ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א: פעם כששוחחתי עם הרה"ק ר' יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע באחד הלילות על הגה"ק רבי שלמה לוריא זי"ע המהרש"ל, אמר לי בתוך הדברים בלשון קדש: 'פחד ואימה צריך ליפול על האדם בשעה שהוא מזכיר את המהרש"ל.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת ליפקא ע"ה בת הגה"ק ר' קלמן האבערקשטן ר"ם דאוסטרהא זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב זי"ע. וכשנתקבל חתנו לאב"ד בריסק דליטא נבחר רבינו שכבר היה אז מפורסם לגאון הגאונים לר"ם באוסטרא, לשם נתקבלו אליו תלמידים מכל ארצות לשמוע מפיו דברי אלקים חיים. ובשנת שי"ג נתקבל לאב"ד לובלין.

למאות ישבו תלמידים גדולי ארץ לרגליו, ומתלמידיו הקדושים היה הגה"ק רבי יעשיה הלוי איש הורוויץ בעל השל"ה הקדוש זי"ע, [נכון לציין מה שכתב השלה"ק בספרו שער האותיות: ואני בבחרותי למדתי תורה אצל הרב הגדול המופלג החסיד מהר"ר שלמה ז"ל, כשנפטרתי ממנו ליכך לנשואין שלי, אמרתי לו רבי ברכני ואזה עלי מה לעשות, אמר לי בזה הלשון: קדש עצמך בשני ענינים אלו בקדושת מאכל ובעניני קדושה והוי זהיר במאד להרחיק אצל אמה ממה שנוגע לאיסור והתקדש במאד בקדושתם, כי שאר מדות התורה אינם עושים רושם גופני, אבל אלו שני הדברים האכילה מקיים הגוף והקדושה מהווה הגוף והרושם הזה עומד תמיד. על כן היה לשון קדוש זלה"ה]

הגה"ק ר' אליהו בעל שם מחלס זי"ע הנולע כבעל קבלה ובעל מופת, הגה"ק ר' בנימין אהרן סלניק אב"ד וועד ארבע ארצות ואב"ד פולין בעל משאת בנימין זי"ע, הגה"ק ר' חיים בן בצלאל מפרילבג בעל ספר החיים זי"ע, הגה"ק ר' יהושע פלק כ"ץ בעל פרישה ודריסה זי"ע, הגה"ק ר' משה מאט מחכמי פולין אב"ד ור"ם פרעמסלא בעל מטה משה זי"ע, הגה"ק ר' שלמה אפרים מלונטשיץ בעל כלי יקר זי"ע, ועוד עמודי הוראה ילאו מבית מדרשו.

רבינו היה שונא חכמת הפילוזופיא, וכתב שהתורה חוגרת שק ומקוננת על העוסקים בחכמה האחרונה זו, וכתב שאף שהוא גם כן יש לו יד בחכמה זו, אבל מרחיקה בזרוע, שאין לך מינות והריסות כחכמה זו.

חיבר הרבה ספרים שו"ת חידושי ש"ס, [נכון לציין: ובהסכמתו כתב רבינו משה בן ישראל איסרליש מקראקא בעל הרמ"א זי"ע: ראוי לסמוך עליו כמשה מפי הגבורה בעלותו, לקבל דברי הברית שעשועי המלכו.] ספר ים של שלמה על הש"ס, יריעות שלמה על רש"י, ביאורי מהרש"ל על ספר איסור והיתר, עטרת שלה על שערי דורא, ועשה חידושים על ד' טורים והרבה רשונים. הגהות ותיקונים כמעט על כל ספרי הראשונים, מהם נדפסו מהם עולנה בכתבי יד.

כתב רבינו בהקדמתו: ושמתי לבי לתור בחכמה ולחקור אחר שורש הענין, והעבודה, שלפעמים שבוע אחד יושבתי משתומם בדמיון השכל עד שיגעתי ומצאתי שורש הענין, ואז כתבתיו בספר וכו', ולשאתי וחקרתי היטב בשבע חקירות ובשבע בדיקות אחר כל מקור ומחצב ההלכה בתכלית היגיעה והעיון ובמיעוט שינה ובכוד שיהה עם חברי ותלמידי יותר מכולם ולבי עם הספר וכו'. לא הנחתי שום מחבר שלא עסקתי בעיונו בו קודם חתום גז"ל וכו'. (ים של שלמה)

מסופר שגה"ק ר' ישראל זאב גוסטמן (הגרי"ז גוסטמן) ראש ישיבת נאה ישראל בעל קונטרס השיעורים זי"ע אמר שיעור ביבמות ושאל קושיא חזקה על המהרש"ל ואחרי השיעור הוא נח קצת, פתאום בא אחד בחלוש בצורה נוראה ואמר אתה צודק זה קושיא חזקה, אתה יכול לתרצה, בלילה גם חלם כך ובשבת בלילה גם כן חלם אותו חלם, והרבנית הרגישה שלא ישן ושאלה אותו מה זה: וסיפר לה המעשה ואמרה תעמול ותענה תירוץ. ישב כל הלילה ועמל לתרץ, והוא תירץ, וביום חמישי בשיעור לאחר מכן אמר התירוץ הזה. (מפי הגר"ז)

רבינו היה גם כן פייטן ועשה פיוטים וזמירות. כמו כן הקים בית הכנסת שלו בלובלין התאפיין במנהגים ייחודיים, אורכו היה ל"ו (36) אמה ורחבו ל"ב (32) כמניין לובלב ובחג הסוכות היו בני הקהילה מקיפים את בית הכנסת בסמוך לכותלי המבנה מבפנים עם ארבעת המינים בידיהם. עזרת הנשים מוקמה מעל בית הכנסת והקיפה את שלושת כתליו: הצפוני, הדרומי והמערבי.

הרה"ק רבי ישראל האפשטיין המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל זי"ע בא פעם לבובלין והלך להתפלל בבית הכנסת של רבינו, והתחיל להתפלל בעזרה של הבית הכנסת, והלך תיכף לחוץ. שאלו לו למה הלך לחוץ? אמר: שהמהרש"ל זי"ע בא בבית הכנסת ולקח מקל ולא להכותו שהתפלל הודו קודם ברוך שאמר כנוסח ספרד שהחסידים מתפללין, והמהרש"ל היה מתפלל בנוסח אשכנז ברוך שאמר קודם הודו, ולכן הקפיד שבבית הכנסת שלו היא משנה מנוסח שלו, ולכן ברח לחוץ. (הללו עבדי ה')

נסתלק לגנזי מרומים כבן ס"ד לימי חייו י"ב כסלו בשנת של"ד ומנוחתו כבוד בבית החיים לובלין.

החיד"א מספר: שמעתי מרב אחד זקן שקיבל כי בימי מהרש"ל תחת בית מדרשו היתה חנות לאיש אחד שהיה מוכר ירקות, ושם היה יש בחנות וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות. והיה צנוע ודבר אין לו עם אדם, ולילה אחד קם מהרש"ל ושמע שר' אברהם היה לומד בסוגיא עמוקה מאד ומפרשה פירוש נחד והיה נותן דעתו לכל דבריו, ושאל אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בש"ס והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן, ועל ידי הפצרות וגזירות פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאות הפלא ופלא. ונתחנן לו שיהיה בסוד ולא יודיע הדבר. ונמשך כמה זמן שמהרש"ל מפלפל עמו והיה מוצא קורת רוח שהוא גברא רבה, וכשנתבקש בישיבה של מעלה מהרש"ל לוה לקהל שיקחו לרב ר' אברהם מוכר ירקות כי אין כמוהו ואחר כך בהפצרות ונגאים רבים נתקיימה צוואת הרב ז"ל. ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל עד כמה הוא גדר תורה לשמה ואת צנועים חכמה והתורה מכרזת עליו ירום ונשא וגבה, מאד לא ימנע טוב להולכים בתמים. (שם הגדולים)

נשאר אחריו בניו הגאונים הגה"ק ר' זאב וואלף לוריא זי"ע הגה"ק ר' יחיאל רשש ישיבה בק"ק לובלין זי"ע ואתנו הגה"ק ר' זאב וואלף זי"ע שמילא מקומו בלובלין בתור ר"ם. הגה"ק ר' יהודה לייב אב"ד אפאלי זי"ע הגה"ק ר' אפרים פישל אב"ד בריסק דליטא זי"ע הגה"ק ר' אליעזר איסרליש זי"ע הגה"ק ר' שמעון אוירבאך אב"ד פראג זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

יג כסלו תרל"ו

רבי דוב בער ב"ר ישראל זי"ע האדמו"ר מליעווא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי דוב בער פריעדמאן מליעווא זי"ע אחי הקדשים הרה"ק ר' שלום יוסף מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום משטעפנשט בעל נחלת יצחק זי"ע הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע והרה"ק ר' מרדכי שרגא מהוסיאטין זי"ע נולד בשנת תקפ"א לבן שלישי לאביו הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזשין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק ר' דוב בער המגיד הק' ממעזריטש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שרה בת הגה"ק ר' משה ראש ישיבה בבארדיטשוב זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר מפינסק זי"ע

כשנולד רבינו אמר אביו הק' שהוא כנגד השלישי בש"ס סדר נשים ומסכת יבמות.

מסופר בעת שהכניסו אביו את רבינו לבריתו של אברהם אבינו כיבד אביו הק' את הרה"ק ר' יצחק מרלוויל זי"ע שהיה נוכח שם, בברכת ובקריאת השם, וכשהגיע לחיבות ויקרא שמו בישראל, המתין לשמוע מפי הרה"ק מרוזשין זי"ע את השם כנהוג, אך הרה"ק מרוזשין לא ענה לו כלום רק הסתכל עליו, ותיכף קרא הר"ר איליק'ל זי"ע להילד דוב בער על שם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע. לאחר שסיים הברכה הסיר הר"ר איליק'ל את המכסה שהיה פשוט על פני הילד והסתכל בפניו ואמר: עד איז טאקע ריכטיג ווי דער הר"ר בער. [הרה"ק ר' יצחק מרלוויל זי"ע הכיר את המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע כי היה נוסע אליו, אמנם שעבר מאז הסתלקותו של המגיד על הבריתא כחמישים שנה, והר"ר איליק'ל זי"ע היה אז זקן מופלג]

רבינו היה למדן גדול עניו ושפל מאוד, אחיו הרה"ק ר' מנחם נחום משטעפנשט בעל נחלת יצחק זי"ע העיד עליו שהוא ירש את השפלות והפשטות מאביו הק'. והיה בעל שכל היישר שאביו דרש עליו את אשר נאמר אצל משה רבינו ע"ה כבד פה וכבד לשון, ומתרגם אונקלוס "יקיר ממלל, אצלו כל דיבור יקר מאד.

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת שיינדל ע"ה בת הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום רשם שושלת טשערנובל בעל מאור עיניים זי"ע. ואחר חתונתו היה סמוך על שלחן חתנו הק'. פ"א קרא חתנו לסנדלר אחד שיעשה מנעלים חדשים עבור חתנו רבינו, בטרם לקח הסנדלר המידה, הכניסו הרה"ק המגיד זי"ע לחדרו ואמר לו: יש לי חתן ולו נשמה גדולה וקדושה, והוא בנו של צדיק וקדוש, ראה והיזהר איפוא במלאכתך.

בג' מרחשון בשנת תרי"א נסתלק אביו הק' התחיל רבינו לנהג עדתו הק' בעיר פאטיק, ואחר כן קבע מושבו בעיר הושי או חוש במדינת מולדבה, ואחר כן עבר לסקולן ואחר כמה שנים העתיק מגוריו לעיר ליעווא במדינת גאליציע.

פעם ביום הילולא של אחד מאבותיו הק' אמר רבינו אשא עיני אל ההרים (תהלים קכא) אל האבות (סנהדרין פא) ואני, מכיר את אפסותי, ואני בוש, אולם מאין מתוך ההכרה הזאת שאני אין יבוא עזרי.

ופעם סיפר רבינו על זקנו הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע כשהיה סמוך על שלחן של הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנובל בעל מאור עיניים זי"ע אחר נישואיו [הרה"ק ר' שלום היה חתן הרה"ק ר' אברהם מקאליסשוב זי"ע חתן בעל מאור עיניים מטשערנובל זי"ע] היה רגיל להכנס אצל מ"ז בכל שבת וי"ט לאמור לו שבתא טבא- יומא טבא, פ"א ביום א' דראש השנה לא יכול הר"ר שלום להתרומם בתפלתו על המדרגה הראויה לו, ויאמר אל לבו אם כן למה זה אנכי עומד מלמעלה בקיר המזרח, וירד ויצא אל הפלוש ויעמוד בזוית ויתפלל. אחר התפלה נכנס אצל המאור עיניים זי"ע ויברכו זה את זה כנהוג ויצא, ביום השני התפלל הר"ר שלום כראוי לו, ויהי אחר התפלה כשנכנס למאור עיניים זי"ע, קראו ואמר: איפה שלוס'ס רצה, איפוא הן הנשמות אשר רחקו להתקרב אצלך כשהתפללת בזוית של הפלוש (אהלי יעקב)

כל ימיו יצא רבינו בתענית וסיגופין על עת הסתלקותו לגנזי מרומים י"ג כסלו בשנת תרל"ו ומנו"כ באוהל אביו בסאדיגורא,

רבינו לא נשאר אחריו זש"ק, ואחיו הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע חלץ לאשתו, ואמרו החסידים שעכשיו נתברר להם מה שאביו ניבא עליו באמרו שהוא השלישי בש"ס סדר נשים ומסכת יבמות.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וְהֶאֱמִן בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה (פרשת לך לך ט"ו ו') ויש להבין הא תיבת והאמין הוא פועל יוצא לאחרים והאיך שייך זאת בכאן? רק הנה אמרו חז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום וכו' (כתובות קי"א) ובכל מדה צריך אדם להדמות לקונו. אבל מדת אמונה איך שייך בהשי"ת להדמות בזה לקונו הלא כתיב הן בקדושיו לא יאמין (מסכת חגיגה ה' – איוב ט"ו ט"ו) שאין השי"ת מאמין לשום בריה אפילו במלאכיו ישים תהלה ובפרט במין אנושי השוכנים בתי אומר שלא ישיבו לכסלה? אכן באברהם אבינו ע"ה ראה השי"ת שיכול להאמין לו כי בוודאי לא יתקלקל עוד כי נסה אותו בעשר נסיונות ועמד בכולן, וזהו פי' והאמין בה' שאברהם אבינו ע"ה הכניס מדה האמונה ברוך הוא והראה לו שיוכל השי"ת להאמין בצדיק הדור שלא יתקלקל חלילה ויחשבה לו השי"ת לאברהם אבינו ע"ה לצדקה אשר עשה עמו במדה האמונה. (כנסת ישראל)

אם ראה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשים פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה (מסכת ברכות ה') וכבר דקדקו על זה קמאי הלא אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז' כ') ואיך שייך לומר פשפש ולא מצא ועוד הכי חטא של ביטול תורה לאו עבירה היא רק דהפירש יפשפש במעשיו היינו במעשים הטובים שלו אלו זכות המעשים טובים שעשה העמוד לו להצילהו מהיסורים פשפש ולא מצא בו מהמעשים טובים כאלו שיצילהו מהיסורים יתלה בביטול תורה יתפלל להשי"ת שיעבור מעליו היסורים מחמת שעל ידי היסורים הוא בטל מדברי תורה וראיו שהשי"ת יסיר מעליו היסורים כדי שלא יתבטל מדברי תורה וזהו רק כשרואה שהיסורים באים עליו על גופו ממש ולא על ממונו כמש"כ (מדרש שמואל) שיסורים שבגופו יש בהם ביטול תורה. (כנסת ישראל)

יד כסלו ת"ש [א]

רבי שאול ב"ר מרדכי הי"ד זי"ע בעל חמדת שאול

רבינו הגה"ק רבי שאול רויזענבערג אב"ד ראצפערט בעל חמדת שאול זי"ע נולד בעיר טערצאל בשנת תרכ"ה לאביו הגה"ק ר' מרדכי אב"ד טערצאל בעל עטרת מרדכי זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק יהודה אב"ד קאליב זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת צביה ע"ה בת הנגיד מוה"ר הערש מבאטור ז"ל חתן הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע ראש חברה אצל החברא קדישא באושוואר

רבינו נקרא בבריתו של אברהם אבינו, שאול על שם זקינו הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע רמז חברה אצל החברא קדישא באושוואר. וסיפר שפעם אחת היה אחד מבני היכלא קדישא מאושוואר בלובלין אצל הרה"ק ר' יעקב יצחק בעל החוזה זי"ע ומסר קוויטל כולל מהחבורה, וכאשר קרא החוזה מלובלין זי"ע שם שאול (מקאלוב) בן שבע אמר להשליח: כאשר יגיע הביתה ישלח את שאול בן שבע אצלו, וכאשר חזר הביתה ומסר לו דברי החוזה תיכף לקח הר"ר שאול את טלית ותפילין שלו והלך רגלי על לובלין, וכאשר הגיע לפני החוזה, שאל אותו: האם אתה בר אוריין? השיב: לא! אמר החוזה: פלא הלא בעלה של ליבא רחל צריך להיות בר אוריין. ואחר כך בשעת התפילה בעת אמירת קריאת שמע לא היה הר"ר שאול יכול להסתיר את עצמו והרגיש בו החוזה ולקחו באמצע התפילה סמוך לו, ושב זמן רב אצל החוזה זי"ע.

רבינו היה איש צדיק וגאון גדול, עוד בילדותו ראו את הצלחתו בתורה ובירא שמים, הקדיש כל עתותיו לה' ולתורתו, ומעטו היה שלמה משבת לשבת ושן קצת על יד השלחן, מכל קצוי המדינה ביקשו אותו לבוא לדין תורה כי חכם מחוכם ושכל ישר פה מפיק מרגליות היה. ורבים השיב מעון בנועם אמרת פיו. וסיפר כשנסתלק הרה"ק ר' יעקי'לע מקרעסטיר זי"ע ביום ב' אחרי קדושים ג' אייר תרפ"ה, היה רבים מגדולי הרבנים הגאונים והצדיקים שלא הספיקו להגיע לקערעסטיר להלויה ובתוכם רבינו, וכאשר בא לנחם את האבלים בשעת ימי אבלם, נשאו רבינו מספד אמרורים בבית המדרש, אשר בדבריו היקרים והנמרצים עשה אבל כבד, וכל העם געו בבכיה במר נפש. (בית ועד לחכמים)

פעם אחת יצא רבינו בדין תורה עם הרה"ק ר' מנחם ברלאדי אב"ד קאלוב בעל באר מנחם זי"ע ועם הרה"ק ר' מרדכי מדעמעטשער הי"ד זי"ע, וישבו שלשתן לדון דין תורה קשה מאוד עסק של ממון רב, וכמה ימים יצאו לשמוע טענות בעלי הדין כדי להוציא פסק, ואחר אשר דנו שלשה הרבנים ביניהם, עמדו הרב מקאלוב והרב מדעמעטשע בדעה אחת לעשות פשרה באיזה אופן, ורבינו אמר עצה אחרת להיפך ממש משניהם. כאשר ראה הבאר מנחם שרבינו חלוק בדעתו משניהם, וידע כי אם לא יקחו הרבנים בדיעותיהם מי יודע האיך יגמור הענין הקשה הזה, לכן פנה אל רבינו ואמר לו: שמע נא לדברי, דעתי ודעת הרב מדעמעטשער שוים, אבקשכם ברחמים אנא תכריעו דעתכם לדבריו. כאשר שמע רבינו דבריו אלה, התבונן בדבר יותר ובסוף גם הוא הכריע דעתו כדברי שניהם. (עבודת עבודה שיחות)

רבינו למד אצל הגה"ק ר' שמואל עהרנפעלד אב"ד מאטערסדארף בעל חתן סופר זי"ע, ואצל הגה"ק ר' משה שיק רא"ב"ד חוסט בעל מהר"ם שיק זי"ע ואצל הגה"ק ר' אברהם יהודה הכהן שווארץ אב"ד בערעגסאז בעל קול אריה זי"ע ואצל הגה"ק ר' עמרם בלוס אב"ד אויפלא בעל בית שערים זי"ע. וסיפר רבינו לעת זקנתו כי למד אצל המהר"ם שי"ק ג' שנים (בהיותו בערך יצל קולם הבר מצוה) וגם עתה זוכר כל החידושים ששמעו אצלו כסידרן, ועוד סיפר שהיה לומד עם תוה"ק מתוך הדחק, וקנה כל יום לחם מקמח תירס כי זה משביע אותו לזמן ארוך. (חמדת שאול)

פעם סיפר רבינו: היות שרבו בעל קול אריה זי"ע היה חריף עצום ולא היה יכול לקבל עליו ללמוד שיעורין כסידרן רק פעם בשבוע, ובגלל זה לא למדו אצלו רק מעט בחורים מבני העליה, ופעם הלך רבו הקול אריה באמצע הלילה לבית המדרש ומצא אותי לומד לבד, ואמר לי חידוש, התחלנו להתפלפל זמן רב לבסוף שאל אותי: שאול, למה איך הולך ליסיבות הגדולות כמו לחוסט, פרעשבורג? והשיב לו: שבדלי ללמוד אצל רבינו ולשמוע ממנו אפילו רק פעם אחת שיעור. על זה השיב לי: אם כך אמרת אז אבטיח לך שיהיה לך הבנה עמוקה בתורה ולאחד הגדולים תתעביד, וסיים לולי עוד יתקיים. (חמדת שאול)

אמונת צדיקים היה לרבינו עוד בזמן בחרותו, וסיפר רבינו שהיה לו איזה מחלה ר"ל ואז נסע על חג השבועות אצל הרה"ק ר' לבי הירש מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע, הרה"ק ר' הערש'לע לקח אלתת עם קרעפליך ונתן לרבינו ואכל זה באמונת צדיקים, (הגם כי לפי הרופאים מזיק זה למחלה שהיה לו) ומאז נתרפא לגמרי. (חמדת שאול)

כשהגיע לפרק האיש מקדש הגיע הרה"ק מליסקא זי"ע לרבינו את בתו של הר"ר משה דוב גאמבו ז"ל ממאקאווא. ויצא שם על שלחן חותנו הרבה שנים ואז זכה לעלות ולהשתלם בתורה הקדושה, והרבין תורה ברבים.

שם בעיר מאקאווא מצא חבר טוב כלבבו הגה"ק ר' משה פארהאנד בעל אהל משה גאב"ד וי"מ מאקאווא זי"ע. ורבינו היה אשר עודד וחזק את הרה"ק ממאקאווא להיכנס לפני ולפנים בעולמה של חסידות. כמו שכתב הרה"ק ממאקאווא בימי חורפו לרבינו בזה הלשון: ובאמת אני מקנא אותך, כי אתה הולך לשאוב תמיד מבאר מים חיים, מקדושים אשר בארץ, ומי יתן והייתי גם אני מתאבק בעפר רגליהם, כי באמת אנכי הרואה, כי זה הוא הדרך האמיתי, כי פה בעוונותינו הרבים מתגבר בכל יום השקר, ומי יתן כל עם ה' נביאים לבחור בדרך הקודש.. ובחברתו ובהשפעתו של רבינו החל הרה"ק ממאקאווא לערוך נסיעות לבעלזא, וכל ימיו הכיר לרבינו תודה על כך. (רועה נאמן)

פעם אחת הגיע למאקאווא הגה"ק אליעזר זוסמאן סופר אב"ד פאקש בעל עט סופר זי"ע לבקר את חתנו הגה"ק ר' מיכאל חיים פאשקוס ממאקאווא זי"ע, והלכו רבינו ותלמידי חכמים לקבל פניו, ובין מנחה למעריב נדברו ירחי ה' בפלפולי דאורייתא, רבינו היה עוד לעיר לימים, ולפני תפילת ערבית הלך רבינו להכון לתפילה, והבעל עט סופר אחז בזקנו והתחיל לבכות ואמר: זקני כבר נתלבן ואיך אני צריך להתביש מפני האברך ר' שאול הלזה, שהוא יודע הכל יותר טוב ממני וגם בקי בש"ס ופוסקים, במה הייתי מבלה זמני מה אענה ליום הדין, ואתם בעלי הבתים חשובים דפה אבקשכם לנהוג כבוד גדול בו. (חמדת שאול)

כשנסתלק אביו באבי ימיו בשנת מ"ג לימי חייו בשנת תרל"ה י"ג תמוז בעיר פעסט, נשא אמו בזוו"ש להרה"ק ר' נפתלי הירלקא זילבערמאן מראצפערט בעל זכרון נפתלי זי"ע ואחר כן כאשר נתרוקן בפטירתו כסא הרבנות בראצפערט בערב יום כפור ט' תשרי בשנת תרנ"ח נתקבל רבינו למלאות מקום הרה"ק ר' הירלקא'לע ושב שם ארבעים וחמש שנים. והדומ"ץ היה הגה"ק ר' נתנאל הכהן פריעד בעל ליקוטי שושנים זי"ע

והגם שראצפערט היתה קהילה נאה וחסודה בכל זאת מצא רבינו מספיק לגדור פרצות ההמון עם, ולהוסיף משמרת למשמרת, וסיפר שהיה שם איש אחד שהיה לו ריחיים ועבד גם בשבת קודש רח"ל, רבינו הזהירו שיפסיק לעבוד בשבת קודש, ולא רצה לשמוע, בשבת קודש אחר תפילת שחרית הלכו מתפללי בית הכנסת עם רבינו בראשם והזהיר אותו שתיכף יתן לו להפסיק את העבודה ואם לאו אז יבך הרחיים על צוארו! הנ"ל פנה עורף ולא רצה לשמוע, בעת מנחה באו לספר לרבינו כי הטחנה נשרפה והיתה לתל עולם, יהיה לאות. (חמדת שאול)

שם בראצפערט העמיד רבינו ישיבה ותלמידים רבים באו אצלו ללמוד מכל המדינה, ומהם ממילאדאן, בארטפעלד, מונקאטש, האדהאז, טעגלאש, אויפעהערטוי, וויטקע, וואראהל, ממאקאווא, וועלעסק, טעטעטמען, אויבערוויסאווע, קאמעמעטשע, ניבראטור. והעמיד תלמידים

סגולה בני חיי ומזוני

כתב רבינו שמעתי כמה פעמים מאדמו"ר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ביום אשר בו הילולא של איזה צדיק הוא כמו שעושין חתונה לצדיק ביום מיתתו, ועל החתונה נהגו בכל תפוצות ישראל ליתן דורון דרשה (ומקורו מהזוה"ק פרשת ויצא קמ"ט) ומסתמא גם בהאי הילולא דצדיקיא יהיב ליה קוב"ה מתנות לצדיקיא, ואיזה מתנה חשובה נותן הקב"ה לצדיקים? ואמר אדמו"ר הנ"ל בשם זקינו הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע שנותן הקב"ה להם שיוכלו להשפיע בני חיי ומזוני לישראל עכ"ד זצ"ל. ומסתמא נוטלים חלק בראש אותן אנשים שהם מזכירין שמם וחידושי תורתם שלהם, ומגלים דעתם שרוצים להוושע בזכותם. (מליצי אש)

יד כסלו ת"ש [ב]

רבי שאול ב"ר מרדכי הי"ד זי"ע בעל חמדת שאול

רבינו הגה"ק רבי שאול רויזענבערג אב"ד ראצפערט בעל חמדת שאול זי"ע נולד בעיר טערצאל בשנת תרכ"ה לאביו הגה"ק ר' מרדכי אב"ד טערצאל בעל עטרת מרדכי זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק יהודה אב"ד קאליב זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת צביה ע"ה בת הנגיד מוה"ר הערש מבאטור ז"ל חתן הרה"ק ר' שאול מקאלוב זי"ע ראש חברה אצל החברא קדישא באושוואר

ההגונים ומהם הגה"ק ר' אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן מראצפערט הי"ד זי"ע, והגה"ק ר' ישראל וועלץ ראב"ד בודאפעסט ירושלים בעל דברי ישראל זי"ע

וסיפר הר"ר ישראל משה מאנדל ז"ל: הרבה דברים נפלאים ראינו אצל רבינו, וזכירנא כשהיה לנו נחלת שדה וכרם בעיר ראצפערט והרבה פעמים היה לנו הזיקות מרוחות חזקות ועמיס שבכו את עלי הפרי, פעם נכנסתי אל רבינו וראיתי שאילן גדול של עשרות שנים שהיה על יד דלת ביתו נשבר לפרקים, ושאלתי: מתי נשבר האילן הזה? ואמר לי: בעת שהתחילה הרעמים הגדולים יצאתי לחוץ תחת כיפת השמים ואמרתי: רבש"ע אם נגזר שהרעמים ישברו עצים ואנשים יפחדו שלא אותם אלא, ומיד בא רעם גדול ונשרף הגדול. (חמדת שאול)

במקום גדולתו שם חסידותו וענוותנותו, כי היה חסיד גדול בדעת והבנה עמוקה והיה מפקיר את עצמו לקדושת רבו הרה"ק ר' ישכר דוב רוקח מבעלזא זי"ע. ובעת המלחמה גדולה בשנת תרע"ד הוכרח מהרי"ד זי"ע לעזוב ארצו וקהלתו, והלך מגולה לגולה, כשהגיע הרה"ק מבעלזא לטעגלאש מיד בא רבינו לקחת את רבו הגדול לראצפערט ושם היה מבטל את עצמו לפניו לגמרי והניח כל הרכנות שלו מן הכל. ובזמן היותו שם הרה"ק מבעלזא לא היה רוצה לדרוש בשבת הגדול ובשבת שובה ברבים, ואוה עליו הרה"ק מבעלזא שידרוש, ושלח את בניו הגדולים לשמוע דרשותיו, אך אמר רק התורה אשר שמע מפיו של רבו מבעלזא. (חמדת שאול)

רבינו היה עוד מקורב גדול אצל הרה"ק ר' יהושע'לע מבעלזא זי"ע ואחר כך היה תלמיד וחסיד אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע וכאשר נסתלק ליל שבת קודש פרשת חיי שרה כ"ב מרחשון בשנת תרפ"ז, הגיע רבינו לבעלזא לקבל מרות מהרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע. וסיפר רבינו שהיה בדעתו לדבר בדברי תורה עם מהר"א מבעלזא כי כן היה מנהגו של אביו הקדוש באם התחיל לדבר מגמרא הוספות פלפלו ושאלו אותו כל הדברים הקשים, וכמו כן רצה לדבר עמו בדברי תורה. אך כאשר נכנסתי לפני ולפנים במחשבה זו נפל עלי פחד גדול והרגשתי שהמהר"א זי"ע נתן על פי שלש עשרה מנעולים ורק חיפשתי דרך ללון לברוח משם, והיכף קיבל מרות, והיה רגיל לדבר ממנו כמו מלאך ה' צ'. (חמדת שאול)

כמו כן סיפר רבינו בתוך אחד השיחים כי אדבעיס פעמים היה בבעלזא לקבל פני רבותיו.

כילוע נסתלק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא בליל שבת קודש פרשת חיי שרה כ"ב מרחשון בשנת תרפ"ז, והגיעה הבשורה לא טוב לראצפערט ביום ב'. ביום ג' היה רבינו בטעגלאש על ברית מילה אצל הר"ר הילקה מאנדל ז"ל, וסיפר הר"ר ישראל משה מנדל ז"ל לרבינו שבליל ש"ק חלם לו איך שהיושבים רקדו ובאמצע הרקידה דפקו על השלחן שיהיה שקט וראיתי את הרה"ק מהרי"ד הלך להתפלל תפילת נעילה ונתעורר על זה להבין שבבן חייו, וסיפר לו רבינו: שגם לו יש סימן רע ר"ל, בליל שבת קודש אמרתי לבני הגאון ר' עמרם זצ"ל שיגיש לי ספר ופתחתי הספר ומצאתי הספר על הרב ר' ישכר דוב ז"ל והבנתי שנשמתו עלתה השמים, ואמר שמזה בטוח אצלו שאינני בחיים על כן הייתי רוצה ליתן שם להילד ישכר דוב, רק כיון שבבעלזא למד להסתיר הכל, ואחר כן יעשו ממנו לבעל מופת, על כן לא עשה זאת. (חמדת שאול)

נהרג על קידוש השם י"ד כסלו בשנת ת"ש.

בניו הקדושים היה הגה"ק ר' עמרם מראצפערט הי"ד והגה"ק ר' יהושע הי"ד

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ס פ ר

חמדת שאול

שאלות ותשובות

בעניני ד' חלקי שולחן ערוך

רבי שאול ראזענבערג

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יד כסלו תרכ"ט

רבי מנחם נחום ב"ר ישראל זי"ע בעל נחלת יצחק משטיפנעשט

רבינו הרה"ק רבי מנחם נחום פריעדמאן משטיפנעשט בעל נחלת יצחק זי"ע אחי הקדושים הרה"ק ר' שלום יוסף ראש שושלת סאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע הרה"ק ר' דוב בער מלעווא זי"ע והרה"ק ר' דוד משה ראש שושלת טשארטקוב זי"ע הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע. נולד בשנת תקפ"ג לבן רביעי לאביו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק רבי שלום שכנא זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק רבי דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע. וכשהגיע לפרקו נשא בת הגה"ק ר' אלעזר קושאנסקי זי"ע נכד הגה"ק המפורסם רבי גדליה מליניץ בעל תשואות חן זי"ע

רבינו היה אחד מצדיקי דורו אלפי ישראל הלכו לאורו, היה גדול בתורה בנגלה ובנסתר, דרכו היה נעלה בקודש בר אלהין, פה מפיק מרגליות בשיחות נאות נאדרים בקודש, לא פסק חוכי מפוס ממלל רברבין, ואביו הק' אמר עליו: שלולא השחוק שלו שהיה רגיל בזה, היה נשרף מגודל אש הירלה שהיה לו, ועוד אמר אביו הק' עליו: שהוא בבחינות נתיב לא ידעו עיט (איוב כ"ח ז') שפירש התרגום אונקלוס שם: שביל אילן חיי דלא חכמיה ס"מ וכו'.

פעם אמר רבינו: ברכו וקדושה אני שומע בכל יום ממלאכים וחיות הקודש.

לאחר הסתלקות אביו הק' ג' מרחשון בשנת תרי"ב עבר רבינו לשטיפענעשט רומניא, והקים שם חצר חסידית ורבבות אלפי ישראל אנשי מעלה לצד פשוטי עם חסו בצילו הק'.

פעם אחת, באחת השיחות בשבתו על סעודת נשואין מבנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע ונמשך הסעודה עד אור הבוקר ופתאום קרא ליתן מים ליטול ידיו, ואמר לפלא הילים בעצמו מרגישים בעת שקריאים נטילה, ואח"כ אמר כולנו האחים בני אבינו אנחנו אבל לקבל עלי' לרבי הוא רק אחד והתחיל לחשוב את האחים הקדושים מה שירשו מאביהם הק' ואמר: אחי הרה"ק ר' שלום יוסף ראש שושלת סאדיגורא זי"ע יש לו הצורה של אבינו, הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע לקח את המוח מאבינו, הרה"ק ר' דוב בער מלעווא זי"ע יש לו התפשטות של אבינו, והרה"ק ר' דוד משה ראש שושלת טשארטקוב זי"ע יש לו הירלה מאבינו, הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע יש לו המושכל ראשון של אבינו, ויתר המעלות לקחתי אני בשבילי.

רבינו לא הרבה באמירת דברי תורה, אך נהג בפאר והדר כמנהג אביו הק' וזכה להערלת חסידיו, בביתו המפואר נבנה חדר שכונה "חדר המשיח" והונחו בו כתר זהב וכלים יקרים נוספים.

פעם אמר רבינו: לספר מאמר או מעשה מצדיק, חשוב כמו דף בזוהר, שני מאמרים או שני מעשים חשובים כשני דפים בזוהר. לספר בלילה קודם השינה חשוב כקריאת שמע. (אור החסידות)

בשנת תר"ז בכ"ה כסלו יום א' לחנוכה נולד בנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע וקראו שמו לבנו: אברהם על שם זקנו הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע ומתתיהו על שם מתתיהו כהן גדול זי"ע.

בשנת תרכ"ט נסע לעיר יאסי כדי לשאול שם בעצת הרופאים, וביום י"ד כסלו שעתיים לפני יציאת נשמתו עזב את מיטתו, ורחץ פניו סידר פאות ראשו וזקנו ולבש את בגדיו וישב על הספה והתחיל לומר ניגון ידוע של אביו הק' זי"ע ניגון בלי מילים מלא ערגה וכיסופיו, וקולו הלך ורפה עד שאסף רגליו אל הספה ונשמתו הטהורה עלתה לגנזי מרומים במיטב שנותיו כבן מ"ה שנים ומנו"כ בעיר יאס זי"ע

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם מתתיהו זי"ע שמילא מקומו בהיותו כבן כ"א שנים והנהג את החסידות במשך ס"ד שנים עד יום פטירתו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

חייב אדם לומר מתי יגיע מעשי למעשה אבותי: לכאורה האם יכול כל אדם להגיע למדריגה גדולה כאבות הקדושים? והשנית: מה רבותא היא זאת, מען זאל נאך טיהן א טאטין ? רק הענין הוא כי מצאנו בתורה הקדושה אשר כל מה שעשו האבות הקדושים אפילו מדברים הגשמיים נעשה מזה תורה, כמש"כ בפרשת ויצא מענין המקלות: ויקח לו יעקב מקל לבן וכו' וכמוהו הרבה פעולות גשמיות אשר כל ספר בראשית מלא מזה ומהמעשים האלה נעשה תוה"ק, כמו"כ חייב כל אחד איש הישראלי להתנהג הכל על פי התורה באופן שאפילו מעשים הגשמיים יהיה גם כן תורה וכל ישראל ישמעו ויראו וילמדו ממנו דרכי התורה ועבודת השי"ת בכל פרטי הגשמיים. (כנסת ישראל)

אמרו חז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב (ספר שירת ישראל לרבינו משה אבן עזרא זי"ע עמוד קנ"ו) פירש: כשהצדיק האמת צריך להשפיע על בני ישראל אופן המדות שהוא כבר יצא מהם ותיקן אותם והגיע אליהם כי אותן המדות שהצדיק בעצמו עדיין לא הגיע אליהם איך הוא יכול להכניס המדות האלה בלב ישראל וזהו כוונתינו דברים היוצאים מן הלב היינו המדות שכבר יצאו מלב הצדיק ותיקן אותם בשרשן המה יוכלו לכנוס בלב השומעים שגם המה יתקנו המדות האלה. (כנסת ישראל)

טו כסלו תרנ"ט

רבי ישראל אפרים פישל ב"ר צבי הירש זי"ע בעל אפסי ארץ מנאנאש

הגה"ק רבי ישראל אפרים פישל סופר אב"ד נאנאש בעל אפסי ארץ זי"ע אחי' הגה"ק ר' נפתלי מקליינווארדיין בעל מעטה נפתלי זי"ע ואחי הגה"ק הגביר ר' ליפא סופר מסאטמאר זי"ע הרבני הנגיד הר"ר יוסף סופר מערדיבעניע זי"ע והרבני הנגיד הר"ר לייבוש סופר משאראשפאטאק זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' צבי הירש שרייבער סופר משאראשפאטאק זי"ע מצאצאי הגה"ק ר' שאול וואהל זי"ע ומגה"ק מהר"ם מפאדובה זי"ע ולאמו הצדיקת מרת בילא ע"ה בת הגה"ק ר' נתן שפירא אב"ד טשעטשאוויטץ וטאקייא בעל טללי שנה זי"ע בן הגה"ק ר' זכריה שפירא אב"ד דאראג-ווראנוב בעל אבן נזר זי"ע מצאצאי הגה"ק ר' נתן נטע ב"ר שלמה שפירא בעל מגלה עמוקת זי"ע

רבינו היה גאון מפורסם לדיק קדוש וטהור חו"פ האי חסיד האי עניו רוב ימיו היה בתענית וסיגופין ורבים הלכו לאור.

בנעוריו למד בבאניהאל אצל הגה"ק ר' יצחק משה פערילס זי"ע ואח"כ למד בישיבת פרעשבורג אצל הגה"ק ר' משה סופר בעל חתם סופר זי"ע אשר רבינו נחשב לאחד מגדולי תלמידיו, וכל פעם שהי' רבינו מזכיר את שם רבו החתם סופר עמד מכסאו ואמר באימה יתירה: מורי החתם סופר ז"ל, ואחר פטירת רבו בכ"ה תשרי בשנת ת"ר נשאר שם בפרעשבורג ולמד אצל בנו הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע וכן הי' תלמידו של הרה"ק ר' משה טייטלבוים בעל יסמח משה מאיהעל זי"ע והסתופף כ"ה שנה בצל רבו המובהק הרה"ק ר' צבי הירש פריעדמאן מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע ואצל הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת לאנז בעל דברי חיים זי"ע ובצל הרה"ק ר' משולם פייש לאווי מטאהש הנקרא השרף מטאהש זי"ע ופעם היה בצל הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא זי"ע על שבת קודש פרשת אמור בשנת תרמ"ח.

וסיפר כאשר ביקר הרה"ק ר' אליעזר לבי סאפרין מקאמארנא בעל דמשק אליעזר זי"ע או בנו הרה"ק ר' יעקב משה מקאמארנא זי"ע בעיר נאנאש, והלך לבקר את רבינו הרב דמתא, כאשר נכנס אליו ליתן שלום לרבינו, ברח רבינו החוצה בפחד ובהלה, וכאשר שאלוהו פשר הדבר? אמר שראה את אביו או זקינו הרה"ק ר' יצחק אייזק יהודה יחיאל המכינה ר' אייזק'ל מקאמארנא בעל היכל הברכה זי"ע הולך מאחריו של הרה"ק מקאמארנא, כי בא מעולם העליון לבותו. (עבודת עבודה שיחות ב')

וכשהגיע לפרקו נשא הרבנית בתו של הגביר הר"ר ישראל ווייגשטאק מטרין שליד אוהעל ז"ל,

ובשנת תרכ"א נתמנה לאב"ד של קהלת נאנאש, ושם ניהל ישיבה גדולה ושמעו יצא למרחקים בגדלותו ובקדושתו.

בשנת תרכ"ו חתם על תקנות שהתקינו גדולי הונגריה באסיפת מיהאלוויץ וכמו כן השתתף באסיפת הרבנים בשנת תרכ"ט בעיר פעסט, בו הוחלט על פילוג הקהילות בהונגריה, אסיפה גדולה זו לא משה מזכרונו, ועוד שנים רבות לאחר מכן היה רבינו מספר: עוד לבי חרד בקרבי בהעלותי על זכרוני בעת אסיפת הרבנים בשנת תרכ"ט אשר הי' שם יותר ממאתיים רבנים ולדיקים ביניהם, פתח פיו הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע וזכר המשנה במסכת סוטה: כל רואה לחזור רשות לקפח את שוקיו, וכל הגדולים חרדו לדברים קדושים היוצאים מלבבו הטהור בלהבות אש. גם בכרוז משנת תרל"ו בדבר האיסור לייסד סמינר לרבנים נמצאת חתימתו בין שאר גדולי ארץ, נסתלק לגנזי מרומים ט"ו כסלו תרנ"ט ומנוחתו כבוד בעיר נאנאש זי"ע

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' שלום סופר אב"ד ברעזנא זי"ע וחתנו הגה"ק ר' מנשה שמחה פריעדמאן אב"ד סאבראנץ זי"ע וחתנו הגה"ק ר' בנציון הלפערט זי"ע שמילא מקומו בנאנאש.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

קטעים מצוואת רבינו

באשר לא ידע האדם עתו עת לעשות הכל עת יהיה בגדיך לבנים, אהבת אבות לבנים תזכור ולשון לימודים, לזכות וכל בניך למידי ה' ורב שלום בניך! אמרתי ללבי היום נעשה אמנה, לספירת מלכות שבגבורה, אשיחה וירוח לי להיות גביר בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך, כאשר מלכנו צוה לבנו לאמור אנכי הולך בדרך כל הארץ והחזקת, וזכותו יזכור לנו ולכל ישראל להיותם חיים וקיימים לעד, הבנים בני והבנות בנותי וילדיכם אחריכם שמעוני וחיו!

חזקו להשיא בניכם לבנות תלמידי חכמים או אנשי מעשה ולא ח"ו לבעלי חדשים או ח"ו בעלי אומנות ובעלי כיסין וחסדי ה' יהיה עמכם, קטונתי מכל החסדים והטובות אשר היה עמי תמיד בטחיה בה' ויגן עליכם.

למדו בניכם ליתן צדקה דבר מה יום ביומו הן בכסף הן באוכל להשיב נפש כראוי ובהרחבת הדעת ובטוב עין יבורך גבר ירא ה' ככתוב בתורה הקדושה וספרים הקדושים.

תהיו תמיד בחבורת חסידים ואנשי מעשה ותתנהגו בדרכיהם ואחרי רבותיהם תלכו את תמנע בחזקת לב ורוח אמונים לא תבושו ולא תכלמי בין מתלמיד חכם או שארי בני אדם, וכן תתנהגו בניכם אחריכם לדבק בהם, אך לא בבעלי שחץ אך אותם המתנבגים בענוה וקרבת בני אדם בתורה ועבודה באמונה יתירה.

הספרים שלי רובם נרשמים בחותם שלי אכן יש אתי ספרים שאולים מהמופלגמו"ה יוסף שמואל כהן וכדומה יחזרו כל ספר לבעליו, ויש גם כן ספרים אשר לא נרשם בחותמי לכן יתנו להכריז להכיר כל אחד שלו ויחזרו.

טו כסלו תר"ף

רבי דוד ב"ר יצחק זי"ע הרה"ק מסקווירא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי דוד טווערסקי מסקוורא זי"ע הנקרא ר' דוד'ל נולד בי"ד ניסן ערב פסח בשנת תר"ח לאביו הרה"ק ר' יצחק ראש שושלת סקווירא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנוביל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנוביל בעל מאור עינים זי"ע ולאמו הרבנית הצידקת מרת חנה סימא ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי צבי מסקוורא זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן מטיטיוב זי"ע בן הרה"ק ר' צבי ממעזיביטש זי"ע בן הרה"ק מרן רבינו ר' ישראל בעל שם טוב זי"ע. בשביעי של פסח נכנס רבינו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה וקרא אביו הק' דוד על שם זקינו הרה"ק ר' דוד לייקעס זי"ע מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שביום בו חל היומא דהלולא שלו. כידוע אביו הרה"ק ר' יצחק מסקוורא זי"ע קרא שמות לארבעה בניו הק' כנגד הד' אותיות של השם א-ד-נ-י האלף הרה"ק ר' א'ברהם יהושע העשיל מסקוורא זי"ע הנין לבנו הרה"ק ר' נ'חום משפיקובער זי"ע היוד לבנו הרה"ק ר' ישראל מסקוורא זי"ע והד' לרבינו זי"ע

רבינו היה מיסד קדוש וטהור ילדות שמיסד וילדות חטא ובעל רוח הקדוש, ובעל מופת.

וסיפר פעם אחת הגיע רבינו לעיר אחת, ובאותה עיר היתה לו אכסניה קבועה אצל בעל בית מסויים. בתו של בעל הבית הנ"ל חלתה, וסבלה מאד מהתקפות של גיהוקים חזקים. ובעת ההתקפה היה קול הגיהוק נשמע למרחקים. בדיוק בעת שהגיע רבינו לביתו, נתקפה הבת במחלתה, והחלה לגהק בקול גדול. נענה רבינו ואמר: נו קול בשאה עדוה! ובהישמע מיליס ספורות אלו, סרה המחלה ממנה, ולא חזרה אליה לעולמים. לימים, חלתה גם אחת מקרובותיו של רבינו במחלה זו, והרבנית מחברתו בקודש נכנסה אליו וטענה: מדוע אינך עוזר לקרובתך, כשם שעזרת והשפעת ישועה על בתו של בעל הבית הנ"ל? ענה לה רבינו ואמר: ווי האט אונזער חנה סימקא (כך היה שמה) די אמונת חכמים וואס דעם בעל הבית טאכטער האט?.(בית וויזניץ)

תיאור פניו הק' של רבינו היתה מיוחדות. פעם כאשר ליבר הרה"ק ר' יעקב יוסף מסקוורא זי"ע בהשתוקקות רב אודות לרות קדשו של אביו רבינו זי"ע ונסתובב השיחה אודות מראה פניו הקדושים בכינסתו לבית המדרש לתפלת מנחה של ערב שבת, כשפיאותיו רטובים מטבילה במקוה, שהיה פניו מאיר בהארה עצומה, התבטא אז בלשונו: כ'מין ס'איז נישט געווען קיין איינער וואס האט נישט מהרהר בתשובה געווען. (מבואו ועל אמתו)

יש לציין כמה מנהגים לכבוד שבת: נהג לבוש בעקישע מצויר בפרחים לכבוד הסעודה, אך בשבת קודש עשה קידוש בבגד שהתפלל בו, ורק אחר קידוש החליף ולבש הבעקישע המיוחד להסעודה. מדייק שלא לקרא שמו"ת בליל שבת. ומסופר שפעם בהילוכו ברחוב בליל שבת קודש שמע מתוך אחד הבתים הילך שאחד קורא הפרשה שמו"ת, אמר אז: ביי אונז האבען די בעלי עגלה מעביר סדרה געווען פרייטאג צו נאכט'ס. (מבואו ועל אמתו)

בהגיעו לפרקו נתאחס עם הרבנית הצדיקות מרת גאלדא ע"ה בת הרה"ק ר' שמעון שלמה גוטערמאן מסאוורלאן זי"ע בן הרה"ק ר' משה לבי מסאוורלאן זי"ע בן הגה"ק ר' שמעון שלמה המגיד מסאוורלאן זי"ע, ולאחר פטירתה נשא בזיווג שני את הרבנית הצדקת מרת לפורה ע"ה בת הרה"ק ר' אליקים געציל מאוסטרלאה זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יוסף השני מאוסטרלאה זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס מאוסטרלאה זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטרלאהא הנקרא רב ייבי זי"ע.

בשנת תרמ"ה י"ז ניסן נסתלק אביו הק' זי"ע ואז התחיל רבינו לנהל עדתו הק' בעיר סקווירא ומלותו פרוסה ברחבי אוקריינא פאדאליע ובעסאראביע ואף לליטא הרחוקה, שהי' מרבה שם בנסיעותיו הקדושים.

בתחילת שנת תרנ"ח נשרף רח"ל חצרו הק' בעיר סקווירא ועבר לגור בעיר חמעלניק, וכשנגמר בניית חצרו הק' מחדש חזר לסקוורא לארץ מגורי אביו הק'.

בענין תהליס ביום השבת בבוקר מסופר: שפעם בשעת עריכת השולחן דסעודתא דעתיקא קדישא אצל רבינו, יצא אחד מנכדיו ואמר תהליס מה שלא אמר בבוקר, טען נגדו אחד מדוליו: הלא הזמן לאמירת תהליס הוא לפני התפלה דוקא! התגלל הנכד: איפא מוכא בשלחן ערוך דין זה? וכשמועע זאת רבינו נענה ואמר: א זאך וואס איך האב געהערט פונעם טאטען, איז ער פון זיין טאטע הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע, וואס האט עס געהערט פון זיין טאטע הרה"ק המאור עיניים זי"ע, וואס האט עס מקבל געווען פון אליהו הנביא ז"ל איז אזוי ווי א שלחן ערוך!. (תהליס מאור לציקים)

בקיץ תרע"ט כשגברו הפרעות ברוסיא, הבולשביקית והמחנות הפורעין ימ"ש היו סובבים מעיר לעיר והיו הורגים ובזזים, ברכו כל אחד מעיירות הקטנות לעיירות הגדולות, וגם בני ביתו של רבינו הפצירו בו שיעזוב עירו סקוורא ויתישב בעיר הגדול קיוב, בתחילה לא הסכים רבינו עד שהגיע למצב שהי' כפסע בינו ובין המות אז נעתר להפצרתם ועבר לעיר קיוב, שם סבל רבינו צרות רבות עד אין לשער מהדוחק הנורא והמהגיפות ר"ל שהרבה מבניו ונכדיו הק' נפטרו אז בחייו, ועל ידי זה נחלש רבינו אז מאוד. וסיפר הגה"צ ר' אברהם חיים שפיצער אב"ד אור החיים זי"ע ששמע מהרה"ק ר' יעקב יוסף מסקוורא זי"ע שאצל אביו, רבינו זי"ע נסתלקה בתו רח"ל בחיים חיותו של אביו הרה"ק ר' יצחק'ל מסקוורא זי"ע והלך רבינו על הצוי' ולא בכה(מפני שקיבל באהבה) ניגש אליו אביו הרה"ק ר' יצחק זי"ע ואמר לו: אז א קינד גייט אוועק פון דער וועלט מעג מען וויינען, ואז התחיל רבינו לבכות. (שיח זקנים)

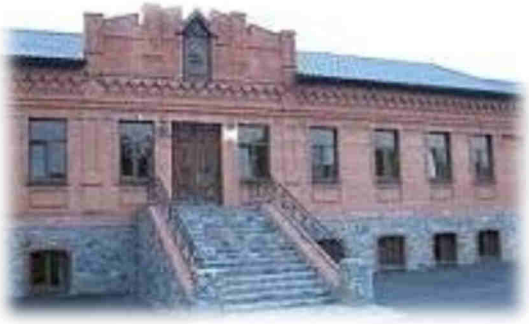

במוש"ק פרשת ויצא אור ליום ט"ו כסלו בשנת תר"פ עלתה נשמתו לגנזי מרומים, והובא למנוחות בבית החיים היישן שם והקימו אוהל מיוחד על קברו הק' זי"ע ובשנת תשכ"ב העבירו גופו הק' לבית החיים החדשה בעיר קיוב הנקראת בערקאווצא בית עלמין בשביל שהמלכת רוסיא רצה להרחיב הבית החיים היישן.

נשאר אחריו בניו הקדושים: הרה"ק ר' מרדכי זי"ע, הרה"ק ר' משה זי"ע, הרה"ק ר' אהרן זי"ע, הרה"ק ר' שלמה מסקוורא זי"ע, הרה"ק ר' מנחם נחום זי"ע, הרה"ק ר' יצחק הי"ד זי"ע, הרה"ק ר' יעקב יוסף מסקוורא זי"ע

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

כתוב אחד אומר: לי הכסף ולי הזהב נאום ה'(חגי ב' ח')וכתוב אחד אומר לה' הארץ ומלואה(תהלים כ"ד א') וקשה וכי הכסף והזהב יצא מכלל הארץ ומלואה? אלא הכי פירושו, הכסף והזהב לי המה, היינו שצריך להשתמש בהכסף והזהב "לי" לה' בשבילו, דהיינו התנאה לפניו במצוות סוכה נאה לולב נאה וכ"ו (שבת קל"ג) לעשות צדקה וגמ"ח, ולא להשתמש בהכסף והזהב בשביל דברי חילונים, רק לי נאום ה'. (ילקוט מאורי אור)

מתורתו של רבינו זי"ע

אלה אלופי בני עשו וג"ו אלוף צפו(בראשית לו טו) הנה ידוע [עיין קב הישר פרק קב' בשם המקובלים] שהקליפה היותר גדולה מכל האלופים של עשו הוא האלוף צפו. ואיך אפשר להמתיקו, זהו ע"י פרשת נשא שהיא הפרשה היותר גדולה שבתורה שיש בה קע"ו פסוקים כמנין הגימטריא של צפ"ו, וע"י מזמור קי"ט שהוא המזמור היותר גדול בתהלים שגם בו יש קע"ו פסוקים, וע"י מסכת בבא בתרא שהיר המסכתא היותר גדולה שבש"ס בבלי שיש בה קע"ו דפים, כולם מכוונים על הקליפה של צפו שבגימ' קעו, ועל ידיהם יכולים להמתיק הקליפה הגדולה הזו. (מאורי אור)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

טז כסלו תרנ"ח

רבי מאיר ב"ר ליפמאן זי"ע בעל עין מאיר

רבינו הגה"ק רבי מאיר טויבער מעיר חדש בעל עין מאיר זי"ע נולד בשנת תקע"ח בכפר ליד עיר חדש הונגריה לאביו הגה"ק ר' ליפמאן זי"ע

רבינו היה למדן מפורסם גביר גדול, תורה וגדולה אצלו במקום אחד, בנה בית המדרש והחזיק שם תלמידי חכמים משלו.

חיבר ספר עין מאיר חידושים על מסכת גיטין, ועל חלק מהלכות גירושין שבספר משנה תורה להרמב"ם. כן כולל הספר חידושים על מסכת חולין, ומסכת בילה ועל כ"מ סוגיות שבש"ס.

היה תלמיד מהגה"ק ר' יעקב קאפל חריף אלטענקונשטאט בעל חידושי יעב"ץ ודרשות יעב"ץ גאב"ד ור"ס ווערבוי זי"ע הנקרא ר' קאפל חריף. ומשם עלה ולמד תשע שניס בישיבת הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע. ונעשה תלמידו המובהק.

רבינו מספר בספרו: שהמריץ אותו לפרסם את חידושי תורתו הוא מכתבו של רבו הגדול החת"ס סופר אשר כתב "בעזה"י השורה הזאת תהיה לעדה לתלמידי הבחור המופלג כהר"ר מאיר קאטשוויטץ שיחי' שהוא אחד ממופלאי תלמידי המשמשים לפנינו בישיבה חפץ מיכול וידיו יפות לפלפל בחריפות ובקיאות בכמה סוגיות והלכות, ויום ליום יביע אומר כמעיין המתגבר, ומוחזקני בו כי עתידים יפוצו מעינותיו חוצה, וירצת ה' על פניו לא פנה ולא יפנה אל רהבים ושטי כזב ובילדי נכרים לא יספיק כי אם בתורת ה' חפצו ובתורה הוגה יומם ולילה, יהי כן ה' עמו ולהגיל לאדם ישרו הריני חותם בעט סופר הכ"ל פה ק"ק פרעשבורג יום א' אסרו חג דשבועות כשא כבוד מרוס "מרגשון" לפ"ק משה הק' סופר מפרגנקפורט דמיין"

ועל כך הוסיף רבינו "מורי זצ"ל אשר תמיד רוח ה' דבר בו ומלתו על לשונו לשון מדברת גדולות ונצורות המה הרהיבו בנפשי עוז לבוא ולקיים דבריו הקדושים שהבטחני שעתידים יפוצו מעינותי חוצה, לקרב לגשת אל מלאכת הקודש ונתתי לדפוס ספר עין מאיר זה.

רבינו זכה לשיבה וזקנה טובה ונסתלק לגנזי מרומים ט"ז כסלו בשנת תרנ"ח

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

בהספדו רבינו את אחיו הר"ר יצחק ז"ל אמר על הפסוק: וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב (פרשת חיי שרה כ"ד ס"ג) ודרשו חז"ל (מסכת ברכות כ"ו ב') יצחק תקן תפלת מנחה, שנאמר: ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר: תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו. (תהלים ק"ב א') ולכאורה מדוע סיפר קרא שיצא להתפלל לשדה? אלא רצה לומר גם בעת שעובד עבודתו בשדה [שהיה עובד אדמה כדכתיב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרֲכֵהוּ ה' (פרשת תולדות כ"ו י"ב)] ועוסק בצרכי עולם הזה היה לו שיח ודיבור עם הקב"ה ועבדהו. כדרך שכתב הרמב"ם בכל דרכיך דעהו, (משלי ג' ו') שאפשר לעבוד ה' אף בעת שעוסק באכילה ושתיה. (רמב"ם הלכות דעות הלכה ג' ד') [זה לשון הרמב"ם ז"ל :צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד ויהיה שבתו וקומו ודיבורו הכל לעומת זה הדבר כיצד כשישא ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר לא יהיה בלבו לקבוץ ממון בלבד אלא יעשה דברים האלו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם מאכילה ושתיה וישיבת בית ונשיאת אשה וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישים בלבו לעשות דברים האלו כדי ליהנות בלבד עד שנמצא שאינו אוכל ושותה אלא המתוק לחיך ויבעול כדי ליהנות אלא ישים על לבו שיאכל וישתה כדי להברות גופו ואיבריו בלבד. המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בנים עושין מלאכתו ועמלין לצורכו אין זו דרך טובה אלא ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה' ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך.] במחיה וכלכלה שעוסק בכל אלו כדי שיוכל לעבוד ה'. (עין מאיר)

בהספדו רבינו את אחיו הר"ר יצחק ז"ל אמר על הפסוק: טוֹב שֵׁם מִשֶּׁמֶן טוֹב וְיוֹם הַמָּוֶת מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ. (קהלת ז' א') יש לומר על פי המדרש שלשה שמות נקראו לו לאדם: אחד מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראין לו בני אדם, ואחד מה שקונה הוא לעצמו. טוב מכולן מה שקונה הוא לעצמו. (מדרשת תנחומא פרשת ויקהל) היינו לעצמיותו ולנשמתו, ובשם זה אי אפשר לכנותו עד יום מותו, כי הן בקדושיו לא יאמין (איוב ט"ו ט"ו) אבל מת בצדקו אז השם שקנה לעצמו טוב מאד, וזה שנאמר: ויום המות מיום הולדו, קאי על שם דכתיב מקמיה שם שקנה לעצמו ביום המות טוב מהשם שקראו לו אביו ואמו בעת הולדו. (עין מאיר)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

טז כסלו תרע"ח

רבי מנחם ב"ר יעקב דוד זי"ע הרה"ק מאמשינוב

רבינו הרה"ק רבי מנחם קאליש מאמשינוב זי"ע אחי' האחים הקדושים הרה"ק ר' ישעיה קאליש מפשסיחא זי"ע והרה"ק ר' ירמיה קאליש מאפאלע זי"ע, שלשה היה בניהם של הרה"ק ר' יעקב דוד קאליש ראש שושלת אמשינאוו זי"ע הנקרא האדמו"ר הזקן מאמשינאוו בן הרה"ק ר' ישראל יצחק מווארקא זי"ע. רבינו נולד באמשינאוו פולין בשנת תר"ך וכשהגעו לפרקו נשא הרבנית הצדקות מרת אסתר גאלדא ע"ה בת הרה"ק החסיד ר' שמואל משה אלבערשטיין מביאלא זי"ע

רבינו היה גדול בתורה ומפורסם מאד, למד אצל אביו הק' זי"ע, עם פטירת אביו הק' בשבת קודש פרשת תולדות ד' לחודש כסלו בשנת תקל"ח בשהותו בעיר המרפא מערקאן שבאיטליא, מילא רבינו את מקומו בהיותו רק כבן שמונה עשר שנים בלבד, וחסידי אמשינאוו דבקו בו בהערצה יתירה, ואף הוא התכוין כנגדם בהתמסרות נפלאה, מאחר שהיה צעיר לימים היה קשה לחלק מחסידי אביו לקבלו עליהם לאדמו"ר ומנהיג, ומסיפר שחלק גדול מהחסידים חלמו באותו לילה: והנה הם רואים את רבינו יושב בראש השולחן ולצדו יושב אביו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינאוו זי"ע ושאל חסיד אחד את האדמו"ר הנפטר רבי יעקב דוד זי"ע לפשר הדבר? ענהו: "לאז איס, יעצט איז זיין צייט", לאחר זמן מה התגלה כענק רוח, אף לא אחד מהחסידים התחרט על מיניו זה, כמו כן היה מוטל עליו לפרנס את משפחתו, לגדל ולחנך את אחיו שני אחים הק' הצעירים.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ה עבר רבינו לעיר ווארשא פולין והלטיין בפעולות נשגבות לאלפי היהודים שהוגלו לשם עקב המלחמה, והיותו שם נחלה קשות, הביאו לפניו רופא גדול מהצבא, שאלו הרופא: ממה לבו של הרב כל כך פגוע? ענהו רבינו: מצרות ישראל, הרופא התפעל מאד מרבינו ואמר: שמעולם לא ראה איש אחוקי שכזה, שכל בן אנוש לא היה מסוגל להזיז אצבע במצב כזה, והנה הרבי יושב כך בדביקות כזו להש"ית.

סיפר בנו הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב זי"ע על רבינו אביו: שהרופא אסר עליו לשתות יין שרף, אמר אביו: מה עושה רופא נאמן, מה שקשה לו הוא אוסר על אחרים [וואס טוט א געטרייער דאקטער, וואס ס'שאדט איס פארזאגט ער יענעם] ואינו יודע איך שותהו וטוב לו ויש שותהו ורע לו, לדיקים שותין וטוב להם, רשעים שותין ורע להם. (שיח זקנים)

לפני פטירתו רמז שברצונו להקבר בעיר ווארשא, ובליל שבת קודש פרשת וישלח ט"ז כסלו בשנת תרע"ח בשעה שתיים אחר חצות יצאה נשמתו בטהרה לגנזי מרומים, רבינו עוד הפסיק לאכול סעודת שבת לפני פטירתו ובפרט התעקש לטעום מהדגים, נקבר למחרתו בבית החיים בעיר ווארשא ואהל גדול הוקם על קברו.

נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' יוסף קאלש ממשינאוו זי"ע שמילא מקומו, והרה"ק ר' שמעון שלמה קאלש ממשינאוו–אטוואצק זי"ע חתן הרה"ק ר' ישעיה מפרשיסחא זי"ע, והרה"ק ר' אברהם קאלש מראדאמסק זי"ע חתנו של הרה"ק ר' אברהם יעקב ראבינאוויטש בעל חסד לאברהם מראדאמסק זי"ע, והילד יעקב דוד קאלש ע"ה נפטר בלעירותו, וחתנו הרה"ק ר' יעקב אריה מאראגנשטערן מראדזמין הי"ד זי"ע וחתנו הרה"ק ר' יחזקאל נח אייגר זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה לייב אייגר בעל שבט מיהודה מלובלין זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

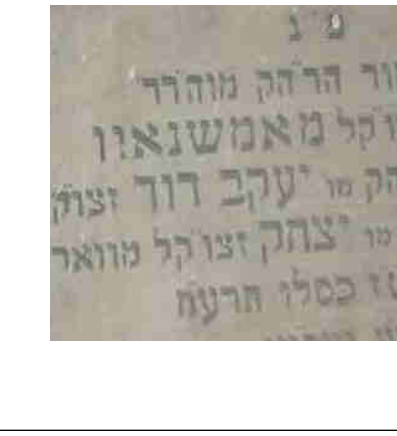

תורתו של רבינו זי"ע

הפשט בשולחן ערוך: מצוה להרבות בסעודת ראש חודש:

פעם אחת בראש חודש אייר התפלל רבינו בשעה מאוחרת, ובינו לביני הגיעו החסידים, אמרה הרבנות ע"ה לרבינו זי"ע: שאין לה במה לכבד את החסידים. אמר לה רבינו: ס'שטייט דען אין שולחן ערוך אז מען דארף געבען פיש? הלא איתה בשולחן ערוך הלכות ראש חודש "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש, כתוב להרבות, ווי אזי ? מיט א איד, היינו שיהיה עוד איש אצל הסעודה, הגם שאין כאן דגים.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו

ידוע הדיוק בכפל הלשון ולא זכר וישכחהו, והלא מובן מעצמו שאם לא זכר אותו וודאי ששכחו: י"ל כח וישכחהו קאי על יוסף, שיוסף התפלל על שר המשקים שישכחהו. כי נצטער אותו צדיק על שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני, והיתה לו חרטה גדולה על דיבור זה שנראה כאילו שם מבטחו בבשר ודם, וע"כ התפלל להשי"ת ששר המשקים ישכח אותו, וזה ולא זכר שר המשקים את יוסף, כי וישכחהו, מפני שיוסף עשה פעולות להשכיחו, וזה וישכחהו ולא ושכחו, מפני שהוא לשון הפעיל כמו וישכיחהו. (ליקוטי יהושע)

מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלוני

משה רבינו אוהבם של ישראל, לימד זכות עליהם. הלא צודקים הם ביושר, כאשר צועקים הם מצמא למים. עוד מעט, הרי יהיה זה מעט, וסקלוני, אפילו אם יסקלוני אבן. אני מביא אותם למדבר שממה ואיני נותן להם מים לשתות, הריהם צודקים איפוא בכל אשר יאמרו (מעינה של תורה)

ויבוא ירושלים ויעמוד לפני ה' ויעל עולות ושלמים ויעש משתה לכל עבדיו – אמר רבי יצחק, מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה (קהלת רבה א' א'). אחרי לימוד התורה הקדושה צריכים בדיקה אם אוכלים בישוה"ד כדבעי. אמר בנו הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב זי"ע בשם אביו זי"ע: על שאנו אומרים בועל הניסים וזדים ביד עוסקי תורתיך מהי הרבותא מילא רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים זו רבותא, אולם מה הריבותא מזדים ביד עוסקי תורתיך ? ואמר שזה נס כשבהסתר פנים כזה מבית ומחוץ עוד נשארו עוסקי תורתיך ולא פנו אל רהבים של הדור הפרוץ ומקלקל ר"ל. (בית דלי)

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכֹל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו (פרשת ויגש מ"ה א') שבדרך אנושי לא היה יכול למחול לאחיו על כן ביקש יוסף מהשי"ת הוציאו כל איש מעלי, נעם ארויס דאס מענטשליכקייט פון מיר, זאגט די תורה עדות: ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, שלא היה אנושית עמו בהתוודע יוסף אל אחיו. (שיח זקנים)

יז כסלו תר"ף

רבי יוסף יוזל ב"ר שלמה זלמן זי"ע הסבא מנובהרדוק בעל מדרגת האדם

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי יוסף יוזל הוראוויץ ר"ם נובהרדוק בעל מדרגת האדם זי"ע הנקרא דער אלטער פון נובהרדוק נולד בערך בשנת תר"ח בעיר פלונגיאן הסמוכה לעיר ליטא לאביו הגה"ק ר' שלמה זלמן זיו הורוויץ אב"ד פלונגיאן זי"ע

רבינו היה בעל נפש מבורך בכשרונות פלאיים ומיוחדים מתמיד עצום חריף ובקי, ירא"ת שמים ואמונתו בה' היתה על לפלא. וסיפר שפעם הגיע רבינו לעיר אחת באישון ליל ומכיוון שדרכו הייתה איתנה "כ'בטחון" לא הכין לעצמו מבעוד מועד מקום אכסניה, אלא יצא בביהמ"ד באמונה שלימה כי הקב"ה יזמין לו אכסניה כראוי ועיאות. והנה כבר עזבו המתפללים את ביהמ"ד ועדיין לא היה לו מקום ללון. באותה שעה שכב אחד מעשירי העיר על מיטתו בביתו ותידל שנתו מעיניו, בלית ברירה ירד מיצועו ופנה לביהמ"ד, בהכנסו ראה רב היושב ועוסק בתורה, מכיוון שכן הבין כי אין לרב מקום ללין.קראו העשיר את רבינו ללון בביתו. בעודם מדברים שאלו העשיר: וכי על מה סמך הרב לגבי מקום אכסנייתו? ענהו רבינו סמכתי על בורא' שיזמין לי כל מחסורי, כפי שאכן כך הווה לבסוף. אמר לו העשיר בשחוק: וכי מה היית עושה אם לא הייתה שנתי נודדת, הרי היית נשאר ללון על ספסלי ביהמ"ד. שוב היה מעשה כשהולך רבינו לעשות את דרכו ברכבת. הגיע אל תחנת הרכבת ולא קנה כרטיס [טיקע"ט] אלא התישב בביטחון על מקום בלא, עבר שם לץ אחד ושאלו: מדוע אין הרב עולה על הרכבת? ענהו רבינו: כי אין לי טיקעט, ומדוע אין לי? כי מעות אין לי. שאל הלץ: אם כן מדוע באת הנה? והשיב רבינו: כי אכן מעות אין לי, בטחון יש לי! לבסוף, בהגיע העת וכבר קרא ה'לות של הרכבת, פעם אחת.. פעם שנית.. ולא הספיק לקרוא בשלישית עד שעבר שם יהודי ולחף טיקעט לידו, ובקריאתו בשלישית כבר יצא רבינו על מקומו בתוכי הרכבת.. על אם הדרך ניגש אותו הלץ לרבינו, ושאל: ומה היה הרב עושה אם היה הלא מאחר ברגע אחד? ענו לו רבינו: הרי עדיין היה יושב מע"כ בתחנת רכבת ומצפה לישועתו. (הרה"ל המשפיע ר"א בידערמאן שליט"א) תלמיד מהגה"ק ר' ישראל סאלנטער זי"ע, והגה"ק ר' שמחה זיסל הסבא מקלם זי"ע, ומהגה"ק ר' אברהם שענקער זי"ע. מסופר בספר מרבילי תורה ומוסר: שכשנכנס רבינו ללמוד בכולל הפרושים בקובנא במחיצת הגה"ק ר' איצל'ע בלאזר זי"ע הגה"ק ר' נפתלי אמסטרדם זי"ע והגה"ק ר' אברהם שענקער זי"ע. היה זה חזיון לא נפרץ, אולי חד פעמי, לראות אברך בן עשרים וחמש מחולל בבת אחת שינוי כביר כזה במהשבותיו ובכל ציון חייו, מתפשט מכל הוויה גשמית, מסיח דעת מביתו ומעסקיו באופן קיצוני, ומתמכר בשקידה מופלאה לעליה בתורה ולתיקון המדות, להשיג ירא"ת שמים טהורה, ירא"ה בלא סיגים, שהיא לבדה עומדת לעד. הוא למד אז, כפי שמספרים כשמונה עשרה שעות ביממה, כשהוא עומד רוב הזמן על רגליו בכדי שלא תחטפנו שינה. במשך תקופה ניכרת עסק בפלפולא דאורייתא, והיה מחדש בעמקות רבה, סברות ובירורים בסוגיות הש"ס, כי היה כוחו גדול כלמדני ליטא המובהקים ביותר, ואפס קצהו ניתן לראות מקטעי תורה שלו לעניני חושן משפט, המשובצים דרך שקלא וטריא בספר עין תרשיש שחיבר גיסו הגה"ק ר' זליג תרשיש זי"ע, מי שמילא את מקום חמיו(אביו של רבינו) כאב"ד קהלת קורטביאן. בעת ובעונה אחת הקשיב למוסריו של הגה"ק ר' איצל'ע זי"ע, שהיה מלהיב פרחי מוסר בכולל הקובנאי, וכן בבית המוסר, המיוחד למטרה זו.

ספר

מדרגת האדם

ממאמרי

אדמו"ר הגאון החסיד

מוהר"י הורביץ זצלה"ה

שריבר בהשיבות דנובהרדוק

יצא לאור בפעם הראשונה בהיי אדמו"ר זצ"ל

גם יצק מים על ידיו של הגה"ק ר' אברהם זי"ע, מאנשי השם בקרב צדיקי ליטא, שלא נהנו מעולמם אפילו באצבע קטנה. בגיל ט"ז שנים מינהו אותו אביו למגיד שיעור בפני הבחורים שלמדו בחסותו בבית המדרש בעיר. וכשהגעו לפרקו בגיל י"ח שנים נשא בתו של הגה"ק ר' יעקב שטיין מעיר שווקשנה זי"ע שהבטיחו נדן חשוב, אך בן אירוסיו לניצוציו נפטר חותנו לפתע פתאום, ונשאר חמותו אלמנה מטופלת בשמונה ילדים שמהם הכלה זווגתו היתה הגדולה שבהם, בראותו שנטל פרנסת המשפחה לקח רבינו על עצמו לפרנס אותם והתחיל להתעסק במסחר והרויח ממון הרבה, עם כל זאת לא עשה סחורתו קבע והיה לומד בכל יום שעות על גבי שעות, וגם לימד שיעור בגפ"ת בבית המדרש דק"ק שווקשנה בפני בעלי בתים ובני תורה. בשביל עיסוקיו נוסע מפעם לפעם לעיר קליפדא שם פגש הגה"ק ר' ישראל סאלנטער זי"ע שהתגורר באותו פרק שם, ואחר כן עזב את כל עיסוקיו ולמד כל היום וכל הלילה. מסופר: לילה אחת בשבתו בבית הבדידות ביער נחבה נרו ולא היה לו נר אחד להדליק והלטער לער גדול על ביטול התורה, אבל בטחונו היה חזק מאוד שיזמן לו משהו פתח דלת בהית וילא החולה לתוך היער, ובו ברגע ניגש אליו איש בלתי מוכר לו והגיש לו נר ונעלם ואיננו(מדרגת אדם קנ"ד) יסד את ישיבת המפורסם נובהרדוק ויישיבה בעיר הומל, ועמוד בפרץ והרבץ תורה וירא"ה, ומסור נפשו על זה שאפי' בשעת המלחמה ע"י הבולשביקות באמצע סערת הנסיונות היה רץ כלבי ויסד יותר מארבע ישיבות בוויסא ובאוקראינא, מהם בעיר קיוב ובזיטומיר ובברליטשוב ובראסטאוו. וסיפר שבעת ממשלת הבאלשעוויקן יצא רבינו עם אנשי שלומו בשלש סעודת ואמר א שמועס ואחר כך התפללו ערבית והבדיל על כוס יין, ובאמצע הבדלה בפתע פתאום נכנסו הבאלשעוויקן עם כלי היריה ביקסן בידיהם, והרי היה אסור לשבת ביחד ולעסוק בתורה וכו'. כל הקהל ברחו והתחבאו מרוב פחד, אבל רבינו לא רעד כלל והמשיך לומר הבדלה, ולאחר שגמר ושתה מן הכוס, אמר בקול רם להם: וואס טוט איר דא, איר האט ניט קיין רשות דא אריינצוקומען, און גייט אויס פון דא! ולתמהון כולם יצאו מבלי לעשות כלום. נהג שבכל שנה כינס את כל תלמידי הישיבות, וכשנכנס, עמדו לפניו אלפים אנשים, לפעמים היה צועק לתלמיד אחד איזה דיבורים של ביטול כדי לבטל את כל הכבוד שהיה לו (שיח זקנים). אחר חג השבועות בשנת תרע"ט נסע לישיבתו בעיר קיוב והחזיק שם הפליטים שנמצאו שם, ובינתיים פרצה מגיפת הטיפוס הקשה ורבים חלו ומהם רבים מתלמידי ישיבתו, ורבינו בעצמו למרות זקנותו, היה משמש את תלמידיו החולים במסירות נפש ממש, עד שחלה בעצמו ונפל למשכב, ונסתלק לגנזי מרומים בי"ז כסלו תר"ז ונקבר שם ולימים הובא לקבורה בהר המנוחות בירושלים זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

לשעבר אמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" ועכשיו אין אדם עושה מצוה אלא אם כן נכנס בו רוח טהרה.

יח כסלו תרכ"ב

רבי יקותיאל שמעלקא ב"ר משה יהודה לייב זי"ע הרה"ק מסאסוב

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא ערבליך מסאסאב זע"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הרה"ק ר' משה יהודה לייב ראש שושלת סאסוב זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב אב"ד איטינגא והמדינה זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף יוסקא אב"ד פודקמין בעל אהל יוסף זי"ע ב"ר הגה"ק ר' ישראל אב"ד לאקשט בעל הלכה אדם מישראל זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם אבלי אב"ד לאדמר זי"ע בן הגה"ק ר' בנימין בונים זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד לבוב זי"ע ולמעלה הקודש זי"ע

כבן שבע שנים היה רבינו כשנפטר אביו הרה"ק זי"ע בד' שבט תקס"ז, ונתגדל בבית הרה"ק ר' אברהם חיים מזלאטשוב בעל אורח לחיים זי"ע, והוא היה רבו הראשון ועשה כמעיין המתגבר גדול בתורה ולמד בקדושה ובהרה, ושמש הרבה קדושים לציקי זמנו, את הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע את הרה"ק ר' משה לבי מסאווראן זי"ע וכבו הרה"ק ר' ישראל מריזין זי"ע, ובשנת תקע"ג כ"ו טבת אחר הסתלקות בעל אורח לחיים זי"ע נתגדל בבית הרה"ק ר' מנחם מענדל האגער מקאסוב זי"ע [כי אשת הרה"ק ר' דוד מזאבלטוב זי"ע בן הרה"ק מקאסוב זי"ע הרבנית הצדיקת מרת פעסא לאה ע"ה היתה אחותו של רבינו]

וסיפר רבינו: אחרי פטירת אדוני אבי הקדוש, ואני נשארתי יתום קטן כבן שבע שנים, ונלקחתי לעיר זלאטשוב לבית הרה"ק ר' אברהם חיים מזלאטשוב בעל אורח לחיים זי"ע, אשר אבי הקדוש עשאו אפטרופוס עלי, והוא היה משוך בנים ל"ע, והוא החביאני תחת כנפיו, החזיקני וגדלני כאב את בנו ילדני, וכל מחסורי היה עליו, ובטוב עין קדושתו הלבישני והנעילני ופרנסני הכל בשפע רב, אותו קראתי דודי, ואת זוגתו הצדיקת קראתי דודתי, והוא למד עמדי כאב הלומד את בנו. וכאשר הגעתי לשנת הי"ג, שנעשיתי בר מצוה, הכינו הכנה לרבה לכבוד הבר מצוה, ובבוקר כאשר הרה"ק בעל אורח לחיים הלבישני מעטה עוז תפארה, להניח התפילין על זרועי וראשי, אמר לי בפה קדשו: בני יקירי, דע כי התפילין הללו, המה התפילין אשר התפלל בהם אביך הק', ואביך הקדוש אמר לי בפה קדשו: כי הפרשיות מתפילין הללו, כתבם יוסף הצדיק. והמשיך האורח לחיים: דבריו היו לפלא בעיני, ושאלתי ממנו פתרון הדברים? והשיב לי אביך הקדוש: פירושים תוכל לומר כאשר תבין על זה, אבל באמת דברתי ולא אשנה, כן הוא וכה תאמר לבניו וגם כה אמר אביך הקדוש לפני פטירתו, אשר הייתי שמה בסאסוב, כי ביום הבר מצוה אמסור לך התפילין הללו, בתורות ירושה לאורייתא. (בית שלמה)

כשהגיע לפרקו נשא לבת הרב הגביר העלום הר"ר ראובן יפה ז"ל בן אחר בן מהגה"ק רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים זי"ע, ונכד הגה"ק ר' ישראל חריף הגדול מסאטינוב בעל תפארת ישראל זי"ע.

רבינו היה לו מסחר גדול בקאלאמעא אך הוא בעצמו למד תורה בקדושה ומלאכתו נעשית על ידי אחרים, ועל פי עצת רבו הרה"ק ר' ישראל מריזין זי"ע, קיבל כסף הרבנות בסאסוב למלאות מקום אביו הק' ונאספו אליו שמע עדרים עדרים חסידים מקרוב ומרחוק, כי ידעו בו שהוא איש אלקים קדוש.

נכון לציין בעת שנתקבל רבינו הרבנות בעיר סאסוב שלח הרה"ק ר' צבי הירש מרימאנוב זי"ע מכתב לקהלת סאסוב, וזה לשון: שלום לכבוד ידידיי האוהבים ראשים מנהלי עדת ישורין דק' סאסוב הרבנים מופלגים ירמים ושלימים הם העומדים על הפקודים ולהחסידים הצדיקים החדלים אל דבר ה' כל אחד על שמו ומעלתו יבורך ברכת טוב יהי שלום בחילכם שלוה בארמנותיכם יפתח לכם אוצרות השמים ויריק לכם ברכות עד בלי דיים אמן. שמעתי את אשר עשיתם והרמותם בחור מעם לפאר ולרומם ולנשא ולעמוד ולכבד את כבוד ידיד ה' וידיד ישראל הרב המאה"ג החריף החסיד המפורסים החכם מו"ה יקותיאל שמעלקא בן לאותו לציק יסוד עולם עמודא דנהורא אספקלריא המאירה מו"ה משה יהודה לייב זי"ע הטיבותם מאד את מעשיכם ראיתי שיש בכם מדעת קונה שמים וארץ ומחכמה עשיתם הדבר הזה וטוב ונכון הדבר לפני ה' ואנשים ועלינו לשבח לאדון הכל אשר לא השביח בן יושב על כסא אביו וממלא את מקומו יהא כסאו נכון לשלום ובשלומו יהא שלום בעירכם, אך ידידיי השמרו והזהרו בו ובכבודו ובפרט להספיקו בכל לרכו ודי מחסורו יהא לו ברווחה מאתכם ויהא לבו לתורה ולעבודה בלי מונע ח"ו והנני לברך אתכם ברכת מזל טוב ושעה מוצלחת עליכם ועל כבוד ידידינו הרב הגדול הקדוש נ"י יתרומם ויתנשא מזליכם למעלה בעושר וכבוד וחיי ובני ומזוני רוויחי בנחת וחן וחסד ורחמים רבים אמן, ואם כדברי תעשו לטעלו ולתמכו בכל כח אז תראו ביישעות ה' אשר יפליא עמכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם ומעתה שמחו וגילו בו והוא ישמח בכם ולטובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים דברי אוהב כל ישראל, באמת הדורש שלומכם וטובתכם ומצפה להרמת קרנם. ה"ק צבי כהן מרימנוב. (לקוטי חדושי הרמ"ל)

רבינו זכה לבני חתנים גדולים הרה"ק ר' שלמה צפירא בעל שם שלמה ראשית מונקאטש זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מלאנגוט בעל יודעי בינה זי"ע בן הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב, והרה"ק ר' שרגא יאיר מביאלעזביג בעל אהרן עדות זי"ע בן הרה"ק ר' נתן דוד משילאלווצע זי"ע בן הרה"ק ר' ירחמיאל מפשיסחא זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יצחק מפשיסחא הנקרא היהודי הקדוש זי"ע.

וסיפר הרה"ק ר' אלעזר צפירא מקיוואשד זי"ע פעם אחת ישבו הרה"ק ר' אשר מראפשין בעל אור ישעי זי"ע והרה"ק ר' אלעזר מלאנגוט זי"ע ועוד צדיקים, וכל אחד הוציא קופסת הטאבאק שלו, אמר הרה"ק מראפשין שהוא מביא ריח גן עדן מקופסת אחת, והגיש כל אחד מהצדיקים את הקופסת שלו, אבל הרה"ק מראפשין אמר על כל אחת שלא זה נתכוין עד שהגיש הרה"ק מלאנגוט את הקופסת שלו, אמר הרה"ק מראפשין שזה נתכוין, אמר לו הר"ר אלעזר, שקיבל קופסת זו במתנה ממחותנו מסאסוב שיראה מאביו הרה"ק ר' משה לייב זי"ע.

ופעם ביקר רבינו מחותנו הרה"ק ר' אלעזר מלאנגוט זי"ע, ובקשו הרה"ק מלאנגוט שיספר מהני מילי מעלייתא ששמע מאביו הקדוש הרבי ר' משה לייב? ופתח רבינו ואמר בעוונותי הרבים: ילדות היתה בי ולא הבנתי ולא השגתי לראות, ולשמוע ממעשיו הקדושים, רק מעט מזעיר. וסיפר, כל הזמן טליא ילד קטן לערך חמש שנים, ואבי הקדוש עמד לפני התיבה בתפילת מוספין דראש השנה, ואני הייתי עומד סמוך לו, מעוטף בטליתו הקדוש, ושמעתי ממנו בתפלת לחש דשמונה עשרה, איך הוא מתמרמר, מתגעגע ומתחטא כבן לפני אבי, בלשון המדוברת, ואמר בזה הלשון: הייליגער באשעפער, איך אונ דעם הייליגין משיח, וויא לאנג נאך ווילסטו אויז אוים מארכען אין דעם פינסטערן גלות? מיר וועלן דאס נישט אוים האלטען. והתמרמר עוד לומר: 3 איין (מטבע בימים ההם) 6 קורץ תבואה, אפילו 2 [איין, איז] אויך זעהר ביטטערע! עד כאן לשונו הטהור. ואני סייס רבינו: בשמעי כזאת, מחמת ילדותי לא הבנתי, והייתי משתומם איך הוא מפסיק באמצע השמונה עשרה, בלשון המדוברת? אבל כעת מובן הדבר, כי לא יוכל להתאפק, מגודל רגש, מרשפי אש קדשו הבוער בקרבו. (תולדות השם שלמה)

פעם אחת נכנס רבינו זי"ע להרה"ק ר' שלומ'קע מבעלזא בעל שר שלום זי"ע, וכיבד השר שלם רבינו מאוד והושיבו אצלו. אחר כך ביקשו מרבינו שיאמר מאמר מאביו הקדוש הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע. אמר לו רבינו: אבי הקדוש אמר על הפסוק (תהלים נ"ב פסוק ג') להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, להגיד בבוקר חסדך: אז מעט אין לער יוגנד 6 חסיד, ולאן ואמונתך בלילות, בלייבט מעט אויף דער עלטער ביי דער אמונה. (מעגנים לנפשך)

בשנת ס"ב לימי חייו בשנת תרכ"ב ח"י כסלו נסתלק רבינו לגנזי מרומים

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו בשם אביו הק

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. (זכריה י"ד ט') פירוש על פי שדרשו חז"ל: מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם ה', ה' אני הוא [מדת הרמים, אני מרחם] קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה (מסכת ראש השנה י"ז ב') והקשה הרא"ש: ואם תאמר: מה צריך האדם למדת רחמים קודם שיחטא. ויש לומא אף על פי שגלוי וידוע לפניו שסופו לחטוא מתנהג עמו במדת רחמים באשר הוא שם. אי נמי קודם שיחטא בעבודה זרה. ואף על פי שכבר חשב לעובדה ומחשבת עבודה זרה, הקב"ה מצרפה למעשה (מסכת קידושין ל"ט מ') כדכתיב: לְמַעַן תִּפְשׁ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם (יחזקאל י"ד ה') אפלו הכי מתנהג עמו במדת הרחמים קודם שיחטא וכשיחטא מצרף המחשבה עם המעשה. וזה פירש דרש חז"ל אני הוא קודם שיחטא, עכת"ד הרא"ש ז"ל. והנה לעתיד במהרה בימינו, כשיעביר הקב"ה גלולים מן הארץ, ויתבטלו העבודה זרה, לא יהיה מהצורך עוד, שיהיה נכתב בה"ג מדות, שם הוי' רק פעם אחת, וזה פירוש: ביום ההוא יהי' הוי "אחד" ושמו "אחד", שלא יהיה נכתב השם, רק פעם אחת. (לקוטי חדושי הרמ"ל)

מתורתו של רבינו

כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיִבְךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תֹּעֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֻנּוּ לוֹ. (פרשת משפטים כ"ג ד') הנה איתא: אמר שמואל:כל הפוסל פסול, במומו פוסל (מסכת קדושין ע' ב') ומזה יש לידע אשר אם אדם רואה החבירו איזו שמץ חטא בוודאי אותו החטא ימצא בעצמו אחר החיפוש, והתיקון לזה שישיב בתשובה שלימה להבורא יתברך ועל ידי תשובתו יכניס גם בלב חבירו הרהור תשובה כיון שחבירו גרם לו לשוב בתשובה, וזה יש לדמז בכוונת הפסוק: כי תפגע שור איבך או חמרו תעה הָשֵׁב תְּשִׁיבֻנּוּ לוֹ. (פרשת משפטים כ"ג ד') הנה איתא: אמר שמואל:כל הפוסל פסול, במומו פוסל (מסכת קדושין ע' ב') ומזה יש לידע אשר אם אדם רואה החבירו איזו שמץ חטא בוודאי אותו החטא ימצא בעצמו אחר החיפוש, והתיקון לזה שישיב בתשובה שלימה להבורא יתברך ועל ידי תשובתו יכניס גם בלב חבירו הרהור תשובה כיון שחבירו גרם לו לשוב בתשובה, זה יש לדמז בכוונת הפסוק: כי תפגע שור איבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו, היינו באם תראה בחבירך איזה שמץ חטא המרומז בשור וחמור הרומזים על הדינים, מה תקנתיה? השב היינו שתחזור אתה בתשובה ועל ידי זה תשיבנו לו, היינו שגם חבירך יחזור בתשובה כיון שהוא גרם לך התשובה ה' יזכינו לשוב בתשובה שלימה לפניו. (זר זהב)

יח כסלו תקע"ב

רבי ברוך ב"ר יחיאל מיכל זי"ע בעל בוצינא דנהורא ממעזיבוז

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע נולד ה' תקי"ג במעזיבוז לאביו הרה"ק ר' יחיאל מיכל אשכנזי הנקרא דער דייטשעל זי"ע ולאמו הרבנית הצדקות מרת אדל ע"ה הבת יחידה של מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע. כאשר נולד רבינו אמר הבעש"ט הק' זי"ע: דאס קינד איז א חידוש דאס קינד איז א פלא

רבינו הי' קדוש ה' הצליק הדור בימיו זך ונקי, שלם בכל מיני שלימות כמו שהתבטא פעם על עצמו ואמר: איך בין אן אדם השלום.

היה ענין גבוה ונעלם להתרגז לעיני בני אדם כאילו הוא שרוי בכעס גדול, ומתוך רוגזו נעץ עץ על בתי ביתו, ובעבודה זו פעל עניינים נסתרים גבוהים מעל גבוהים. פ"א כאשר ביקר הרה"ק ר' משה בני גוטערנאן מסאוורלאן זי"ע בהיכלו, נעץ עליו רבינו בכעס גדול מאוד, וכאשר יצא הרה"ק מסאוורלאן זי"ע משם, פגש את אליהו הנביא ז"ל שהלך בדרכו אל רבינו, הבין הרה"ק מסאוורלאן זי"ע מזה כי רבינו המשיך עבשיו את אליהו הנביא ז"ל ע"י כסעו.

בעוד ילד קטן הי' רבינו כשנתגדל בבית זקנו הבעש"ט הק' זי"ע ואמר על רבינו: הוא יהי' ממלא מקומו, וכשנסתלק זקנו בחג השבועות בשנת תק"כ הי' רבינו זמן מה במעזריטש אצל הרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול זי"ע, ואח"כ בבית הרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ זי"ע והי' לפלא בעיני כל רואיו, והי' ניכר לכל שהוא מרכבה לשכינה הקדושה, בימי חרפו הי' נחבא אל הכלים, אבל על פי הרה"ק ר' מענדל וויטעפסק זי"ע התחיל לנהוג עלה בעיר טולטשין בשנת תק"מ.

פ"א בא לרבינו איש אחד ובקש שיתן לו סגולה לגרש רוח רעה מביתו. אמר לו רבינו מאמר המשנה: עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים: פי' עין רואה, מתחילה ידעו את הכל בעין הנבואה, ואחר שפסקה הנבואה היה אוזן שומעת, שהיו משתמשים בבת קול. ועתה היא וכל מעשיך בספר נכתבים: נכתב הכל בספר, ואוה ליתן לו גמרא בבא מציעא ועיין בפ' הבית והעליה, ואמר לו סגולה לביתו. (בוצינא דנהורא)

ובשנת תקמ"ח עבר לעיר מעזיבוז, שנים מועטים עבור שרעשה העולם מגדולתו וקדושתו, והעידו עליו לליקי דורו שנהירין לי' כל שתימא לאוריתא, והוא מלא זהוב"ק, שידע כל הזוה"ק בע"פ ולפרשו באופן האמת, והיה דרכו של רבינו לרקוד עם בספר זוהר בידו, ונתנו על לבו ואמר: איך בין דיין און די ביסט מיין,

אמרו עליו שיש לו שורש נשמת שלמה המלך ע"ה, וכמעט יצא נשמתו מחמת דביקות בב"פ שאמר שיר השירים, ושום אדם לא יוכל לעמוד שם בעת אמרו שיה"ש כמו שהעיד עליו הרה"ק ר' בני הירש מייכענשטיין בעל עטרת בני מזידוטשוב זי"ע, גדולי ישראל לליקים היותר מפורסמים בזמנו נסעו אליו לראות עבודתו שהי' מאד נעלה, ותלמידו הגדול הרה"ק ר' יעקב שמשון מקפיטובקא זי"ע אמר על רבינו: שהוא רס על רמים טופה ומביט בעליונים ובתחתונים, אבל ואדרבא בשבילו נזונים, והוא עייל לפני ולפנים, ושנו בשאלה מה פעל קל. פ"א היה הרה"ק רבי יעקב שמשון מקפיטיווקא זי"ע לפני גדול אחד ממדינת ספרד, והגדול הלז היה מחמיר מאד בעניני כשרות עד שלא אכל כמעט כלום מרוב החומרות, ובעת שהיה שם ר' יעקב שמשון הליע כל ספקותיו לפניו, ור' יעקב שמשון האיר עיניו ותירוץ לו כל השאלות והקשיות, ונהנה מאד הג' מספרד, אח"כ שאל הגה"ל הספרדי אם הוא מכיר את הרה"ק ר' ברוך ממזעבוז כי בשעה שהוא אומר תורה נעשה רעש גדול בשמים וכל הרקיעין למעלה אחזוס רעדה? ענה לו שבוודאי מכיר את ר' ברוך. ואח"כ כשבאה ר' יעקב שמשון לפני רבינו, וספר לו את השיחה הנ"ל , ענה ע"ז רבינו עכשיו הנני יודע האמת שאתם הוא גאון שתילאתם לו כל ספיקותיו, ואני הוא הרבי, שבשמים אומרים תורה משמי.

רבינו היו לו רק בנות אחתו הראשון הי' הרה"ק ר' דוב בער מטולטשין זי"ע בן הרה"ק ר' שלמה מקאלין זי"ע והשני הרה"ק ר' יצחק מיאמפעלא זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מיאמפעלא זי"ע והשלישי הרה"ק ר' ישראל מלעטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם דוד מוויערבאך אב"ד המעלניק זי"ע. נסתלק לגנזי מרומים בי"ח כסלו בשנת תקע"ב ומנחתו כבוד במעזיבוז, מאחורי ציון זקינו מרן הבעש"ט זי"ע, ולאלו האחד נטמן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע ולאלו השנית טמון אחיו הרה"ק ר' משה חיים אפריים מסאדילקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע.

רבינו דרש בספר בוצינא דנהורה איתא במ' שבת כ"א הניח חנוני את נרו מבחוץ (והזיקה בדליקה) חנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, דלכאורה קשה למה מזכירין את יוחנן כ"ג בחנוכה ואומרים בימי מתתיהו בן יוחנן הלא החשמונאים הי' לליקים והוא מעשה בסוף לדוקי? ותירץ הרי נעשה לדוקי בשביל שדרש כי בענן ארמה על הכפורים(אחרי ט"ז ב') כדרשת הצדוקים להביא אש מבחוץ והתיקון שלו הי' בימי החשמונאים בניו שעל ידם נעשה נס חנוכה וע"ז מרמז הש"ס הנ"ל חנוני היא אותיות יוחנן והוא הניח נרו מבחוץ שנתן אש על הקטורת מבחוץ וזהו חנוני חייב ר"י אומר בנר חנוכה פטור שתקונו הי' בנר חנוכה ופטר מ"ע מן הדין עכלה"ק. אמר אם הייתי יודע שעברתי בחיי על מילתא זוטרתא דרבנן לא הייתי חפץ בחיים (בוצינא דנהורא)

וסיפר על הרה"ק ר' משה מקאברין זי"ע שפעם בשהותו בעיר מעזיבוז נכנס לבקר בתו של רבינו זי"ע, ובקש שתאמר לו דבר מה שמעה מפי אביה הר"ר ברוך"ל? נענתה ואמרה: יש לנו בקבלה מאת אבינו הקדוש: זיך נישט צו מייליין, והעיקר הוא ייסוד הדעת. והנה הרה"ק מאקבין מיהר לז מאד לאתת לדרך, אך מאחר ששמע ממנה את הדברים, עצר בעצמו, והתנהל לאיתו בדרכו, לאחר מכן בא האמועה שבאותה שעה עמדו ליסטים מזויינים על אם הדרך, ורק בזכות שהשתהה נילל מידם.(בוצינא דנהורא)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

חסיד אחד מחסידי מרן רבינו הבעל שם טוב זי"ע, שהיה מכיר היטב את רבינו משחר טל ילדותו. בא פ"א אחרי פטירת הבעש"ט לרבינו, ומשום שהיה מכיר את רבינו בעודו ילד קטן, והחסיד היה אז בא בשנים, נכנס לרבינו בלא דרך ארץ, רק ברחבה אמר לו: שלום עליכם רבי, מה נשמע אצליכם חדשות? הקפיד רבינו ע"ז ואמר לו: הנה כתיב בתוה"ק : וישלח יעקב מלאכים, ופרש"י: מלאכים ממש. והנה לכאורה קשה, האם היה יעקב אבינו ע"ה חסר עבדים שישלח אותם, למה הטריח את המלאכים? אך י"ל שאלו המלאכים שבאו לאברהם אבינו ע"ה נשתיירו אצלו, והיו חסידי של הרב ר' אברהם, ואח"כ היו חסידי רבי יצחק, וכשנפטר יצחק נעשו חסידי נכדו רבי יעקב. והנה אצל אברהם היו בהכנע ובאו בדמות אנשים וידעו "והוא עומד עליהם" שהרבי גדול מהחסידים, ולכן היו אצלו בחשיבות, אך אצל יעקב מפני שהכירו אותו מילדותו, לא התנהגו בו כבוד ודרך ארץ, והיו אצלו בבחינת "מלאכים" אמר להם " לכו אל עשיו. (זר זהב)

מתורתו של רבינו זי"ע: רצון יראיו יעשה: היראים עושים הרצון, כפי שמעוררים הרצון בלבבם, כן יתעורר רצון העליון מקורין דרחמים. (בוצינא דנהורא)

סגולה לפרנסה - עצבות מקלקל הפרנסה, ורמז לזה שסופי תיבות של והיית אך שמח שם הגדול ח-ת-ך שפהפרנסה, היוצא מפסוק פותח את ידיך (בוצינא דנהורא)

הבוחר בשירי זמרה: פי' הקב"ה בוחר בשיררים שנשארו אחר הזמרה. אמר: כי הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, הוא נגד הי"ג עיקרין. והנה בה"ג מדות יש פרט וכלל. פרט הוא מי שעבוד את השי"ת בענינים פרטים, היינו בתורה ותפלה. וכלל הוא מי שעבוד את ה' בכל עשיותיו, היינו באכילה ושתיה ושא גופניות. ומי שכופר בכלל זה, כופר ממש באחד מהי"ג עיקרין, שהוא היה הוה ויהיה שמורה שהוא הוה תמיד, ובכל העניינים יש מציאותו ועבודתו יתברך.

וזהו מאמר בעל מסדר ההגדה: רשע מה הוא אומר: מה העבודה הזאת לכם? היינו שהרשע שואל שאלה מה ענין עבודה שייך בלכם, היינו באכילה ושתיה שהם צורך הגוף? וכופר בהכלל מהי"ג מדות, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל, כפר בעיקר. היינו באחד מהי"ג עיקרין.

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.[דברים כ"ח] היינו שיראו מה' על ידך. עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר.[עריכין ל"ב] היינו אם אדם עבר עבירה ואח"כ לומד מעט מהתמדה, נעשה בלבו צדיק וישר, כאילו לא עשה [עבירה] כלל רק עשיותיו היו בהיתר.

הוא יפתח לבנו בתורתו: פי' עם התורה. כי יש בתורה דברים סתומים ונעלמים וצריכים לפותחם לנו ולהבינם.

אמר על מדות ענוה: אם אלף הם אני מהם ואם שנים הם, אני מהם.

כף אחת עשרה זהב מלאה:[במדבר ז'] עשרה היא יוד ופי' כפיפה אחת מישראל להקב"ה זהב מלאה.

שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל:[משלי ל"א] היינו בעת שהשקר יתן חן וההבל יהיה ליופי, אז מי שיהיה ירא ה' יהיה ראוי להתהלל.

פעם אחד אמר: ולמהוי אנא פקידא בגו צדיקיא: רבש"ע יהי אנכי נמנה בן הצדיקים, איך מען ניט זע איך מען עם הרב הק' ר' פנחס מאוסטרא ועם הה"ק מפולנאה. ופ"א: חפץ אני להיות פקוד על הצדיקים.

סתרו יושר: פי' היושר של הקב"ה הוא נסתר מפני אדם, עצתו אמונה פעולתו אמת: פי' העצה לזה להאמין שכל פעולתיו הן באמת וצדק.

ולא אנחנו עמו: כתוב לא, וקרינן לו, היינו אם אנו מחזיקים את עצמינו ללא בא', אזי לו אנחנו בואו, ואם אנו מחזיקים את עצמנו ללו בואו, אזי לא בא' אנחנו.

ועל הכל ה' אלקונו אנחנו מודים לך: כי מקודם אנחנו מספרים תהלות ה' בכמה טובות שהטיב לנו, ועל זה אמר ועל הכל כלומר יותר מעל כל הטובות שהטבת לנו על זה אשר ה' הוא אלקינו על זה אנחנו מודים לך יותר מעל כל הטובות. (צמח דוד/סקאליא)

והיה אם שכוח תשכח וגו' העדותי בכם היום כי אבוד תאבדון. (פרשת עקב ח' י"ט) לכאורה קשה, הלא "והיה" הוא לשון שמחה (בר"ר מב, ג), ומה שייך כאן לשון שמחה. ונראה לפרש, כי הנה, ישנן שתי בחינות בעוברי עבירה רח"ל, האחד שעושה עבירה מחמת גודל יצרו הרע הבוער בקרבו רח"ל, ואינו יכול לנצח אותו, ועל כך אין העונש גדול כל כך כמו אצל השני שעובר עבירה בשמחה ומכוון למרוד בקונו ח"ו, ועליו באה האזהרה: "והיה אם שכוח תשכח", היינו, שתהיה לך עוד שמחה מזה שתשכח את ה' יתברך, אזי "אבוד תאבדון" רח"ל אבל לא כן העוברים ח"ו מחמת גודל יצרם, שהשי"ת מזמין להם דרך תשובה.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יט כסלו תקל"ג

רבי דוב בער ב"ר אברהם זי"ע המגיד הגדול ממעזריטש

רבינו הרה"ק רבי דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע נולד בעיר לוקאטש בשנת ה' תס"ד לאביו הר"ר אברהם המיוחס מלמד בעיר לוקאטש ז"ל מזרע המיוחסים שהיה מיוחס לרבינו יהודה הנשיא ע"ה מסדר המשניות ולתנא האלקי רבי יוחנן הסנדלר זי"ע ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי' וקיים ע"ה

רבינו בעוד ילד קטן פלה לליקה בביתם ונשרף כליל, אמו פלה בבכי על מגילת היוחסין שהיתה בבית ועלתה באש, ניחם אותה רבינו ואמר: ממני תתחיל מגילת יוחסין חדשה.

וכשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת קיילא ע"ה בת הרה"ק שלום שכנא מטורטשין זי"ע, ולאחר נישואיו עבר רבינו לגור בעיר טורטשין ושימש כמלמד דרדקי, ולאחר כמה שנים עבר לעיר קאריץ שם שימש כמגיד מישרים.

רבינו היה תלמיד מאביו הק' ומהגה"ק ר' שלמה דוב בער אב"ד לוקאטש זי"ע ומהגה"ק ר' יעקב יהושע פאלק מקראקא בעל פני יהושע זי"ע בלבוב. נתקרב להסידות על ידי הרה"ק ר' מענדל באר זי"ע ומהרה"ק ר' נחמן האורלאנקער זי"ע וע"י הרה"ק יעקב מהגפולי זי"ע ואחר כן נתקשר למרן רבינו הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע.

רבינו היה גאון מובהק סיני ועוקר הרים בפלפולו, קודש הקדשים אש אלקים רשכבה"ג בנגלה ובנסתר שהביא אור תורה הק' וירלה לאלפי אלפים, וממנו נתפשט דרכי החסידות בעולם, תלמידו שילאו מבית מדרשו האירו בתורתם וקדושתם ממזרח שמש עד מבואו,

הוא אחד מיחידי סגולת רשם תלמידי מרן הבעש"ט זי"ע אשר מסר לו סודות גדולות ונפלאות. ורבינו בעצמו אמר שלמד מהבעש"ט הק' זי"ע שיחת עופות ודקלים, סודות שמות הקדושים ויחידים נוראים, רבינו השרים בתלמידיו שרשי החסידות קדושה וטהרה. וסיפר שרבינו הוציא נשמותיהם של תלמידיו בכל יום בתפלת אהבה רבה, וכיבסם והחזירם להם נקיה וטהורה.(עבודת עבודה)

ואמרו עליו שמימות רבינו האריז"ל לא היה חבריא קדושה בעולם כתלמידיו ששתו בצמא את דברו. וכולם גאונו עולם אדירי התורה ארזי הלבנון ובעלי רוח הקדש.

וסיפר שבימי חורפו של המגיד הרה"ק ר' דוד מסטיפין זי"ע השתוקק להשיג תפילין יקרים, ואע"פ שהיה עני גדול עלה בידו להשיג תפילין טובים ומהודרים מאד. לימים מצא איזה קלקול באות אחת מהפרשיות. נצטער מאד, ובא לרבינו ושם לפניו את צערו, לקח רבינו את הפרשה ונגע במצחו הק', והאות תוקנה כהלכה. פקפק הר"ר דוד ושאל: הלא ע"פ דין אותיות של תפילין צריכות להיות כתובות כסדרן, וא"כ עדיין התפילין פסולים? השיב לו רבינו: בתפילין הללו לא היה שום פסול ח"ו לכתחילה כלל, אלא שהתפלל בהם איש אחד שלא כראוי ונעשה מסך המבדיל על האות, וכאשר קידשתי אותם במצחי הוסר המסך והאות עלתה כבראשונה, והתפילין כשרים. רבינו סבל יסורים ברגליו כ"ע, ועל ידי זה נמנע ממנו כמה פעמים לטבול במקוה, ואמר רבו הבעש"ט הק' על רבינו: כי אלו היה ביכולתו להתמיד בטבילה במקוה, היה יכול להביא הרהורי תשובה בלב כל ישראל, עד שהיה מביא בזה הגאולה שלימה.(עבודת עבודה)

בזמן מה לפני פטירתו פרצה מגיפה נוראית אשר השתוללה בכל האיזור כולו ורבים מתושבי מעזריטש נהרגו במגיפה, והרה"ק רבי ר' משולם זושא מאניפולי זי"ע חשש לחיי רבינו והזמינו לבוא להתארח אצלו באניפולי שהייתה במרכז לוקראינה ורחוקה מכלל סכנה, רבינו קיבל את הזמנתו ועבר לאניפולי, זמן קצר לאחר מכן נסתלק לגנזי מרומים ביום ג' י"ט כסלו תקל"ג ומנוחתו כבוד בעיר האניפולי.

לא השאיר אחריו ספרים, אולם דברי תורתו קובצו על ידי תלמידיו בספרים, מגיד דבריו ליעקב, ליקוטים יקרים, אור האמת, אור תורה.

ונשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם המלאך בעל חסד לאברהם זי"ע.

תלמידו הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאן ראש שושלת חב"ד בעל התניא זי"ע כתיב באגרתו בהלולא רבינו י"ט כסלו דבעת אמירת תהלים כשהגעתי לפסוק פדה בשלום נפשי הגיעני הפקודה מהקיסר יר"ה כי נפדתי ממאסר.

פעם ביום י"ט בכסלו ביומא דהילולא של רבינו, התפלל אחד לפני התיבה אצל הרה"ק ר' חיים האגער מאנטניא זי"ע והיות שלא ידע אם אומרים תחנון ביום זה או לאו, חזר בסיום חזרת הש"ץ הסתובב כלפי הרה"ק מאנטניא כמבקש לדעת מה לעשות. מיד נענה להש"ץ ואמר: קדיש! לאחר התפילה נענה הרה"ק מאנטניא ואמר לי בזה הלשון: פארשטייסטו פארן וועלטס בער, האב איך אויך דרך ארץ. (באור החיים וויזניץ)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בשם רבינו זי"ע: לא יניח אדם ספר פתוח ויצא לחוץ אם אין עליו מפה, וידוע לחכמי האמת שיש מלאך א' נקרא ש-ד (*) והוא ש'ומר ד'פין: על מי שמניח ספר פתוח ויוצא שמשכח תלמודו (עיין ש"ך סימן רע"ז) לא יחשוב כמה הוציא בבית, כדי שתשרה עליו הברכה בביתו, ויהיה האיש העיקר והיא לא תדע כלל ממספר המזון, ויהיה המשא ומתן בצנעא כדי שתשרה עליו הברכה. (אמרי צדיקים)

(*) מעשה בסופר אחד שכתב בלילה וסיים ועמד בפסוק ושעירים ירקדו שם. כשעמד קודם שהאיר היום לכתוב עוד, מצא שד אחד יושב על כסא, ואמר לו ידוע תדע שאני אותו שד הנקרא שומר דפין ובאתי להזיקך, אלא שנשאתי פניך, ששמעתי עליך במתי' שאין לי רשות להזיקך, אלא קבל עליך שלא תעשה כן יותר. (טעמי המנהגים)

כ כסלו תרנ"ג [א]

רבי ברוך ב"ר מנחם מענדיל זי"ע בעל אמרי ברוך מווישזניץ

רבינו הרה"ק רבי ברוך האגער מווישזניץ בעל אמרי ברוך זי"ע אחי הרה"ק ר' יעקב דוד זי"ע חתן הרה"ק ר' משולם זושא מטשלומאט זי"ע נולד בשלהי חודש סיון בשנת תר"ה לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדיל בעל צמח צדיק ראש שושלת ווישזניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים מקאסוב בעל תורת חיים זי"ע בן הרה"ק רבי מנחם מענדיל ראש שושלת קאסוב בעל אהבת שלום זי"ע בן הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע בעל התפילה של מרן רבינו הבעש"ט זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים מעניא ע"ה בת הרה"ק ר' ישראל פריעדמאן ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זיע"א בן הרה"ק המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע. ונקרא על שם הרה"ק ר' ברוך ממעזבוז בעל בוצינא דנהורא זי"ע בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל אשכנזי הנקרא דער דייטשעל זי"ע חתנו של מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע

רבינו למד בקביעה נפלאה, וגדול היה בנסתר ובנגלה, נהג עצמו בקדושה וטהרה. העיד הרה"ק ר' שמואל מסקאהל זי"ע על רבינו כי מידת השתוות רחיתי אצלו. ופעם אמר על רבינו: הוא אתרוג קודפוי!. (בימים ההם גדלו בלי קודפו שביס התיכון, האתרוגים המהודרים ביותר שבעולם) כמו כן יסופר שבקיץ תרכ"ח בהיות אביו הרה"ק בעל אמת לדיק זי"ע בעיר סעלוש לקח הבלאה, בא לבקרו הגה"ק ר' משה שיק מחוסט בעל מהר"ם שיק זי"ע, בתוס הפגישה, התבטא הגאון: ברחיה בעלמא קנה! אחר כך נכנס הגאון לרבינו, ושוחח אתו בתורה, בלאת הגאון התבטא בהתפעלות: דער קלאנער געפעלט מיר שטארק עד איז א קודפוי'ער אתרוג. [הקטן מוצא חן בעיני ביותר, הוא אתרוג קודפי] (קדוש וברוך)

כשמלאו לרבינו שלוש עשרה שנה, ערכו סעודה לכבוד הבר מצה בהשתתפות גדולי ישראל, בראשות אביו הק' ובהשתתפות דודו הרה"ק ר' אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע ובניו. בגמר הסעודה, כאשר הגישו לפניהם "מיס אחרונים", קודם ברכת המזון, וכנהוג פתחו בפרק תהלים קכ"ו שיר המעלות בשוב ד' את שיבת ציון", התגדו בו בני דודו ושאלוהו בלאות: נו, היכן דרשת הבר מצוה? לאור דבריהם, הורה לו אביו הק', לומר איזה חידוש בדבר שעסוקים בו, כלומר, בפרק זה בתהלים. פתח רבנו ודרש: הכתוב אומר: "הלוך ילך ובכה נושא משך, היינו, בשעה שמתחיל הילד להיות "הולך", נעלב לב האב, ובוכה בקרבו, כי בניס קטנים ערבון הם לחטאי אביהם (בראשית רבה סג–י), גם מוטל חוב עליו לתנחם, וזה שאמרמז הכתוב: "נושא משך הזרע". אולם "בא יב"א בהגיעו לגיל י"ג שנה, כמספר יב"א, אזי האב הוא "ברינה", ומברך "ברוך שפטרני", כי מעתה הנער עצמו "נושא אלומותיו, נושא באחריות על מעשיו. בשמוע אביו הק' את האימרה, קילסו מאד, ונשק לבנו על מצחו. (ברוך ומבורך)

כשהגיע לפרקו בגיל י"ד נשא להרבנית הצדיקת מרת לפורה ע"ה בת הרה"ק ר' אריה ליב שפירא מזיטאמיר זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא שפירא מסלאוויטא זי"ע בן הרה"ק ר' משה מסלאוויטא זי"ע הוא שפתח בית דפוס בסלאוויטא ונלפס בו ש"ס המפורסם "סלאוויטא" בן הרה"ק רבי פנחס שפירא מקאריץ בעל אמרי פינחס זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם אבא שפירא זי"ע מגזע הגה"ק ר' נתן נטע שפירא מקאלאק בעל מגלה עמוקות זי"ע משפחתו מקורה מהעיר שפיילאר ומכאן מקור שם משפחתו שפירא.

כשנסתלק אביו בליל שבת קודש פרשת בראשית כ"ט תשרי ערב ראש חודש מרחשון בשנת תרמ"ה, מילא מקומו ונהג נשיאתו ברמה ותעפי"ב בענוה גדולה, אלפים נסעו אליו לראות עבודתו הקדושה, וליקח ממנו עצה ותושיה. וסיפר כי רבינו מגולל ענות לדקו רצה להסתיר גדולתו בתורה ובעבודת ה', ולא היה אומר לבני תורה בשולחנו, כמנהג אבותיו הקדושים, ופעם אחת שאלוהו מדוע מונע את עצמו מאמירת דברי תורה על השלחן הטהור? השיב: שאומר דברי תורה ברבים ולגלות רזין דאורייתא, אינו נכון לעשות מלעתה טרם יופיע עליו גילוי דעת ממרומים שהקדישוהו לכך, ולזה רמזה תורה"ק זאת חֵקֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר (פרשת חוקת י"ט ב') באמירת דברי תורה עת לחשות או עת לדבר, הוא רק אשר צוה ה' לאמר, למי שצוה הקב"ה לאמר הוא יאמר. (אבן שתיה)

ופעם הפליג בו ש"ב הרה"ק ר' מנחם מענדל מזאבלטוב זי"ע שיאמר דבר מה, פתח רבינו ואמר: הרה"ק ר' בנימין זאב וואלף מזבאריז הנקרא רבי וועלוועלע זבאריזער זי"ע [בן המגיד הרה"ק ר' יחיאל מיכל לאש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מדרהביטש ז"ע בן הרה"ק ר' יוסף ספרוויליוור מפיסטין הנקרא רבי יוסף איש אמת זי"ע בן הרה"ק ר' משה מזבריש זי"ע ולמעלה בקודש עד הגה"ק רבי יצחק חיות לאב"ד פרלוג בעל אפי רבדבי זי"ע מגזע רש"י הק' זי"ע ומגזע דוד מלך ישראל חי' וקיים, ולפי המקובל ע"י מסורת המשפחה היו אבותיו ע"ב דורות כולם בעלי רוח הקודש] אמר פעם על הכתוב: וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל הָאֱלֹקִים. (פרשת שמות ג' ו') שמשה רבינו הסתיר את פנימיותו מתוך חשש שמא אם יגלה ממנה אפס קצהו אז יבטלו עליו ולא על האלקים, ואכן אחרי דברו דברים אלו שהיה בה סדק לר להאיר לפנימיותו, פסקו מלבקשו עוד לומר תורה.

בהזדמנות אחרת אמר: לומר תורה אין זה חכמה, העיקר הוא שתהיה האמירה באופן שכל אחד מן השומעים יבין וידע שהכוונה אליו, ואמנם כן, לכוון אל כל אחד מן השומעים וכמאמר הכתוב גבי משה רבינו: אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל (פרשת דברים א' א') שבדיבור אחד דיבר אל כולם, כל אחד לפוס לדגה דיליה. (מפי ספרים וסופרים)

בנו הרה"ק ר' חיים מאנטוניא זי"ע בראשית ממלכתו שבת בעיר שאז, והחל לומר דברי תורה, כאשר שאלוהו החסידים לפשר אמרו, שהרי אביו הק' (רבינו) נמנע מלומר דברי תורה על שלחנו? השיב: אבי הק' לא אמר תורה, כי דעתו היתה שרק מי המגיע להתפשטות הגשמיות יכול לומר דברי תורה, אך אני לא כן עמדי, שהרי גם בשאר המצות כגון קריאת שמע ותפילין, צריך להיות

סגולה להינצל מכל צרה

סגולה מפי צדיקים מפורסמים אשר בעת צרה ר"ל, יזכור האדם לעצמו את אשר כבר עבר עליו כזאת וכזאת, והשי"ת ברוב רחמיו היה לו למגן ומושיע אם כן בוודאי גם כעת יוציאהו מצרה לרוחה. ותתחזק נפשו בבטחונו, וישועתו קרובה לבוא. (אמרי ברוך)

סגולה לפרנסה

עיקר הסגולה לפרנסה ולכל השפעות טובות הוא שמחה. בפרט שמחה של מצוה וההיפוך ר"ל עצבות גורם מניעת השפע ר"ל. ומאין יקח האדם שמחה? אך כשהאדם נותן אל לבו איך שבחר אותנו הקב"ה מכל עם. והנ"ר שעושה להבורא יתברך שמו על ידי עשיית מצותיו די לו שיהיה שמח וטוב לב. וזה הפירוש עָבְדוּ אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה (תהלים ק' ב') ואם תאמר לשמחה מה זו עושה. על זה אמר (ק' ג') דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ.

וכמו כן אמר: וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ (פרשת ויגש מ"ה ה') אמרי חז"ל (מדרש רבה פרק כ"א ס"ו) אין ועתה אלא תשובה. על פי זה יש לומר דאמר להם יוסף: ועתה. רצה לומר, כשתעשו תשובה אל תעצבו, רצה לומר לא תעשו ח"ו דרך עצבות, כי כל מיני עצבותא היא מצד ס"א ר"ל אלא עשו תשובה מתוך שמחה וישמח ה' במעשיו. (אמרי ברוך)

מתורתו של רבינו

פעם אמר דנסיעה לצדיק על פרשת ויגש הוא בחינת חג הסוכות, ורמז לזה: אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל אָבִי (פרשת ויגש מ"ד ל"ד) אעלה הוא הוא נוטריקון אתרוג ערבה לולב הדס, וכמו דאיתא בתיקונים (עי"ש תקונא ל' ד"ה קם ר"א). בפרשת אעלה בתמר. (אמרי ברוך)

וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם (פרשת בשלח י"ד כ"ב) כלומר, האמונה והבטחון היו להם לחומה ולמגן, שכן והמי"ם עם הכולל גימטריא אמונ"ה, והתיבה לה"ם גימטריא בטחו"ן "והמים להם" , היינו אמונה ובטחון, היו להם לחומה. (קדוש וברוך)

כ כסלו תרנ"ג [ב]

רבי ברוך ב"ר מנחם מענדיל זי"ע בעל אמרי ברוך מווישזניץ

רבינו הרה"ק רבי ברוך האגער מווישזניץ בעל אמרי ברוך זי"ע אחי הרה"ק ר' יעקב דוד זי"ע חתן הרה"ק ר' משולם זושא מטשלומאט זי"ע נולד בשלהי חודש סיון בשנת תר"ה לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדיל בעל צמח צדיק ראש שושלת ווישזניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים מקאסוב בעל תורת חיים זי"ע בן הרה"ק רבי מנחם מענדיל ראש שושלת קאסוב בעל אהבת שלום זי"ע בן הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע בעל התפילה של מרן רבינו הבעש"ט זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים מעניא ע"ה בת הרה"ק ר' ישראל פריעדמאן ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע בן הרה"ק רבי אברהם המלאך זיע"א בן הרה"ק המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע. ונקרא על שם הרה"ק ר' ברוך ממעזבוז בעל בוצינא דנהורא זי"ע בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל אשכנזי הנקרא דער דייטשעל זי"ע חתנו של מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע

בהתפשטות הגשמיות, וכי מי שאינו בדרגה זו אינגו קורא קריאת שמע או אינו מניח תפילין בשל כך?. (קדוש וברוך)

הגה"ק ר' אלטר שפירא אב"ד ויקנא זי"ע סיפר, כי כאשר שבת רבנו בעיר קולומייא, נהג כדרכו ולא אמר דברי תורה. היו שם חסידים מחלרות אחרות של חסידות, אשר התגרו בחסידי ווישזניץ והקניטוס, כי רבם אינו יודע ללמוד תורה. הדבר הרה מאד לשני אברכי ווישזניץ, והם נכנסו אל רבנו בבקשה, שיאות לומר דברי תורה, יען כי חסידים אחרים מכעיסים אותם. אך רבנו לא ענם. הללו חזרו על בקשתם, אבל גם הפעם לא השיבם רבנו מאומה, כך נשנה הדבר שלוש פעמים. הרהיב עוז אחד מהם ואמר: ס'קומט אויס נישט צו קומען צום טיש (יוצא לנו להמנע מלבוא לעריכת השלחן, היינו, מחמת בושה מפני המקניטים הללו). הגיב על כך רבנו ואמר: חז"ל אמרו (מסכת פסחים כב:) שמעון העמסוני היה דורש כל את"ין שבתורה, כיון שהגיע לאת ד' אלקיך תירא (פרשת עקב י' כ') פירש וכו'. לכאורה קשה, אם דרש כל האת"ין, גדולי ידע לדרוש היטב, איך זה שדוקא את האחד הזה לא ידע לדרוש? אלא כנראה ששמעון העמסוני היה רבי, והיה יושב ליד שלחנו ודורש בתורה, כיון שהגיע לאת ד' ח' תירא,למדרגת ירא שמים, החליט שאין צורך לומר דברי תורה, ופירש: נסתתמו טענותיהם של האברכים, ולא הפליגו יותר. (קדוש וברוך)

שמעתי מחסידי ווישזניץ שפעם אחת בא עקרה לפני רבינו לבקשה שרבינו יבטיח לה בן זכר, והיא תקבל על עצמה שאם יולד לה בן זכר תגדל אותו על התורה ועבודה. [כעין חנה הצדיקת את שמואל הנביא ע"ה] רבינו ברכה שה' ימלא משאלות לבה לטובה, אבל האשה לא זזה ממקומה ולא היה די לה בברכת רבינו, אלא ביקשה שרבינו יבטיח לה, שיהיה לה בן זכר, וכמעט נשבעה שלא תניח את חדרי קודש עד שיבטיח לה רבינו זאת בהבטחה גמורה. רבינו בענות לקנו אמר לה: האיך אני יכול להבטיח דבר זה, הלא אין כחי אלא בפה שאתפלל בעדך, שה' הטוב יתן שאלתך, וכל זאת לא הועיל, כי היא אמרה. אין. הרבי יש בכחו להבטיח, ורק בהבטחתו תליא מילתא. אחר כל הפצרות הבטיח לה רבינו מה שביקשה ממנו. כשמעה האשה הבטחת רבינו הלכה מחדרו בשמחה רבה מאוד, ומיד הלכה והכינה כל צרכי הילד שיתן לה הקב"ה, קנתה עגלה קטנה, ובגדים קטנים להולד, כאילו כבר היתה סמוך ללידה, ובאמת לא עבר שנה שה' פקדה ויפתח את רחמה והולידה בן זכר. מקורביו של רבינו ספרו כל זה לרבינו. פתח אז רבינו את פיו בחכמה ובענוה: מה אתם סובבים, שבאמת משום שאני הבטחתי לה הבן זכר, לכן ילדה? וכי מה כחי להבטיח כדבר הזה, ורק מפני סרבנותה הבטחתי לה, דמה הייתי יכול לעשות, שהיא לא רצתה לזוז מחדרי בשום אופן עד שהבטחתיה, אך כל כך היתה גדולה אמונת הצדיקים אצל האשה ההיא, שהיא סברה שיש בכחי להבטיח, ומכיון שהבטחתיה, היתה מאמין באמונה שלימה שצדיק גוזר והקב"ה מקיים. זכות אמונת הצדיקים זה עמדה לה, ובזכות זה נולד לה בן זכר. (מלילי אש)

באחד השובים התגורר גוי רשע, שהיה מתגרה תמיד ביהודים, היה רודף אחריהם בגרזן ומאיים עליהם להרגם, וכדומה. חסידי ווישזניץ באותו שובו חשבו לחייהם, כי הנכרי אכן יפיק זממו ויוציא לפועל את איומיו, על כן הפציר ברבינו, שיבוא לשבות שבת קודש בשובם, והנכרי כשירא את קהל הרב של החסידים, גדולי יחרה אפו וינסה להתנכל לרבי, אזי יבערנו כאשר יבער הגלל על תומו. רבינו נענה לבקשתם ובא לשבות באותו שובו. בערב שבת קודש, בלכת רבינו לבית המדרש בלווי קהל חסידיו, בא הערל לקראתו, ואיים עליו, באמרו: רבי, אחר אבוא אליך! הוא לא יזכה לבוא, העיר רבינו למקורביו. והנה ראו, כי לפתע שינה הגוי את כיוון דרכו והלך לביתו. כעבור מחצית השעה נודע בישוב, שמת הגוי הרשע. כן יאבדו כל אויביך ד'.

פ"א בפרשת דברים סיפר אחד לפני רבינו עובדא מא"ז הק' בעל תורת חיים זי"ע. אשר איש אחד קיבל ממנו ברכת הפרידה ביום ה' פרשת ויצא, ואמר האיש ההוא לפניו ז"ל שדעתו להיות בשבת קודש פרשת וישלח בזאבלאטוב על זה אמר לו בעל תורת חיים ז"ל: האם תחשבו להיות בזאבלאטוב בשבת קודש פרשת וישלח? והאיש לא הבין לשכל מלותיו, ויסע לדרכו. ומאת ה' היתה הנסבה, שנתעכב האיש בדרך ולא היתה באפשרותו לבוא על שבת קודש לזאבלאטוב, ועל שבת קודש פרשת וישלח שב לקאסוב. וישאל את פי מרן זצ"ל הן אם ידע אדמו"ר שיזדמן לי כזאת, מדוע לא עצרני מנסוע לדרכי? וישיבהו כ"ק ז"ל לאמר, הנה לא נביא אנכי ולא בן נביא. אולם בפרשת ויצא כתיב, וַיִּפֶן יַעֲקֹב נָכֶר כַּאֲמֹר, (כ"ח כ') מה לאמר? אך הפירוש היא, שיעקב נדר לאמר בכל דבר, אם יהיה אלקים עמדי, אקוה לעשות דבר פלוני. ויען כי אתה לא אמרת אקוה אי"ה להיות בזאבלאטוב, הבנתי אח"ו מן השמים יעבבוך. כה סיפר איש אחד לרבינו. על זה אמר בקדשו: צריך לדקדק כוונת הפסוק: וְאָת יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הָרֹאֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה ה' לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה. (פרשת דברים ג' כ"א) ונראה משום דמורא עלה על ראש משה רבינו ע"ה פן ירד לבב יהושע והעם, בראותם את הא"א מלכים הגבורים והעצומים, ויבואו ח"ו לידי עצבות, ואין השכינה שורה מתוך עצבות, וממילא לא תעשינה ידיהם תושיה במלחמה, ויהיה ח"ו חילול השם. והנה יש סגולה מפי צדיקים מפורסמים אשר בעת צרה ר"ל, יזכור האדם לעצמו את אשר כבר עבר עליו בזאת ובזאת, והש"ת ברוב רחמיו היה לו למגן ומושיע אם כן בודאי גם בעת יוצאתו מצרה ברוחה. ותתחזק נפשו בבטחונו, ויקוותו קרובה לבוא. אשר לזאת גם כן פקד משה רבינו את יהושע בכשיבוא לארץ ישראל ויעבה חבלה איזה מורא ומגור מסביב על ראשו, אזי, בעת ההיא לאמר, יענה ויאמר לנפשו, עיניך הראת את כל אשר עשה וכו' כן יעשה ה' לכל הממלכות וכו'. ואז ממילא, לא תיראום וכו', ואלא הפחד מלבך, ויחזק בטחונך, וה' יהיה בכסלך. (אמרי ברוך)

נסתלק לגנזי מרומים ערב שבת כ' כסלו תרנ"ג כאשר האריך בעת אמירת צריך כתמר יפרח, ואלאה נשמתו בטהרה.

נדפס מרבינו ספר אמרי ברוך, וזכה לבנין ותתנין רבנן גדולי הדור ה"ה בניו הקדושים הרה"ק ר' ישראל זי"ע שמאלא מקומו הרה"ק ר' חיים מאנטונאיא זי"ע הרה"ק ר' משה משאן זי"ע הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא מהארלענק זי"ע יצחק יעקב דוד מסטרלאזשנין זי"ע הרה"ק ר' פנחס מבורשא זי"ע הרה"ק ר' שרגא פייוויש מזאלישטשיק זי"ע הרה"ק ר' יחיאל מיכל מהארלענק זי"ע הרה"ק ר' שלום מדאמיטש זי"ע וחתניו הרה"ק ר' שמואל דוד מחאלארלאוו זי"ע הרה"ק ר' מרדכי מחאלארלאוו זי"ע הרה"ק ר' שלום יוסף פרילמאן מטשערנאוויץ זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כ כסלו תקל"ה

רבי משולם פייבוש הלוי ב"ר דוב בעריש זי"ע בעל משנת חכמים מקרעמניץ

רבינו הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי הורוויץ בעל משנת חכמים זי"ע הנקרא רבי פייבוש'ל קרעמניצער. נולד בערך בשנת ת"ע לאביו הרה"ק ר' דוב בעריש הלוי איש הורוויץ זי"ע בן הגה"ק רבינו מאיר הלוי האראוויטץ בעל מהר"ם טיקטין זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל שמעלקא מטורנא זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע הארוך זי"ע בן הגה"ק רכבה"ג רבינו פנחס הלוי איש הארוויטץ זי"ע. ולמעלה בקודש זי"ע

רבינו היה מגאוני וקדושי דורו, אנוש היקר מפז ומכתם אופיר, מעדו יושב באוהל, איש תם, ומועט לאדם למאוז כוותיה, גבר בגובריין, גבר דכולא ביה, הוא כבוד האי סבא יקירא הרב המאור הגדול המופלג מאד בתורה ובמעשים, חזו מאן גברא רבה דמסהיל עליה: הגה"ק רבינו יחזקאל לאנדא אב"ד פראג בעל נודע ביהודה זי"ע בהסכמתו לספרו משנת חכמים, וכתב: כי בעודי במדינת פוילן כבר שמעתי שמעו, כממש יחיל באהבותי! והגה"ק ר' רפאל הכהן אב"ד קהילות אה"ו זי"ע כתב: אשר בהיותי עדיין במדינת פולין שמעתי שמעו הטוב בשמו ובמעשיו, בתורה ובירא'ה הקודמת לחכמה מתקיימת, ומנעוריו עד עתה הוא מחובשי בית המדרש לפרושים פרישתו לקדושה, וכתלי בית המדרש יוכחו, בריך רחמנא דיהב חכמתא לחכימא. והגה"ק ר' שאול אב"ד אמסטרדם זי"ע כתב: מכיר אני לשעבר את החכם השלם התריף רב גובריה ורב חיליה, מיום עמדו על דעתו דעת תורה לא מש מתוך האוהל ולא פסיק פומיה מגירסא בעיון ובשקידה בכולא די רב, אזיל קליה עד שנעשה כמעין המתגבר והולך הליכות עולם לו, כולם ערוכים ושמורים על לוח לבו ומשוננים ומחודדים על פיו מפיק מרגנתא, מירתא כולי גופה מפלפוליה וממתניתא דתני ומתני ולית ליה שיעורא, שבכל יום מוסיף ומחדש חידושים בפירושי הראשונים.. שהפליא לעשות חדשות בסדר זרעים ובסדר טהרות.. ומסיק שמעתא אליבא דהלכתא, הן כל אלה ראתה עיני ואזני בהיותי במדינת פולין.

רבנו היה חותנו של הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן המגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע וסיפר הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל ממאלינא זי"ע: שהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאל משמים להגיד לו מי הוא התלמיד חכם שבדור אז, בכדי לשדך עמו וליתן בת תלמיד חכם שבדור לבנו הרה"ק המלאך זי"ע, והשיבו לו על רבינו הגאון ר' פייבל מקראמניץ.(תלות הנפלאות)

וסיפר שפ"א נסע הרה"ק ר' ישראל מרויזין זי"ע על מחותנו הרה"ק ר' חיים מקאסוב בעל תורת חיים זי"ע, שכבדו מאד והעמיד יין על השלחן לכבודו, וכאשר עם הרה"ק מרוזין מעט מן הכוס, התחיל לספר יחוסו קור מחצבתו בזצל"ק: זקיננו הר"ר פייבוש מקרעמניץ זי"ע כאשר נתקשה לו דבר בלימודו ולא הבין היה דרכו ענות הפסקה וגילו לו מן השמים את הפשט. פ"א למד איזה סוגיא ונתקש בפירוש הר"ן שם בקושיא חמורה, והתענה הפסקה כדרכו, וגילו לו מן השמים ישוב נכון על קושייתו. זקיננו היה מתנגד על זקיננו המגיד ממעזריטש זי"ע על שקורין אותו בשם: רבי, והוחלט בדעתו ליסע אל מגיד ובשאול לו את קושייתו על הר"ן הנ"ל. ואם יתרץ לו, אז ידע נכונה כי שם רבי נאה לו, וכן עשה ולקח ספר הר"ן תחת זרועו ונסע למעזריטש. והיה כבואו לבית המגיד רצה לכנוס אליו פנימה, ולא הניחו הגבאי שומר הפתח, רוב עם הגבאי, ונשמע קולם בחדר שהמגיד יושב שמה, חיש מהר פתח המגיד בעצמו את הדלת ונכנס רבינו עם ספר הר"ן תחת אציליו, ושאלהו המגיד מה בקשתו, ואמר: הנה שמעתי שהעלם קורין אתכם בשם רבי, על כן באת לשאול אתכם איזה פשט בהר"ן, ולקח המגיד את הר"ן ועיין בו, ובסקירה אחת אמר לו הפשט האמיתי ולא נשאר לו שום קושיא, אז הודה רבינו שהשם רבי נאה ויאות להמגיד הגדול, וסיים אחר כך הרה"ק מרוזין: ומזה נולד אבי הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע. (כרם בית ישראל)

כידוע לא נסע רבינו אף לחתונת בתו היחידה הרבנית הצדקת מרת גיטל ע"ה עם הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע מחמת התמדתו המופלאה, פעם ביקש לשהות במחיצת חתנו ובתו, ועשה לעצמו כעין שולחן עמוד (שטענדער) ואת זה תלה על צוארו, ועל השענדער הלז היה מונחות המשניות וככה נמל מתוכן בכל הדרך.(כרם בית ישראל)

וסיפר כאשר בא שם ופעם ראשון שראה את חתנו היה בליל שבת, וכאשר ראה את חתנו נפל בהלשות, שאל אותו חתנו המלאך: וואס איז דער שוועהר פערהאלטיט? אמר לו: כי ראה את ב' המלאכים המלווין לאדם בהכנסת ש"ק ונפל עליו פחד ורעדה. אמר לו חתנו: שוועהר לעבן! דאס זענען איינערע צוויי מלאכים, אין אז איהר העט'נאך גיזעהן מיינע צוויי מלאכים, וואס העט איר געזאגט?. (מגדיל ישועות)

הוא מבאר המשנה (מסכת אבות פ"ב מ"ז) קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו ל"ת קנה לו חיי עוה"ב, וז"ל דפרק ד' משנה י' איתא אם עמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך ובמשנה י"א איתא תשובה ומע"ט כתבים בפני הפרעניות ע"ש ולפ"ז נראה פ' המשנה קנה שם טוב קנה לעצמו היינו דקנה את עצמו שאין לו פחד משום פורעניות אבל קנה תורה קנה לו חיי עוה"ב דיש לו שכר הרבה ליתן לך וכ"ו.

נסתלק לגנזי מרומים כ' כסלו תקל"ה

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

כא כסלו תקל"א

רבי בנימין ב"ר שמחה הכהן זי"ע המגיד מקאליש

רבינו הגה"ק רבי בנימין הכהן ראפאפארט המגיד מקאליש בעל גבולות בנימין זי"ע אחי הגאונים האדירים הגה"ק ר' צבי הירש אב"ד ווילקאוויסק זי"ע הגה"ק ר' נחמן אב"ד וויסואקי דליטא זי"ע הגה"ק ר' ישראל ראב"ד ווילנא זי"ע הגה"ק ר' שלמה אב"ד חעלם זי"ע הגה"ק ר' חיים אב"ד לבוב וראש המדברים במדינת פוילין בעל זכר החיים זי"ע הגה"ק ר' זאב וואלף אב"ד באר זי"ע הגה"ק ר' גבריאל זי"ע הגה"ק ר' גרשון אב"ד מאגענצא זי"ע והגה"ק ר' יוסף אב"ד מינסק זי"ע עשרה גאונים אלו בני הגה"ק ר' שמחה הכהן אב"ד לובלין זי"ע בן הגה"ק ר' נחמן הכהן ליפשיץ אב"ד דובנא זי"ע בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד חלמא זי"ע בן הגה"ק ר' משה ירמיה ר"מ בווינה זי"ע בן הגה"ק ר' שמחה הכהן רפא מפורטא בעל קול שמחה מווינה זי"ע בן הגה"ק ר' גרשון כהן רפא פארטא מעיר פירטו ודרשון בעיר מיניבוא בן אברהם כהן רפא מנהיג הישיבה במנטיבה זי"ע ולאמם בתו של הגה"ק ר' יוסף געץ זי"ע בן הגה"ק ר' אליקים געציל געץ אב"ד לבוב זי"ע חתן הגה"ק המהר"ם מלובלין זי"ע

רבינו היה מפורסם לגאון עולם וקדוש ישראל לבעל רוח הקודש, המאור הגדול והחסיד ורביס השיב מעון חיבר ספר גבולות בנימין על הש"ס.

אביו נסתלק ז' מנחם אב בשנת תע"ח בעת שילא מעיר לובלין למלאות מקום כסא הרבנות של הגה"ק ר' לבי אשכנזי בעל חכם לבי זי"ע בלבוב שנסתלק ב' אייר בשנת תע"ז ונהלה בדרך ונפטר בעיר שעברשין

ואיתא בספר זכרון לראשונים, כי בימי רבינו ישבו בעיר קאליש שלשה כהנים גדולים גאוני עולם ה"ה הגה"ק ר' שמעון הכהן מקאליש זי"ע והגה"ק ר' יוסף הכהן מקאליש זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מיכל זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב יוסף ר"מ בטריסק זי"ע חתן רבינו הגה"ק ר' יום טוב ליפמאן העללער בעל תוי"ט זי"ע ורבינו זי"ע, ובתחילת שנת תל"א הודיעו מן השמים לרבינו שגזרה גזירה לבא מחלת העיפוש על עיר קאליש רח"ל, ואה שיושביה יעזבו את העיר, והוא ושני כהנים הגדולים חבריו יסתלקו מן העולם, ובמיתתם יכפרו על כל יושבי העיר, והטמין ברמז יוסף אינו הוא הגה"ק ר' יוסף הכהן, שמעון אינו הוא הגה"ק שמעון הכהן, ואחריהם ובנימין תקחו גם הוא יסתלק, וכן הי' שכולם נסתלקו במשך ה' שבועות, הגה"ק ר' יוסף י"ג מרחשון והגה"ק ר' שמעון ב' כסלו, ורבינו הוא אחרון שבהם שנסתלק לגנזי מרומים בכ"א כסלו בשנת תקל"א ומנוחתו כבוד בעיר קאליש.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הבית המדרש בחרבנה בעיר קאליש אחר המלחמה השני

מתורתו של רבינו

איתא: וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעַיִן וג"ו (פרשת חיי שרה כ"ד מ"ב) ופירוש רש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה ע"כ, מה ההמשך וקישור של ב' דברים אלו? דקשה לכאורה על אברהם ששלח את אליעזר לקדש אשה לבנו, הא קיימא לן: האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת, אסור בכל הנשים שבעולם, ולמה לא חש שימות אליעזר? אלא יש לומר שצוה לו לעסוק תמיד בתורה, ולא ישלוט עליו מלאך המות, אך קשה הא איתא בפרקי דרבי אליעזר דמקרית ארבע לחברון הי' מהלך י"ז ימים, וא"כ הי' מוכרח לישן, דהאומר שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו מיד, ואכתי יש לחוש לשמא ימות? אך לא קשה מידי דהגיע לשם בג' שעות כבילקוט שאמר היום יצאתי, והיום באתי, ואכתי קשה הא היה מוכרח לספר ללבן ובתואל כל המאורע, ואולי ימות באותו שעה? וגם זה לק"מ, דהא יפה שיחתן של עבדי אבות, מתורתן של בנים והיה כאילו עסק בתורה ול"ה מת באותו שעה, ומקושר יפה דברי רש"י ז"ל. (גבולות בנימין)

איתא: ר' סימון בשם ר' יהושע אמר מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב אלא אין קטיגור נעשה סניגור כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרג ולומר אתמול עשו להם אלהי זהב והיום הם מבקשים לשמש בבגדי זהב ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אומר בשביל לחוס על ממונן של ישראל (ויקרא רבה כ"א י') והוא תמוה מאוד: למה חס המקום ביום הכיפורים זה משאר ימות השנה, שכל ימות השנה משמש בבגדי זהב ואין המקום חס על חסרונין, ובו ביום חס המקום על חסרונן? ונראה לי: על פי מה דאיתא: וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבַּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם. (פרשת אחרי ט"ז כ"ג) ואיתא בגמרא על זה: והניחם שם, מלמד שטעונין גניזה רבי דוסא אומר שלא ישתמש בהן יום הכיפורים אחר (מסכת יומא י"ב ד') לפי זה שפיר חס המקום דוקא ביום זה. (גבולות בנימין)

כא כסלו תרכ"ד

רבי נפתלי ב"ר יחזקאל שרגא זי"ע בעל אילה שלוחה זי"ע

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי נפתלי האלבערשטאם מטשערקאס-שינאווא בעל אילה שלוחה זי"ע נולד בי"ד מרחשון בשנת תקצ"ח באוהעל לבנו בכורו של הרה"ק ר' יחזקאל שרגא ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר' חיים ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע, ולאמו הרבנית הצד' מרת טאבע ע"ה בת הרה"ק ר' אריה לייביש ליפשיץ בעל אריה דבי עילאי זי"ע חתנו של הרה"ק ר' משה טייטעלבוים בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע, וקרא שמו בישראל נפתלי על שם הרה"ק ר' נפתלי הורוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע רבו של זקנו הדברי חיים זי"ע

רבינו היה נתפרסם כגאון וקדוש נפלא חריף ובקי חסיד ועניו, בהיותו בן חמש שנים מיתה עליו אמו ע"ה.

בזיווג ראשון נשא רבינו לרבנית הצד' מרת פרומא ע"ה בת הרה"ק ר' אהרן רובין מראפשיץ זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעיה רובין בעל אור ישעי מראפשיץ זי"ע חתן הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע, חתן הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע, בזיווג שני נשא בת הרה"ק ר' נח שמעיה שניאורסאהן מלובלאוויטש זי"ע בן הרה"ק ר' דובער מלובלאוויטש הנקרא דער מיטעלע רבי לבית חב"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שניאור זלמן שניאורסאהן מלאדי בעל התניא ורמש שושלת חב"ד זי"ע הנקרא דער אלטער רבי, חתנו היתה חתן הרה"ק ר' יעקב ישראל טוועדסקי ראש שושלת טשערקאס זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנובל בעל מאור עינים זי"ע, לאחר חתנתו בזיווג שני עבר רבינו לגור בעיר טשערקאס וסמך שם על שלחן חתנו הגדול, ושם למד תורה בחברותה עם הרה"ק ר' מרדכי דוב מהרניסטייפל בעל עמק שאלה זי"ע

בשנת תרכ"ד כ"ו כסלו נסתלק פתאום רבינו לגנזי מרומים בגיל כ"ו שנים לימי חייו כולם שווה לטובה ולא נאמר אחריו זצ"ק, אך דברי תורתו הוציא לאור אביו הק' זי"ע בספר בשם אילה שלוחה בשנת תרנ"ה.

וכתב אביו בהקדמתו לספרו: בהיותי אצל גיסי הרה"ק ר' מרדכי דוב מהרניסטייפל בעל עמק שאלה זי"ע אחר פטירת בני ז"ל סיפר לי גיסי שהרב המתא בשם הגיד לו כי היה לו שאלה בעסק גט שנשלח לאשה אחת בשם והשיב לו בני על ידי פלפול להכשיר את הגט וכמלומה שאל בני גם את א"א ה' הצדיק הנ"ל זצ"ל וגם הוא הסכים להתיר ע"ד הגיד להרב שיוכל להתיר את האשה להנשא וכן עשה, ואחר איזה ימים בקש בני מהרב הנ"ל להגיד לאשה שהמתין עוד מלהנשא והרב אמר כי אי אפשר לו לחזור מהיתרו וכתבתי לגיסי נ"י אולי הוא יודע איזה הוא השו"ת של העובדא ההיא ואשמיטנת לאשר היה נכון בהיתר למעשה.

וזאת אשר השיב לי גיסי הג' נ"י: עיני ראו במכתב ק' אשר נתן לבית הדפוס את הנשאר מעט מבנו הגאון הצדיק המנוח זצ"ל איזה תשובות יקרות נתתי שמחה בלבי אשר לא השבית גואל ולא ימנע הטוב מבית ישראל להיות שמעתתי חריפי מתבדרין בעלמא ויהיו שפתותיו של צדיק דובבות להיות נקרא חי בזה ובבא ואשר יש לכ"ק איזה רעיון להשמיט תשובה א' מענין גרושה אם לדידי ליית כ"ק אל יפילו מדברי גאון כמוהו אפילו ענין קטן כי כל דרכו בהלכה היה עמוק עמוק מי ימצאנה ובודאי לבד החריפות שיש בדבריו הנה עבודתו וירא' ה' אשר היתה קודמת לחכמתו לא נטה מדרך האמת והורה כתורה וכהלכה ואשר שמע כ"ת כי בקש את השואל שתמתין האשה מלהנשא הוא מחמת כי היה מירא הוראה מאוד כי ידעתי את הזמן אשר למדנו יחד לא רצה לשלוח תשובה לשואל עד אשר גם אנכי אסכים על זה אם כי לא היה צריך לדידי רק מחמת גודל יראתו בהוראה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כב כסלו תר"ץ

רבי יחזקאל ב"ר משה זי"ע בעל כנסת יחזקאל מדעעש

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יחזקאל פאנעט בעל כנסת יחזקאל מדעעש זי"ע נולד בזאת חנוכה בשנת תר"ל בעיר נימיזשא לאביו הרה"ק ר' משה מדעעש זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל פאנעט בעל מעגלי צדק זי"ע בן הרה"ק ר' יחזקאל פאנעט בעל מראה יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מקארלסבורג זי"ע ולמעלה בקודש

רבינו היה לדיק גאון חריף ובקי בכל חלקי התורה בעל מופת גדול ורבים הלכו לאורו, שפל ברך ומרוב ענותנותו עמד בפני כל אפילו לעם הארץ, היה בעל תפילה ובעל לרשן גדול פה מפיק מרגליות נאה דורש ונאה מקיים והיה נשיא הכולל אהבת ציון.

מסופר פעם אחת כשבאו לפני הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע עם מעשה של דיבוק, וזעקה יוצאת מקירות הלב אנא יוציא רבינו את הדיבוק, תשובות הרה"ק משינאווא זי"ע היתה: שאינו יכול להוציאו, שובו אלי בע"ו בשבע שאז מגיעים לחלות פני ארבעה לדיקים, וביחד אי"ה נפעל ישועה, ארבעת הלדיקים הם, הרה"ק ר' מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע הרה"ק ר' יחזקאל לאדינאוויטש מראדומסק זי"ע והרה"ק ר' משה גרינוואלד בעל ערוגת הבושם זי"ע ומרן רבינו זי"ע, ומפליא הדבר, שרבינו היה אז אברך צעיר בן עשרים ושבע, לעומת כל אחד שהיו גדולים ממנו כעשרים או שלשים שנה.

כשרבינו עדיין לא הגיע לגיל שבע שלחו אביו לעיר דעעש ללמוד תורה אצל זקינו הרה"ק בעל מעגלי צדק זי"ע ותחת השפעתו הגדולה עלה במעלות התורה כל כך שגאוני הזמן העידו עליו שזכה לירד לעומקה של הלכה בסוגיות קשות וסבוכות הדורשים עיון רב, זקינו חיבבו עד למאוד בראותו לפניו כלי קיבול להשגות גבוהים, ומה מופלא היה הדבר כשהגיע לשנת השבע הורהו זקינו להניח תפילין, ביודעו שנכדו דנן יכול לשמור עצמו, והוא בבחינת קטן היודע לשמור תפיליו, כשהגיע לגיל עשר, הפליר הרה"ק ר' שלמה שפירא בעל שם שלמה ממונקאטש זי"ע, מאביו הרה"ק ר' משה'לע שישלח את בנו לישיבתו הרמה, כדי שיוכל ללמוד בחברותא עם נכדו הרה"ק ר' חיים אלעזר ממונקאטש בעל מנחת אלעזר זי"ע ואכן נשלח רבינו ללמוד שם.

וכשהגיע לפרקו נשא הרבנית הלדיקת מרת רבקה ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל יהודה פאללאק מאוידער–וויטעווע זי"ע מנכדי הרה"ק ר' צבי הירש מטשארטקוב זי"ע ולאחר חתונתו קבע שם את מעונו סמוך לחותנו ואת כל מעייניו השקיע בתורת ה' בשקידה יום ולילה, כשרוב ימיס למד יותר משמונה עשרה שעות ביממה, וחותנו סיפק לו את כל צרכו בהרחבה,

כשהיה אברך כבן ארבע עשרה, חיבר חיבור נפלא על הזוהר הקדוש, שהיה מעוטר בהסכמות גדולי הדור שבאותה תקופה ומהם הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע והרה"ק ר' צבי הירש ממונקאטש בעל דרכי תשובה זי"ע שהפליאו את עולם גאונותו ובקיאותו בתורת הש"ן, למרות רוב גדלותו וחריפותו בתורה, הלליח להסתיר עצמו מעין רואים, לנוע היה ונחבא אל הכלים, אבל כמה לדיקי דורו שאכן הצליחו על קנקנו ומהם הרה"ק ר' פנחס חיים מרחזאלא זי"ע שהיה יודע ביחוד בדורו בתורות הח"ן, העיד על רבינו: שהוא כלפי רבינו כנגס בפני ענק, ומפורסס הקוויטעל הידוע ששלא לרבינו , וכו הוא כותב: הנה עכשיו בימי הרחמים והרצון באתי השפל בידידי נפש כל חי.. לקשר אותי בתפילתו הטהורה.. מתוך קוויטעל מופלא זה משתקפת הערלתו הגדולה לרבינו בביטול גמור, וזה תוכן המכתב: היות ומרן הכנסת יחזקאל הוא לדיק הדור ומעלה את כל התפילות, וכדי שתפילתו תעלה לדיך הוא להתקשר לדיק הדור, מבקש הוא בקידה אל מול פני הקודש שיקשר אותו רבינו בתפילתו.

בשנת תרנ"ח היה אב"ד בעיר אהריזאאר ובשנת תר"ן עלה לכהן לאב"ד בעיר אוויוואר ששם הרבץ תורה וידאה לבחורי הישיבה עד שנת תרס"ג שאז נקרא למלא מקום אביו בעיר דעעש אחר הסתלקותו ביום כ"ד לחודש טבת, בדעעש מלא רבינו את שאהבה נפשו עיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנשי מעשה, גם היו שם בעלי בתים חשובים שש"ם ופוסקים היה אלאס כמונה בקופסא לכל מדריגותיהם הגבוהות בעבודת ה'. וגם שם ניהל רבינו תלמוד תורה וישיבות בתי מדרשות מקוה טהרה וועד הכשרות וכד' ועמד על המשמר לבל יפרצו פרצות בכרם ישראל, אחד מפעולותיו הברוכות למען הכלל היה, שהקים לשכת רבנית אורתודוקסית כדי להגן על זכויות היהודים בטראנסלבניה. בתחלת שנת תר"ת התרופף מצב בריאותו, ובשאריית כוחותיו הלליס התחזק והמשיך בעבודתו הקודש כבימי קדם, אבל מפעם לפעם התחיל לרמוז רמזים שונים למקורביו ולאנשי ביתו כי קיצו קרב, והחל להתכונן לעולם שכולו טוב,

וביום כ"ב כסלו כאשר שכב על מיטתו, העביר את ידו הקדושה על פניו ועל הדיקנא קדישא ויחד את היחוד שמקובל מהרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין, וכך יצאה נשמתו במעמד קהל עדתו לגנזי מרומים ומנוחתו כבוד בעיר דעעש

נשאר אחריו בניו הק' ה"ה הרה"ק ר' יעקב אלימלך פאנעט אב"ד דעעש הי"ד זי"ע הממלא מקומו על המלחמה ובנו השני הרה"ק ר' יוסף אב"ד אילאנצא זי"ע על המלחמה והוא היה במשך המלחמה ביער עם כמעט כל משפחתו טמיר ונעלם ועל ידי כן נילל מהריגה, ואחר כך עבר לדעעש והיה שם עד שבא לאמעריקא והיה כאן אב"ד דעעש ונפטר י' אב תשכ"ב ומנוחתו כבוד בבית החיים היישן דקהל סאטמאר בלאנג איילענד.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

כב כסלו שמ"ו

רבינו אליעזר ב"ר אליהו הרופא זי"ע בעל מעשי ה' אב"ד קראקא

רבינו הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי בעל מעשי ה' אב"ד קראקא זי"ע נולד בליווארנא בשנת ה' רע"ג לאביו הגה"ק ר' אליהו הרופא זי"ע לאמו בת הגה"ק רבי יוסף ב"ר שלמה קולון בעל המהרי"ק זי"ע מגדולי חכמי איטאלי

בנעורו למד רבינו בחברת הגה"ק ר' משה המלמ"ד הקדוש זי"ע בישיבת הגה"ק ר' יוסף טאיטאלק בעל פורת יוסף זי"ע בסאלוניקי, ואחר כן הלך למצרים ובשנת רל"ט כשהי' בן כ"ו שנה כבר היה מפורסם לגדול הדור, ונתמנה לאב"ד בעיר קאהירה, ונהג נשיאותו ברמה, ותהלתו מלאה כל העולם, ושם יצב עד שב"א, וכל כך היה מפורסם עד שמרן רבינו רבי יוסף קרו בעל הבית יוסף זי"ע שאל פיו בהלכה, ולפי שהיה אדם גדול כארז נתקנאו בו והעלילו עליו עד שנתגרש משם הוא ובני ביתו, ובאו בשנת שב"א לארץ ליפרוס ונעשה שם אב"ד בעיר פאמגוסטא, והענק הזה שעליו העיד הגה"ק ר' יהושע אב"ד קראקא בעל מגיני שלמה זי"ע שהיה מפורסם בחכמתו ובעשרו,[רבינו פ' על הפסוק וה' ברך את אברהם בכל: רצה לומר במדת ההסתפקות, שאם תתן לאדם כל הכסף והזהב שבעולם, אם אין לו מדת ההסתפקות אז הרי הוא כאילו יש לו רק מקצת כשארז"ל אין אדם מת וחצי תאותו בידו, יש לו מנה מבקש מאתים (קהלת רבה פ"א סי"ג) אבל מי שיש לו מדת ההסתפקות הרי מה שיש לו אם מעט ואם הרבה נקרא כל, ולכן נמצא שעשו שלא היתה לו מדת ההסתפקות אמר: יש לי רב, אמנם יעקב אבינו ע"ה שהיתה לו מדת ההסתפקות אמר: יש לי כל (מעשי ה')]

בספר ליקוטי חבר בן חיים (מהגה"ק ר' חזקיה פייבל פלויט אב"ד שורלאני) הביא מעשה שסיפר רבו הגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל החתם סופר זי"ע. וזה דבר המעשה , הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי זי"ע בעל 'מעשי ה', היה שר גדול אצל מלך מצרים והיה מהיושבים ראשונה במלכות, ותרב אהבת המלך אליו יותר ויותר, על שמרוב אהבה העניק לו המלך את טובתו אשר הוריל מעל ידו. אצל שהלכה בידוע שעשו שונא ליעקב והרבה קנאה עושה, ולעומת אהבת המלך כך גדלה שנאת שרי המלוכה שקנאו בו והמתינו לשעת הכושר להורידו מגדולתו ולאבדו מן העולם, ויהי ביום הולדת המלך עשה המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו, ואף רבי אליעזר שם את פעמיו אל עבר ארמון המלוכה, בדרכו עבר על הגשר שמעל נהר הנילוס, שם פגע בו אחד השרים הצוררים אשר שאלו האם לא שכח להביא עמו את הטבעת אשר נתן לו המלך, הראה לו רבי אליעזר את הטבעת הנתונה בידו, לקחה אותו רשע מתוך ידו וזרקה לתוכלי הנהר, ואך בנס הצליח רבי אליעזר לתופסה בעודה באויר – מחוץ לגשר מעל הנהר. משהגיע רבי אליעזר לארמון המלוכה אל המשתה הגדול התקבל על ידי המלך בכבוד גדול יותר מכל השרים הרבים, ולא זו בלבד אלא אף בצאתו לילך לביתו ליווהו המלך עד לפתח ארמונו. כאשר חזר בעל מעשי ה'' לביתו הרהר במאמרו של החכם מכל אדם (משלי ט"ז י"ח) לפני שבר גאון – שלפני נפילה מתעלים על מאד, וכיוון שנתעלה היום כל כך שתפס את הטבעת בטרם תשקע במצולות יס, ולאחר מכן האיר לו המלך כל כך את פניו, אם כן הגיע גלגל מזלו עדי מרום ועתה עומד ה שבר לבוא. מיד אסף לתוך תיבה אבנים טובות ומרגליות, עלה על אניה והפליג לדרכו באישון ליל – לברוח אל עבר טורקיה , אכן לאחר מכן שמע שבאותו היום העלילו עליו השונאים בפני המלך עלילה גדולה, ובברחו מאשם נילל מהם.

להוותו נחבטה הספינה בסלע בעת אשר כבר קרובה היתה לחוף העיר טורקיה ונטבעה עם כל אשר בה, ואף אבני החן שלקח עמו ממצרים נעלמו במצולות יס, ובקושי הצליח להציל את נפשו, והגיע לחוף מבטחים בעיר קאנסטאנטינאפל בעירום ובחסר כל. בהגיעו לשם עשה חשבון הנפש על מה בא עליו כל הסער הזה , פשפש ומצא לתלות בביטול תורה אשר ביטל בכל השעות שעמד לפני המלך, שהיה יכול לעסוק אז בדברי תורה , וחיפש אחר דירה קטנה ולחם צר לעסוק בתורה, ותאספהו אלמנה אחת אל ביתה והאכילתו מלחמה העני, יומא חד לא הביאה לו כי אם מעט מרק, וכשבא להכניסו לתוך פיו נפלה לתוכו שממית ונפסל המרק מלאכלו, ולא היה לו במה להשיב את נפשו, ויהי כאשר ראה כי כך עלתה בידו והבין שאין שפלות מזה, אמר לנפשו הנה מכאן והילך ודאי ירוס קרני, ואכן באותו היום שמע כרוז המכריז שהיות ומת השר שהיה משחק בכל יום עם המלך את משחק ה' שאך על כן מי שרוצה למלא מקומו לשחק עם המלך יבוא להציע את עצמו ולהוכיח את יכולתו, רבי אליעזר שהיה חכם גדול ובקי נפלא בכזי ה'שאך הלך תיכף אל היכל המלך והציע את עצמו, ואכן מיד כאשר ראה המלך את הצלחתו ב'שאך העלהו להיות אחד משרי המלוכה, וכך היה רבי אליעזר יושב מידי יום ביומו בחצר גינת ביתן המלך ומשחק עמו, אך מכיוון שכבר קיבל על עצמו שלא לבטל תורה היה משלים את לימודיו על חשבון שנתו בלילות. פעם אחת בעת אשר יצב לפני המלך והמלך חיצב את מהלכו במשחק גברה עליו עייפותו מחמת שלא ישן בלילות ועיניו נעצמו מאליהן, ושקע בתרדימה עזה, והנה לא די שלא קלף עליו המלך על מרידה זו אלא אף קם מכיסא מלכותו, ושם את הכר שלו תחת ראשו של רבי אליעזר. משהקיץ רבי אליעזר וראה את אשר קרהו הבין ששוב הגיע לרוס המעלה , ועזב תיכף את המדינה, ולאחר מכן נהיה לרבה של פוזנא המעטירה.

רבינו כמעט היה יחיד בדורו שכל גאוני הדור היה מרילים שאלות ותשובות אליו, וחבר כמה ספרים, האיש הזה הלך מגולה לגולה מצרה לצרה וכל חייו היה נסיון גדול, ובכל זאת היה דבוק תמיד בתורת ה', והיה בקי בכל החכמות וגם בגלותו פסק הלכות רבות, ובשנת שכ"ד בא לווינילאה.

הר"ר אליהו מפיזאזו ז"ל שהיה סוחר ואלא לדרכו לקיים את נדרו לעלות לארץ ישראל ביום ט"ו מנחם אב בשנת שכ"ג. כתב בספרו אור מסעות על רבינו זי"ע: הוא בן חמשים שנה ושפט כל קהלת מצרים כ"ב שנים הוא בקי בשנים עשר לשונות, גדול ליהודים וחכם בהרבה חכמות חצוניות ובתלמיד השיג עשר ידות, והוא עשיר מכמו חמשת לו שבע אלפים זהב, יעש ה' עמו חסד, כי לא מצאתי מיום נסעי מווינילא על הנה איש אלקים נורא כמוהו ובביתו מצאתי מנוח. ומבקש להדריכני ולסייעני בכל לא האפשרות, כ"כ אהב אותי ואני דבק בחכמתו, כי כמעט לבני פונה היום לדור הנה שתי שנים כדי ללמוד תורה עמו, כי זה מקום הגון בעדי, אוכל לקבוע עתים יומם ולילה, והעסקים וגם אם תפול הבית לא יבטלני מהלימוד שעה אחת ביום. בשביל הריב שהתפרץ בווינילאה בין גדולי עולם הוכרח רבינו לצאת גם משם ובא לפראג, ומשם נתקבל לריש מתיבתא לפוזנא, וגם שם לא הי' לו מנוחה, ויצב לקריימונה ששם נתקבל לאב"ד. בשנת של"ח כבן ס"ה שנים נתקבל לאב"ד פוזנא וכל הגליל, וזמן קצר נשאר שם ונתקבל לאב"ד קראקא.

נשתלק לגנזי מרומים בכ"ב כסלו בשנת ע"ג לימי חייו בשנת שמ"ו ומונ"כ בעיר קראקא.

נשאר אחריו חיבורים נפלאים ספר מעשי ה' על התורה והגדה של פסח ד' חלקים, ספר יוסף לקח על מגלת אסתר, ועוד, וגם היה פייטן גדול וחבר שמנה סליחות לימי התעניות.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו זי"ע

והיה שמך אברהם: שמות האבות בלתי אותיות ה' שניתנו בהם עולים תרי"ג, שלפי ענין הצחוק לא היה צריך ליקרא יצחק כי אם צחק, וכן יעקב, לאחיזת העקב, היה ראוי ליקרא עקב, אבל רצה השי"ת כמו שהושם בשמו של אברהם ה"א משמו כן יושם ביצחק וביעקב היו"ד וכאשר תסיר הה"א מאברהם והיו"ד משל יצחק ומשל יעקב, ישאר תרי"ג, לרמוז שהיו עוסקים בתרי"ג מצות.

כי יצר לב האדם רע מנעוריו

הוא נתינת טעם לבלתי הוסיף לקלל את האדמה ולבלתי הכות כל חי, להיות שזמנו של נח היה דור עשירי להווית המין האנושי, זמן מועט מאד, אמר הש"י שיצר לב האדם רע מנעוריו, כלומר: מחמת היות המין האנושי עדיין צעיר מאד, בחינת נעורים, לכן יצרו רע, אבל במשך הזמן תמשך להם ג"כ הכרת בוראם ויראתו.

ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני

שמעתי אומרים דרך הלציי, שיהודה היה אומר ליוסף כך: יקום העבד שרדף אחרינו וילחש לך באזנך, שהרי מי כמוהו יודע שכל עלילות דבריך אין להם שום יסוד (מעשי ה')

כג כסלו תש"ג

רבי אלימלך ב"ר משולם פייש סג"ל זי"ע הסבא קדישא מטאהש

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי אלימלך סג"ל לאווי אב"ד ור"מ טאהש הנקרא הסבא קדישא מטאהש זי"ע נולד בנירטאש י"א ניסן בשנת תרכ"ה לאביו הרה"ק ר' משולם פייש לאווי ראש שושלת טאהש הנקרא השרף מטאהש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקות מרת מינדל ע"ה בת הגה"ק ר' ישעי דוד קופערשטיין מטשאסער מגדולי חסידי אשוואר זי"ע

סיפור שאביו הק' זי"ע נסע פ"א לליזענסק כדי להשתטח על קברו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע כשחזר מהציון אמר להרבנית ע"ה: עם קומט אינז א מזל טוב, מיר האבען געפועלט א בן זכר, און איך בין מובטח אז ער וועט זיין א צדיק און א פועל ישועת בימיו, ותנאי התנה הרה"ק הרבי רבי אלימלך שאקראל הילד על שמו, ואחר זה נולד רבינו וקראו שמו בישראל על שם הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע.

וכפי המסיפר קורלו אביו הק': מיין רבי ר' אלימלך'ל, כך הוה רבינו איש קודש מאוד כחד מצדיקי דורות קדמאי. פעל ישועות לאחינו בני ישראל, בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקייים, היה גדול בתורה מתמיד וגאון הגאונים עשה סיים הש"ס בכל שנה ושנה, ובעודו אברך לעיר כבר קיבל הורמנא מהרבה גדולי ישראל וכולם הפליאו את רוב גאונותו, וכן היה גדול מאוד בתורת הנסתר, ושנים רבות אמר דברי תורה בסעודת שלישית על דרך הקבלה וסיים שלשה פעמים בשנה את ספר הזוהר.

היה תלמיד מהרה"ק ר' אליעזר צבי אייכענשטיין בעל דמשק אליעזר מקאמארנא זי"ע ומהרה"ק ר' צבי אלימלך שפירא ראש שושלת בלאזשוב זי"ע ולמד בישיבתו של הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע בשנה האחרונה לימי חייו בזמן הקיץ תרמ"ד.

סבל לחקות ויסורים והסתפק במיעוט, ובעת הסתלקת אביו בכ"ח סיון תרל"ה היה בן שמנה שנים, ונתגדל בבית גיסו הרה"ק ר' יהוסף סג"ל ראטענבורג מקאסאני בעל בני שלשים זי"ע,

בגיל י"ז נשא הרבנית הצדקת מרת פריידל ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק אייזק ווייס בעל בית יצחק מסווארליווע ורא"ד מונקאטש זי"ע,

בשנת תרנ"ח התמנה לשבת על כיסא אביו בטאהש, פעל ישועות הרבה לזש"ק וגם פעל הרבה להשתחרר אבני מלשרת בצבא, ועבד הרבה להשפיע פרנסה לאחינו בני ישראל, על יד ביתו היה שם גערטעל שעם בא לפניו פתקא קשה הלך רבינו שם והתפלל והמשיך ישועות, ואמר הרה"ק ר' יהוסף סג"ל ראטענבורג מקאסאני בעל בני שלשים זי"ע הטעם לזה: דער שווער האט דאר טען געמאכט גלגול שלא פאר יוד'ן וועגען, ופ"א רבינו ווען איך דאך פועל'ן א ישועה, און עס גייט נישט, גיי איך אריין אין גערטל, מוז איך געהאלפן ווערען.

גם היה רבינו מוסר נפש בפעול ממש לעזור לבני ישראל, כמו שסיפר בעצמו לנכדו הרה"ק רבינו משולם פייש מטאהש בעל עבודת עבודה זי"ע: כי בעת מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד בערך ברחו הרבה יהודים ממדינת פולין להתחבא במדינת אחרות כדי שלא יצטרכו לעבוד בצבא, ואנשים אלו קראו בדרמז בשם "טמיר

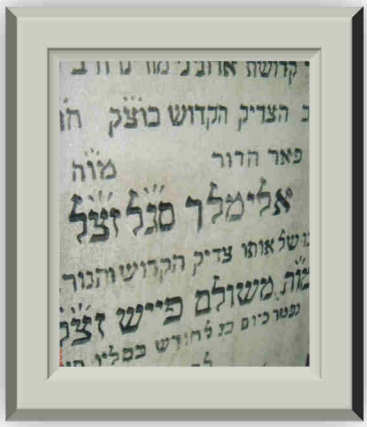

ונעלס'ס" וגם בטאהש באו הרבה אנשים להיות טמיר ונעלס, גם הרה"ק ר' חיים שלמה מקאסאני בעל שמועה טובה זי"ע היה אז טמיר ונעלס בטאהש, ופעם אחת בא אפיציר של מדינת פולין לטאהש, ופגש שם את אחד מאותם הטמיר ונעלס'ס ולא לידות בו חץ ולהרגו ל"ע על שברח מהצבא, עמד רבינו נגד פניו ואחז בכלי היריה שלו, ואמר: שים מיך! שהיה מוכן ליהרג במקום היהודי, ותיכף נפל פחד גדול על האפיציר ומשך ידו ולא עשה כלום.(עבודת עבודה)

עשה פעולות רבות להסתיר שמו וגם בעת תפלתו לא הראה תנועות חיצוניות כדי להסתתר לקח לו בחור בטלן וכד' שישמשנו. סיפר הרה"ח ר' יצחק דייטש הי"ו פעם שאל רבינו לר' שמואל זאנוויל: אתה יודע כוונת האכילה? ענה, לא מנין אדע? אמר לו רבינו: ומנין יודע לייזער שלי(בנו הרה"ק ר' אליעזר זי"ע) ענה האיש: פונעם רבי'ן! אמר רבינו בזה"ל: פון מיר זעט מען ב"ה גאנרישט(שיח זקנים).

עכ"ז היה התעוררות גדול בבית מדרשו וסיפר נכדו הרה"ק מטאהש זי"ע בספרו עבודת עבודה: שראו בחוש, שכאשר נכנסו לבית מדרשו של רבינו, הרגישו התעוררות רבה, והקדושה היתה חופפת באוי, ולא הצטרכו לעורר את לבב העם להתפלל, כי תמיד שרתה בו כח התעוררות לתפלה, ס'האט זיך געדלאווענט פון זיך אליין, וכן העידו כל הבאים לשם שהרגישו בחוש גדול האור השורה במקום ההוא, וקשה לתאר זאת בדברים, רק מי שהיה שם והתפלל בבית המדרש הזה, הוא יכול להבין כח הקדושה שהיה מוטבע שם, ע"כ.

מדת השמחה היה נר לרגליו והיה ממש שונא מאוד מדת העצבות, וכאשר ראה אחד שהוא שמח וטוב לב [א טופרילענער מענטש] השתעשע בו וקירב אותו, וכה אמר: ער איז בשמחה איז ער דאך מיין! ולעומת זה כאשר ראה אחד שהוא בעצבות ומר לב [צוגעלייגט] ומלא טענות שחסר לו דבר זהודבר זה הראה לו רבינו פנים רוגז, כאילו יאסרהו במאסר בעבור זה, והראה לו שאינו יכול להביט בפניו על אשר יראה עליו סימני שמחה וטוב לב.(עבודת עבודה)

אמר שפעל אצל השי"ת שמי שמהנה אותו בעל כרחך יוושע על ידו. התגלה לכמה אנשים בעת המלחמה והבטיח להם שינצלו וכן היה.

נסתלק לגנזי מרומים בכ"ג כסלו תש"ג ומנו"כ בטאהש זי"ע.

נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' מרדכי מדעמעטשער הי"ד זי"ע הרה"ק ר' אליעזר צבי אב"ד טאהש הי"ד זי"ע הרה"ק ר' חיים שלמה מחוסט טאהש ב"פ זי"ע הרה"ק ר' אשר מקאלוב הי"ד זי"ע והרה"ק ר' יצחק אייזיק לאווי הי"ד זי"ע.

ומסופר דבר פלא אחותו של רבינו הרבנית הצד' מרת חיה ע"ה אשת הרה"ח ר' שלוס כהנא ז"ל שדר בעיר מונקאטש שכל יום ויום הלכה לקבץ מעות לצדקה, וביום כ"ג כסלו תש"ג הלכה כדרכה לאסוף מעות לצדקה, ופתאום אמרה: אוי מיין ברודער איז שוין נישט דא האב איך שוין אויך נישט דא וואס זו זיכען! חזרה מהר לביתה ועלתה על משכבה וסגרה את עניה ונסתלקה לעולמה. (מהרה"ח ר' יוסף שמואל קרויס ז"ל)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סגולה ליראת שמים

רבינו זי"ע היה רגיל לומר: יהודי צריך ללמוד מסכת ברכות בכל יום, כי לימוד מסכת ברכות מסוגל ליראת שמים.

סגולה נגד צרה

לומד מסכת סוכה הוא סגולה להינצל מצרה וצוקה. (הרה"ח ר' יוסף שמואל קרויס)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כד כסלו תרס"ה

רבי חיים חזקיהו מדיני ב"ר רפאל אליהו זי"ע בעל שדי חמד

רבינו הגה"ק רבי חיים חזקיהו מדיני אב"ד וראש הכולל חברון בעל שדה חמד זי"ע נולד בירושלים ביום ז' מרחשון לאביו הגה"ק ר' רפאל אליהו זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת קאלו וידא ע"ה

רבינו היה גאון הפוסק הגדול המפורסם בכל תפוצות ישראל, מתמיד ובעל כשרון נפלא, בקי בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים עניו וחסיד שכל יודעיו ומכיריו העידו מלאי התפעלות על ענוותנותו המופלגת, איש אלקים קדוש וטהור, מקובל אלקים. גדול היה כבודו אף אצל היסמעאלים, כי ראו כל הגויים כי שם ה' נקרא עליו ויירא ממנו. זהיר היה בכבוד כל אדם, טורח ליבור נחשב בעיניו למילה לא רצויה מפניה. היה נכנס לבית הכנסת בשעה שהיו אומרים ברוך שאמר, או ויברך דוד, כדי שלא להטריח את הקהל לקום ולעמוד לכבודו.

היה מתמיד עצום שחין לשער וכל הרגעים היו חשובים בעיניו שלא יבוטל מלימוד תורה הקדושה. וסיפר כשבא אליו איש והלך ממנו, אמר לו: יקר כוחך על השמחה שלא יבטלהו עוד מלימודו. ועוד סיפרו עליו הקה"ג ר' שלמה העליר ראב"ד דסיגעט זי"ע: שהיה לרבינו שעון גדול בחדרו, ובכל עת עסקו בלימודו, בכל איזה רגעים הביט לשם, והתפלאו עליו למה מביט כל כך על השעון? ואחר כך מצאו שהיו כתובים על השעון הזה כל תרי"ג מצוות, וכו"כ גמרות, והתעוררות לזאת הביט תמיד שמה. (אלף כתב)

וכמו כן סיפר שבכל פעם שרבינו היה מדבר עם בני אדם, היה מסתכל מדי פעם לפעם לצדדין, וחיפשו סיבת הדבר? ורצו שכתוב שם: שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד. ועל הכותל בחדרו היה כתוב: וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ, והוי דן את כל האדם לכף זכות (מסכת אבות מ' ו') הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות (מסכת אבות מ' ט"ו) (שיח זקנים)

כשהיה רבינו אברך צעיר למד בכולל עם עשרה אברכים והיה אהוב מאוד על כולם, ואברך אחד שהיה יותר למדן ממנו התקנא בו, ומקנאה נהיה שנאה, עד ששכר גוי שהיה משרת אצל הבעה"ב ועשה בלבול על רבינו, וחימם את הצבור לזרוק אותו מהכולל. [בשמים לא שותקים על מעשה אכזריות, ואותו אברך נפטר באותו שבוע] הבעה"ב שהחזיק את הכולל לא האמין לבלבל ואלרבה פיטר את הגוי ממשרתו, אך הצבור עדיין חשד את רבינו. אחרי תקופה כשהגוי גמר את הכסף שקיבל עבור העבילה, הוא בא לרבינו, וסיפר לו את האמת וביקש ממנו שיסייע לו לחזור לעבוד אצל בעה"ב. רבינו שמח שיש לו אפשרות להסיר ממנו את כל החשד, אבל זה היתה רק מחשבה ראשונה! אבל מחשבה שניה שלו היתה, אין הכי נמי הכבוד שלי יתרומם, אבל כבוד שמים יוקפל, שהרי עשרה אברכים הם ומשפחותיהם ושאר בני העיר ישמעו, שאברך עשה כזה מעשה נבלה ויהיה חילול ה' !. מיד גמר בדעתו, שהוא מוכרח לוותר על כבודו בעבור כבוד שמים, ואמר לגוי אני יסדר לך עבודה בתנאי שלא תספר לאיש. אמר רבינו: באותו רגע שהוא ויתר על הכבוד עצמו בעבור כבוד שמים, זכה שנפתחו לו כל השעריים, כל מעיינות החכמה, זכרון, הבנה, וכח החידוש, ונהפך לאיש אחר. וכך עלה ונתעלה להיות מגדולי הדור וזכה לחבר ספריו הגדולים. (לקט רשימות פורים מהגה"ק ר' נתן וכטפויגל משגיח לייקוואוד זי"ע)

וסיפר הרה"ל ר' יצחק אייזיק מייזען ז"ל ששמש את רבינו והיה גם הכתוב שלו: שמנהגו של רבינו היה שאשה לא היתה רשאית להיכנס אליו, ורק עמדו מעבר השני של המחיצה. ועוד סיפר שהיה בודק המכתבים שהיו כתובים בשליחותו, ואם היה רואה רק תיבה אחת ממה שאמר רבינו, היה רבינו קורע את המכתב, מחמת זהירותו משקר. ועוד סיפר שפעם אחת הלך רבינו למערת המכפילה ועלה שם על המדרגה השביעית (כי רק עד לשם היה מותר לגשת) ועמד שם שעיך (ערבי) אחד סמוך אליו, והשתין. אמר המשמש לרבינו: שאסור לומר דבר שבקדושה כי השעיך משתין, והנה בתחילה לא שמע רבינו מה שאמר לו, כי אמר תהלים בדביקות מרובה, ורק לאחר שחזר כמה פעמים על דבריו שמעם, סיבב עצמו רבינו אל השעיך ואמר לו בלשון ערבי: תמשיך, תמשיך. המשיך השעיך להשתין עם רס, וכן המשיך עד שנפל שם מת. (שיח זקנים)

היה תלמיד הראשון לליון רבי יצחק קובו זי"ע ורבי יוסף נסים בורלא ראש בית דין בירושלים זי"ע

כשהיה בן י"ג כבר נסמך להוראה, בשנת תרי"ג נתייתם מאביו והעתיק אז את מושבו לקושטא ונתמנה שם לדיין בקושטא, ואחר כן נבחר בשנת תרכ"ז לרב ראשי בקראסובאזאר לכל פלגי קרים בשנת תרכ"ז, בשנת תרמ"ט שב לארץ ישראל, ובשנת תרנ"א נתמנה לרב בכולל בעיר הקודש חברון.

קופה מיוחדת לעניים נטועים ברר לו רבינו, מפתו חסך ולבר פרוטה לפרוטה בשביל קופה זו. בנדיבות לב וסבר פנים מאירות נתן את הכסף לנצרכים. וסיפר אשה עניה אחת שבאתה פעם לפניו ביום השני בעת למדו עם תלמידו, ובקשה את נדבתו לצרכי שבת הזקוקים לה. שאלה רבינו כמה כסף ברוש לך? השיבה: שני בישליקים (מטבע טורקי) הוציא רבינו מקופתו ונתן לה שתי מטבעות שערכן ארבעה בישליקים. חשקו התלמידים שמא טעה רבינו ואינו מכיר בצורת מטבע, והעירו לו: האשה בקשה רק שני בישליקים. ענה להם רבינו בצחות: הלא משנה מפורשת אומרת: יציאות השבת שתים שהן ארבע. (אור החמה)

חיבר ספר הענק שדי חמד שאה כרכים גדולים, ספר מכתב לחזקיהו חילושים ושו"ת ספר שו"ת אור לי ועל הש"ס, על שס בנו יחידו שמת עליו בשנת תרכ"ח

נסתלק לגנזי מרומים זקן ושבע ימים בחברון ערב חנוכה וערב שבת קודש כ"ד כסלו בשנת תרס"ה ושם מנוחתו כבוד סמוך לקבר הגה"ק רבי אליהו די וילאש בעל ראשית חכמה זי"ע וסמוך לקבר הגה"ק ר' אליהו סליומן מני אב"ד חברון בעל מעשה אליהו זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

רבינו כתב בספרו בהיותי בעיר הקדש ירושלים ת"ו בשנת תרט"ו הזמינו אותי לפדיון הבן ולא הלכתי ואמרו לי שיש בספרים דסעודת פדיון היא העולה במקום פ"ד תעניות ואני לא הייתי יודע דבר זה. שוב ראיתי בספר שו"ת הד"ר מהגאון רבי יחיאל מיכל זצ"ל (סימן ל"ט דף סה:) והעולם אומרים דסעודת פדיון הבן עומד במקום פ"ד תעניתים כמו שמתענים בימי השובבי"ם. ע"כ .ונראה שאין מקור לדבר הזה רק שיחה נאה בפי הבריות. (שדי חמד כללים מערכת ס' כלל נ"ד)

גילוי שע"ר הנשים גורם יוקר השע"ר. אותיות שער, ומביא רע"ש בעולם, אותיות שער, ובעלה שיש בידו למחות ואינו מוחה נקרא רש"ע, אותיות שער. (שדי חמד אסיפת דינים מערכת ד' סימן ב')

בענין צדקת רבי מאיר בעל הנס זי"ע

מה שנוהגים ברוב תפוצות ישראל שנודרים נדרים ונדבות לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, [כגון מי שיש לו חולה או איזה צרה ועקתא, או שיש לו סחורות בים או ביבשה, ונודר סך מה לעילוי נשמת רמבעה"נ שזכותו יגן להנצל מצרתו] והוא בדוק ומנוסה, כאשר שמענו ונדעם מפי סופרים וספרים נסים ונפלאות אשר נעשים למי שנודר דבר צדקה בעת צרה לשמו כידוע. (שדי חמד חלק ה' מערכת ארץ ישראל עמוד ט' אות ז')

ועוד כתב רבינו שם, בשם ספר לב חיים (ח"ב סימן ק"ס) כשנודרים איזה דבר לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, יאמר ב' פעמים: אלקא דמאיר עניי, ולא ג' פעמים ושלא יאמר דר' מאיר אלא דמאיר . (שדי חמד חלק ה' מערכת ארץ ישראל עמוד ט' אות ז')

מצוה רבה תיחשב להמסייעים והמחזיקים ביד יושבי ארץ ישראל והיא הצדקה מקרבת הגאולה. (הקדמת שדי חמד ו')

סגולה של ביומו תתן שכרו

כתב רבינו: ראיתי בדברות קודש של ר' חיים ויטאל: שהמקיים מצות בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ (פרשת כי תצא כ"ד ט"ו) זוכה אז לנשמה יתירה שקונה האדם בשבת. (שדי חמד ח"א כללים סימן כ"ו)

כד כסלו תרס"ג

רבי משה ב"ר מנחם מענדל זי"ע אב"ד דעעש

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי משה פאנעט אב"ד דעעש זי"ע הנודע בכינויו רבי משה'לע דעעש'ער, נולד בעיר אוהעל בשנת תר"א לאביו הרה"ק ר' מנחם מענדל פאנעט בעל מגלי צדק זי"ע בן הרה"ק ר' יחזקאל פאנעט בעל מראה יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף מקארלסברוג זי"ע

רבינו היה גאון מובהק לדיק מפורסם בוגינה לנהורא חסידא קדישא פאר הדור והדרו, ענוותן וקפל בדך, לדקותו ופרישותו היתה למופת, מתוך רוח הקודש שנגנה בקרבו היה מגלה נסתרות ויהי לפלא, לא לחינם העידו עליו לדיקי הדור: דער רבי ר' משה'לע איז דאך געווען א אפענער רוח הקודש, שהרי כולם יעידון יגידון שאדתה שכינה בבית מדרשו, הרה"ק ר' אברהם יהושע פריינד מנאסוד זי"ע העיד שהוא בעל רוח הקודש גלויה, והרה"ק ר' יחזקאל האלבערשטאם משינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע אמר עליו: לו היה לו שייכות אף במשהו לעוה"ז. פעם אף התבטא לאחד מאנשי שלומו: א רבי וואס ווייסט נישט די בקשה פון די חסיד ווען דער איך טרעט איבער די שוועל פון טייהר פאר ער פארט ארויס צו איהם איז נישט קיין רבי! מכל ערי המדינה נסעו אליו עם פיתקאות להתברך מפה קדשו, מאות יהודים עברו על מפתן חדרו כל יום, לשמוע דבר ה' לעצה ולברכה, וכמעט לא היה בנמצא יהודי בזיבענבערגין שלא ראה אצלו ישועה, בשבתות וימים טובים נהרו רבים מישראל לחזות בעבודת הקודש שאבה מבינת אנוש. בגיל צעיר כבר סייע לאביו הק' בהנהגת ישיבתו הגדולה, וכאשר הגיע לגיל י"ח, קבע אביו את משכנו בעיר דעעש, מסר לו אביו את כל הנהגת הישיבה בעיר אהריסאר, ולאחר תקופה נקרא לכהן פאר כרב ואב"ד בעיר נימיזע עיר שרובה ככולה נמנו על חסידי דעעש, כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצל' מרת מלכה ע"ה נכדת הגה"ק ר' יהודה כהנא בעל קונטרס הספיקות זי"ע, בי"ג תשרי בשנת תרמ"ד נסתלק אביו הק' ונתמנה רבינו ע"י חסידי אביו למלא את מקומו וליסד על כסא הרבנות בעיר דעעש, וגם ניהול הישיבה הגדולה שאביו יסד, ובנשיאות כולל אהבת ציון לצדקת רמבעה"נ. רבינו היה נוסע לעתים תכופות לצאנז לחלות פני הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע שהעריצו מאד, ואף לאחר פטירתו נתגלה אליו, באומרו: אני אלמד עם בנך תורה בגן עדן, ויהי לפלא, אחרי הסתלקות הר"ר מצאנז זי"ע בכ"ה ניסן בשנת תרל"ו המשיך לנסוע לבנו הרה"ק ר' יחזקאל ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע, וכמו אביו העריצו עד למאד, מסופר שבאחד הלילות ראה הרה"ק משינאווא זי"ע בחלום שבעוד כמה ימים עתיד צדיק הדור להסתלק מן העולם, נרעש כולו מן החלום שלא טעלעגראם (מברק) לדעעש לשאול בשלום רבינו, ולמקורביו שהתפללו לפשר זה הסביר בפשטות: מי הוא צדיק הדור אם לא רבי משה'לע דעעש'ער! כשהגיע הטעלעגראם לדעעש התפלא מאוד רבינו למראה האיגרת, ומיד השיב טעלעגראם שב"ה אתו החיים והשלום בבריאות השלימות, אבל לאנה כרסמה בלב רבינו לפשר תוכן המכתב, לשם כך החליט לקום ולנסוע לשינאווא, כשהגיע שם ביום ו' טבת בשנת תרנ"ט נתבשר בהלום רעם שנאחו אראלים את המצוקים, ורבו הדברי יחזקאל שאליו היה מקושר בנפשו שבא לן חיים, החלום אכן התגשם אבל בהדברי יחזקאל עצמו. בשנת תרס"ג כשהגיע רבינו לגיל שישים ושתיים נסתלק לגנזי מרומים ביום כ"ד כסלו ומנוחתו כבוד בדעעש זי"ע. נשאר אחריו בניו הק' וחילקו ביניהם את מורשתו ה"ה הבכור הרה"ק ר' יצחק יחיאל מיכל זי"ע ירש את נשיאות ארץ ישראל והאחריות לכולל אהבת ציון. הרה"ק ר' יחזקאל בעל כנסת יחזקאל זי"ע התמנה כרבה של דעעש וכממשיך שושלת הקודש, והבן השלישי הרה"ק ר' חיים מנחם מענדל זי"ע היה כבן ט' בפטירתו של רבינו אביו, אחיו הכנסת יחזקאל, היה מבוגר ממנו ביותר מעשרים שנה, הרבנית האלמנה שאלה את בנה הכנסת יחזקאל: מה יהיה על אחיו הצעיר? והוא השיבה: הריני מקבל על עצמי לגאול לו. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

הנה אמרו חז"ל בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי וירהבו הנער בזקן וכ"ו וצ"ב: הנה בכל המדות יכולין להשתמש לצורך קדושה, אפי' היותר מגונות ורועות כמובא בספה"ק, וכן בעזות נאמר הוי עז כנמר וכ"ו ולא תתבייש מפני המלעיגים עליך, והנה בעוקבא דמשיחא, היינו באותו הדור שיזכו לביאת משיח צדקינו ב"ב, ג"כ ישתמשו במדת העזות הקדושה, ירהבו הנער בזקן להוכיחו ולהחזירו למוטב, הבן לא יתבייש מאביו לאמר לו כי אינו רוצה לאכול אצלו כי אינו מתנהג כל כך בכשרות ובזהירות יתירה. בת קמה באמה לאמר מדוע לא תנהל את ביתה בזהירות יתר שאת, וכן כלה בחמותה וכ"ו והיינו שישתמשו במדה זו אבל רק בצד הקדושה. ולזה אמר עז פנים בסתם, כשישתמש בה שלא לצורך קדושה, בודאי לגיהנם. ובושת פנים סתמא, לגן עדן. אבל אנו מבקשים יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונשתמש במדה זו לצד הקדושה ולא יהא עז פנים לגיהנם, רק אדרבה למצוה גדולה יחשב. (כנסת יחזקאל ראה)

כה כסלו תק"ס

רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש זי"ע המגיד מקרעמניץ

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יעקב ישראל המגיד מקרעמניץ בעל שבט ישראל זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע

רבינו היה גדול בתורה וחכמה, חריף ופרקן הגדול ודרקן נפלא, ורבים השיב מעון, ומתלמידי הרה"ק ר' שמשון מייזלש אב"ד זאלקאווי זי"ע. וחיבר ספרים יקרים ה"ה מגודות מזוב על רוב מיכה ושיר השירים ועל הגדה של פסח, שפת אמת על משלי, שבט מישראל על תהלים.

בעיר פשעמישל נטמן הרה"ק ר' יצחק מייזיק ב"ר יעקב סג"ל בעל רזא מהימנא זי"ע שהיה שוחט בעיר זורלאוויץ, שהיה נקרא בפי כל דער זורלאוויטשער שוחט או רבי מייזיק'ל שוחט. קודם הסתלקותו בכ"א מייר בשנת תקמ"ג ציוה למשתו שתלך לפשעמישל להודיע למנשי החברא קדישא שיבואו לביתם כי בעלה נוטה למות, ומבקש שיבואו אלו בעת ימיתת נשמתו. כשהגיעו אנשי הח"ק ראו כי הבית ריק, ובעל הבית שמור היה לשכב על ערש דוי, איננו. כשקראו את עקרת הבית היכן בעלה? השיבה כי הוא אשר ביקש למהר ולקרוא להם כי בזה עתו, וכבר הגרלה יצא ותיכף ישוב. כסבורים היו הגבאים, בראותם כי אין כאן שביב מרע, כי לצחוק להם נקראו ובאו. עודם מדברים נכנס בפנים להוטות ביקוד אש השוחט ובידו אגודת תבן. אל הגבאים שחרדו מפניו, פנה ואמר: שמעו נא רבותי: כי ימי אשר חייתי, מוסתר הייתי מעיני הבריות, ועתה הגיע קצי, רצוני, שלאחר פטירתי תשלחו להבית סופרים מן העיר, שיעתיקו את כתבי המונחים בתיבה זו, וימסרום להדפסה. בהחוותו על תיבת כתבים שעמדה בחדר, הוסיף ואמר: כל עוד יעסקו המעתיקים במלאכתם, אהיה אני מוטל על הארץ, וכאשר יבחינו בשינוי על פני, יעלו ויחדלו להעתיק, אז תעטו עלי את התכריכין, והטמינו את הכתבים עמי במחילתי. כאשר כילה את דבריו הניח את אגודת התבן על הארץ והשביב עצמו עליה, עוד רגעים רחשו שפתיו וקרן אור פניו, וביחודין טמירין נגרר בגרונא לעילא. גבאי הח"ק הנהמים שלחו לקרוא מאנשי העיר לבוא ולסייע להם בהעתקת הכתבים. רבים מאנשי העיר עמלו כל אותה עת להעתיק את רזי התורה, שנכתבו על ניירות בלויים, כשכל אותה עת מוטל הצדיק בחדרו על אגודת התבן. בראש המעתיקים נטל חלק הרה"ק ר' משה טייטלבוים בעל הישמח משה מאוהעל זי"ע, שאף פיקד על המלאכה בכל אותה עת, בגמר ההעתקה, נשתנו פניו, ותיבת הכתבים נסגרה מאליה. ונסתלק הצדיק וקברו בבית החיים בפשעמישל. ותקופה לאחר פטירתו הזדמן רבינו לעיר פשעמישל, הבני העיר שהיו כאובים על שלא כיבדו את השוחט בחייו כראוי, שחו את ערש ולאגתם לרבינו. רבינו שמע את מעשה ההסתלקות ואת בקשת הצדיק השוחט זי"ע להעתיק את הכתבים, ביקש לאסוף את בני העיר, וציווה עליהם לקבץ את כל הכתבים המועתקים ולהביאם אליו. את גיבורי הדפים שבאו אליו, ליקט אחד לאחד, וחילקם לחיבורים נפרדים, לפרקים, לענינים, כאשר אכן היה רצונו ודעתו של המחבר הקדוש. בדרכו חזרה מפשעמישל לביתו שבקרעמניץ, סר רבינו לבבוב, שם פגש את הטפסר המפורסם רבי יהודה לייב מבולחוב זצ"ל ומינהו להוציא לאור עולם את ספר הראשון, אריה יאגר, וספר רזא מהימנא. רבינו הדפיסם בשם מאיר, ומיאן להרוויח מן ההדפסה.

רבינו היה המגיד משרים בק"ק קרעמניץ, שעל שמה הוא נקרא המגיד הגדול מקרעמניץ זי"ע. וסיפר שבכל ערב יום הכפורים היו נוהגים בניו ובנותיו של רבינו לבוא אליו שיברך אותם. וקרה פעם בערב יום הכפורים שאחת מבנותיו איחרה לבוא לביתו, והלכה מהר ועמדה לפני פתח הבית הכנסת, בכדי שכשיבוא אביה רבינו לבית הכנסת יברכנה שם, ועל זרועותיה החזיקה תינוק קטן שלה. כשבא רבינו מצא אותה עומדת בחצר בית הכנסת ובוכה, וגם הילד בוכה בכי רב. שאל רבינו את הילד: למה אתה בוכה? השיב הילד: אני רואה אז די מאמע וויינט, לכן הנני בוכה גם אני. נכנס רבינו מיד לבית הכנסת, עלה לפני ארון הקודש, וסיפר בבכיה רבה את דברי התינוק ואמר: אם הילד ראה רק פעם אחת שאמו בכתה, אז בכה גם הוא, כל שכן אנחנו שנפשנו יודעת מאד שהשכינה הקדושה בוכה, כמו שנאמר: במסתרים תבכה נפשי (ירמיהו י"ג י"ז – חגיגה ה') ואמרו בגמרא (ברכות ג') בת קול מנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, שבולאי ובולאי עלינו לבכות. ונתעורר כל הקהל בבכיה רבה למשמע דברי רבינו. ואמר הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע שנעשה אז רעש גדול בשמים מכח התשובה שנתעוררה אצל המתפללים על ידי דברי רבינו זי"ע. (ספורי חסידים – מעין החסידות)

בספרו שבט מישראל על תהלים כתב רבינו: עמש"ל: שואלין לאדם פלפלת בחכמה, לפיתיישועה. (שבת ל"א) מה השייכות לשני שאלות אלו גבי הדדי? אמנם מי שיש לו תמיד הרחבת הדעת קל לו לעסוק בתורה ולפלפל בחכמה, אבל העוסק בתורה מתוך הדחק זה חשוב מאוד, וזה שאומרים פלפלת בחכמה באותו העת אשר לפיתיישועה? כ"ל שהי' השעה דחוקה לך? וז"ש נמי דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט) שגם בעת אשר "תאבתי לישועתך ה'" שהי' לר לי מאד, והייתי נלכד לישועה ואעפ"כ "ותורתך שעשעי" פלפלתי בחכמה.

נסתלק לגנזי מרומים בכ"ה כסלו תק"ס ז' לחנוכה ומנוחתו כבוד בבית החיים בק"ק קרעמניץ. נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם זאב זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו זי"ע

כתב רבינו בספרו שבט מישראל: עה"פ (תהלים ק"ט) ברכי כשלו מצום, עפימשז"ל: (שבת ל"ג) ג' מיני הדרוקן יש, של עבירה עבה, של רעב תפוח, של כשפים דק, שמואל הקטן חש בה, אמר רבש"ע מאן מפיס איתסי, ופרש"י: לפי שהסימנים משתנים, ואין הכל מכירין בהם, יאמרו שאני בעל עבירה, לכן איתסי ע"כ, והן דברי דוד המלך ע"ה שישב בתענית ונעשה בשרו כחוש בחולי רעב, ואמרו שונאיו שהוא של עבירה, לכן אמר: ברכי כשלו מצום ובשרי כחש משמן ואני הייתי חרפה להם וגו', שאומרים שהוא הדרוקן של עבירה, לכן אמר עזרני ה' וגו' לרפאות אותי כענין שמואל הקטן.

כה כסלו תרצ"ב

רבי חיים ב"ר ברוך זי"ע בעל טל חיים מאטיניא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי חיים האגער מאטיניע זי"ע נולד בכ"ג אייר ל"ח בעומר בשנת תרכ"ב לבן שני לאביו הרה"ק ר' ברוך האגער בעל אמרי ברוך מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל בעל צמח צדיק מווישניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים האגער בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ראש שושלת קאסוב ווישניץ זי"ע בן הרה"ק יעקב קאפיל חסיד זי"ע

רבינו היה מתמיד גדול גאון עצום למד בחברתא אם אחיו הגדול הרה"ק ר' ישראל מווישניץ בעל אהבת ישראל זי"ע.

בגיל י"ג נסמכו להוראה מחשובי וגאוני רבני גליציה מהרה"ק ר' שלמה דרימער אב"ד סקאלא בעל בית שלמה זי"ע ומהגה"ק ר' יוסף שאול נאטזון אב"ד לעמבערג בעל שואל ומשיב זי"ע ומהרה"ק ר' יצחק אהרן אנטניא זי"ע ומהגה"ק ר' יעקב ווייגפעלד מהורימלוה בעל כוכב מיעקב זי"ע ומהגה"ק ר' יצחק שמלקיש זי"ע ועוד.

וכשהיה מגיע אליו תלמיד חכם היה מסתגר איתו שעות ארוכות בחדרו ומדברים בלימוד.

כשהגעו לפרקו נשא את הרבנית הצל' מרת פעסיא לאה ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק פריעדמאן מבאהוש זי"ע בן הרה"ק ר' שלום יוסף מסאליגורא זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע. אחר נישואיו ישב בצל חותנו בבאהוש.

ועוד זכה רבינו לחסות בצל זקנו הרה"ק הצמח צדיק זי"ע וזכה לאותות חיבה יתירה, ואמר על רבינו: שהוא צדיק יסוד עולם, ופ"א אין אדם יורד לסוף דעתו, ואף בחוליו האחרון בימים נוראים בשנת תרמ"ה כשלא הרשה לאף אחד להיות בנוכחותו בשעת תפילתו הרשה לרבינו להיות ליידו ולהתפלל בקול,

לאחר פטירת אביו בשנת תרנ"ג קנה שטח בעיירה הקטנה אוטיניא והקים שם את חצרו וחסידיו נמנו באלפים מהם תלמידי חכמים רבים.

אחד מהגיתוחים שעבר על רבינו התקיים בימי הספירה, ובערב חג השבועות שואחר מביא החולים לביתו, החסידים שחשש שמא יהין רבינו ללכת לטבול במקוה לכבוד הרגל, והדבר בודאי יזיק מאד לבריאותו הרופפת, הלכו השכם בבוקר ורוקנו יחדיו את הבור. רבינו שלא ידע מכל הנעשה, הלך למקוה בבוקר כדרכו בקודש וכבר היה מוכן לטבילה, אלא שבבואו לרדת את הבור, גילה שהבור ריק ואין בו מים, חזר רבינו התלבש בבגדיו ולא אמר מאומה. אחד מהחסידים שהיה אחראי על ריקון המקוה, היה סוחר בהמות עתיר נכסים, וכשהגיע לביתו אחרי חג השבועות, נודע לו שפרצה מגיפה גדולה בין הבהמות וכמה מהן כבר מתו בהפסד מרובה. מיד שב החסיד לאנטניא ונכנס לקודש פנימה, שם בכה מאוד על אובדן נכסיו, מאחר שלווה סכומים גדולים לקניית הבהמות, ועתה כשכל הבהמות ימותו, לא יוכל לעמוד בהחזרת ההלוואות. הפטיר לעבדו רבינו: איך האב ריינעס ניסט געשטעלט אויסשעפן די מקוה! [לא הוריתי לאף אחד לרוקן את המקוה]התנצל הלה שחסיד מסוים [ואמר שמו לרבינו]הורה לו לעשות זאת, ברצותו לשמור על בריאותו של רבינו. הפטיר רבינו ואמר לו: נו רחמיו על כל מעשיו, מה הוא רחוס אף אתה רחוס... והוסיף לברכו שתשרה השכינה במעשי ידיו. כשיצא החסיד מן החדר, הביט בשעונו כדי לדעת מתי בירך אותו רבינו. כשהגיע לביתו ביקרוהו אנשי ביתו שכבר נעלמה המגיפה בשעת מסוימת, בדיוק באותו זמן שבירך אות רבינו במעון קדשו באנטניא.

ובשבת הראשונה למלכותו עם הסתלקות אביו אמר דברי תורה על הפסוק בפרשת ויגש ויגידו לו עוד יוסף חי: כאשר שאלוהו חסידים היתכן שאומר דברי תורה שלא כמנהג אביו אשר לא אמר ד"ת על שולחנו? ענה: הרי אביו הק' לא אמר כי טען שכדי לומר דברי אלקים חיים צריך להיות בבחינת התפשטות הגשמיות, ואני אומר הרי גם קריאת שמע צריך לקרוא מתוך התפשטות הגשמיות, והנה מי שאינו בדרגה זו האם לא יקרא קר"ש? על כן אומר אני דברי תורה אף שאינו בדרגה זו.

ל"ט שנים ישב שם על כסא מלכותו עד שפרצה מלחמת העולם הראשונה ונמלט לעיר הבירה ווינא, ולאחר המלחמה חזר לגליציה אך אטיניא הייתה חרבה ועל כן התיישב בעיר סטניסלב הסמוכה לה שהייתה עיר ואם בישראל עד מלחמת השניה.

בעיר גראסווארדיין גר חסיד אחד מאנטיניא, ועל ראש השנה נסע מגראסווארדיין לסטאניסלאוו לרבו הרה"ק אנטיניא, כשחזר נכנס להרה"ק בעל אהבת ישראל ואמר לו, איך האב א גרוס פאר מיין פון מיין רבין אייער ברודער. הגיב על זה האהבת ישראל, מיין רבי אויך, שלמדו הרבה ביחד.

פעם אחת היה רבינו בעיר הווישאוועס ובעת ההוא כיהן הגה"ק בעל יגל יעקב זי"ע כדיין שם, ביקר רבינו אצלו, ורואה על השולחן גמרא, פתח את הגמרא, ורואה בתוך הגמרא על הגליונות חידושים שכתב היגל יעקב, וביקש שילוה לו את הגמרא. למחרת אמר הראש הקהל מהווישאוועס הרה"ח ר' לייב וואלף ע"ה (בעל האכסניא של רבינו) לבעל יגל יעקב, מה עשיתם, במשך כל הלילה עמד הרבי ורגלו הק' האחת על הכסא, ועיין בגמרא של כבודו.

ופעם שבת רבינו בעיר אאש, שם התגורר יהודי בר מוריין ובר אבהן שהתעסק בדברי קבלה, והיו הבריות סחים אודותיו שיש בראשותו ספר קבלה נדיר מאד. שמועה זו הגיע לאוזני רבינו, הלך רבינו לביתו של האיש וביקש ממנו את הספר מכיון שרבינו היה אז צעיר מאוד, סירב הלה להשאיל את הספר, בטענה שהרבי עדיין צעיר לימים ואין הספר מתאים עבורואך רבינו הפליג בו מאוד, באומרו שעם ספק כזה אפשר לפעמים לעשות טובה לאשה עקרה. לבסוף הסכים האיש להשאיל את הספר לרבינו למשך לילה אחד בלבד. באותו לילה למד רבינו את כל הספר מריש ע"ד גמירא. וזקני החסידים העידו על רבינו שבעת שהיה עובר על ספר פעם אחת, כבר היה הספר מונח בראשו לתמיד, ולא היה צריך לעבור עליו פעם נוספת.(בלור החיים וויסניץ)

פעם ביקר רבינו בעיר סערט ובדרך לכתו אחר התפילה לבית הכנסיה, עבר בחרוב ליד חנותו של החסיד ר' הערשל קליפר ז"ל שמכר דגי הערינג בחבית. נכנס רבינו לתוך החנות, והחסיד חרד לקראתו. אמר רבינו למשמשו: שנכנסים לחנות צריכים לקנות משהו. וקנה מר' הערשל דג הערינג אחד, לקח רבינו את הדג, בדק אותו וענה באמרו: זו סחורה טובה מאוד! מאז עלתה קרנו של ר' הערשל בהנה ובהנה.

הרה"ח ר' יוסף פעלדמאן ע"ה היה עשיר גדול, וכל מה שרצה לעשות במסחרו היה נוסע לרבינו, להתברך מפיו. היה רגיל לומר לרבינו מה בדעתו לעשות, ורבינו היה אומר לו: יאסל, וואס דו זאגסט אז ס'וועט זיין זאג איך דיר נו אז ס'וועט ניט זיין! וועסט איר"ה מצליח זיין. וכן היה מצליח אבל לא בדרך שעלתה בדעתו.(שיח זקנים)

בימים האחרונים לחייו ביום כ' כסלו יומא דהילולא של אביו הק' שאל רבינו איזהו ברכה ראוי לברך בהאי עידנא טרם יציאת הנשמה? ואמר נראה לא אפשר ברכת שהחיינו, שערי עוברים לעולם שכולו טוב וכל תכלית יצירת האדם היא כדי לחזור את נשמתו טהורה כפי שקיבלה, ואמר ע"כ אוזן וועלען מיר זיך א עלה געבען, ואכן ערב שבת קודש לאחר ברכת שהחיינו על הדלקות הנרות דחנוכה לא דיבר יותר ולאחר כמה שעות הסתלק לגנזי מרומים היום א' דחנוכה כ"ה כסלו בעת שהיה בקראקא בדרכו לווינה למטרת לעשות ניתוח ומנ"כ בעיר סטניסלב.

רוב דברי תורתו אבדו במלחמת העולם הראשונה, וחסידיו הדפיסו לאחר פטירתו את הספרים טל חיים על התורה.

נשאר אחריו בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' ישראל שלום יוסף בעל נפש יפי זי"ע חתן דודו הרה"ק ר' שמואל אבא האגער זי"ע ובזוו"ש נשא לבנית הצל' מרת דבורה לאה ע"ה בת הרה"ק ר' יחיאל האלווייץ מפאקשיווניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מאיר דזשיקוב בעל אמרי נועם זי"ע בן הרה"ק ר' אליעזר ראש שושלת דזשיקוב זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ בעל זרע קדש זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ג' טעמים למנהג ישראל לאכול בשבת קודש דגים:

א) ע"פ הגמרא סנהדרין ק"ח: הדגים לא נענשו במבול, היות שלא חטא ולא נזקקו לשאינו בן מינם, ועל ידי זהנעשו הדגים מובחרים שביצורים, והשבת הרי הוא המובחרת שבימים.

ב) שאר בעלי חיים הראויין למאכל, ישנם עוד מצוות כגון שחיטה מליחה כיסוי הדם וכיו"ב, אשר כאשר מקיימים בהם נמוות אלו זוכים בע"ח אלו להתעלות, מש"כ דגים אין בהם מצוות, וכמ"ש :הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם(במדבר י"א כ"ב) לפיכך המצוה היחידה שניתן לקיים בדגים היא איכלתם לכבוד ש"ק, שהיא אכילת מצווה וממלא זוכין לעליה.

ג) כי הדגים חיים מתחת למים ואינם רואים את האי עלמא דשיקרא שאנו חיים בו, והשבת הלא היא גם כן מעין עולם הבא, מעין עלמא דקשוט, אשר אינה שייכת לעלמא דשיקרא, ולכן אוכלים דגים בשבת קודש.

כו כסלו תרנ"ד

רבי בנימין שלמה זלמן ב"ר יעקב דוד הלוי זי"ע

רבינו הגה"ק רבי בינמין שלמה זלמן סג"ל שפיטצער בעל תקון שלמה אב"ד דק"ק שיפשוהל בוונה זי"ע נולד באובן ישן בודאפעסט, ביום ט"ז חשון תקפ"א (ויש שכתבו תקפ"ו - מליצי אש) לאביו הגה"ק ר' יעקב דוד ראב"ד בעיר אובן ישן זי"ע מגזע היחוס, מגזע רבינו אביגדור ב"ר יצחק קרא מגדולי חכמי פראג בעל ספר הקנה זי"ע שהיה מרואי פני המלך ווענציסלאוב ומתוכח עמו בעניני הדתות. והיה גם כן פיוטן גדול ויסד את הסליחה: את כל התלאה (מנחה יום כיפור) ועוד כמה סליחות אחרות ומהם הפיוט: אחד יחיד ומיוחד, ושם אמו הצדיקת מרת שרה ע"ה

רבינו היה מפורסם לגאון חריף עצום, ועמקן גדול, וקבלוהו לכמה קהלות לאב"ד, אבל הוא מאס ברבנות, עד שבשנת תרי"ג קבלוהו הילאים בעיר ווינא לראב"ד ומורה בעדתם, וכעבור כעשר שנים בנו את בית הכנסת הנודע שיף שוהל. בשנת תרי"ח נתקבל כליין ומו"ץ בקהילה הרשמית בעיר, ותחת נשיאותו נעשה קהלה מפוארה, למד ולימד, ותיקן ופעל לחיזוק הדת, והרמת קרן התורה הקדושה,והקים בה ישיבה שהתנהלה בבית מדרש עץ חיים בוונה. לחם מלחמת מצוה במסירת נפש ממש נגד פושעי ישראל בעירו, וקידש שם שמים ברבים בדרשותיו העצומים, בכח דבריו הקדושים ירדו דמעות כנחלים מעין שומעיו, ואלפי ישראל השיב מעון, והדליק אש דת בלבם, והכל ענו אחריו מקודש מקודש.

למד תורה מפי אביו, ואחר נסע על העיר יערגען לישיבתו הגה"ק ר' משה שיק אב"ד חוסט בעל המהר"ם שיק זי"ע, ונודע כתלמידו המובהק, וכן היה תלמידו של הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע

רבו המהר"ם שיק זי"ע העיד עליו שאש היה בא בקהלה והיה לומד בישיבה עם בחרים, היה חריף כבעל תוריס ותומים זי"ע, וכן היה דבריו, חרילותו כרבי ר' יונתן זי"ע, ולרך האמת שלו בלמודו כהגה"ק ר' מרדכי בינעט זי"ע (תיקון שלמה)

בשנת תרל"ד נתקבל לאב"ד מאטרסדורף, אך לא נסע לשם לכהן ברבנות, מכיוון שרבו המהר"ם שיק זי"ע אמר לו, שיעודו הוא לשמר את היהדות האותנטית בוונה, ולמנוע מהרפורמים להשתלט על כל הקהילה.

רבו בעל הכתב סופר, השיא לו לאשה, את אחותו הרבנית הצדיקת מרת גיטל ע"ה שהיתה אלמנה מבעלה הראשון הגה"ק ר' אליהו קורניצר זי"ע. ובזיווג שני, היה חתן גיסו הגה"ק ר' משה טודיה לעהמאן זי"ע חתן הגה"ק בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע

מתוך דברי רבינו במילי דהספדא שנשא על רבו וגיסו בעל הכתב סופר:,והנה בשנה זו היה רבינו ז"ל אצלי פה, והפליג בשבח בניו אלי ואמר לי בזה"ל: תאמין לי שמבניי אני אוכל ללמוד תורה וירא שמים, ואמרתי לו, זכה רבינו לזכיה הגדולה המרומזת בתהלים. דוד המלך ע"ה אמר: פִּתֵּת אֲבַתֶּיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ (תהלים מ"ה י"ז) ולמה דילג דור האמצעי, היה לו לומר 'תחתיך יהיו בניך'. אבל רמז לזה שיזכה שיהיה לו בנים שיוכל ללמוד מהם תורה וירא שמים, מה שהאדם לומד בדרך העולם מאביו, ובזה הבן ממלא מקום אביו, וזה תחת אבותיך שאתה למדת מהם יהיו עתה בניך. ושמח מאד בדבר הזה. (תיקון שלמה)

בליל שני של חנוכה, אור לכ"ו כסלו שנת תרנ"ד, נסתלק רבינו לגנזי מרומים, והובלו למנוחות בעיר פרעשבורג הסמוכה, מקום מנוחת אותנו הגדול בעל חתם סופר זי"ע

נשאר אחריו אותנו הגה"ק ר' יוסף דובער הכהן כ"ץ דומ"ץ בוינה בעל דברי יוסף זי"ע, אותנו הגה"ק ר' זאלש גרלאש זי"ע, אותנו הגה"ק ר' שמעון סופר אב"ד עדלוי בעל התעוררות תשובה הי"ד זי"ע, אותנו מזוויג שני הגה"ק ר' אליעזר המבורגר בפפד"מ הי"ד, ודברי תורתו ספר תקון שלמה על התורה וש"ס, דרשות ועוד.

אותנו הגה"ק ר' יוסף דובער הכהן כ"ץ דומ"ץ בוינה בעל דברי יוסף זי"ע, מילא מקומו אחריו, כי מספר שנים לפני פיטרתו ליווהו רבינו כי הוא ימלא מקומו אחריו, ועוד בקש ממנו להוציא לאור עולם את חידושי תורתו על התורה וש"ס. (דברי יוסף)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא אמר ליה קטינא קטינא סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא ציצית של תכלת מה תהא עליה אמר ליה ענשיתו אעשה אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשינן וכו' (מסכת מנחות מ"א א') לכאורה עידן ריתחא הוא כינוי גשמי מה שאין שייך לומר כן על הקב"ה? אבל הענין הוא, דמי שלא קיים מצות עשה, והיה בשב ואל תעשה, יש ללמוד עליו זכות, דמחמת שהוא בטבעו קר מזג, אינו נבהל וממהר לרוץ לקיים כל דבר, וממילא לא יענש כל כך על ביטול עשה. אבל אם אנו רואים אדם שבשאר צרכי גופו הוא מדקדק היטב במידה ובמשקל, ורק בצרכי שמים אינו מדקדק, אז ענשינן ליה גם עבור ביטול עשה, וזה דקאמר הש"ס בעידן ריתחא, פירוש: כשאנחנו רואים שאצל צרכי גופו הוא בחמימות יתירא, ומדקדק היטב בעניני עולם הזה, על יופי הרהיטים והמלבושים, ורק צרכי שמים קלים בעיניו, על זה יחרה אף הקב"ה ח"ו. (שמן למנחה)

תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק וכששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה, ותקנו שבילגה לעולם חולקת בדרום. (מסכת סוכה נ"ו ב') כי בעת הגזרה ר"ל וודאי העת לבטח בה' שלא יטוש את עמו, ולא יסיר לעולם ח"ו השגחתו מעלינו, וח"ו לומר שעזב אתנו וסילק עצמו לרום, אלא רק צפון מאתנו כאדם שמסתיר עצמו שלא יראנו, ואז העת למסור נפש על קידוש שמו הגדול כמו שעשו החשמונאים וזה כל פרי ענין הקרבנות כידוע להאמין ולבטוח כי אף אם הסתר יסתיר פניו, מכל מקום משגיח מן החלונות עלינו. ובת בילגה שהמירה דתה, ולא עמדה בנסיון בשעת השמד ר"ל, קנסו חכמים את המשמר בשלשה דברים ואלו דחילוק בין "צפון לדרום" שהאפקורסים אומרים "דרום" דר רום ואינו משגיח על השפלים, ואנו אמרים ח"ו, אלא "צפון" רק צפון ונעלם מאתנו לפי שעה אבל קרוב לנו. על כן כל משמרות חלקו בצפון, ומשמרת בלגה בדרום, וטבעתה קבועה ולא תפתח שלא באה משמרתה לתכלית הטבעות שהורו על מסירת הנפש בהקרבן שמכניס צווארה לשחיטה, כן אנו צריכים בשעת השמד ח"ו לפשוט צווארינו על קדושת השם, וחלונה סתומה, להורות כי כפרו במשגיח מן החלונות. (תקון שלמה)

עיקר הנס חנוכה היה בשמן, שהראה הקב"ה בנס זה שיבאו דורות שהתורה בעוה"ר פוחת והולך ומתמעטת, ומה שאמרו חז"ל: דאמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל (מסכת שבת קל"ח ב') רצה לומר שיהיה נראה כן לעיני אנושי, ולחשבון על פי הטבע, אבל באמת התורה הבטיחנו: כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ (פרשת וילך ל"א כ"א) דאנן למעלה מהטבע, ובנס חנוכה שהיה שמן על פי הטבע רק להדליק על יום אחד, ובדרך נס דלק עד שנעשה שמן חדש טהור, כן אם גם כי נראה ששמן התורה הקדושה רק על זמן מועט, מכל מקום תהיה דולקת עד יערה ה' עלינו ממרום ולא תכבה אש של תורה לעולם, וזה כוונת המדרש (בהעלותך מובא ברמב"ן) אמר הקב"ה לאהרן שלך גדול שלך גדולה משלהם, כי שלך לעולם קיימת, כי המנורה זה ישראל, נר לעולם שמאיר להעולם בתורה הקדושה ואף אם נראה שבדרך הטבע תכבה נר זה, אבל באמת לא תכבה לעולם. (תקון שלמה)

כו כסלו תרכ"ב

רבי אלעזר ב"ר משה אליקום בריעה זי"ע בעל לקוטי מהר"א מקאזניץ

רבינו הרה"ק רבי אלעזר האפשטיין מקאזניץ זי"ע אחי הרה"ק ר' ישכר האפשטיין זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' משה אליקום בריעה האפשטיין מקאזניץ בעל באר משה זי"ע בן המגיד הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת קאזניץ בעל עבודת ישראל הנקרא דער קאשניצער מגיד זי"ע בן הרה"ק ר' שבתי כורך ספרים זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת חי' שרה ע"ה בת הרה"ק ר' אלעזר וויסבלום מליזענסק זי"ע בן הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע. וקרא שמו בישראל אלעזר על שם זקנו מליזענסק זי"ע

רבינו היה איש אלקים קדוש מאוד אחד מצדיקי דורו גאון וגדול בתורה חסיד ועניו בול"ק ורבים הלכו לאורו, תלמיד מאביו הק' זי"ע ומהרה"ק ר' יעקיה מפשעדבורז זי"ע ומדורו הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל שפירא ממאגלינילא זי"ע ומהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת אמונ בעל דברי חיים מצאנז.

בהיותו כבן ט"ו נשא לבת הרה"ק ר' יעקב האלוויץ ממעלין וקאלבישוב זי"ע בן הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע, תקופה אחר נשואיו אכל רבינו קעסט אצל זקנו הרה"ק מראפשיץ זי"ע עד להסתלקתו ביום י"א אייר תקפ"ז ואז חזר רבינו לקאזניץ אל בית אביו, אולם כעבור שנה בי"ב אלול בשנת תקפ"ח נסתלק אביו הק' ואלאחר חמשה חדשים נסתלק חתנו הק' בי"ט טבת בשנת תקצ"ט, אז קיבל את הנהגת החסידי קאזניץ הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל הנקרא השרף ממוגלינילא זי"ע, אמנם השרף נשאר בשבת במקומו במוגלינילא ומצוותו היתה פרוסה על שני המקומות והוא חותם ע"ע אב"ד קאזניץ ומאגלינילא

רבינו סירב לקבל עליו עול ההנהגה אחר פטירת אביו, ולא נשאר בקאזניץ אלא בחר לו לרבי את הרה"ק ר' יעקיה מפשעדבורז זי"ע בשביל שאביו נגלה לו בחלום, וכשאל אותו רבינו במי עליו להתדבק? הראה לו תואר פני אחד מצדיקי הדור, והורה לו: זו תדבק! כאשר נעור משנתו, סיפר את דבר החלום לאמו ע"ה, ותיאר לפניה צורת הצדיק שהראה לו אביו, והיא שגילתה את אוזנו שהכוונה היא להאדמור מפשעדבורז.

מסופר: כי כשהגיע לרבו מפשעדבורז קיבלו בסבר פנים יפות ולכוש לכבוד רבינו בבגדי שבת, ובגודל ענותנותו אמר לרבינו: דע לך כי מדרך העולם כשנוטעים עץ רך, תוחבים סמוך לו כלונס כדי לתמכו שלא ינוע לכאן ולכאן, עד שגזע העץ יתחזק ויעמוד מעצמו, אז נוטלים את הכלונס הימנו, ורמז בזה, שהוא ישמש לרבינו רק ככלונס בתחילת דרכו,

ולאחר הסתלקות הרה"ק ר' יעקיה זי"ע ביום ד' אלול תרל"א קיבל מרותו מהשרף מאגלינילא זי"ע ונסע אליו בתור חסיד, ומסופר שהשרף זי"ע הי' נוהג כשהי' נוסע להרה"ק ר' ישראל פריעדמאן ראש שושלת ריזשין זי"ע הי' מגיש לו קוויטעל גדול שבו רשום כל חסידיו להזכירם לטובה, וכאשר קיבל רבינו את מרותו של השרף הוסיף את שם רבינו להקוויטעל, וכשהגיע הרה"ק מרוזשין זי"ע אל השם אלעזר בן חי' שרה שהופיע לפניו זו הפעם הראשונה, התעכב הרה"ק מרוזשין זי"ע ושאל את השרף: מי הוא זה שמזהיר כל כך?..

וכמו"כ קיבל רבינו עליו את מרותו מהרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע ונכון לציין שכאשר רבינו אמר פעם להדברי חיים זי"ע "רבי" אחז הרה"ק מצאנז זי"ע בפיאותיו ואמר בזה"ל: וואס איר וועט מיר טייהן וועט איר מיר טיען, נאר רבי זאלסט איר מיך נישט רופן.

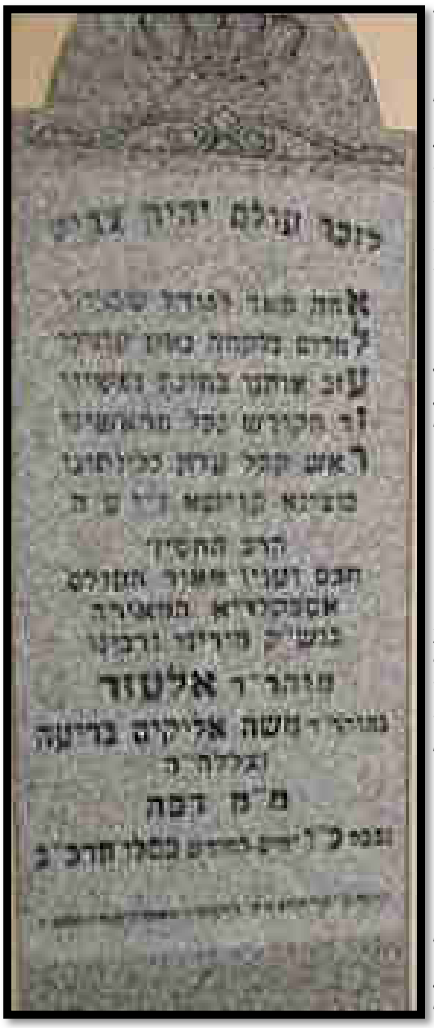

הדברי חיים זי"ע כיבד את רבינו ביותר על כלי כך שלא הרשה לו שישמש אותו בשום דבר, ואמר שרבינו גדול מאד וירא להשתמש בו. ופ"א אמר על רבינו: איך וויים נישט ווי א איל האט זיך געקענט אזוי הויך אויסארבעטן!.

ופ"א אמר הדברי חיים לרבינו שיאמר דבר תורה, אמר רבינו: כתיב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, איתא בשם האריז"ל "ישראל" ר"ת יש שישים רבוא אותיות לתורה, ולכן, כשהקהיל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה', בהקהל כל ישראל יש כל התורה כולה.

השרף ממוגלינילא זי"ע נהל את העדה כ"ב שנים משנת תקפ"ח עד יום הסתלקתו ט"ו אייר תר"ט. ומסופר: שבשבת פרשת מקץ בשנת תר"ט שבת רבינו במאגלינילא, וכיבדוהו לעלות לתורה לשלישי, השרף זי"ע היה הבעל קורא וכשהגיע לפסוק: אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי, הריס קולו, ובדמעות שליש שנה ושילש בקריאת הפסוק, החסידים ראו בכך אות סמיכה להנהגה, וכן היתה שאחר פטירתו התחיל רבינו לנהוג את עדת קאזניץ וניהל י"ד שנים משנת תר"ט עד שעלה לגנזי מרומים ביום ב' לחנוכה כ"ו כסלו בשנת תרכ"ד זי"ע.

נשאר אחריו ספרו לקוטי מהר"א, ובנו הרה"ק ר' יחיאל יעקב זי"ע שהיה רק כבן ט"ז בעת כשנסתלק אביו, אולם החסידים הפלגו שיקבל ההנהגה על אף גילו הצעיר, אך הוא סירב ונסע להרה"ק מצאנז זי"ע. אבל הדברי חיים זי"ע חזקו ועודדו ואכן קיבל למלא מקום אביו, אבל רק הנהיג תקופה קצרה ביותר שנסתלק בגיל צעיר עוד טרם הגיעו לגיל עשרים בעת שטבל בנהר סטאוו בל' סיון ת' דר"ח תמוז, ועל מצבתו חרות "יחיד בדורו שטפו המים, קדוש מרחם לעבודת שמים.

חסיד אחד שלא הי' רגיל ליתן לרבינו זי"ע קוויטעל, פ"א נתן לו, שאלו רבינו מה היום מיומים? השיבו שהיום הוא יום לידתו, אמר רבינו על זה" טוב עשיתי שכן אמר הרה"ק ר' מיכל זי"ע שביום לידתו טוב ליתן פתקא לצדיק עכ"ל ובנו הרה"ק ר' יחיאל יעקב מקאזניץ זי"ע אמר: שבכל שנה ביום הולדת, יוכל אדם לשאול דבר מהשי"ת וימלא שאלותיו, ורמז לזה: אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כז כסלו תשנ"ז

הרה"ק אברהם יצחק ב"ר אהרן דוד זי"ע מייסד תולדות אהרן

רבינו הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן קאהן כ"ק אדמו"ר ומייסד תולדות אהרן זי"ע נולד ו' טבת תרע"ד לאביו הרה"ק ר' אהרן דוד זי"ע ולאמו מרת שיינדל ברכה ע"ה נכדת הר"ר אברהם יצחק העלער זי"ע, בנו של הרה"ק שמואל הלר שעל שמו הוא נקרא

רבינו זי"ע היה מזהיר לתלמידיו שלא יקבלו על עצמם חומרות יתירות או תעניות וסיגופים, כי על כן זהו בבחינת יצא שכרו בהפסדו שעל ידי זה אין לאדם כח ומוח ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה' כראוי. היו כמה פעמים בחורים שהתמידו בהתמדה עצומה, והזהירם רבינו שלא יתאמצו יותר מדאי על השבון האכילה והשינה, כי הבעל דבר מסכים שיעשה האדם התאמצות יותר מכוחו, בכדי שלאחר מכן ייפרע ממנו בכפליים, על ידי שעצביו ועשתונותיו ייחלשו ויהא מוכרח להתרפות מתורה ועבודת ה' ח"ו, על כן לא היה רבינו סובל התאמצות יתירה למעלה מכוחות האדם, כי אם להתחזק כל אחד כפי יכולתו, והעיקר להישמר מכל השש איסור ולא לבטל אף רגע פנוי שאפשר לנצל אותו לעבודת ה'. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

פעם אחת לפני שהתקיימה נסיעה עם בחורי הישיבה בימות הקיץ בארץ הגליל, נכנס משגיח הישיבה אל רבינו להתייעץ, על אופן הנסיעה שיביא תועלת וחיזוק לבחורים בלא שום מכשול ח"ו, וסיפר המשגיח שהתקין כמה תקנות חשובות בכדי שהבחורים לא ייצאו ח"ו מחוץ לשורה הראויה, ואחת התקנות היתה שהבחורים לא יסירו את כובעיהם מעל ראשם ואת הבגד העליון (האלאט) מעליהם במשך כל הנסיעה וזאת בעבור שיהיו שרויים במצב של מורא שמים .המשגיח חשב לתומו שרבינו יהנה לשמוע דבר זה, ואולם כאשר שמע זאת רבינו ענה ואמר:כזאת אי אפשר להורות לבחורים לישב במשך כל הנסיעה עם הכובע והאלאט בימות הקיץ החמים כאשר שורר חום כבד, אלא מוכרחים להרשות לכל מי שחפץ להסיר את כובעו והאלאטל, שהרי אין זה באמצע התפילה או הלימוד רק בעת הנסיעה בעלמא. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

בחור אחד היה מאריך מאד בתפילתו, והיה מתחיל את תפילתו במנין רבינו שבבית המדרש הגדול, אשר מתפללים בו תפילת שחרית במשך למעלה משעה ומחצה, אבל לא היה מתאמץ להתפלל יחד עם הציבור כל מזמור ופרק, ולכן היה שוקע במחשבותיו ומאריך בתפילה וכאשר הציבור סיימו את התפילה בבית המדרש היה הבחור עדיין באמצע תפילתו, ואז היה פונה למניינים האחרים בכדי להתפלל שמונה עשרה בציבור, והיה נמשך הדבר זמן רב וממילא , איחר לסדרי הישיבה. רבינו ניגש אליו לדבר עמו אודות כך, וטען הבחור שקשה לו לכוין בתפילתו לכן מוכרח הוא להתפלל בארוכות במשך כמה שעות. השיב לו רבינו שכאשר מתפללים עם הציבור ומתאמצים לומר כל מזמור בצוותא עם הציבור "אזי השי"ת משפיע סייעתא דשמיא שיוכלו לכוין בתפילה אפילו אם התפילה אינה אורכת יותר משעה ומחצה, וחיזקו רבינו שיקדים להתחיל ברכת התורה וקריאת שמע וברכות השחר לפני הציבור, ויתפלל כל מזמור בפסוקי דזמרה יחד עם הציבור, ואז יוכל להתיישב בתפילת העמידה עם כולם יחדיו. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

פעם ראה רבינו תלמיד אחד מעביר את הסדרה שניס מקרא ואחד תרגום בעורו לבוש בטלית ותפילין דרבינו תם, על גבי הבימה של קריאת התורה, והיה הדבר בולט לעיני כל בית המדרש שהלה עומד על הבימה וקורא שניס מקרא ואחד תרגום. ניגש אליו רבינו וגער בו בנזיפה שלא יעשה כזאת בשום אופן, כי זו היא הנהגה של התבלטות באופן שונה מאחרים, ויש להימנע הימנה ולא לעשותה חלילה. (ע"י מערכת דברי אמונה תולדות אהרן)

נסתלק לגנזי מרומים כ"ז כסלו שנת תשנ"ז ומנוחתו כבוד בהר הזיתים

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סגולה לרפואה

רבינו מביא במכתבו תלמוד בספר מאור עינים פרשת חיי שרה ד"ה (השני) ויהי חיי שרה עד ד"ה ואברהם זקן, כי זה מסוגל לרפואה. (אסיפת מכתבים)

כז כסלו תקע"ח

רבי חיים ב"ר שלמה זי"ע בעל באר מים חיים מטשערנאוויץ-טיראד

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי חיים טיראד מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים זי"ע נולד בכפר בוצאץ בשנת ה' תק"כ לאביו הרה"ק ר' שלמה טירער מבאטישאן זי"ע ומסופר עלי אביו שנותר ללא פרנסה נקי מנכסיו בעבור שמירת איסור חמץ בפסח. אביו אף מסר את נפשו לקיים מצות 'חליצה' לאשת אחיו, וטלטל עצמו בדרכים מהלך גדול ועצום בכדי להתיר את אשת אחיו המת מכבלי עגינותה, ויתר על כן שלא הטכים ליטול הימנה ממון על זה, על כן נתגלה אליו אליהו הנביא זל"ט ובישרו שיוולד לו בן בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר יאיר אורו על פני תבל

רבינו היה גמון מדיר מיש מלקיס קדוש יחיד בדורו בעל מופת גדול והמיר עיני בני ישראל בחיבוריו הקדו', הפליא לעשות לקרב עבריינים למביהם שבשמים ובעלי חומר המגושים והכנים תחת כנפי השכינה למין מספר. נפלאות מספרים ממדרגותיו הנשגבים בשבת קודש, ואמרו שבשבת קודש עלה ונתעלה וגבהה קומתו במידת רמש.

היה תלמיד מהמגיד הגדול הרה"ק רבי דובער ממעזריטש זי"ע ומהרה"ק ר' משולם פייבוש הלוי העלנער מזבארזי בעל יושר דברי אמת זי"ע ותלמיד מובהק מהרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע. ולמד בחברתא מם הרה"ק ר' אברהם דוד בעל דעת קדושים מבוטשטש זי"ע.

רבינו נולד בשם מיש השבת. מסופר כי בפעם ראשון שהיה רבינו בזלאטשוב אצל רבו הק' הי' נער כבן ט"ו שנה, אמר לו המגיד: שמעתי אומרים עליך כי אתה למדן, בא ואנסך: הנה אמר הפסוק (פרשת כי תשא ל"א י"ג) אך את שבתותי תשמורו, אמרי חז"ל במיכלתא: לא נאמר אלא לפי שנאמר לא תעשה כל מלאכה, אין לי אלא דברים שהם משום מלאכה, משום שבות מנין? ת"ל את שבתותי, דברים שהם משם שבות ע"כ המכילתא. ועתה שאל המגיד: שמא תוכל לומר לי כיצד למדים מי את שבתות, שגם דברי שבות אסור מן התורה? העביר רבינו ידו על מצחו והרהר מעט והשיב מיד: הרי איסור של שבות אין בה שום מלאכה ממש, שהרי מלאכה עצמה כבר אסרה תורה, אלא וודאי שאין שבות אלא משום הדיבר, כמו אמריה לעכו"ם, שהעכו"ם יעשה המלאכה בשביל הישראל. וזה שאמר הקב"ה לישראל את שבתותי תשמורו, כלומר, תשמרו את השבת שלי, ואיני יודע איזהו שבת מיוחד להקב"ה יותר מלבנ"מ, שיקרא במיוחד שבת של הקב"ה? אלא נלך לשבת הראשון שבשבת בו הקב"ה, ונראה, לאחר שברא הקב"ה את עולמו בששה ימים, שבת ביום השביעי מכל מלאכתו, ואיזה מלאכה הי' להקב"ה בששה הימים, גלה לנו דוד המלך ע"ה (תהלים ל"ג) ואמר: ב'דבר ה' שמים נעשו, מכאן אתה למד כי מלאכתו של הקב"ה אינה כ"א דברים בלבד, וכשאחז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם, ועתה כשאומר הקב"ה לישראל את "שבתותי" תשמורו, הוי אומר כשבת של הקב"ה שבת מן הדברים, א"כ לפנינו איסור שבות שהוא רק דברים, כמו אמירה לעכו"ם, ואיסורה אנו למדים מן התורה. תשובה מחוכמת זו מלאה חן עמוס בעיני המגיד, ומיד קם וקרא לאותם שסבבוהו ואמר: עתיד הוא הנער הלזה להיות יונק מקדושת שבת ומתענוגיה.

יהודי אחד בא אל רבינו בערב שבת והתאונן על כך שאלה שוורים רבים למרץ לרוחקה, ועל מם הדרך נחלו במחלה בהמות המידבקת, חלק מהם לף מתו, והוא קפוי להפסד ממון עצום. ענה לו רבינו: וכי עלה על דעתך שאברך את שוריך והם ירעו בשבת?! שבת נוטריקון ש'בת ב'המתך ת'לך – ש'בת ב'המתך תימות! התחיל היהודי לזעוק: למ! רבי, הנני מבטיח שלא ירעו עוד בהמותי בשבת. נענה רבינו ואמר לו: אם כן אתה אומר, הרי שיבת ביהמתך ת'מות, שיבת ב'המתך ת'לית.

חבר ספרי המפורסמים על חסידות ה"ה מרץ החיים, באר מים חיים, שער התפלה, סידורו של שבת. ובספרו הק' שער התפלה מאריך הרבה בגודל כח התפלה שנתן לנו השי"ת, שהאדם יכול להפיל תחנוניו לפני המקום, ומביא מדברי המדרש (שמו"ר ל"ח ד') שהקב"ה אמר לבני ישראל "בכו והתפללו לפני ואני מקבל" ומבאר שם שהתפלה הוא כמו שנותנין לחולה שלא ייאן שינת עולם, כן נתן הקב"ה לישראל כח התפלה כדי שעל ידה לא ייאנו שינת עולם בהסתר הגלות.

שמש בכתר הרבנות בכמה קהלות קדו' מדינות וואלחיי, מאהלוב, קעשנוב, ברלטשב, וגליל בלקווינא, ובשנת תקמ"ב בטשערנוויץ, וסוף ימיו בשנת תקס"ז עלה למרץ ישראל וקבע ישיבתו בהה"ק בעיר לפת. פעם דרש שם בבית הכנסת ועבר דרך שם הרה"ק ר' דוד שלמה מייבשיץ מסאראקא בעל ערבי נחל זי"ע ושאל: מי הוא הדורש כאן? ואמרו לו שזה רבינו בעל באר מים חיים. וענה הערבי נחל זי"ע ואמר: תורה אני יוכל לומר עוד יותר טוב ממנו, אך את שלהבת הקודש "דעם פלאם פייער: את זה יכול רק הוא.

פעם חלה רבינו ונתעלף ונשמתו עלתה לעלם האמת, ומצא שם את הרה"ק מרן רבינו הבעל שם טוב זי"ע, אמר לו רבינו איש לו פתחון פה לבקש הימנו טובה לרפואתו, כי הוא תלמיד המגיד מזלאטשוב זי"ע, והמגיד הק' היה נוהג לספר בכל שבת בסעודת שלישית מעשה מהבעש"ט הק, ופעם נתאחרה סעודה השלישית עד קרוב לאור הבוקר, ורצה המגיד לברך ברכת המזון, ואמר לו רבינו: רבי הרי עדיין לא סיפרו מעשה ממרן הבעש"ט, וסיפר המגיד מעשה מהבעש"ט ואחר כך בירך ברכת המזון, ובודאי היה מזה נחת רוח להבעש"ט הק' על כן מבקש הוא מהבעש"ט שכיון שהוא עשה לו נחת רוח בהזכירו את המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע לספר מעשה ממנו, ע"כ מבקש מהבעש"ט גם כן שישאל לו טובה וישתדל לרפואתו, וכך הוה שנתרפא תיכף.(עבודת עבודה)

נסתלק לגנזי מרומים ביום ג' לחנוכה ז"ך כסלו תקע"ח ומנוחתו כבוד בבית החיים העתיק בלפת הנקרא מערת הבאר מים חיים. ועל מצבתו חרוץ: פ"נ הרב ר' חיים בן החסיד ר' שלמה מבאטישאן נלב"ע ביום כ"ז כסלו תקע"ח חיבוריו הוא סידורו של שבת שער התפילה באר מים חיים ארץ החיים.

בניו היה הרה"ק ר' שלמה זי"ע הרה"ק ר' יעקב יוסף זי"ע חתנו של הרה"ק ר' יצחק מקאליס זי"ע בן הרה"ק ר' משה חיים אפרים מסאטילקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע והרה"ק ר' קלונימוס זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו זי"ע

הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר: כי יום השלישי ירמז על התורה הקדושה הנקראת אורין תליתאי כמחז"ל (שבת פ"ח) ויום השביעי מרמז על יום השבת, ואם בשני הדברים האלה הוא מתחטא ומטהר אז ודאי יטהר כנא'. ומכלל הן אתה שומע לאו, כי אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי שהן כללות התורה לא יטהר לעולם טהרה גמורה הראוי כמדובר.(באר מים חיים פ' חקת)

ולכן תדע כי כל הכוונות של שבת, מן תפילת ערבית עד מוצאי שבת, אין כוונתנו כמו בשאר הימים והזמנים שעל ידי תפילתנו וכוונתנו על ידי עובדא דלתתא יתער עובדא לעילא ולעילא ולהעלות כל העולמות כפי ערך הזמן שנוכל להעלות העולמות על ידי כוונתנו, אלא כוונת שבת אין אנו מכוונים לעשות על ידי פעולת כוונתנו שום עליה למעלה כי הוא נעשה מאליו, רק שכמו שיש עליה בשבת כפי הזמנים שבו נעשה מאליו, כך אנו מכוונים איזה פעולה בכל תפילה לכוון בזו התפילה כפי העליה שבאותו הזמן, ולא שיעשה כוונתנו איזה פעולה, כי כל הפעולות נעשים מאליהם. (סידורו של שבת)

ענין חשיבות ספרי רבינו

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע החשיב עד מאד את הספר באר מים חיים, והתבטא ואמר כי הספר הזה הוא יתיד במינו באופן כתיבתו שהוא כדבר איש אל רעהו. והסביר, כי מנהגו של רבינו היה שהיה יושב בליל שישי בבית מדרשו לאחר שפתח את ארון הקודש ודיבר דברי התעוררות ומוסר על סדר הפרשה, ולא היה נמצא שם איש כי אם סופרו נאמן ביתו רבי צבי גרשון שכתב את כל הדברים והדפיסן עלי ספר.

הרה"ק רבי חיים מצאנז התבטא על הספר באר מים חיים: "ער מאכט פלאצערען דאס הארץ צום לעבעדיגעד בורא" הספר מרחיב את הלב לחי העולמים.

הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זי"ע אמר: כי מקובל שלפעמים היה רבינו מעיר את רבי צבי גרשון כדי שיכתוב את דבריו. (מאמר מרדכי)

וסיפר שהיה פעם רבי אחד אשר בכל ליל שבת לא קידש על היין עד שלא גמר ללמוד "באר מים חיים" על הסדרה. פעם אחת נחלה בנו, רחמנא לשיזבן, ולא היתה דעתו מיושבת עליו, על כן לא יכול היה ללמוד כדרכו בעיון בספר, אבל על כל פנים אמר את התיבות מהספר הק' בלא לחשוב על פירוש המילות, ותיכף כאשר גמר לומר "באר מים חיים" על כל הסדרה נתרפא בנו. (שיח זקנים)

בתקופה מסוימת היה קיים בישיבת ווישניץ סדר לימוד כשעה לפני קבלת שבת. אחד הבחורים אשר היה מיוצאי חלציו של רבינו הבאר מים חיים זי"ע בשבתו פעם לעיין בספר "באר מים חיים" חטפתו שינה ונרדם, והנה חלם כי הינו רואה לפניו יהודי זקן שאמר לו כי שמו חיים, והוא בעל מחבר הספר הק' "באר מים חיים". כאשר נתעורר הבחור היה מרוגש מאד אך לא סיפר את חלומו לאיש. בתום התפילה כשעברו הבחורים במהירות ליד הרה"ק בעל אמרי חיים זי"ע להתברך בברכת "גוט שבת", רמז לו האמרי חיים שיתקרב אליו ולחש באזנו: "אם לומדים 'באר מים חיים' זוכים לתחזיונות יפים!

ספר באר מים חיים: מכניס בלב האדם רגש אהבה ותשוקה להקב"ה ויש לו צחות לשון. (מבעל ישעות משה מווישניץ זי"ע)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כח כסלו תנ"ח

המקובל רבי חזקיה די סילוא ב"ר דוד זי"ע בעל פרי חדש

רבינו הגה"ק המקובל רבי חזקיה די סילוא בעל פרי חדש זי"ע נולד בליוארנא איטאליה בח' אדר ה' תי"ט לאביו הגה"ק רבי דוד מליוארנא זי"ע

רבינו היה פוסק ומקובל גדול גאון מפורסם בתקופת האחרונים ושל"ר (ראשי תיבות: שליח דרבנן והוא כינו של יהודים שנשלחו מארץ ישראל לקהילות בני הגולה כדי ליתן תרומותם לקיום ולחזק הישוב היהודים בארץ ישראל) עמל בתורה יומם ולילה והתעמק בהלכה, בהיותו כבן עשרים היה כבר גדול בתורה בחריפות ובקיאות.

עלה לארץ ישראל והתישב בירושלים ולמד שם אצל הגה"ק רבי משה גאלאנטי ראש ישיבת בית יעקב בירושלים זי"ע בן הגה"ק רבי יהונתן מצפת זי"ע בנו של הגה"ק רבי משה גאלאנטי הראשון זי"ע, ולאחר פטירת רבו התמנה רבינו לראש הישיבה במקומו עוד לפני הגיעו ליל שלושים, ושם למד בהתמדה נפלאה ונהל ישיבה גדולה שגדולי הדור יצאו מבית מדרשו, ומהם הגה"ק ר' שלמה אלגזי השני אב"ד במצרים זי"ע הגה"ק ר' יצעיה אזולאי זי"ע זקנו של הגה"ק ר' חייים יוסף דוד אזולאי בעל החיד"א זי"ע, והגה"ק ר' יצחק הכהן ראפפורט בעל בתי כהונה זי"ע והגה"ק ר' יהודה הכהן מרבני ירושלים זי"ע.

בגיל כ"ב כשהגיע לפרקו נשא לאישה את בתו של הגה"ק רבי רפאל מרדכי מלכי זי"ע חמיו של הגה"ק רבי משה חגיז זי"ע בן הגה"ק רבי ישראל יעקב חגיז מירושלים זי"ע. וידוע שלמד אצל הגה"ק רבי שמואל קוסטא מליוורנו זי"ע ואצל הגה"ק רבי יהודה שאלף זי"ע במצרים.

נסע סוף ימיו בתואר בשליחות דרבנן בשנת ה' ת"ן לאלפות איירופה וידוע ששהה באמסטרדם, שם יצא לערך שני שנים ושם סיים לכתוב את ספרו פרי חדש החלק על יורה דעה, בשבתו באמסטרדם הופע לו על ידי הגה"ק ר' יצחק אבוהב די פונשיקה זי"ע את הרבנות הקהילה הספרדית באמסטרדם, אך רבינו סרב לזה כשטעמו ונימוקי עמו, ואחר כן עבר למצרים.

ומחיבוריו נראה גאונותו תוקפו וגבורתו בש"ס ופוסקים, וחיבר גם ספר בשם מים חיים חידושים על הרמב"ם, ושו"ת.

ובשובו בשנת תנ"ל משליחותו למצרים התמנה לראב"ד של ירושלים,

ונסתלק לגנזי מרומים בכ"ח כסלו ל' לחנוכה בשנת נח"ת בגיל ל"ט שנים בלבד, ומנוחתו כבוד בהר הזיתים ירושלים סמוך להגה"ק בעל אור החיים זי"ע בשיפולי הר הזיתים,

נשאר אחריו חיבורים וספרים הרבה ובנו הגה"ק ר' דוד זי"ע, וגיסו הגה"ק ר' עזרא מלכי בעל מלכי בקדש זי"ע הדפיסו רוב ספריו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ס פ ר
פרי חדש
יהוא
באמשטרדם

מים חיים
באמשטרדם

כח כסלו תרנ"ג

ר' יהושע אהרן צבי הירש ב"ר משה זי"ע בעל מהריא"ץ אב"ד מארגארעטען

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי יהושע אהרן צבי הירש ווינבערגער אב"ד מארגארעטען בעל מהריא"ץ זי"ע נולד בשוסבורג בשנת תקע"ד לאביו הגה"ק ר' משה ראב"ד שוסבורג זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע"ה בת הגה"ק ר' משה אריה אב"ד פעזינג זי"ע ולמעלה בקודש עד הגה"ק רבינו יהודה ליווא בעל מהר"ל מפראג זי"ע

רבינו היה גדול קדוש וטהור, מפורסם לגאון מובהק, למרא דכולא תלמולא, וגם היה בקי נפלא בחכמת האמת, ולאלפים קיבל שאלות מכל פנות הארץ, רבים הלכו לאורו שהיה פועל ישועות בתפלתו.

סיפר שאבותיו נלטערו בלער גידול בנים ר"ל והיה להם ילד אחד, אשר בעודו ילד קטן היה עילוי נפלא, אמנם לא ארכו לו הימים ושבק חייס לכל ישראל עוד בהיותו נער קטן והאם רבינו נלטערה ובכתה שנים רבות על האבידה הגדולה, ויהי כאשר נתעברה אחר זה נסעה לדודה הגה"ק ר' לבי הירש קיצע בעל תאומי לבי זי"ע למען יעתיר עליהם שיהיה להם זרע של קיימא והבטיחה שתוליד בן אשר יהיה אור עולם ויעלה שתקרא לו שם אחר שם חיה [למשל לבי, אריה, זאב, וכדומה] וכן היה כאשר עבר עליה איזה ירחים נתמלא הבית אורה וילדה בן, ופקודת הצדיק דמעיקרא שמרה נפשה ותקרא אותו בשם לבי הירש.

בהיותו עוד רך בשנים נראו בו סימני טהרה, ובמעלליו יתנכר הנער כי יהיה לאילנא רברבא, והצטיין עם כשרונותיו הנעלות ונשגבות והיה לו לב להבין ולהשכיל, והתמדתו היתה עד להפליא ובהיותו כבר תשע או עשר הוליכו אמו הצדקת ע"ה אל בית מדרשו של אביה הגה"ק ר' משה אריה אב"ד פעמזינג זי"ע, כאשר הביאה בתו לביתו את הילד הנפלא נכון היקר היה לו לשעשועים ולמד אתו בצותא חדא, ורבינו היה קורא לפניו את הלימודים. [כי היתה לעת זקנתו סגי נהור רח"ל] ובכל לילה אחר חצות עורר זקנו משנתו ולמדו ביחד כל היום, והנער הזה ראה סימן טוב בעמלו והיה הולך וגדול למעלה מעלה בסולם אשר בית אל עולות.

היה איזה שנים בפעזינג ואח"כ הוליכו אמו ע"ה אל ישיבת הגה"ק בנימין זאב וואלף לעוו בעל שערי תורה זי"ע לווערבויא, ואף כי היה עוד נער רך בשנים עם כל זה לגודל חריפותו ובקיאתו והתמדתו הנפלאה היה ספון וחשוב מאד בעיני רבו ויגדלהו וינשאהו, אמנם לא ארכו שם לו הימים כי הלך משם לפרעשבורג לישיבת הגה"ק ר' משה סופר בעל התם סופר זי"ע

וכאשר היה שם זמן קצר נודע למשגיח וילא שמעו הטוב בין הבחורים וחכמי העיר לחריף עצום ובקי נפלא, ואמרו עליו שבבואו לפרעשבורג היה בקי בסדר קדשים וטהרות וחלק חו"מ ושמו הטהור הערש'ל שוסבורג היה לשם ולתפארת, כאשר כתב רבו החת"ס סופר בכי"ק אשר הוא תא"י בזה"ל: הבחור המפורסם בישיבתינו, וכמו כן כתב עליו: שהוא מלא וגדוש, פומיה ממלל רברבן בחי' נפלאים. ומיד כאשר היה שם איזהו שבועות כבודהו בעטרת הבחורים ונעשה שבתות בחור על פי ליווי רבו זי"ע אשר בעת הזאת היה זה כבוד גדול ולא נתכבדו בזה רק איזה בחורים הנבחרים מכל הישיבה אשר למדו שם זמן רב.

וכמו כן למד הוא בצותא חדא עם הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בכל כתב סופר זי"ע על פי ליווי רבו. ופעם אחד אירע שהיה לומדים בצותא חדא והיה זאת סמוך לחדרו של החתם סופר זי"ע ושמע את לימודיהם, וביום ההוא לא למד החת"ס זי"ע שיעור עיון עם התלמידים, ושאלוהו על ככה מדוע אינו לומד שעיר ? והשיב כי הערש'ל שוסבורג האט מיר דעם שיעור אויסגעכאפט כי קדמו בכל החידושים שהכין החת"ס זי"ע לאותו יום, וידוע זאת שהוא פלפל הרבה עם רבו החת"ס סופר זי"ע אל לימוד השיעורין.

כשהגיע לפרקו בשנת תקל"ו נשא להרבנית הצדיקת מרת יוטא ע"ה בת הגביר הצדיק הרב ר' יעקב בער פעלדמאן מכפר פעטרלא זי"ע, וכאשר בא רבינו לבית חותנו היה כל מחסורו עליו, ולא פסק פומיה מגירסא, יומם ולילה לא שבת מעשות תנובה בסוגית הש"ס ועמק הלכה, ופנה דעתו מכל מקנה וקנין ורק תורתי היתה אומנתו. זגותו נפטרה בדמי ימיה, ובשנת תרל"ה נישא בזווג שני להרבנית הצדקות מרת לאה יוטא ע"ה בת הגגיד מו"ה ר' נחמיה רוזמאן ז"ל

נסתלק לגנזי מרומים כ"ח כסלו בשנת תרנ"ג

נשאר אחריו בניו הקדושים מאשתו הראשונה ה"ה הגה"ק ר' אברהם יהודה זי"ע הגה"ק ר' עקיבא יוסף זי"ע הגה"ק ר' שמואל זלמן זי"ע שמילא מקומו בעיר מאלגערעטען.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כט כסלו תש"ט [א]

הרה"ק רבי ישראל ב"ר מרדכי שרגא פייבוש זי"ע מהוסיאטין

רבינו הרה"ק רבי ישראל פריעדמאן מהוסיאטין זי"ע אחי הק' הרה"ק ר' שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום מהוסיאטין לעמבערג זי"ע והרה"ק ר' משה מבויאן קראקא בעל דעת משה הי"ד זי"ע. נולד בט"ז כסלו תרי"ח לאביו הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה דינה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד צבי קובלונסקי זי"ע. כשהכניסו לברית של אברהם אבינו ע"ה קרא לו אביו השם ישראל על שם זקנו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע שנפטר שבע שנים קודם לכן ב' מרחשון בשנת תרי"א

רבינו היה אוהב קדוש מאוד, הרה"ק ר' שלמה'קע מזוועהיל זי"ע אמר פעם על רבינו שהוא צדיק הדור. (שיח זקנים)

סיפר רבינו : אבי זי"ע היה נוהג לטייל כל יום, פעם יצא לטייל ולקחני והלכנו יחד. בדרך שמעתי שהוא מדבר עם אחד כאשר ידבר איש אל רעהו, גם שמעתי שהאיש עונה, אך לא ראיתי את האיש ההוא. כאשר שבנו לביתינו שאלתי את אבי זי"ע מי הוא האיש שדיברת עמו? אבי נזדעזע ושאלני: השמעת? השמעת? ומאותו יום שוב לא לקח אותי לטיול.

מינקותו נתחנך על ידי אביו הקדוש שהגנע לכת, הוא יסוד היסודות, ולאור בחינה זו עלה ונתעלה – בעיני אחר עיני – עדי הגיע לבחינת,טמיר ונעלם. כמו שסיפר הגה"ח רבי שלמה שריידער זצ"ל בשם הרה"ח ר' לוי פיק ע"ה, שפעם באה אשה עגונה מבעלה, זה איש עשרה שנה – להוסיאטין לאביו של רבינו, להתבדך מפה קדשו שהשי"ת יעזור לה שתוכל למצוא את בעלה, והיות שהיא הגיעה בעילן של ימי הנוראים על כן לא יכלה בשום אופן להיכנס לקודש פנימה, והיתה מאד בצער, ויעצו לה חברותיה שתיגש לבן הרבי – [רבינו] – שהיה אז ילד, וכן עשתה. אך הילד היה עסוק אז במשחק עם כמה מחבריו בני גילו ולכתחלה לא שעה לדבריה, אחרי שהיא הפצירה בו מאד נענה לבקשתה לשמוע מה בפיה, כששמע ממה מדובר ענה ואמר לה: בעלך נמצא במקום פלוני, האשה התפלאה מאד ולא יכלה להאמין לדבריו, כי המקום אשר נקב הילד לא היה רחוק מביתה ואם כן למה אינו חוזר לביתו, (כי בעלה לא עיגן אותה בעל כורחה, אלא שהוא נלקח בעל כורחו לעבודת הצבא) ובכן נשארה האשה בהוסיאטין עד שתזדמן לה ליכנס לכ"ק מהוסיאטין, כשזכתה ליכנס אליו, לא ענה לה הרה"ק מהוסיאטין זי"ע דבר. העגונה שעמדה כאובדת עצה, אמרה להרה"ק מהוסיאטין: בן הרבי – הילד – אמר לי שבעלי נמצא במקום פלוני, אמר לה הרה"ק מהוסיאטין אם הילד אומר כן אזי היסעי לשם. ונסעה לשם ומצאתו, ונתברר שאמנם רבות בשנים היו במקומות רחוקים מאד ולכן לא שמעה ממנו כלום, ורק זה איזה שבועות הגיעו לכאן. אך הרה"ק מהוסיאטין קרא לבנו –[רבינו] והוכיחו על פניו, שכבוד ר' הסתר דבר ולא יעסוק עוד בדברים כאלה.

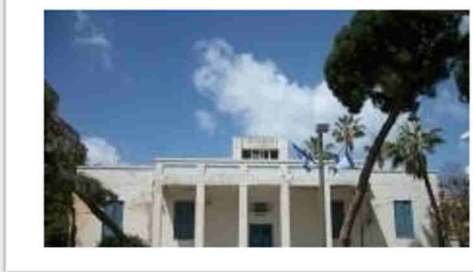

נהג בשתיקה ומיעט בדיבורים, ובעת עריכת השולחן לא אמר דברי תורה, ועל אף זאת היתה דממה לאורך כל שעת השולחן. לי היה לעמוד ולהתבונן בו כדי להתעורר לתשובה, עבודתו בקודש היתה נסתרת מעין אדם, עבודת פנים ובחילוניתו היה עושה כל תפילותיו ומעשיו בפשטות, אך בימי חג הסוכות זמן שמחתנו, כאשר הגיע לעבודת הנענועים היה תופס את הלולב בכל זמן הנענועים שערך במשך כמה שעות, וכך היה עומד ללוא נוע, ולאחר כן כאשר הסיר את הטלית, ראוהו שהוא ספוג כולו בזיעה, מיגיעתו בעבודת הקודש. (רושמים בשמך)

פעם אחת שאלו מרבינו למה הוא מאריך כל כך בנענועיס? והשיב כי יש לו בקבלה כוונת של זקינו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע (משכנות הרועים)

אורתו של רבינו היה אש להבה וקיים בו וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליו וסיפר: שפעם הלך בדרך עם מלווהו ונתגנב גוי אחד אל המשמש ושאלו: מי הוא רבינער זה? השיב המשמש ואמר: הוא אינו רבינער, אלא וואנדער רבינער! תמה הגוי ושאל מה משמעות וואנדער רבינער? ענה לו רבינו ואמר: יש רבינער על מדינה שלימה, ויש ראבינער על עיר אחת, ויש רק על שוכנה אחת, אולם יש רבינער על עצמו. והוא הנקרא וואנדער רבינער.. והסמיך לכך הרה"ק ר' יעקב מהוסיאטין בעל אהלי יעקב זי"ע חתן רבינו: שכן מבואר ב'אבן עזרא בפרשת נשא (במדבר ו' ב') דבנזיר כתיב לשון יפליא מפני שעושה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחרי תאוותם והוא פורש עצמו מהם, וכמו כן זה שאינו הולך אחר תאוות לבו, לו נאה ויאה הכינוי "וואנדער רבינער". וסיפר הגה"ח ר' ישראל שמעון קסטלניץ זצ"ל: הייתי פעם עם רבינו מהוסיאטין זי"ע כשהיה אצל הבוחל המערבי, והערבים שראוהו, התפללו מאורתו ועמדו בדרך ארץ בלי הדרך, ושמעתי שאחד הגויים שואל לחבירו מי הוא זה? וענה לו הגוי הערבי בשפת הערבית: דאס איז דער מלך ישראל. (מזקנים אתבונן)

כשהגיע לפרקו בגיל י"ד שנים בלבד נשא להרבנית הצדיקת מרת נחמה גיטל ע"ה בת הרה"ק ר' אבי עזרא זעליג ממונליניצא זי"ע, בערש"ק פרשת בהעלותך ט"ו סיון תרל"ב, ובשנת תרנ"ב נפטרה זוגתו, ונשא בזו"ש לבתו של הרה"ק ר' חיים האגער מאוטיניא בעל טל חיים זי"ע בן הרה"ק ר' ברוך האגער בעל אמרי ברוך מוויסניץ זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל בעל אמת לאיש מוויסניץ זי"ע בן הרה"ק ר' חיים האגער בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום ראשת קאסוב וויזניץ זי"ע בן הרה"ק יעקב קאפיל חסיד זי"ע

ביום כ"ב אייר בשנת תרנ"ד נסתלק אביו ורבינו מילא מקומו הק' כאדמו"ר השני לבית הוסיאטין, עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד התיישב במדינת ווינה, ובערב ר"ח שבט ערב שבת קודש פרשת בא בשנת תרל"ז עלה לארץ ישראל והתיישב בתל אביב.

בעת המלחמה העולמית השניה בשנת תש"ה, כבר עמדו חייליו של אותו הרשע ימ"ש במדבר מצריים, מוכנים ליכנס לארץ ישראל, יצאו רבינו להשתטח על קברו של האור החיים הק' זי"ע יחד הרה"ק ר' שלמ'קע מזוויהל זי"ע והרה"ק ר' אהרן ראטה בעל שומר אמונים זי"ע, ועוררו רחמים על המצב הנורא, כאשר חזרו משם אמר להם רבינו זי"ע: הנני מודיעם שהרשע לא יכנס לארץ ישראל. שאלוהו איזה הוא בטוח בדבר זה כל כך? אמר בעת שהתפללו על ציון האור"ח

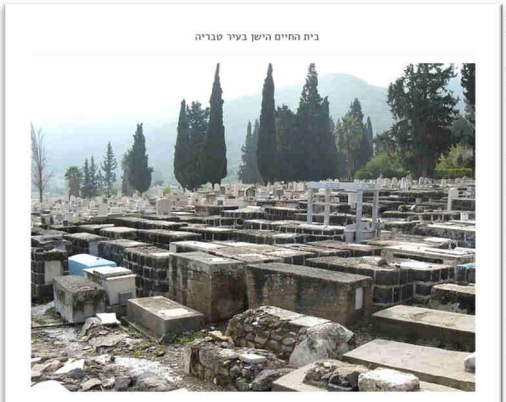

מתורתו של רבינו

וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם וְנִגַּפְתֶּם לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם שֹׂנְאֵיכֶם וְנַסְתֶּם וְאֵין רֹדֵף אֶתְכֶם. (פרשת בחוקתי כ"ו י"ז) שאל רבינו הלא כל הפרשה מלאה תוכחות וקללות איומות ונוראות שעלולות להגיע על עם ישראל, "ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה" - מזהירה אותנו התורה"ק בהתראות חמורות ביותר איזה גזירות נוראות יכולות לבוא אם לא ישמרו את המצוות. אם כן יש להבין מהי הקללה "ונסתם ואין רודף אתכם"? לכאורה יש יותר פחד ובהלה כשאדם בורח ורואה בעיניו את השונא הרודף אחריו ומנסה להשיגו מאשר אם אינו רואהו בעיניו. מהי הרבותא בונסתם ואין רודף? ותירץ הרבי רבינו על פי הכתוב וְהָאֱלֹהִים יְבַקֵּשׁ אֶת נִרְדָּף (קהלת ג טו) הקב"ה מבטיח לבקש ולהעניש את הרודף ולהציל את הנרדף. אבל בפרשת התוכחה - הקללה היא שתהיה מנוסה אבל לא יהיה רודף, היינו אין על הנרדף לסמוך שהקב"ה יבקש את הרודף, כיון שלא יהיה רודף. (לב ישראל)

רבינו שח פעם לשני חסידים שנכנסו אליו הר"ר יוסלע מילגרום ז"ל והגה"ק ר' יעקב ווידענפעלד אב"ד הרומליב בעל כוכב מיעקב זי"ע שמעתי מאבי ז"ל הרה"ק ר' משה חיים אפרים מסאדליקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע אמר, שברוסיא נוהגים להחמיר הרבה חומרות בפסח, ואלה לא נושאים חן בעיני, פרט לחומרה אחת שמצאה חן בעיני, הכנת מים בערב פסח לצורך כל חג הפסח, ואם תשאלוני, כך המשיך בעל הדגל, מדוע אין אני נוהג לפי חומרה זו? אשיב לכם,

כט כסלו תש"ט [ב]

הרה"ק רבי ישראל ב"ר מרדכי שרגא פייבוש זי"ע מהוסיאטין

רבינו הרה"ק רבי ישראל פריעדמאן מהוסיאטין זי"ע אחי הק' הרה"ק ר' שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע הרה"ק ר' מנחם נחום מהוסיאטין לעמבערג זי"ע והרה"ק ר' משה מבויאן קראקא בעל דעת משה הי"ד זי"ע. נולד בט"ז כסלו תרי"ח לאביו הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש ראש שושלת הוסיאטין זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ברכה דינה ע"ה בת הגה"ק ר' דוד צבי קובלונסקי זי"ע. כשהכניסו לברית של אברהם אבינו ע"ה קרא לו אביו השם ישראל על שם זקנו הרה"ק רבי ישראל ראש שושלת רוזין זי"ע שנפטר שבע שנים קודם לכן ב' מרחשון בשנת תרי"א

הק' זי"ע ראיתי את שם ה-ו-י-ה מאיר על קברו, וזהו סימן שפעלנו בקשתינו ולא יארע לנו דבר. וכן היה. (עבודת עבודה)

בסוף ימיו היה חלש מאד בגופו, ורופא יהודי בשם ד"ר לוינגער היה משמשו. וסיפר: פעם קרא הרופא לרבינו: רבי! אין בכוחי לעשות את רבינו יותר לעיר! נענה אותו רבינו: חלילה! אין אני זורם ממך שתעשני יותר לעיר אלא בקשתי שתעשיני יותר זקן.. בשבועותיו האחרונים היה רבינו מאושפז בבית החולים אסותא בתל אביב, וביומיו האחרונים ביקש רבינו לקרוא לד"ר לוינגר, וביקש את רשותו ללאת לרחובה של עיר, היה זה בימי הגשמים ועונת הקור כשבחוץ שלט כפור מקפיא חודר עצמות, אמנם, הרופא סירב מכל וכל, בשאר היתה זו סכנה מוחשית לחייו של רבינו. אך רבינו הרבה להפציר ברופא שיראה לו, ולבסוף נאות לו בשני תנאים, א) שהשהות בחוץ תהיה קצרה בה דקות אחדות בלבד. ב) שיהיה בלבוש מחמם ומהודק היטב לגופו הק' לבל תזיק לו הקרירות ח"ו. קיבל רבינו את התנאים ויצא לרחוב העיר. בהיותו עומד בחוץ נשא את ראשו למעלה והביט השמימה ואמר: כל זמן שיהודי מצוי בתוך ביתו, רואה הוא בעיניו כתלים ורהיטים עץ ואבן, מעשה ידי אדם, אשר במחשבת מלאכתם נשתרבבו כוונות לא טובות, ברם כשיוצאים החוצה ומביטים השמימה, ורואים את האדון וכל אשר עליה, שלא שינו כלום מבראית שבת ימי בראשית, ועודם במתכונתם בקומתם ובגבינם כמקדם, זה הוא המקום אשר אפשר להתקשר ולהתדבק עם הבורא כל העולמים, בראות היהודי עד כמה נאות הן מראות הבריאה, ילידי כפיו של הקב"ה, שיל אדם לא הזיקתן!!. (רושמים בשמך)

וכעבור מספר ימים נסתלק לגנזי מרומים זקן ושבע ימים בגיל תשעים ואחד באור ליום שישי נר חמישי של חנוכה כ"ט כסלו בשנת תש"ט. והדיבור האחרון ששמעו ממנו בימיו האחרון היה: מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים. (תהלים קמ"ה י"ג) כך חזר ושנה בלי הפסק.

רבינו ביקש בצוואתו אשר נכתבה ביום כ"ג ניסן תרל"ט: עוד אני מבקש אחרי מאה ועשרים שנה, יובילו אותי לירושלים תוב"ב להר הזיתים. באם לא תהיה היכולת לירושלים יבואני לצפת או לטבריה ת"ו. הדבר היה לפלא, כי באותן הימים לא היתה שום מניעה להגיע להר הזיתים, ומדוע יעלה על הדעת שלא יוכלו לקברו שם. ברם בשעת פטירתו כ"ט כסלו תש"ט, כבר היו דבריו מחוורים לכל, שהרי הר הזיתים נכבש בידי הערבים ימ"ש, והיה תחת ממשלת ירדן, ולא היתה אפשרות להטמינו שם, לכן הוליכו את מיטתו לעיר טבריה, ושם חלקת מחוקק ספון. כפי צוואתו "או לטבריה" שנכתבה בדוח הקודש נפלא. (רושמים בשמך)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מפני שלא ראיתי חומרה זו אצל זקיני הבעל שם טוב הקדוש זיע"א.. [והבן שענין המוסרה הוא גם כן חומרה] (ראיתי צדיק – הוסיאטין)

מספרים כי רבינו ביקר פעם במדינת גרמניה. בליל שבת, בעת עריכת שולחנו הטהור, נכנס יהודי מתושבי המקום שהיתה לו זו הפעם הראשונה בחייו שראה חסידים שעומדים סביב אדמו"ר היושב בראש השולחן, ועל השולחן היו בקבוקי יין, ופרוסות של חלות. הכל היה זר לו, סקרנותו גברה עליו עד שניגש לאחד החסידים וביקשו שיסביר לו מה זה רבי? ומה זה טיש?. החסיד ניסה להסביר לו - אבל דבריו לא נקלטו אצלו והוא פנה לאדם אחר שיסביר לו. לאט לאט התקהלה סביבו קבוצת אנשים כשכל אחד מנסה את כוחו לשבר את אזניו של האורח ולבאר לו מה זה רבי. בשלב מסוים הבחין רבינו בעצמו בכל ההתקהלות והדיבורים, וביקש להבין את פשר ההמולה. כשאמרו לו, ביקש לקרוא לפניו לאותו יהודי. ורבינו פנה אליו ואמר: אני אסביר לך. מסתמא אתה יודע שיש רב של בית כנסת. רב כזה הוא בעל הבית של בית הכנסת, ותפקידו להיות אחראי על כל עניני ניהול בית הכנסת, מעליו יש רב הקהלה הממונה על כל עניני הקהלה, ומעליו יש את הרב הראשי של העיר, שהוא בעל הבית האחראי על כל הרבנים מתחתיו. אתה יודע מה זה רבי? אמר לו רבינו: רבי זה מי שהוא בעל הבית על עצמו! (לב ישראל)

כט כסלו תקס"ד

הרה"ק רבי גדליהו ב"ר יצחק זי"ע בעל תשואות חן אב"ד ליניץ

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

הרה"ק רבי גדלהו רבינוביץ ראש שושלת ליניץ בעל תשואות חן זי"ע נולד בשנת תצ"ח בפולנאה לאביו הרה"ק ר' יצחק הדיין בעיר פולנאה זי"ע. רבינו אמר: שמסורת בידו כי הוא חוטר מגזע רש"י הקדוש זי"ע, שלושים ושישה דורות ממנו. וכל הדורות הללו לא פסקה מהם הוראה, וכמו כן מקובלת מסורת במשפחה שהיא מתייחסת גם להגה"ק ר' נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות מקראקא זי"ע

מרן רבינו האור שבעת הימים הרה"ק ר' ישראל בעל שם טוב זי"ע כאשר בא לעיר פולנאה, היה מתאכסן בביתו של ר' יצחק זי"ע אבי רבינו, משום כך הכיר רבינו את מרן הבעש"ט הק' זי"ע מילדותו והיה אוכלו כמה פעמים וזכה לקירבה יתירה, ופעם אחת בעת שביקרתי בבית הבעש"ט זי"ע התיחס אליו כמו מלמד גמרא לתלמיד דרדקי.

רבינו היה איש אלקים קדוש ונורא מופת הדור גאון עולם מחכמי פולין אשכנז, ונמנה עם גדולי הלמדנים בתקופת הדור הראשון לחסידות, והיה חד מבני היכלא קדישא של מרן הבעש"ט הק' זי"ע וכמו כן תלמיד מהרה"ק ר' דוב בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ותלמיד מובהק מהרה"ק ר' אריה יהודה לייב מוכיח בעל קול אריה המגיד והדרשן מפולנאה זי"ע ותלמיד מהרה"ק ר' יעקב יוסף הכהן מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע.

בהיותו בן ח"י שנים התקבל ושימש ברבנות בעיר אוסטריפאליא ואחר כן בעיר ירופאליא ולבסוף בעיר ליניץ אשר על שמה הוא נקרא עד יום.

רבינו היה דרשן נפלא שהלהיב את תלמידיו וחסידיו, רבינו אחז דרכו בדרכה של תורה, וכל ימיו הסתפק במעט ההכנסה שהיתה לו מרבנות ליניץ ומגידות העיר סטודין. פעם אחת שאלוהו על כך: הלא חז"ל אמרו (מסכת ערובין מ"א) שהענויות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ואם כן ראוי לאדם להתרחק ממנה בתכליתו! ענה רבינו: עיין ודוק, שלא אמרו שהיא מעביר אותו מדעת קונו חלילה, לדעות אחרות, אלא אמרו שהיא מעבירה אותו על דעת קונו, כלומר מעבירתו מדעות אחרות ומעמידתו על דעת קונו.

רבינו היה נכבד מאד בעיני כל גדיקי דורו, וביחוד גדלה האהבה בינו לבין הרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ בעל אמרי פנחס זי"ע שהעיד עליו שעוד בילדותו זכה רבינו לגילוי אליהו הנביא זכר לטוב. וכמו כן היה אהבה גדולה עם הרה"ק ר' לוי יצחק דערבאמרמדיגער מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע ועם הרה"ק ר' מנחם נחום טעוועדסקי ראש שושלת טשערנובעל בעל מאור עיניים זי"ע.

פעם אמר רבינו על אדם אחד, שמזה עשרים שנה הוא בגן עדן, ועדיין לא הגיע אל האמת. שאלוהו, כילד יכול אדם להיות בגן עדן אם לא הגיע אל האמת? ועוד כילד הוא יודע מה נעשה בגן העדן? ענה רבינו: לשאלה הראשונה, הרי זה פסוק מפורש: וְאַתָּה תֶחֱזֶה מִכָּל הָעָם אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שֹׂנְאֵי בָצַע וג"ו (פרשת יתרו י"ח כ"א) הרי שיכול אדם להיות ירא אלקים ולא להיות איש אמת יגיע לו גן עדן על יראתו מהשי"ת, ואל האמת לא הגיע. ולשאלה השניה, הרי אמרו: שכל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן, (מסכת שבת קי"ט) ויכול הוא להסתכל פנימה ולראות מה נעשה שם.

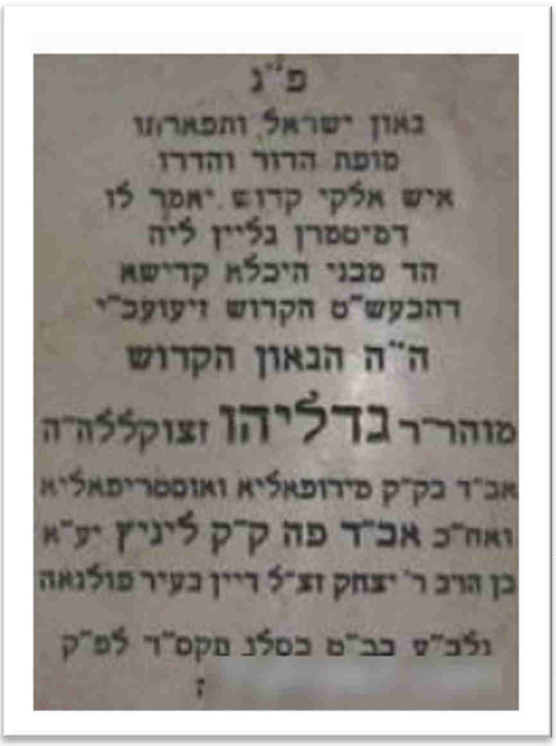
פ"נ
גאון ישראל ותפארתו
סופת הדור והדרו
איש אלקי קדוש יאמר לו
דס"סמרן גליין ליה
הד מבני היכלא קדישא
דהבעש"ט הקדוש ויעוקב"י
ה"ה הגאון הקדוש
מוהר"ר גדליהו זצוקללה"ה
אב"ד בק"ק פירופאליא ואוסטריפאליא
ואח"כ אב"ד פה ק"ק ליניץ יע"א
בן הרב ר' יצחק זצ"ל דיין בעיר פולנאה
ולב"ש בב"ם בסלו תקס"ד לפ"ק
ז

נסתלק לגנזי מרומים ביום ס"ו שנה כ"ט בסלו ה' לחנוכה ערב ראש חודש טבת בשנת תקס"ד ומנוחתו כבוד בעיר ליניץ זי"ע.

נשאר אחריו ספרו תשואות חן שהרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע כתב עליו בהסכמתו נפלאות כמו שהם דבריים העמודים ברומו של עולם. ובניו הקדושים ה"ה בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' שמואל יהודה לייב זי"ע שנפטר באבי ימיו בכן ל"ו שנה בי"ט בסלו תקע"ח, ובנו הרה"ק ר' יצחק יואל זי"ע, שמילא מקום אחיו חתנו של הרה"ק ר' יעקב מלובלין זי"ע שנפטר גם כן באבי ימיו בכן כ"ט בכ"ה מרחשון בשנת תקפ"ט. וחתניו היו הרה"ק ר' ישראל חייס מלודמיר זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע, והרה"ק ר' אהרן מטשערנוביל זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

כתב רבינו בספרו: איתא בתוס' בשם השר מקוצי, שפעם אחת בא אליו אלקים בחולם וגילה לו, שעיקר הדבר שתופס בו היצה"ר את האדם, הוא השכחה! כי אילולא השכחה היה כל אדם מתלהב לבבו לעבודות השי"ת ע"י זכירתו מאשר עבר עליו מיום הולדו אשר נעשו עמו פלאי פלאות, אשר כח מי יוכל לספר. וגם בלתי אפשר היה לפסוע על איזה דבר שהוא נגד רצונו ית', אך השכחה גורמת הענין לפעמים, והנה סגולת המגיעה מזה היא, שכל אחד יחזיק את עצמו שהוא שכחן, ועל ידי ינצל מכח השכחה.

טעם שנוהגין לומר מגילת רות בחג השבועות

הוא זכר למעמד הר סיני שקיבלו אז ישראל סך תר"ו מצוות נוסף על הז' מצוות שנצטוו בני נח ועולה סך הכל למספר תרי"ג, ולזה נתקן לומר מגילת רות בחג זה, כי רות במספר היא תר"ו.

רבינו היה לו מריבה עם הרה"ק ר' ליפא מחמעלינק זי"ע אודות שאלה אחת, זה אוסר וזה מתיר. וכשהיה הר"ר ליפא אצל רבו הבעש"ט זי"ע לראש השנה, סיפר הבעש"ט הק באמצע הסעודה: כי ראה היום שדנים איזה למדן למיתה על שהעיז לחלוק נגד הרב אב"ד דקהילתו. הבין הר"ר ליפא שעליו הדברים אמורים, והחל לבכות. אמר לו הבש"ע הק: אל תפחד, כי התפללתי עבורך, ופטרוך מן הדין. (שבחי הבעש"ט)

רבינו אמר בשם רבו הרה"ק רבי יהודה אריה לייב המוכיח מפולנאה זי"ע: אשר משיח יהיה מלמד זכות טוב על כל ישראל אפילו על הרשעים שהם צדיקים שהם צודקים ומחמת הזכות שילמד זכות עליהם יחזרו בתשובה ועיד"ז יהיו נגאלים כי בתשובה נגאלים. והיה אומר: צדיק קטן אוהב רשעים גורמת הענין לפעמים, והנה סגולת המגיעה מזה היא, שכל אחד יחזיק את עצמו שהוא שכחן, ועל ידי ינצל מכח השכחה.

הסביר רבינו הפלוגתא במסכת פאה פרק ז' משנה א': דת"ק סבר יש שכחה לזיתים, ור' יוסי סבר אין שכחה לזיתים, דאלו ואלו דברי אלקים חיים הן על פי מה שכתה האריז"ל: (טעמי המצות פרשת עקב) שהאוכל זיתים קשה לשכחה, דאיתה בגמ': (סוף מסכת הוריות) הוא דווקא להאוכלן בלא כוונה, והאוכלן בכוונה אדרבה מוספין זכירה, וזהו כוונת הפלוגתא של הת"ק ור' יוסי.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ל כסלו תרצ"ז

רבי ברוך ב"ר מאיר זי"ע בעל שארית ברוך בריזדאוויץ

רבינו הרה"ק רבי ברוך רובין מבריזדאוויץ בעל שארית ברוך זי"ע הנקרא גם כן בשם ר' ברוכ'ל מקאלאמייער, אחי הגדולים הרה"ק ר' חיים יחיאל מדאמבראווא זי"ע והרה"ק שלום מריישא זי"ע והרה"ק ר' יצחק טוביה מצאנז זי"ע, נולד בליל שלישי ה' אדר ב' בשנת תרכ"ד בעיר דאמבראווא לאביו הרה"ק ר' מאיר מגלוגוב בעל מבשר צדק זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם מענדל ראש שושלת גלוגוב זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעיה בעל אור ישעי מראפשיץ זי"ע חתן הרה"ק ר' נפתלי צבי הוראוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מירל גאלא ע"ה בת הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא זי"ע

רבינו היה קדוש מאוד עניו וחסיד גאון ומתמיד, ועובד ה' במסירות נפש. והיה מפורסם לבעל הולדה נפלא, ושו"ת עם גדולי דורו בכמה דברים מוקשים. והיו לו הרבה כתבי ידו ונאבדו בחורבן הגדול. ועוד זכה להיות אצל הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם ראש שושלת צאנז בעל דברי חיים זי"ע, בגיל חמש שנים בא' פרשת מטות כ"ה תמוז תרכ"ט שאביו הביא לצאנז, וכפי הידועה ממשפחתו שהדברי חיים זי"ע אכל ביחד עמו מקערה אחד. והי' דבוק ברבו מבהוק הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע ומסיפר שרבו חבבוהו מאד והי' אחד מעשרה בעלי תפלות שהיו להרה"ק משינאווא זי"ע. וכשהגעו לפרקו נשא להרבנית מרת שרה שלאמלא ע"ה בת הרה"ק ר' מנחם מענדל אייכענשטיין מזידיטשוב זי"ע שר בית הזוהר בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב בעל פירוש מהרי"א זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב בעריש מזידיטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין ראש שושלת זידיטשוב קומארנא זי"ע מנכדי הגה"ק רבי יום טוב העלבער מקרלאקא בעל תוספות יו"ט זי"ע. וסיפר שהיה רבינו חמש שנים הבילו אביו בברית האירוסין. אחר חתנתו לר רבינו בעיר קאלייעוו וסמך על שלחן חתנו הק', חתנו הבטיחהו שכל זמן שרבינו לר שם לא יהיה לביקה. בשנת תרנ"ה נתמנה רבינו לאב"ד בריזאוויץ עוד בחי' אביו, ואביו נסתלק בכ"ט תשרי בשנת תרנ"ח. סיפר רבינו שפעם אחת הי' אסיפה בעיר לאנגוט ובשביל איזה סיבה הוכרחו הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא הנקרא דער מיטעלער רב זי"ע והרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאם ראש שושלת שינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע להשאר שם על שבת, ובליל שבת קודש וכן בשחרית ערכו השלחן ביחד, ובסעודת שלישית ערך כל אחד שלחנו הטהור בפני עצמו, והרה"ק משינאווא זי"ע הי' מזרז כל אחד לילך אל הרה"ק מבעלזא זי"ע, רבינו הי אז בבחרותו, והי שם על שבת זו עם אחיו, רבינו הי' רגיל ליסע לשינאווא והיה בדעתו להיות אצל הרה"ק משינאווא זי"ע על כן הטמינו עצמם בהחדר שלא ירגיש בהם הרה"ק משינאווא, אמנם הרה"ק משינאווא הוכרח לילך לחוץ ועבר דרך החדר והרגיש בהם, אמר להם מה אתם עושים כאן לכו להרה"ק מבעלזא" אמר לו רבינו אני קרוב לרבינו וכוונתו על כן רוצה להיות אצלו. ולא הגיב הרה"ק משינאווא כלום. והיו שם עשרה או אחד עשר אנשים ולא יותר, ולפני שאמר הרה"ק משנאווא ה' מלך אמר בשם הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע שלמה אומרים שני פעמים ה' מלך? להרי ממליכים הקב"ה באמירת ה' מלך והעיקר שימליך קוב"ה על רמ"ח אברין ושס"ה גידין, על כן אומרים ב"פ שאם בפעם הראשון עליין לא הי' כדבעי אומרים עוד הפעם שימליך באמת הקב"ה על רמ"ח אברין וכ"ו, ואח"כ אמר הרה"ק משינאווא ה' מלך וכ"ו וסיים רבינו ששרה אז פחד גדול כל כך שהוא ואחיו שעמדו על קופערט נפלו מהקופערט מחמת גודל הפחד. במלחמת העולם הראשון ברח רבינו לעיר דעעש ובשנת תרע"ז התישב בעיר סאמאש איזאר רומניה. נסתלק לגנזי מרומים בל' כסלו א' דראש חודש טבת ו' לחנוכה בשנת תרל"ז זי"ע. נשאר אחריו בנו הק' ה"ה הרה"ק ר' יעקב ישראל יצורין רובין מסאסרעגען הי"ד זי"ע הרה"ק ר' מאיר יוסף רובין מקערעסטיר הי"ד זי"ע חתן הרה"ק ר' אברהם שטיינער מקערעסטיר זי"ע בן הרה"ק ר' יעקעלע ראש שושלת קערעסטיר זי"ע, וחתניו הק' ה"ה הרה"ק ר' צבי הירש כהנא מספינקא זי"ע הרה"ק ר' משה פריעדערמאן מטאמאשאוו זי"ע הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם מסאטמאר הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' שלום אליעזר מראלטפערט הי"ד זי"ע והרה"ק ר' משה עזראל טויב הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס חיים מראזאלאל זי"ע. דברי תורתו נדפס בספר שארית ברוך. וכמה כתבי ידיו הק' וסיפורי מעשות נאבד בחורבן הגדול ואבד על לאבדין. וסיפר רבינו שהרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר זי"ע לעת זקנתו כתב לו לעצמו ספר תורה בכתב יד קדשו ולא הספיק לגמרו כי אם עד סדר דבריים, ולאחר פטירתו בח"י טבת תר"א נפל הספר תורה בגורל בירושה לבנו הרה"ק ר' אלעזר מלאנגוט זי"ע, וגמרה הוא ג"כ בכי"ק, ולעת גמר כתיבתו עשה סעודה גדולה בשמחה עם כלי זמר, וקרא והזמין את הרה"ק ר' צבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע הנקרא ר' הערש'לע מרימנובער, אל השמחה ההוא, ולא כיבד לשום אחד בכתיבת איזו אות בסיום התורה כמנהג העולם, אך עבור הרבי ר' הירש השאיר לגמור את האות ל' מן ישראל, אך לא כל האות, רק הוא עשה את הראש של הלמ"ד וגם הכ"ף שלמטה מן הלמ"ד והקו השאיר עבור הרבי ר' הירש. וכאשר כיבד את הרבי ר' הירש לגמור את הספר תורה בקו, אחז הרה"ק ר' הערשלע את הקולמוס בידו, ואמר בזה"ל: כי מ'ליען תלא תורה, בזה שממשיך[ער ליט] האי ראש של הלמ"ד אל הכ"ף שלמטה נגמור את התורה. (שארית ברוך) זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן